

ግብርና ሚኒስቴር
MINISTRY OF AGRICULTURE

የግብርና ዘርፍ የ2013 ዓመታዊ ዕቅድ

ነሐሴ 2012

አዲስ አበባ

ይዘት

ክፍል አንድ፡ አጠቃላይ ሁኔታ 1

1. መግቢያ 1

2. የግብርና ዘርፍ ርዕይ 1

3. መሰረታዊ አቅጣጫ 1

4. የዕቅድ ዝግጅት መነሻዎችና ሂደቶች 1

ክፍል ሁለት፡ የዕቅዱ ዋና ዋና ግቦች 2

    2.1 ገበያ ተኮር የሰብል ምርትና ምርታማነት ማሳደግ 2

        2.1.1 የአነስተኛ ይዘታ ያደገ የተሻሻሉ የሰብል ቴክኖሎጂዎችና አሰራሮች አጠቃቀም 3

        2.1.2 የተስፋፋ የመካከለኛና ሰፊ የባለሀብት ሰብል ልማት 13

    2.2 ገበያ ተኮር የአንስሳትና ዓሳ ሀብት ምርትና ምርታማነትን ማሳደግ 14

        2.2.1 ያደገ የተሻሻሉ የአንስሳትና ዓሳ ቴክኖሎጂዎችና አሰራሮች አጠቃቀም 24

        2.2.2 የተስፋፋ የባለሀብት አንስሳትና ዓሳ ሀብት ልማት 53

    2.3 የግብርና ግብዓትና ግብይት 54

    2.4 ዘላቂ የተፈጥሮ ሀብት ልማትና አጠቃቀም 61

ክፍል ሶስት፡ ቁልፍ የስኬት መስኮች 74

    3.1 ግብርና ኤክስቴንሽን 74

    3.2 ግብርና ቴክኒክና ሙያ ስልጠና 74

    3.3 ግብርና ምርምር 74

    3.4 ግብርና ሜካናይዘሽን አገልግሎት 76

    3.5 ህብረት ስራ ማህበራት 76

ክፍል IV፡ ዘርፈ ብዙ ጉዳዮች 79

    4.1 ምግብ ዋትስና 79

    4.2 ስርዓተ ምግብ ዋትስና 80

    4.3 ስርዓተ ዖታ 83

    4.4 አካባቢና አየር ንብረት ለውጥ 83

    4.5 የገጠር ስራ ዕድል ፈጠራ 84

    4.6 የከተማ ግብርና 85

    4.7 የእርብቶ አደር ጉዳዮች 86

ክፍል V፡ የማስፈጸሚያ ስልቶች 87

    5.1 አደረጃጀትና የሰው ኃይል ልማት 87

    5.2 የግብርና ልማትን ዲጂታላይዝ ማድረግ 87

5.3. የፖሊሲ ሪፎርም አጀንዳዎች	88
5.4 የገጠር ከተማ ትስስር	88
5.5 የግብርና ትራንስፎርሜሽን አጀንዳ	88
5.6 የክትትልና ግምገማ ስርዓት	88
አባሪ፡ ዝርዝር የውጤት አመልካቾችና ዲላማዎች.....	90

ክፍል አንድ፡ አጠቃላይ ሁኔታ

1. መግቢያ

የ2013 ዓመታዊ ዕቅድ የ10 ዓመቱን መሪ ዕቅድ ተግባራዊ ማድረግ የሚጀመርበት ዓመት ሲሆን በ10 ዓመቱ መሪ ዕቅድ የተቀመጡ የውጤት ማዕቀፍና ውጤቶችን ለማሳካት የሚያስችሉ የትግበራ መስኮችን መሰረት በማድረግ የተዘጋጀ ሲሆን በዓመቱ ውስጥ የተቀመጡ ዲላማዎችን ለማሳካት የሚረዱ የማስፈጸሚያ ስልቶችን በማካተት እንዲዘጋጅ ተደርጓል። ከዚህም በተጨማሪ ከቪዲዮ 19 በግብርና ልማቱ ላይ የሚያስከትለውን ተፅዕኖ ለመከላከልና ለመቋቋም የሚያስችሉ ስተራቴጂዎችም በዕቅድ ውስጥ እንዲካተቱ ተደርጓል።

2. የግብርና ዘርፍ ርዕይ

በ2022 የተሸጋገረ ግብርና መፍጠር፣ ግብርናን ምርታማና ተወዳዳሪ በማድረግ የአርሶና አርብቶ አደሩን ገቢ ማሳደግና ክፍያውን ማላቀቅ፤ እንዲሁም ሀገራዊ ምግብና ስርዓተ ምግብ ፍልጎት ያሟላል፤ ለኢንዱስትሪ ግብዓትና ለወጪ ንግድ በቁ ምርት ያቀረበ ፣ ወደ እሴት ጭመራ የተራመደ ዘርፍ ማድረግ ይሆናል።

3. መሰረታዊ አቅጣጫ

የመስኖ አቅምን በማሳልበት የግብርናን ዘርፍ ከዝናብ ጥገኝነት ማላቀቅ (አርብቶአደር አከባቢ)፤ የሜካናይዘሽን አገልግሎትን ማስፋፋት፤ በከፍተኛ ምርታማነታቸው የሚታወቁ አነስተኛ አርሶ አደር የተሻለ የመሬት ይዘታ እንዲኖራቸው ማገዝ፤ የኮሚርሻል አነስተኛ አርሶ አደር፤ እንስሳት ሃብት ልማት፤ መኖ ልማትና ጤና (አርብቶአደር አከባቢ)፤ ሆርቲካልቸር ልማት በተለይ (መስኖና ከተማ ግብርና)፤ በግብርና ልማት የባለሀብቱና ወጣቱ ተሳትፎ ማሳደግ (አርብቶአደር አከባቢ)፤ ተቋማዊ የማስፈጸም አቅምን መገንባት፤ ለአየር ንብረት ለውጥ የማይበገር ዘላቂ ግብርና ልማት ማካሄድ።

4. የዕቅድ ዝግጅት መነሻዎችና ሂደቶች

የ2013 የዕቅድ ዝግጅት መነሻ በዋነኝነት የግብርና ዘርፍ የ10 ዓመት መሪ ዕቅድ ላይ የተቀመጡ ዓመታዊ ዲላማዎችና ዲላማዎችን ለማሳካት የሚያስችሉ የትግበራ መስኮች ሲሆኑ ከ10 ዓመቱ መሪ ዕቅድ ውጭ ልዩ ትኩረት ተሰጥቷቸው የሚከናወኑ ተግባራትን ለምሳሌ በግብርና ልማትና ዕድገት ላይ ከቪዲዮ 19 ሊያደርስ የሚችለውን ተፅዕኖ ታሳቢ ያደረገ የከቪዲዮ 19 ምላሽ ዕቅድ፣ የወጭ ምርት ማስፋፋትና የገቢ ምርት መተካት) እና ተቋማዊ የለውጥ ሪፎርም ስራዎች በዓመታዊ ዕቅዱ ውስጥ እንዲካተቱ ተደርጓል።

የተዘጋጀው ዕቅድ የውጤትና የድርጊት ዕቅድን አስተሳሰብ የያዘ ሲሆን፤ ዓመታዊ ዕቅዳችን በስትራቴጂክ ደረጃ የምናሳካቸውን ውጤቶችና ውጤቶችን ለማሳካት የሚያስችሉ ፕሮግራሞችን በማስተሳሰር ወሳኝ በሆኑ የአፈፀፀም አመልካቾች (KPI) ዓመታዊ ዲላማው በየሩብ ዓመት ተከፋፍሎ እንዲታቀድ ተደርጓል። ዓመታዊ ዕቅዱ የመፈጸም አቅምን የሚያጠናክሩ (የሀገር ማዕቀፍ ማሻሻያዎች (ፖሊሲ፣ ስትራቴጂ፣ መመሪያ)፣ የአቅም ግንባታ ስራዎች፣ የአሰራር ስርዓትንና አደረጃጀትን ለማሻሻል የሚረዱ ተግባራት) እንዲካተቱ ተደርጓል።

ንዑስ ዘርፍ ተሻጋሪ ፕሮግራሞች (ግብርና ሜካናይዘሽን፣ ግብርና ኤክስፔንሽን፣ የግብርና ቴክኒክና ሙያ ስልጠና፣ ከተማ ግብርና እና ልዩ ድጋፍ ከሚሹ ክልሎችና የአርብቶ አደር አከባቢ ስራዎች) ዕቅዳቸውን ሲያዘጋጁ ሁሉንም የንዑስ ዘርፎች ውጤት በሚደግፍ መልኩ ተዘጋጅቶ ቀርቧል።

ዘርፉ ብዙ ጉዳዮች (የአየር ንብረትና አከባቢ ተኮር ግብርና፣ ስርዓተ ምግብ ተኮር ግብርና፣ የሴቶችና ወጣቶች ተሳትፎና ተጠቃሚነት፣ ፣ ኤች አይ ቪ ኤድስ) ንዑስ ዘርፎች በየዘርፉ ጉዳዮችን በመለየት በዕቅዳቸው ውስጥ እንዲያካትቱ ተደርጓል።

ክፍል ሁለት፡ የዕቅዱ ዋና ዋና ግቦች

2.1 ገበያ ተኮር የሱብል ምርትና ምርታማነት ማሳደግ

የአነስተኛ ይዘታ አዝርዕት ሱብል ልማት

በአነስተኛ አ/አደሮች በመኸር 12.85 ሚሊዮን ሄ/ር በማልማት 322 ሚሊ/ኩ/ል ምርት፣ በበልግ 1.92 ሚሊዮን ሄ/ር በማልማት 15.5 ሚሊ.ኩ/ል ምርት ማምረት፣ በበጋ በመስኖ በማልማት 6.7 ሚሊዮን/ኩ/ል ምርት ይመረታል። በአጠቃላይ ከአነስተኛ ይዘታ 344 ሚሊዮን ኩንታል፣ በሰፋፊ እርሻዎች በመኸር 1.42 ሚሊዮን ሄ/ር በማልማት 19.5 ሚሊ.ኩ/ል የሚመረት ሲሆን በአጠቃላይ ከሁለቱም የምርት ስርዓት 364 ሚሊዮን ኩንታል ይመረታል።

በመደበኛ ከተያዘው ዕቅድ በተጨማሪ አሲዳማ አፈርን በማከም፣ አዳዲስ መሬቶችን ወደ መስኖ በማስገባት፣ በመንግስት ይዘታ ስር ያሉ መሬቶችን ወደ ምርት በማስገባት ተጨማሪ 40 ሚሊዮን ኩንታል የእህል ምርት ለማምረት በዕቅድ ተይዟል።

የቅድመና ድህረ ምርት ብክነት መቀነስ

የድህረ ምርት ብክነት ዲላማ በዝርዝር ሰብሎች የተቀመጠ ሲሆን ለማሳያነት በቆሎ-90 ሚሊዮን ኩንታል ምርት፤ ስንዴ 48 ሚሊዮን ኩንታል ኩብክነት እንዲደን ይደረጋል።

ጥራቱ ጤንነቱና ደህንነቱ የተጠበቀ ለገበያ የቀረበ ምርት መጠን

ለገበያ የሚቀርብ የሱብል ምርት መጠን በዝርዝር ሰብሎች የተቀመጠ ሲሆን በቆሎ-13 ኩንታል፤ ስንዴ 11 ሚሊዮን ኩንታል ለገበያ ለማቅረብ በዕቅድ ተይዟል።

የአነስተኛ ይዘታ ሆርቲካልቸር ሱብል ልማት

በአነስተኛ አርሶአደሮች የሆርቲካልቸር ሰብሎች ምርትና ምርታማነትን ለማሳደግ በመኸር፣ በበልግ እና በመስኖ ወቅት ተከፋፍሎ የሚከናወን ይሆናል። በ2013 ምርት ዘመን 173 ሚሊዮን ኩንታል ምርት ለማምረት ታቅዷል። በምርት ወቅት ሲታይ በመኸር 61 ሚሊዮን ኩንታል፣ በበልግ 47 ሚሊዮን ኩንታልና በመስኖ ወቅት 65 ሚሊዮን ኩንታል ይመረታል።

በመደበኛ ከተያዘው ዕቅድ በተጨማሪ አዳዲስ መሬቶችን በመኸር፣ በመስኖና በበልግ እንዲሁም ነባር መስኖ እውታሮችን በሙሉ አቅም በማልማት ተጨማሪ 50 ሚሊዮን ኩንታል የሆርቲካልቸር ምርት ለማምረት በዕቅድ ተይዟል።

የቅድመና ድህረ ምርት ብክነት መቀነስ

የድህረ ምርት ብክነት ዲላማ በዝርዝር ሰብሎች የተቀመጠ ሲሆን ለማሳያነት ቲማቲም 1.1 ሚሊዮን ኩንታል ምርት፤ ሽንኩርት 4.1 ሚሊዮን ኩንታል ኩብክነት እንዲደን ይደረጋል።

ጥራቱ ጤንነቱና ደህንነቱ የተጠበቀ ለገበያ የቀረበ ምርት መጠን

ለገበያ የሚቀርብ የሱብል ምርት መጠን በዝርዝር ሰብሎች የተቀመጠ ሲሆን ቲማቲም 300 ሺ ኩንታል፤ ሙዝ 1.8 ወደ 2.2 ሚሊዮን ኩንታል ለገበያ ለማቅረብ በዕቅድ ተይዟል።

ቡና፣ ሻይና ቅመማ ቅመም

በ2013 በጀት ዓመት ምርት የሚሰጥ መሬት 861,435 ሄ/ር የቡና በማልማት ምርታማነት በአማካይ 7.9 ኩ/ል በሄ/ር እና የሚገኝ ምርት 683,146 ቶን ለማድረስ ታቅዷል። ይህም ካለፈው ዓመት ሲነጻጸር ምርት የሚሰጥ መሬት በ14%፣ ምርታማነት በ24% እንዲሁም ምርት በ42% እንደሚጨምር ታሳቢ ያደረገ ነው። የሻይ ምርት በተመለከተ በእውነት ግርድር የሚለማ የሻይ መሬት ሽፋን በ2012 ከነበረበት 672 ሄ/ር በ2013 ዓ/ም 692 ሄ/ር ለማድረስ ታቅዷል። ምርት ከሚሰጠው 463 ሄ/ር የሻይ ማሳ 11,112 ኩ/ል ምርት ለማግኘት እና ምርታማነትን ከ23 ወደ 24 ኩ/ል በሄ/ር

ለማድረስ እና በቫይ የልማት ድርጅቶች ከለማውና ምርት ከሚሰጠው 3305 ሄክታር የቫይ ማሳ ለማካድ ምርታማነቱን 40.5 ኩ/ል በሄ/ር በማድረስ 134,013 ኩ/ል በአጠቃላይ በአውት ግሮወረስ እና የቫይ ልማት ድርጅቶች 135,125 ኩ/ል ለማምረት ግብ ተይዟል። የቅመማ ቅመም ምርትን በተመለከተ በ2013 በጀት ዓመት ዋና ትኩረት በተሰጣቸው ላይ በማተኮር በቅመማ ቅመም ክልስተር በታቀፉ እና ዳይቨርሲፋይ በሚያደርጉ አካባቢዎች በ2012 በጀት ዓመት ከደረሰበት 387,748 ሄ/ር መሬትና 634.47 ሺህ ቶን ምርት ወደ 392,787 ሄ/ር መሬት እና 666.71 ቶን ለማድረስ ታቅዷል።

2.1.1. የአነስተኛ ይዘታ ያደገ የተሻሻሉ የሱብል ቴክኖሎጂዎችና አሰራሮች አጠቃቀም

የአርሶ አደሩን ምርትና ምርታማነት ለማሳደግ የተሻሻሉ የግብርና ቴክኖሎጂዎችንና አሰራሮችን መጠቀም ያስፈልጋል። የግብርና ቴክኖሎጂዎችን ለመጠቀም ደግሞ በተጠቃሚዎች ዘንድ ተቀባይነት ያላቸው ቴክኖሎጂዎች በምርምር እንዲፈልቁ ወይም እንዲላመዱ ማድረግ፤ አርሶና አርብቶ አደሩ በቴክኖሎጂዎችና የተሻሻሉ አሰራሮች ላይ ዕውቀቱ፣ አመለካከቱና ክህሎቱ እንዲጎለብት ማድረግ፤ የቴክኖሎጂ ግብዓት በሚፈለገው መጠን፣ ወቅት፣ ገንዘብ እና ተመጣጣኝ ዋጋ ማቅረብ ወሳኝነት ይኖረዋል። የሱብል ቴክኖሎጂዎች መጠቀም ስንል ከተሻሻሉ የሱብል ዝርያዎች፣ ማዳበሪያ፣ አግሮ-ኬሚካልና ሜካናይቲቭን በተጨማሪ የእርሻ መሬት በአግባቡ ለመጠቀም የአፈርና ውሃ አቀባ ተግባራት፤ የአሲዳማ አፈር ማከም ወይም የእርሻ መሬት የሚኖረውን የአፈር ለምነት እንዳይለቅ መንከባከብ፤ አርሶ አደሩ ከገበያ ተጠቃሚ የሚሆንበት የግብይት የምክር አገልግሎትና ስርዓት መዘርጋትን ያካትታል።

2.1.1.1 የአዝርዕት ሱብል ልማት

የተሻሻሉ ቴክኖሎጂዎችና አሰራሮችን አጠቃቀም ማሳደግ

በተመረጡ የስትራቴጂክ አዝርዕት ሱብሎች የተሻሻሉ ቴክኖሎጂዎችና አሰራሮች አጠቃቀም ለአብነት ስንዴ የተሟላ የሱብል ቴክኖሎጂ እና አሰራር በ2012 ከተደረሰበት 30 በመቶ ወደ 34 በመቶ በቆሎን ከ 23 በመቶ ወደ 26 በመቶ ለማድረስ ታቅዷል።

የሜካናይቲቭ አገልግሎት ማሳደግ

አርሶ አደር/ ከፊል አርሶ አደር የግብርና ሜካናይቲቭ አገልግሎት ተጠቃሚነት ለማሳደግ ድጋፍ እና ክትትል ይደረጋል። በዚህ መሰረት፣ በዕቅድ ዘመኑ ከሚታረሰው ሄ/ር መሬት ውስጥ 16 % ያህሉ ማሳ የማሳ ዝግጅቱ በትራክተር እንዲታረስ ድጋፍ ማድረግ፤ ከሚለማው የስንዴ ማሳ 30 በመቶ ያህሉ አጭዶ በሚወቃ ኮምባይን ምርት እንዲሰበሰብ አሰራሮችና አደረጃጀቶችን የማጠናከር ስራ ይካሄዳል።

የማስፈጸሚያ ስልቶች

የአቅም ግንባታ ስልጠና

በሱብል ልማት የዘመኑን ዕቅድ በአግባቡ ለመፈጸምና ለማስፈጸም የሚያስችል በተለያዩ ርዕሶች በየደረጃው ለሚገኙ ለ427 ባለሙያዎች የስራ ላይ ሥልጠና ይሰጣል። የግብርና ኤክስፐርት በአራር፣ በአደራጃጀት እንዲሁም የአገልግሎት አሰጣጡ ለማሻሻል የሚያስችሉ በተለያዩ ርዕሶች ለ272 ለአመራርና ለባለሙያዎች ስልጠና ይሰጣል። በተጨማሪም በታብሌት አጠቃቀምና መረጃ አሰባሰብ፣ አሞላልና መረጃ ልውውጥ ላይ ለ810 የአሰልጣኞች ሥልጠና መስጠት፣ በግብርና ማሻሻሪያ ቴክኖሎጂዎች አጠቃቀምና አያያዝ ዙሪያ ልዩ ድጋፍ ለሚሹና ሌሎች ክልሎች በየደረጃው ለሚገኙ ለ200 ባለሙያዎች፣ ለኦፕሬተሮችና የጥገና ቴክኒሻኖች እንዲሁም በመስኖ ቴክኖሎጂዎች ላይ ስልጠና የሚሰጥ ይሆናል። ግብርና ቴክኖሎጂዎች ከቀረጥ ነጻ መብት በስራ ላይ ለማዋል የተዘጋጀውን መመሪያ አተገባበር ከባለድርሻ አካላት ጋር ግንዛቤ ለመፍጠር የሚያስችል የምክክር መድረክ ማዘጋጀት፣ የግብርና ኮሌጅ የመማር ማስተማር ስራና ሌሎችም የአስተዳደር ስራዎች ለማስፈጸም 1205 የማስተባበርያና የኮሌጅ መምህራንና ድጋፍ ሰጪ ባለሙያዎች በተለያዩ ርዕሶች ስልጠና ይሰጣል። ከክልሎች ለተውጣጡ 300 ተሳታፊዎች የፍትህና ተቆጣጣሪ አካላት (ፍትህ አካላት፣ ፖሊስ፣) በዘር ጥራት ቁጥጥር ዙሪያና የህግ ማእቀፊት ዙር የግንዛቤ ማስጨበጫ ማዘጋጀት፣ በአራት

ክልሎች ለሚገኙ ኢንቨስትመንቶችና ለላባራቶሪ ባለሙያዎች ሙያዊ ስልጠና መስጠት፣ ለዘር ጥራት ቁጥጥር 70 ባለሙያዎች በህግ ማዕቀፎች ላይ ግንዛቤ መፍጠር፣ ልዩ ድጋፍ ለሚሹ ክልሎች በዘር አዋጅ ደንቦችና መመሪያዎች ላይ 100 ለባለድርሻ አካላት ግንዛቤ መፍጠር /ቤኒቫንጉልና ጋምቤላ ክልሎች/፣ ለልዩ ድጋፍ በሚሹ ክልሎች በዘር ጥራት ቁጥጥር ላይ ለ 20 ባለሙያዎች ሙያዊ ስልጠና መስጠት/ቤኒቫንጉልና ጋምቤላ ክልሎች/፣ ለአራት ባለሙያዎች በዘር ቁጥጥር ስራ ላይ የውጪ ሀገር ስልጠና እንዲያገኙ ማድረግ፣ የዕጽዋት ዝርያ ለቀቃ ጥበቃና የዘር ጥራት ቁጥጥር ዳይሬክቶሬት 17 ባለሙያዎች ሀገር ውስጥ ስልጠና እንዲያገኙ ማድረግ፣ ከፌዴራልና ክልሎች ለተውጣጡ 100 የፍትህና ተቆጣጣሪ አካላት በፀረ-ተባይ ቁጥጥር ዙሪያ የግንዛቤ ማስጨበጫ ምክክር ማካሄድ፣ ከሁሉም ክልሎች፣ የፀረ-ተባይ እስገዛ መዝጋቢቶች ለተውጣጡ ከፀረ-ተባይ ጋር ተያያዥነት ባላቸው ሥራዎች ላይ ለተሰማሩ 100 አሰሪዎችና ሰራተኞች የስራ ላይ ደህንነትን በሚመለከት ስልጠና መስጠት፣ ለኢንቨስትመንት፣ የተባይ ስጋት ትንተናና ቅኝት እና ፀረ-ተባይ 80 ባለሙያዎች ሥልጠና መስጠት፣ ለአበባና ሰፋፊ እርሻ ልማት ድርጅቶች ተብሎ ሳይመዘገቡ ለሚገቡ ግብዓቶች ግልፅ የአሠራር ስርዓት ለመዘርጋት 60 ከሚመለከታቸው አካላት ጋር የግንዛቤ ማስጨበጫ ውይይት ማካሄድ፣ ለፌዴራልና ለክልል ባለሙያዎች በዕጽዋት ጥበቃ ስራዎች በሀገር ውስጥ የአቅም ግንባታ ሥልጠና መስጠት በቁጥር 1800፣ በመስክና በቢሮ ደረጃ ቴክኒካል ድጋፍ ለሰፋፊ እርሻ ፕሮጀክቶች ለሚሰጡ ለ40 የክልል ግብርና ቢሮዎችና ባለድርሻ አካላት ባለሙያዎች የአሰልጣኞች ስልጠና መስጠት፣ የአሰልጣኞች ስልጠና በወሰዱ ባለሙያዎች ለ240 አልሚ በለሀብቶችና ባለሙያዎቻቸው ክህሎት ለማሻሻል ስልጠና መስጠቱን መከታተል ናቸው።

ለፌዴራል ባለሙያዎች የአጭርና የረጅም ጊዜ የሚሰጥ ስልጠና አጭር ስልጠናዎች ለዘር ጥራት ቁጥጥር ባለሙያዎች የውጪ ሀገር ስልጠና እንዲያገኙ ማድረግ፣ ኢንቨስትመንት፣ የተባይ ስጋት ትንተናና ቅኝት እና ፀረ-ተባይ ባለሙያዎች ሥልጠና መስጠት፣ ለፌዴራል በዕጽዋት ጥበቃ ስራዎች በሀገር ውስጥ የአቅም ግንባታ ሥልጠና መስጠት፣ በኮምፒውተር፣ ጂ.አይ.ኤስ. ሶፍት ዌር በዳይሬክቶሬት ጀነራሉ ለሚገኙ ባለሙያዎች ስልጠና መስጠት፣ ለተባይ እሰሳ፣ ክትትል፣ ትንበያና ወቅቱን የጠበቀ መከላከል ለማካሄድ የሚረዱ ዕውቀትና ክህሎት ለመገንባት ዕጽዋት ጥበቃ ባለሙያዎች በውጭ ሀገር ሥልጠና መስጠት፣ በተባይ ስጋት ትንተናና ቅኝት ለባለሙያዎች በውጭ ሀገር ስልጠና መስጠት፣ በጸረ-ተባይ ቅሪት፣ ይዘት ጥራትና ምግብ ደህንነት ቁጥጥር ለላባራቶሪ ባለሙያዎች በውጭ ሀገር ስልጠና መስጠት፣ በጸረ-ተባይ ምዝገባና ቁጥጥር የውጭ አገር ለአመራሩና ባለሙያ ልምድ ልውውጥ ማድረግ፣ በዕጽዋት ኳራንታይን የውጭ አገር ለአመራሩና ባለሙያ ልምድ ልውውጥ ማድረግ፣

የረጅም ጊዜ ስልጠናዎች የግብርና ቴክኖሎጂ ስልጠና ኮሌጅ መመህራን በተለያዩ ሙያ በ2ኛ ዲግሪ ማሰልጠን፣ በግብርና ኢክስቴንሽን ኮሎኒኬሽን በ2ኛ ዲግሪ ማሰልጠን፣ በሰብል ልማት በተለያዩ ስፔሻላይዜሽን በ2ኛ ዲግሪ ማሰልጠን፣ በዝርያ ለቀቃ፣ ጥበቃና ዘር ስርዓት እና በዕጽዋት ጥበቃ በ3ኛ ዲግሪ ማሰልጠን፣ በዕጽዋት ጥበቃ በዕጽዋት በሰውና አካባቢ መርዛማነት ተጽዕኖ በ2ኛ ዲግሪ ማሰልጠን፣ የኮሌጅ መምህራን እና በሚኬናይዜሽን፣ ኢክስቴንሽንና ሰብል ልማት በ2ኛ ዲግሪ ማሰልጠን፣

የሴክተር የሕግ ማዕቀፎችና አሰራር ስርዓቶች በተሟላ መልኩ መዘርጋትና ማሻሻል

የሕግ ማዕቀፎች መዘርጋትና ማሻሻል

የፕሉራሊስቲክ ኢክስቴንሽን አገልግሎት ለመተግበር የሚያስችል የአሰራር መመሪያ ይዘጋጅል፣ በኢኮኖሚ በመታገዝ የሚሰጠው የኢክስቴንሽን አገልግሎት የአሰራር መመሪያ ይዘጋጅለታል፣ ለአምስቱ የፌዴራል ግብርና ኮሌጆች በሚኒስትሮች ምክር ቤት ለፀደቀው መተዳደሪያ ደንብ ማስፈጸሚያ እንዲሆን የተዘጋጀ መመሪያ፣ መተዳደሪያ ደንቡን የሚያስፈልገው ቦርድ መሰየም እና የተዘጋጀ የቦርዱ የስራ መመሪያ፣ የግብርና ሜካናይዜሽን ቴክኖሎጂ የሊዝ ፋይናንሲንግ ፕሮግራም ሰነድ ማዘጋጀት፣ ሶስት ረቂቅ አዋጆችን /የተከለሰውን ዕጽዋት ዘር፣ የዕጽዋት ኳራንቲንና የማዳበሪያ ምዝገባና ቁጥጥር/ ማጸደቅ፣ አራት ረቂቅ ደንቦችን /የዕጽዋት አዳዳፊ ሙብት፣ የዕጽዋት ኳራንቲን ማሻሻያ፣ የፀረ-ተባይ ምዝገባና ቁጥጥር፣ የተፈጥሮ ግብርና ሥርዓት/ ማጸደቅ፣ በዘር ጥራት ቁጥጥር ሁለት መመሪያዎች /ራስ አገዝ የዘር ጥራት ቁጥጥርና ከምርት ውጪ የሚወጡ ዝርያዎችን ለመሰረዝ/ ማዘጋጀትና ማፀደቅ፣ በዕጽዋት ጥበቃ

ሁለት መመሪያዎች /የተዛማችና መደበኛ ተባዮችና የመጤና ወራሪ አረሞች መቆጣጠርና መከላከል/ ማዘጋጀትና ማፀደቅ፣ሦስት የዕዕዎት ኪራንቲን ደንብ ማስፈፀሚያ ረቂቅ መመሪያዎች ማዘጋጀትና ማፀደቅ፣የተከለሰ የወጪና ገቢ ንግድ የብቃት ማረጋገጫ መስፈርት መመሪያ ማፀደቅ፣ስድስት የፀረ-ተባይና ማዳበሪያ ምዝገባና ቁጥጥር መመሪያዎች ማፀደቅ፣

የአሰራር ሥርዓት መዘርጋትና ማሻሻል፣

ግብርና ወይም እርሻ ልማት ዘርፍ እስፊላጊውን የተሟላ መረጃ እንዲኖርና ለወደፊትም እንዲያገለግል እንደ የመረጃ ቋት ስርዓት ይደራጃል፤በሰብል ልማት የተለያዩ ስትራቴጂ፣ ፍጥነት አገልግሎት እንደሁም የጥናት ሰነዶች ማዘጋጀት፣በሜካናይዜሽን አ/ አሰጣት፣ የኦፕሬተርነት ፍቃድ፣ ሀገራዊ የሜካ/ አቅም ያለበት ደረጃ ጥናት ማካሄድ፣የትራክተርና ሌሎች የሜካናይዜሽን መሳሪያዎች እፕራይትቲቲቲ የማንቀሳቀሻ ፍቃድ አሰጣጥ ሥርዓትን ለመዘርጋት የሚያስፈልጉ ሰነዶች ማዘጋጀት፣ ሜካናይዜሽን ቴክኖሎጂ ኪራይ አገልግሎት አሰጣጥ ሰነድ ማዘጋጀት፣ክመንገድ ትራንስፖርት ባለስልጣንና የብቃት ማረጋገጫ ኤጀንሲ ጋር በመተባበር የኦፕሬተርነት ፍቃድ አሰጣጥ ስርዓት፣አገር አቀፍ የዘር ጥራት ቁጥጥር የጋራ መድረክ በሁለት ዙር ማካሄድ፣የዘር ለ.ቀቃ ቴክኒካል ማኅበራዊ ማሻሻልና የዘር ለፅዳቂ ኮሚቴ ማጠናከር፣የተባይ ቁጥጥር ድጋፍ አገልግሎት ስትራቴጂ መከለስ፣የዕዕዎት ጤና አጠባበቅ ፍጥነት ካርታ ማዘጋጀትና ማፀደቅ፣የተዛማች ተባዮች ቡድንና በግንባር ቀደም ማራቢያ በታዎች ቤዝ ማቋቋም ሰነድ ማዘጋጀት፣እምስት የማህበረሰብ ተኮር የዕዕዎት ጤና ክሊኒክ አገልግሎት ማስፋፋት፣በፀረ-ተባይ ቁጥጥርና አስተዳደርአስመልክቶ ከ7 ክልሎችና ከ2 የከተማ መስተዳድሮች ጋር የጋራ የመግባቢያ ሰነድ ማዘጋጀትና መፈራረም፣ፀረ-ተባይ ከዜጎች ጤና እና ከፀረ-ተባይ ቅሪት መብዛት ጋር በተያያዘ ግንዛቤ ለመፍጠር ጉዳዩ ከሚመለከታቸው አካላት 100 ተሳታፊ ያሉበት ለመያየት እንደ ሀገር አቀፍ የንቅናቄ መድረክ ማዘጋጀት፣የፀረ-ተባይ ኬሚካሎች አማካሪ ቦርድ ማቋቋም፣የፀረ-ተባይ ኬሚካሎች አማካሪ ቦርዱ የሚመራበት የአሰራር ስርዓት መዘርጋት፣የዕዕዎት ኪራንቲን ለማጠናከር የሚያስችል የስራ ግምገማ ጥናት (PCE) ማካሄድ፣የዕዕዎት ኪራንቲን ስራዎችን ለማጠናከር ልምድ ያለው ባለሙያ በልዩ ሁኔታ መቅጠር፣የመረጃ አጠናቃሪዎች መቅጠር፣ሁለገብ ለቦራቶሪ ግንባታ የሚከታተል ባለሙያ በልዩ ሁኔታ መቅጠር፣የሰብል ዘርፍን የሚያጠናክሩ ፕሮግራሞችና ፕሮጀክቶች መቅረፅ (ሰብል ልማት እና ለፀዎት ጤናና ጥራት ቁጥጥር)።

ስጋቶች

የቴክኖሎጂ አቅርቦት እና ፍላጎትን አለመጣጣም፣ከአየር ንብረት ለውጥ ጋር ተያይዞ የነበርና መጤ ተባዮች መስፋፋትና መንሰራራት፣ ድንበር ዘለል ተባዮች ክስተት ባልታሰበ ሁኔታ መከሰት፣በኢኮኖሚክስ ምርቶች ላይ የተቀባይ ሀገራት መስፈርቶች በየጊዜው መጨመርና መለዋወጥ፣ በሀገ-ወጥ መልኩ የሚገቡ ዘርና ፀረተባይ መብዛትና ለቁጥጥር ስርዓቱ አስቸጋሪ መሆኑ፣ ሁሉገብ (comprehensive) ላብራቶሪ ባለመኖሩ ከውጪ የሚገቡ ዘሮችን ከተባይ ነፃ ስለመሆናቸው ማረጋገጥ አለመቻሉ፣ የተቀናጀ የተባይ መከላከያ ዘዴ ለማስረጃ የሥነ ሕይወታዊ ተባይ መከላከያ መመሪያና ደንብ አለመኖርና ለባህላዊ መከላከያ ዘዴዎች ያለው ትኩረት ዝቅተኛ መሆን፣የበረሃ አንጣጣ ወረርሽኝ ክስተት መራዘምና የቀጠናው ስጋት መሆኑ፣የኮቪድ-19 ክስተት መራዘም ናቸው።

ክትትልና ድጋፍ

በተዘረጋው የክትትልና የድጋፍ፣ የግምገማና የግብረ-መልስ ሥርዓት መሰረት በጥብቅ ዲሲፕሊን ተግባራዊ ይደረጋል፣ የፈጻሚዎችን የእቅድ አፈጻጸም በመገምገም መልካም አፈጻጸም ያላቸውን ማበረታታትና መልካም አፈጻጸም የሌላቸውን የማስተካከያ እርምጃ እንዲወሰድ ማድረግ እና አቅማቸውን በክፍተታቸው መሰረት እንዲሞላ ይደረጋል፣የሰ-ፕሮጀክትን ስርዓቱን ወጥ በሆነ መንገድ እርስ በርስ በመደጋገፍ ሥርዓት ሆኖ እንዲቀጥል የማጠናከር ስራ ይሰራል፣ ምርጥ ተሞክሮዎችንና የመቀመርና ማስፋፋት እንደሰራ ይደረጋል፣ የሚቀርቡ የአፈፃፀም ሪፖርቶች በየደረጃው ወቅቱን ጠብቆ እየተገመገሙ ግብረ መልስ ይሰጥባቸዋል። ከልህቀት ማለካት፣ ከህብረት ስራ ማህበራት፣ ከቴክኒክና ሙያ ኤጀንሲ፣ ከኢንዱስትሪው፣ ከከፍተኛ ትምህርት ተቋማት እና ከምርምር ተቋማት ጋር በጋራ ሊሰሩ በሚገቡ ጉዳዮች ላይ በትብብር ይሰራል፤

2.1.1.2 የሆርቲካልቸርሰብልልማት

የሆርቲካልቸር ምርቶች በገበያ ላይ ተፈላጊነት እንዲኖራቸው በአቅርቦት፤ በጥራትና በዋጋ ደረጃ ያሉትን ክፍተቶች ከማሻሻል ጎን ለጎን በገበያ ውስጥ ለመግባት የአለምአቀፍ የአመራረት፤ የአካባቢና ህብረተሰብ ጥበቃ መስፈርቶችን ማሟላትና ዕውቅና (certification) ለማግኘት ሁኔታዎችን የማመቻቸት ስራ ትኩረት ተሰጥቶት የሚከናወን ይሆናል። በመሆኑም ሆርቲካልቸር ኢንቨስትመንት ረገድ ያሉ ፕሮጀክቶች፤ ድጋፍ ሰጪ ተቋማትና ባለሙያዎች ስለ መልካም እርሻ (GAP-Good Agricultural Practices) አተገባበር፤ የተለያዩ የአለም አቀፍ የገበያ ጥራት መስፈርት ስርተፍቲቶች (Global GAP, BRC, BSI, ETI, TESCO እና የምርት ሀገር ስራት የHs code) ገበያው የሚፈልጋቸው ደረጃዎችን እንዲያሟሉ የግንዛቤ ማሳደግ ስራ በቀጣይ እስር ዓመታት በተከታታይ የሚከናወን ተግባር ይሆናል።

የተሻሻሉ ቴክኖሎጂዎችና አሰራሮችን አጠቃቀም ማሳደግ

በተመረጡ የስትራቴጂክ ሆርቲካልቸር ሰብሎች የተሻሻሉ ቴክኖሎጂዎችና አሰራሮች አጠቃቀም ለአብነት ሽንኩርት የተሟላ የሰብል ቴክኖሎጂ እና አሰራር በ2012 ከተደረሰበት 3 በመቶ ወደ 4 በመቶ ሙዝ ከ 8 በመቶ ወደ 10 በመቶ ለማድረስ ታቅዷል።

የሆርቲካልቸር የምርጥ ዝር አቅርቦትና አጠቃቀም

የመነሻ ዝር ማባዛት ሥራ ላይ ለሚገኙ ከ 50 ያላነሱ የመንግስት፣ የግል እና ዩኒቨርሲቲ ዝር አምራቾችን በመጠቀም የመነሻ ዝር ማባዛት ስራ ላይ ድጋፍ ማድረግ፤ ጥራት ያላቸው የሆርቲካልቸር ዝርያዎች ብዜት ማካሄድ፤ ኮንትራት ግብርናን መሰረት ያደረገ የዝር ማባዛት ሥርዓትን ለማጠናከር፤ ውጤታማ የሆኑና በንጥረ ምግብ የበለፀጉ የውጭ አገር የሆርቲካልቸር ሰብል ዝርያዎች አገር ውስጥ በስፋት እንዲመረቱ ልዩ ድጋፍ ይደረጋል። ውጤታማ የሆኑ የውጭ አገር የሆርቲካልቸር ዝርያዎች አገር ውስጥ በስፋት እንዲመረቱ ለማድረግ ምርጥ ተሞክሮዎች ያላቸውን አካባቢዎችና አምራቾች መለየት፤ ለየአካባቢው ተስማሚ የሆኑ የንጥረ ምግብ ይዘታቸው ከፍተኛ የሆኑ የሆርቲካልቸር ሰብሎች ድህረ ምርት ቴክኖሎጂዎችን ማስተዋወቅ፤ ለሆርቲካልቸር ሰብሎች የፋይናንስ አቅርቦት ማመቻቸት፤ ለሆርቲካልቸር ልማት የመረጃ ሥርዓት ማዘመን፤ በሚገኝ መስሪያ ቤቱ ለየተደገፉ ያሉ ነባር የፍራፍሬ ችግኝ ጣቢያዎችን ማጠናከር፤ ከእርሶ አደሩ የሚቀርቡ ፍላጎቶችን መሰረት በማድረግ የተሻሻሉ ቴክኖሎጂዎችን ማባዛት (የፍራፍሬ ችግኞች)።

የማስፈጸሚያ ስልቶች

አቅም ግንባታ(ስልጠናዎች፣ ፎረምዎችና የልምድ ልውውጦች)

በቀጣይ ለሚሰጡ ስልጠናዎች ላይ የክልሎችን የቅድመ ስልጠና ፍላጎት እና ውጤት (Training gap and need assessment) መለየት፤ ለሆርቲካልቸር ሰብሎች አመራረት ፓኬጅ እና አያያዝ ክልስተርን መሰረት የደረገ ስልጠና ለባለሙያዎች መስጠት፤ አትክልትና ፍራፍሬ ችግኝ ዝግጅት ላይ ለተሰማሩ ወጣቶች ስልጠና እና ልምድ ልውውጥ ማድረግ፤ ለሆርቲካልቸር ልማትና ቴክኖሎጂ ሽግግር ዳይሬክቶሬት ስር ለሚገኙ ባለሙያዎች የዘመናዊ እርሻ አተገባበር ላይ ስልጠና መስጠት፤ የድንችና የስኳር ድንች አምራች ማህበራትና ዩኒቨርሲቲ የልምድ ልውውጥ እንዲያገኙ ማድረግ፤ የድንችና ስኳር ድንች ዝር አምራች ማህበራት ከአምራች አካባቢዎች ጋር ትስስር መፍጠር የአሰራር ስርዓቶችና አደረጃጀቶች

በሆርቲካልቸር ዘርፍ ከሚሰሩ ሌሎች ቡድኖች እና hEPHEA ጋር በመሆን የሆርቲካልቸር ፖሊሲ ማዕቀፍ ማዘጋጀት፣የተዘጋጀው የሆርቲካልቸር ፖሊሲ ማዕቀፍ ለኩባንያዎች ተደራሽ እንዲሆን ማድረግ፣የአካባቢ ተጽእኖ ግምገማ (EIA-Environment Impact Assessment) እና የአካባቢ እያያዝ ዕቅድ (EMP) በአግባቡ መዘጋጀቱንና በስራ ላይ መዋሉን የመከታተልና የመደገፍ፣ክባለድርሻ አካላት ጋር በመቀናጀት የIPM የአሰራር ስረዓት የህግ ማዕቀፍ ወይም ፖሊሲ ማዘጋጀት፣የመሰረተ ልማት ችግር ያለባቸውን ክልሎች መለየት፣የመንግስታዊና መንግስታዊ ካልሆን የባለድርሻ አካላት ጋር ሊሰራ የሚችል የአሰራር ስርዓት (plat form) መዘርጋት፣በየክልሉ የመሰረተ ልማት ችግሮችን የሚፈታ focal person መመደብ

በየሩብ አመቱ በአሰራር ስርዓቱ መሰረት ከባለድርሻ አካላት ጋር የጋራ መድረክ እያዘጋጁ የተፈቱ እና ያልተፋ የመሰረት ልማት ችግሮች እንዲገመገሙ ማድረግ፣በአትክልት እና ሽርብስ አልሚዎች ላይ አለማ አቀፍ የእርሻ አመራረት ሥርዓት ተከትለው የሚሰሩትን አልሚ ባለሀብቶችን (Global GAP, BRC...etc) ያላቸውን ተሞክሮ ለሌሎች እንዲያጋሩ ማድረግ፣በየክልሉ ነባር አልሚ ባለሀብቶች የሚጠቀሙባቸውን የሆርቲካልቸር ሰብሎች ምርትና ምርታማነታቸውን ሊጨምር የሚያስችል ቴክኖሎጂዎችን መረጃ ማደራጀት፣የተሻለ ምርታማነት ያላቸውን ዝርያዎች እንደየ ስነምህጻን በመለየት ለአልሚ ባለሀብቶች መጠቀም፣ የተሻለ የቴክኖሎጂ አጠቃቀም ያላቸውን አልሚዎችን በመለየት ወደ ሌሎች ተመሳሳይ ምርት ለሚያመርቱ አልሚዎች ማስፋፋት፣የተሻለ ድህረ-ምርት ቴክኖሎጂን በመጠቀም የምርት ብክነት መጠናቸውን የቀነሱ አልሚዎችን ተሞክሮ ወደ ሌሎች ተመሳሳይ ምርት ለሚያመርቱ አልሚዎች ማስፋፋት፣በአትክልትና ሽርብስ ልማት ተሰማርተው መራታቸውን አሟጠው ያልተጠቀሙ ባለሀብቶችን በጥናት መለየት፣በላቸው መሪት ላይ ማስፋፊያ እንዲያደርጉ መከታተል እና መደገፍ፣በላቸው ትርፍ መሪት ላይ የ COVID 19 ተፅዕኖን ለመግታት አዋጭ የሆኑና በቶሎ ሊደርሱ የሚችሉ የተመረጡ የአትክልት ሰብሎችን እንዲያመርቱ ማድረግ፣ከዚህን በፊት ለሆርቲካል ልማት ማስፋፊያ ተሰማሚነታቸው ተራግጦ ከተለዩ መሪት ውስጥ ለአትክልት እና ሽርብስ ልማት የሚውሉ መሪዎችን መለየትና መረጃ ማደራጀት፣የተለዩ መሪዎችን ከክልሎች ጋር በመቀናጀት ማስተር ፕላን ማዘጋጀት፣እቅድ ያላቸውን አዳዲስ አልሚ ባለሀብቶች እና ነባር ማስፋፊያ መሪት የሚፈልጉ ባለሀብቶችን መለየት፣ለተለዩ አዳዲስ እና ነባር ማስፋፊያ ለሚያደርጉ ባለሀብቶች ከክልሎች ጋር በመቀናጀት መሪት እንዲተላለፍላቸው ማመቻቸት፣ለሆርቲካልቸር ልማት ዘርፍ እንዲውል በተለየና በተዘጋጀ ክልሉ የሚያስፈልግ የመሰረተ ልማት ከሚመለከታቸው ባለድርሻ አካላት ጋር በመሆን እንዲሟላ ማድረግ፣የአነስተኛ ይዘታ ያላቸው አርሶ አደሮች የሆርቲካልቸር ሰብሎች አመራረት ፓኬጅን መከለስ፣ለከተማ ግብርና የሚውል መመሪያና ፓኬጅ ማዘጋጀት

የህግ ማዕቀፍ ዝግጅት/ማሻሻያ

የኮንሰሊዴሽን፣ የፌር ትራድ፣ የአውትግሮወር ህግ ማዕቀፍ፣ የብቃት ማረጋገጫ፣ የተቀናጀ የተባይ መከላከያ የህግ ማዕቀፍ፣ የአበባ ወለል ዋጋ ተመን ክለሳ የበጀት አመቱን ግብ ለማሳካት ከፍተኛ እቅድ የሚፈጥሩ የአሰራር ስርዓቶች ሲሆኑ እነዚህ የአሰራር ስርዓቶች ባለቤት ተፈጥሮላቸው ደረጃ በደረጃ እንደሚተገበሩ በ2013 በጀት አመት ታሳቢ ተደርጓል።

2.1.1.3 የቡና ሻይና ቅመማ ቅመም ሰብልል ማት

የተሻሻሉ የግብርና አሰራሮችን ትግበራ ማስፋት

በበጀት ዓመቱ ከዘር መረጣ ጀምሮ በመሪት ዝግጅት፣ በተሻሻሉ የምርት ማሳደጊያ ግብዓቶች አጠቃቀም፣ በተቀናጀ የጸረ- ተባይ ቁጥጥር፣ የቅድመ እና ድህረ ምርት እያያዝ የአምራቹን ዕውቀትና ክህሎት በማሻሻል ከዘርፉ የሚገኘውን ምርት የማሳደግ ሥራ ይሰራል። ምርት በመስጠት ላይ የሚገኝ እና በአዲስ ተከላ የሚለማ የቡና ማሳ ላይ ሁለት ዙር ኩትኳቶ በማካሄድ፣ 564,716 ሄ/ር ላይ ጉዝግዝ ፣ በቁጥር 18,817,770 ጊዜያዊ እና 7,145,550 ቋሚ የጥላ ዛፍ መትከል እንዲሁም ሌሎች የእንክብካቤ ስራዎች በምክረ ህሳብ መሰረት እንዲተገበሩ ለክልሎች የተጠናከረ ድጋፍና ክትትል ይደረጋል። በሻይ እና ቅመማ ቅመም አምራች አካባቢዎችም በመሪት ዝግጅት፣ በተሻሻሉ የምርት ማሳደጊያ ግብዓቶች አጠቃቀም፣ በተቀናጀ የጸረ- ተባይ ቁጥጥር፣ የቅድመ እና ድህረ ምርት እያያዝ የአምራቹን ዕውቀትና ክህሎት በማሻሻል ከዘርፉ የሚገኘውን ምርት የማሳደግ ሥራ በአግባቡ እንዲፈጸም ለክልሎች ድጋፍና ክትትል ይደረጋል።

ቡናን ማደስ

መታደስ የሚገባው የቡና ማሳ ሽፋን ከፍተኛ ከመሆኑ የተነሳ ለሃገራዊ የቡና ምርታማነት ዕድገት ዋነኛ ተግዳሮት ሆኖ ቆይቷል። ስለሆነም በበጀት ዓመቱ የቡና እምራሾች እርሶ እደሩ እና ባለሃብቱ በቡና ዕደሳ ያላቸውን ዕውቀትና ክህሎት በስልጠና በማሳደግ፣ ለዕደሳ ሥራ የሚያገለግሉ ግብዓቶችንና ቴክኖሎጂዎችን በወቅቱ እንዲቀርቡ በማድረግ በእርጅና እና በሌሎች ምክንያቶች ምርታማነቱ የቀነሰ 74,000 ሄ/ር በጉንደላ እና 38,526 ሄ/ር በነቅሎ ተከላ በድምሩ 112,526 ሄ/ር የቡና ማሳ በማደስ ቀጣይነት ላለው የምርታማነት ዕድገት ምቹ ሁኔታ ለመፍጠር ከክልሎቹ፣ ከምርምር ተቋማት እና ከድጋፍ ሰጪ አካላት ጋር በቅንጅት ይሰራል።

የኢክስቴንሽን ተደራሽነት ማጠናከር

የቡና ሻይና ቅመማ ቅመም ምርቶች በሚመረቱባቸው አካባቢዎች ዘመናዊ የኢክስቴንሽን አገልግሎትን ተደራሽ ለማድረግ የሚያስችሉ አደረጃጀቶችንና የግንኙነት አሰራሮችን ነድፎ ተግባራዊ ማድረግ ይገባል። ለዚህም የእርሶ እደር ማሰልጠኛ ጣቢያዎችን፣ ሠርቶ ማሳያ ቦታዎችን፣ ዘመናዊ ቴክኖሎጂና ግብዓት አጠቃቀም ፓኪጆችን፣ የቴክኖሎጂ አጠቃቀም ስርጭት ዘመናዊ የኮሙኒኬሽን ሚዲያዎችን እና በሙያው የሰለጠነ የኢክስቴንሽን ሰራተኛ የማደራጀት የማስፋፋትና የማጠናከር ተግባራትን በመፈጸም የኢክስቴንሽን ተጠቃሚ ቁጥር በ2012 በጀት ዓመት ከተደረሰበት 5.4 ሚሊዮን በ2013 በጀት ዓመት ወደ 5.8 ለማድረስ ከሚመለከታቸው አካላት ጋር ይሰራል።

የሱባል ጥበቃን ማጠናከር

ውጤታማ የሱባል ጥበቃ ስራ ለምርታማነት ዕድገት የጎላ ድርሻ ስላለው በበጀት ዓመቱ ልዩ ትኩረት የሚሰጠው ተግባር ይሆናል። ስለሆነም በዓመት 4 ዙር የማሳ እሰሳ በማድረግ በ360,000 ሄ/ር ላይ የቡና ፍሬ በሽታ የመከላከል ስራ ይሰራል፤ የቡና ግንድ እድርቅ በሽታ እሰሳ በማድረግ በበሽታው የተጠቁ 4,500,000 የቡና እግር ዛፎችን ነቅሎ በማቃጠል ማስወገድ፤ 250 ሄ/ር ማሳ ላይ የቡና ቅጠልና ቅርንጫፍ ለብላቢ በሽታ የመከላከል ስራ ይሰራል። በተመሳሳይም የሻይ እና የቅመማ ቅመም ሱባሎች በሽታና ተባይ የመከላከል ስራ በትኩረት ይፈጸማል።

የግብዓት አቅርቦትና ስርጭት እና የቴክኖሎጂ ተደራሽነት

እስካሁን ባለው አሰራር ለቡና ሻይና ቅመማ ቅመም ልማት የሚያስፈልጉ የዘርና የችግኝ አቅርቦትና ስርጭት፣ የዘመናዊ እርሻ መሳሪያዎች አቅርቦት፣ የማዳበሪያና የሌሎች ግብዓቶች አቅርቦት ሥርዓት የምርታማነት ዕድገት ግቡን ለማሳካት በሚያስችል ደረጃ የተቃኘ አይደለም። ስለሆነም የእርሶ እደር፣ የግል ባለሃብት፣ ሕብረት ሥራ ማህበራት እንዲሁም መንግስት በምርጥ ዘር፣ በማዳበሪያ በጸረ-ተባይ እና ሌሎች ግብዓቶች አቅርቦት እና ስርጭት ላይ እንዲሳተፉ በማድረግ ነባርና አዳዲስ የዘር እና የችግኝ ማባላጥ ቦታዎችን በማስፋፋት ዘመናዊ የግብዓት አቅርቦትና ስርጭት ስርዓትን በመዘርጋት ምርትና ምርታማነትን የማሳደግ ስራ ይሰራል።

የቡና ሻይና ቅመማ ቅመም ማሳ ሽፋን ማሳደግ

በነባር እምራሾች አካባቢዎች የማሳ ሽፋን ተጠብቆ እንዲቆይ ለምርታማነት ዕድገት ማነቆ የሆኑ ችግሮችን በመለየት ምርታማነትን በማሳደግ ላይ ትኩረት ተደርጎ ይሰራል። በተጨማሪም መካከለኛና ሰፊ እርሻዎች ልማት ለማስፋፋት ከባለድርሻ አካላት ጋር በመቀናጀት የመሬትና የፋይናንስ አቅርቦት እንዲሁም የመሠረተ-ልማት ተደራሽነት የማሻሻል ሥራዎች ይሠራሉ። በዚህም ምርት የሚሰጥ የቡና ማሳ ሽፋን በበጀት ዓመቱ በ14 በመቶ በማሳደግ 861,435 ሄክታር ለማድረስ ይሰራል። የሻይ ልማት በተመለከተም ሰፊ የሻይ እርሻዎችን ለማስፋፋት የሚያስችል የመሬትና የፋይናንስ አቅርቦት በማመቻቸት ወደ ተግባር ማስገባትና በዙሪያቸው የሚገኙ እርሶ እደሮችን በስፋት በማቀፍ የምርት ግኝቱን ማሳደግ የሚቻልበትን አሰራር ተግባራዊ ማድረግ ይገባል። በተጨማሪም ለሻይ ልማት ተስማሚና ምቹ ስነ-ምህጻር ባላቸው አካባቢዎች አነስተኛ የሻይ ኢንዱስትሪዎች በሚስፋፋበት ሁኔታ ላይ ከባለድርሻ አካላት ጋር በመቀናጀት ከፍተኛ ቁጥር ያለው ስራ አጥ ወጣት በልማቱና በማቀነባበሩ የሚሳተፍበትን ዕድል በመፍጠር የሻይ ምርት ሽፋን የማሳደግ ሥራ ይሠራል። የሻይ ምርት በተመለከተ በአውት ግሮወርስ የሚለማ የሻይ መሬት ሽፋን በ2012 ከነበረበት 672 ሄ/ር በ2013 ዓ/ም 692 ሄ/ር ለማድረስ ታቅዷል። ምርት የሚሰጠውን የአነስተኛ ሻይ እምራሾች እርሶ እደሮች የማሳ ሽፋን ከ463 ሄ/ር እና የሰፊ እርሻ ማሳ ሽፋን 2,733 ሄ/ር ወደ 2,842 ሄ/ር በድምሩ የሻይ ማሳ ሽፋን አሁን ከሚገኝበት 3,196 ሄ/ር ወደ 3,305 ሄ/ር ለማድረስ ይሰራል። የአነስተኛ ሻይ እምራሾች እርሶ እደሮች ምርት ከሚሰጠው 463 ሄ/ር የሻይ ማሳ 11,112 ኩ/ል ምርት ለማግኘት እና ምርታማነትን ከ22.5 ወደ 24 ኩ/ል በ/ሄ/ር ለማድረስ እንዲሁም በሻይ የልማት ድርጅቶች ከለማውና ምርት ከሚሰጠው 3305 ሄክታር የሻይ ማሳ አማካይ ምርታማነቱን 40.5 ኩ/ል

በሄ/ር በማድረስ 134,013 ኩ/ል በአጠቃላይ በአውት ግርደት እና የሻይ ልማት ድርጅቶች 145,125 ኩ/ል ለማምረት ግብ ተይዟል።

የቅመማ ቅመም ልማት የማሳ ማስፋት ሥራ በስፋት የሚከናወን ሆኖ የማሳ ሽፋኑን በ2012 በጀት ዓመት ከደረሰበት 343,230 ሄ/ር መሬትና 707 ሺህ ቶን ምርት ወደ 363,962.2 ሄ/ር መሬት እና 719.8 ሺህ ቶን ምርት ለማድረስ ይሰራል።

የድህረ ምርት እያያዝና ጥራትን ማሻሻል

የምርቶችን ጥራት ደረጃ ማሻሻል

የቡና፣ ሻይና ቅመማ ቅመም ምርቶች ማዘጋጃና የጥራት ማሻሻያ ሥራዎች በአርሶ አደሮች፣ አልሚ ባለሀብቶችና የምርት ማዘጋጃ ኢንዱስትሪ ባለቤቶች በምክረ-ሀሳቡ መሰረት ተግባራዊ እንዲያደርጉና የተዘረጋውን በጥራት ላይ የተመሰረተ የእሾትና ጀንፈል ቡና የገበያ ዋጋ ክፍያ ሥርዓት እንዲተገበር በመከታተል በጥራት ተወዳዳሪ የሆነ የቡና፣ ሻይና ቅመማ ቅመም ምርት አቅርቦትን በማረጋገጥ የአርሶ አደሩን የንግዱን ህብረተ-ሰብ ገቢና የሃገራችንን የውጭ ምንዛሬ ግኝት ማሳደግ ይጠበቅብናል። በዚህም መሰረት፦

የቡና ምርት ጥራት ማሻሻያ ሥራዎች

ከቡና ለቀማ ጀምሮ አስፈላጊው ጥንቃቄ እንዲወሰድ የማድረግ፣ በተገቢው የማድረቂያ ግብዓት በመጠቀም በቂ መጠን ያለው ማድረቂያ መስራት እንዲሁም በመጀመሪያ ደረጃ ማዘጋጃ ኢንዱስትሪዎች የሚካሄድ የምርት አዘጋጅ ሂደት የሚወሰዱ ጥንቃቄዎች ለቡና ምርት ጥራት ወሳኝ በመሆኑ በግብዓት አጠቃቀም፣ በክህሎትና አመለካከት በኩል የሚስተዋሉ ክፍተቶችን በጋራና በተናጠል በመፍታት በ2012 ከተደረሰበት 12.31 ሚሊዮን ካሬ ሜትር የጀንፈል ቡና ማድረቂያ በ2013 ዓ.ም 15 ሚሊዮን ካሬ ሜትር ማድረቂያ ከሽቦ/ፕላስቲክ ወንጌት፣ ከአውድማና ከአካባቢ ቁሳቁስ ተሰርቶ በአግባቡ የማድረቅ ሥራ እንዲሰራ ወቅታዊ ድጋፍና ክትትል ለማድረግ ግብ ተይዟል።

የቅመማ ቅመም ምርት ጥራት ማሻሻልና ማሳደግ

የቅመማ ቅመም ምርት ዝግጅትን በተመለከተ በ2012 የተደረሰበት 655.38 ሺህ ቶን በበጀት ዓመቱ 661.8 ሺህ ቶን በሚፈለገው የጥራት ደረጃ ለማዘጋጀት በ2012 የተደረሰበት 51 ሺህ ካሬ ሜትር በ2013 ዓ.ም 66 ሺህ ካሬ ሜትር ማድረቂያ ከሽቦ/ፕላስቲክ ወንጌት፣ አውድማና ከአካባቢ ቁሳቁስ ተሰርቶ በአግባቡ የማድረቅ ሥራ እንዲሰራ ወቅታዊ ድጋፍና ክትትል ለማድረግ ግብ ተይዟል።

የሻይ ምርት ጥራትን ማሻሻል፤

የሻይ አርሻ ልማት ድርጅቶች በሚገኙበት ዙሪያ የሚገኙና በሻይ ልማት የተሰማሩ አርሶ አደሮች የሚያቀርቡትን የሻይ ቅጠል የጥራት ደረጃ በምክረ-ሀሳቡ መሰረት እንዲሆንና አርሶ አደሮችም በቀጣይነት ተጠቃሚነታቸው እንዲረጋገጥ ይሰራል። በ2012 በጀት ዓመት በሻይ አልሚ አርሶ አደሮች የተዘጋጀ የሻይ ምርት ከተደረሰበት 0.599 ሺህ ቶን በ 2013 በጀት ዓመት የአልሚ ባለሀብቶችን ምርት ጨምሮ ወደ 11.95 ሺህ ቶን ለማድረስ ታቅዷል።

የምርቶችን ዕቤት ጭመራ ማሳደግ

ዕቤት የተጨመረበት የቡናና ቅመማቅመም ፍላጎት በዓለም ገበያ ላይ እጩ መሪ ያለ ቢሆንም በአደረጃጀትና በተለያዩ ችግሮች ከዘርፉ የሚጠበቀውን ያህል የውጭ ምንዛሬ ገቢ እያገኘን እንዳልሆነ የሚታወቅ ነው። የዚህን ችግር በወሳኝነት ለመፍታት በዘርፉ የተሰማሩና በቀጣይ በዘርፉ መሰማራት ለሚፈልጉ ድርጅቶች ተገቢውን ድጋፍ በማድረግ የተዋንያኑን ተጠቃሚነትና የሀገሪቱ የውጭ ምንዛሬ ገቢ እንዲያደግ ይሰራል። በዚህም መሰረት እሴት ተጨምሮለት ለገበያ የቀረበ የቡና ምርት በ2012 ከተደረሰበት 0.2 ሺህ ቶን ወደ 0.49 ሺህ ቶን እና የቅመማ ቅመም ምርት በ2012 ከተደረሰበት 0.017 ሺህ ቶን ወደ 0.018 ሺህ ቶን ለማድረስ ግብ ተይዟል።

የግብይት ሥርዓትን ማሻሻልና ማጠናከር

በሥራ ላይ ያለውን የቡና ግብይትና ጥራት ቁጥጥር ሥርዓት ፍትሃዊ፣ ህጋዊ፣ ቀልጣፋና ተወዳዳሪ ሆኖ እንዲቀጥል የሚያስችሉ ወቅቱን ያገናኘቡ ዘመናዊ አሠራሮችን በመተግበር ለግብይት ተዋንያን ምቹ ሁኔታ እንዲፈጠር ተጠናክሮ ይሠራል። በበጀት ዓመቱ

የቅመማ ቅመም ግብይት ፍትሃዊ፣ ህጋዊ፣ ቀልጣፋና ተወዳዳሪ እንዲሆን ዘመናዊ የግብይት ሥርዓት ይዘረጋል። በወጪ ንግድ እንዳራዊ ከፍተኛ ጠቀሜታ ያላቸው የቅመማ ቅመም ዓይነቶች ከአምራች እስከ ወጪ ምርት ገዢ ድረስ ጊዜና ወጪ ቆጣቢ በሆነ መንገድ መነሻ ዳካውን ተከትሎ በተከታታይ ማቅረብ የሚያስችል የቅመማ ቅመም ግብይትና ጥራት ቁጥጥር መመሪያ ተዘጋጅቶ ሥራ ላይ ይውላል። በበጀት ዓመቱ በዓለም አቀፍ የሻይ አምራች ሀገራት ልምድ ተመሥርቶ የግብይት ሥርዓት ጥናት ይደረጋል። በዚህም ሀገራችንን በዓለም አቀፍ የሻይ ገበያ ተመራጭና ተወዳዳሪ ሊያደርጋት የሚችል የሻይ ግብይትና ጥራት ቁጥጥር አሠራር ሥርዓት መነሻ እቅም ይፈጠራል።

የምርት አቅርቦትን በጥራትና በመጠን ማሳደግ

በበጀት ዓመቱ አጠቃላይ ወደ ማዕከላዊ ገበያ በተለያዩ የግብይት አመራጮች የሚቀርበውን ጠቅላላ የቡና አቅርቦት በ2012 በጀት ዓመት ከነበረበት 428.62 ሺህ ቶን በ5.4% በማሳደግ ወደ 451.93 ሺህ ቶን ለማድረስ የታቀደ ሲሆን ከዚህ ውስጥ በተለያዩ የግብይት አመራጮች ወደ ማዕከላዊ ገበያ ለወጪ ገበያ ዝግጅት የሚቀርበው የታጠበ ቡና አቅርቦት በ2012 በጀት ዓመት ከነበረበት 110.56 ሺ ቶን ወደ 116.57 ሺህ ቶን እንዲሁም ያልታጠበ ቡና በ2012 በጀት ዓመት ከነበረበት 257.97 ሺህ ቶን ወደ 271.99 ሺህ ቶን ለማድረስ ከክልሎች ጋር በቅንጅት ለመስራት ታቅዷል። የቅመማ ቅመም ግብይትና ጥራት ቁጥጥር ሥራዓትን ተግራዊ በማድረግ ለወጪ ገበያ የሚቀርበውን ቅመማ ቅመም ምርት በመጠንና በጥራት ለማሳደግ ከክልሎችና ከግብይት ተዋንያን ጋር በቅንጅት ይሠራል።

የገበያ ማስፋፊያና ትስስር ማጠናከር

የሀገራችን የቡና ሻይና ቅመማ ቅመም ስነምግባራዊ፣ ዓይነትና የጥራት ይዘትን ባመለከተ ሁኔታ ፕሮፋይል በሰነድ፣ በፖስተርና ፊልም እንዲዘጋጅ ይደረጋል። ለዕይታ የሚያገለግሉ የቡና፣ ሻይና ቅመማ ቅመም ናሙናዎች ይዘጋጃሉ። በምርት ገዢ ሀገራት የሚገኙ የዋና ዋና ምርት ገዢ ኩባንያዎች ፕሮፋይል ይዘጋጃል። ቡና ሻይና ቅመማ ቅመም ማስተዋወቅና ሽያጭ በሚካሄድባቸው በዓለም አቀፍ በታወቁ ነባርና አዳዲስ 13 የንግድ ትዕይንቶችና ትርጉሞች ላይ የሀገራችን ላኪዎችና አምራቾች እንዲሳተፉ የመደገፍ፣ የማስተባበርና የመምራት ሥራ ይሠራል። በንግድ ትዕይንቶችና ትርጉሞች ላይ በበቂ ሁኔታ ተሳትፎ ምርት ለማስተዋወቅ ለምርት ትዕይንት የበታ ኪራይ የመክፈል፣ ቡዝ ዲዛይን ማሠራትና ግንባታ የማካሄድ፣ ልዩ ልዩ የምርት ማስተዋወቂያ ኩነቶች፣ የቢዝነስ ውይይቶችና ድርድሮች እንዲካሄዱ የመደገፍ፣ የማስተባበርና የመምራት ተግራት ተኩረት ተሰጥተው ይፈጸማሉ። በተመሳሳይም በሀገር ውስጥ አንድ ዓለምአቀፍ የንግድ ትርጉምና ትዕይንት በማዘጋጀት በዓለም የሚገኙ የምርት ገዢና አቀናባባሪ ኩባንያዎች እንዲሳተፉ ይጋበዛሉ። የሀገራችን የቡና ሻይና ቅመማ ቅመም ዋና ዋና ገዢ ከሆኑ ኩባንያዎች ይበልጥ ምርቶቻችንን አውቀው በዘላቂነት የቢዝነስ ግንኙነቱንና ትስስሩን ለማስፋትና ለማጠናከር የሚያስችል በጥናት ላይ ተመስርቶ የቢዝነስ ጉብኝት እንዲካሄድ ሁኔታዎች በማመቻቸት በበጀት ዓመቱ 10 ዋና ዋና የወጪ ምርት ገዢ ኩባንያዎች ጋር ግንኙነትና ትስስር ለመፍጠር የሚያስችል 20 አባላትን የያዘ የቢዝነስ ልዑካን እንዲላክ የማድረግና እንዲሁም 10 ዋና ዋና የምርት ገዢ ኩባንያዎች ጋር ግንኙነትና ትስስር ለመፍጠር ወደ ሀገራችን እንዲመጡ የማስተባበርና የመምራት ሥራ ይሠራል።

የገበያ ደህንነት፣ መረጃና ቁጥጥር ማጠናከር

የገበያ ተወዳዳሪነትን የሚያቀጭ ሕገ-ወጥ እንቅስቃሴዎችን ለመከላከል የሚያስችል የገበያ ደህንነት ዘመናዊ የመረጃ ግንኙነትና ቁጥጥር ይጠናከራል። ይህም በብቁ ባለሙያዎችና ዘመናዊ የመረጃ ቴክኖሎጂ መሠረተ ልማት ታግዞ እንዲፈጸም በትኩረት ይሠራል። የቡና፣ ሻይና ቅመማ ቅመም የምርትና ገበያ መረጃ ተሰብስቦና ተደራጅቶ ለልዩ ልዩ የልማትና የንግድ ጉዳዮች ተደራሽ በሚሆን መልኩ በእስራኤል የመረጃ መሠረተ ልማትና ቴክኖሎጂ የተሟላ የመረጃ ቋት ተደራጅቶ ሥራ ላይ እንዲውል ይደረጋል። ወቅታዊ ሀገራዊና ዓለምአቀፍ የገበያ መረጃ በመሰብሰብ የግብይት ተዋንያኑ ተወዳዳሪነትን የሚያሳድግና ተጋላጭነትን የሚቀንስ መረጃ በየወቅቱ በመረጃ መረብ ይሰራጫል።

የምርት ጥራት ምርመራና ሰርቴፊኬትን አገልግሎት ማሳለጥ

የቡና ጣዕምና ጥራት ምርመራ ማዕከላት ለአምራች አካባቢዎች ተደራሽ ለማድረግ በበጀት ዓመቱ አንድ ተጨማሪ ማዕከል በመክፈት እና የምርመራ አሠራሩንና እደረጃጅቱን በማዘመን በ2012 በጀት ዓመት የነበረውን 301.21 ሺ ቶን የምርመራ እቅም

በ2013 በጀት ዓመት ወደ 312.5 ቶን ለማድረስ ታቅዷል። ለወጪ ገበያ የሚቀርቡ ምርቶች የምግብ ደህንነትን የሚሉ ደረጃዎችን የያዙ መሆኑን 2012 በጀት ዓመት ከተሰጠው 590 ሰርቲፊኬት በዓመቱ 5% በማሳደግ ወደ 619 ሰርቲፊኬት ለማድረስ ታቅዷል። በተጨማሪም ሀገራችን ከዓለምአቀፍ የቡና ድርጅት አባል ሀገራት ጋር በገባችው ውል መሠረት ወደ ወጪ የሚላከውን ቡና ለገዢ ኩባንያዎች መድረሱን የሚያረጋግጥ የምርት ሀገር ሰርቲፊኬት በ2012 በጀት ዓመት ከተሰጠው 7,300 ሰርቲፊኬት በ10% በማሳደግ ወደ 8,768 ሰርቲፊኬት ለማድረስ ይሠራል።

የወጪ ምርት ግዢ፣ ዝግጅትና ሽያጭ ብቃት የማረጋገጥ ሥራን ማሳለጥ

በበጀት ዓመቱ 450 አዳዲስ ወደ ወጪ ገበያ ንግድ የሚገቡ የቡና፣ ሻይና ቅመማ ቅመም ላኪዎችን የመላክ ብቃትን በመፈተሽ የብቃት ማረጋገጫ ሰርቲፊኬት ይሰጣል። በ2012 በጀት ዓመት የነበረውን 750 ለአዲስ እና ነባር አርሶአደሮች የብቃት ማረጋገጫ የምስክር ወረቀት መስጠትና ማደስ በበጀት ዓመቱ ወደ 500 ሰርቲፊኬት እድሶ ለመስጠጥ ታቅዷል። የምርት ሀገር /ICO/ ሰርቲፊኬት አገልግሎት መስጠት በቁጥር በ2012 በጀት ዓመት ከተደረሰበት 7300 ወደ 8768 ለማሳደግ እና የጥራት ማረጋገጫ/የምግብ ደህንነት ሰርቲፊኬት በ2012 በጀት ዓመት ከተደረሰበት 590 ወደ 612 በማድረስ አዘጋጅቶ ለመስጠት ታቅዷል። በተጨማሪም በአመራጭ የቡና ግብይት ሥርዓት መሠረት ለወጪ ንግድ የሚተሰሩትን የአቅራቢና ላኪ፣ እንዲሁም በቀጥታ የሚልኩትን አቅራቢ ላኪ እና አርሶአደር ላኪ ብቃት የማረጋገጥና ዕውቅና የመስጠት ሥራ ይሠራል።

የክምችትና ኮንትራት አስተዳደርን ማሳለጥ

በበጀት ዓመቱ ለወጪ ንግድ የቀረበው በአግባቡ ተዘጋጅቶ መላኩን ለማረጋገጥ የሚያችሉ የምርት የግዢና ሽያጭ ሚዛን መረጃ በመስራት በአያንዳንዱ ላኪ የማረጋገጥ ሥራ ይሠራል። የወጪ ምርት ሽያጭ ውሎች በአግባቡና በወቅቱ የገበያ ሁኔታ ላይ ተመሥርቶ መፈጸማቸውን የማረጋገጥ፣ ያልተፈጸሙ ውሎችን ለይቶ አስተዳደራዊ አርምጃዎች እንዲወሰዱ በማድረግ የምርት ገዢ ኩባንያዎችን ዕምነት የማሳደግ ሥራ ይሠራል።

2.1.1.4 የዕዕዎት ጥበቃ አገልግሎት ማሳደግ፣

የድንበር ዘለል ተዛማዶችና የመደበኛ ተባዮች አሰሳና መከላከል ቅልጥፍናና ጥራት በማሳደግ በአማካይ 30-40% የምርት ብክነት በየዓመቱ በ5% በመቀነስ ለምርታማነት ዕድገት አስተዋፅኦ ማድረግ። የሚጠበቀውን ውጤት ለማሳካት የሚከተሉት ተግባራዊ ይከናወናሉ የተዛማዶች ተባዮች ቅኝት፣ አሰሳ፣ ቁጥጥርና መከላከል ስራ መስራት፣ የመደበኛ ተባዮች ቅኝት፣ አሰሳ ቁጥጥርና መከላከል፣ ክትትልና ድጋፍ ማድረግ፣ የመደበኛና ጥገኛ አረሞችን ቅኝት፣ አሰሳ ቁጥጥርና መከላከል፣ ክትትልና ድጋፍ ማድረግ፣ ድህረ ምርት ተባዮች አሰሳ በመስክና በማከማቻ በበልግ፣ መስኖና መኸር ወቅት ማካሄድ፣ በመስኖ የሚለሙ አትክልትና ፍራፍሬ ሰብሎች ተባዮች የዳሰሳ ጥናት ማካሄድና የመከላከል ድጋፍ መስጠት፣ እምስት የአውሮፕላን ማከብከቢያ ሚዳዎች መጠገን።

2.1.1.5 የአፀዎት ግብዓቶችና ምርቶች ጤንነት፣ ጥራትና ደህንነት ማረጋገጥ

ወደ ውጪ የሚላኩ የግብርና ምርቶች ፣ ወደ አገር የሚገቡ ዕዕዎት፣ የዕዕዎት ውጤቶችና የግብርና ግብዓቶች ተቀባይነት፣ የምርት ጤንነትን፣ ጥራታቸውን ከ 98.7 % ወደ 99.2%፣ ከ90 % ወደ 98.5 %፣ ከ90 % ወደ 98 % እንደ ቅደም ተከተል አድጓል። ሙሉ በሙሉ የጥራት ቁጥጥር በሚደረግበት በመደበኛው የዘር ስርዓት እና ጥራቱ የተገለጸ ዘር (QDS) የጥራት ማረጋገጫ አግኝቶ ለአርሶ አደሩ የሚቀርበው ዘር 90% እና 65% በቅደም ተከተል ጥራቱ እንዲጠበቅ ተደርጓል። የተቀመጡ ውጤቶችን ለማሳካት የሚከተሉት ተግባራዊ ይከናወናሉ። ወደ ወጪ ሀገር ለሚላክ ዕዕዎት፣ የዕዕዎት ውጤቶችና ሌሎች ቁጥጥር የሚደረግባቸው ቁሳቁሶች የጤናና ጥራት ምርመራ ማካሄድ፣ ወደ ውጪ ለሚወጣ ዕዕዎት፣ የዕዕዎት ውጤቶችና ሌሎች ቁጥጥር የሚደረግባቸው ቁሳቁሶች የጤንነት ማረጋገጫ ሠርተፍኬት መስጠት፣ የዕዕዎት ጤና ጥራት የብቃት ማረጋገጫ ለሚጠይቁ ድርጅቶች ብቃት ማረጋገጫ መስጠት፣ በተመረጡ የሰብል ዓይነቶች የተባይ ስጋት ትንተና ማካሄድ፣ በተመረጡ የሰብል ዓይነቶች የመስክ የተባይ አሰሳ ቅኝት ማካሄድ፣ ወደ አገር ውስጥ የሚገቡ ዕዕዎት፣ የዕዕዎት ውጤቶች፣ ሌሎች ቁጥጥር የሚደረግባቸው ቁሳቁሶች የሀገራችን ማሰገቢያ መስፈርቶቿን ለሟልተው እንዲመጡ የቅድመ ማስገቢያ ፈቃድ /Import permit/ መስጠት፣ ወደ አገር ውስጥ በሚገቡ

ዕዕቃት፣ የዕዕቃት ዉጤቶች፣ ሌሎች ቁጥጥር የሚደረግባቸው ቁሳቁሶች፣ ግብዓቶች እና ባዮ ኤጀንቶች ላይ ደህንነታቸውና ጥራታቸው ለማረጋገጥ የኢንፎርሜሽን ሥራ መስራት፣ የግምገማ መስፈርቱን ለሚሉ ዶክሜንቶች ምዝገባ ማካሄድ፣ ለምዝገባ ዕድሳት የቀረቡ ፀረ-ተባቾችን በመገምገም እድሳት ማካሄድ፣ የፀረ-ተባይ ይዘት ጊዜያዊ ለቦርዶች መገንባትና ወደ ስራ ማስገባት፣ ከፌዴራልና ክልሎች ለተውጣጡ የፍትህና ተቆጣጣሪ አካላት በፀረ-ተባይ ቁጥጥር ዙሪያ የግንዛቤ ማስጨበጫ ምክክር ማካሄድ፣ ከተለያዩ የምርምር ተቋማት የቀረቡ ዕጩ ዝርያዎችን እንዲገመገሙና እንዲመዘገቡ ማድረግ፣ የዘር ጥራት ናሙና ፍተሻ በለቦራቶሪ ማካሄድ፣ ተመሳሳይ ናሙና ምርመራ ማካሄድ፣ የክልሎች የዘር ጥራት ቁጥጥር ወካይ 5% በመውሰድ የአሰራር ውጤታማነት በመስክ ተገኝቶ ማረጋገጥ ይሆናል።

2.1.2 የተስፋፋ የመካከለኛና ሰፋፊ የባለሀብት ሰብል ልማት

ከክልሎች ጋር በመቀናጀት ለግብርና ኢንቨስትመንት የሚውሉ መራቶችን ከተጠቃሚዎች፣ ከደንና ከባህላዊ ይዘታ ነጻ መሆናቸውን መለየት፣ ማጥራት (verification)፣ ለባለሀብት ሊተላለፍ በሚችልበትን መልክ ማደራጀትና ወደ መራት ባንክ በማስገባት በቀጣይ እስር ዓመታት ዕቅድም ሆነ ከዚያ ባለፈ ለሚፈለገው ፈጣን ልማት ግብዓት ሆኖ ያገለግላል። በጥናት ተስማሚነታቸው የተረጋገጡ መራቶችን ለአልሚ ባለሀብቶች የማስተላለፍ ተግባር ፍትህዊ፣ ግልጽና ህጋዊ አሰራርን ተከትሎ የአሰራር መመሪያዎች ተደግፈው የሚከናወኑ ይሆናል። በዚህ መሰረት ለግብርናው ኢንቨስትመንት ዘርፍ ልማት ተስማሚ የሆኑ መራቶችን አቅም ያላቸውን ባለሀብቶች ለመሰብሰብ በሀገር ውስጥና በውጪ የማስተዋወቅ ስራ በስፋት የሚከናወን ይሆናል። ባለሀብቱ የሚሳተፍባቸው ሰብሎች በመክርና በመስኖ በአዝርዕት፣ ሆርቲካል፣ ፍርግና ሻይና ቅመማ ቅመም ሰብሎች ይሆናል።

በሰፋፊ እርሻ ልማት ዘርፍ የሚሰማሩ ባለሀብቶች ፈቃድ ሲሰጣቸው የኤች.አይ.ቪ. ባለሙያ አብሮ እንዲቀጥርና ስራው እንዲሰራ የሚያደርግ አሰራር እንዲፈጠር ማድረግ እና ክትትል ማድረግ፣ በሰፋፊ እርሻ ልማት ላይ ለተሰማሩ ይበልጥ ተጋላጭ የቀን ሰራተኞች የኤች አይቪ መከላከል ተግባራትን እና የግንዛቤ ማስጨበጫ ስልጠናዎችን በማካተት ማከናወን።

2.1.2.1 ያደገ የመካከለኛ እና ሰፋፊ ሰብል ልማት ኢንቨስትመንት

የሰብል ኢንቨስትመንት ማስፋት

በመካከለኛና ሰፋፊ እርሻ በባለሀብት በመክርና በመስኖ በሰብል (በአህል ሰብሎችና አትክልትና ፍራፍሬ) በ2012 የለማውን 986492 ሄ/ር መራት በ2022 ወደ 4.2 ሚሊዮን ሄ/ር በማድረስ በ2012 ከተደረሰበት 85 ሚሊዮን ኩንታል በ2022 ወደ 169 ሚሊዮን ኩንታል ለማድረስ ዒላማ ተቀምጧል።

2.1.2.2 ውጤታማ የመካከለኛ እና ሰፋፊ ሰብል ልማት ኢንቨስትመንት

በመካከለኛና ሰፋፊ እርሻ መራት ላይ የተሰማሩ ግለሰቦች/ ኢንቨስተሮች የሚኖራቸውን የእርሻ መራት በአግባቡና ለወሰዱት አላማ ሙሉ በሙሉ ማዋል ይገባቸዋል። በሀገራችን ያለው የመካከለኛና ሰፋፊ እርሻ አሁን ያለበት ደረጃ ሲታይ ግን በመራት እና በተሻሻሉ ቴክኖሎጂ አጠቃቀም ዝቅተኛ በመሆኑ እየተገኘ ያለው ምርትም ዝቅተኛ ነው። በመሆኑም የእርሻ መራት በመስጠት ወይም በመውሰድ ብቻ ሳይሆን የባለ ሀብቱን ምርታማነት አቅም ማጥናት፣ መራት ከተላለፈ በኋላም ባለሀብቱ ለማምረት የሚያስፈልጉትን ድጋፍ ሁኔታ በተጠናከረ መልኩ መከናወን ይገባዋል። ስለዚህ የእርሻ መራት ውጤታማነቱን ለማሳደግ የተሻሻሉ የግብርና የቴክኖሎጂ አቅርቦትና አጠቃቀም እንዲሁም አልሚ ባለሀብቱ ለማልማት የወሰደውን የእርሻ መራት በአግባቡና ውጤት በሚያመጣ መልኩ ስራ ላይ እንዲውል ለማድረግ ሙያዊ ክትትልና ድጋፎች ተከታታይነት ባለው መልኩ ይደረጋል። ከዚህም በተጨማሪ ልማቱ አካባቢያዊና ማህበራዊ ደህንነትን በጠበቀ መልኩ ሊከናወን ይገባል። የሰፋፊ እርሻዎች አተገባበር ስርዓት በመዘርጋት ስራ ላይ የማዋል ስራዎች ይከናወናሉ።

2.2 ገበያ ተኮርየእንስሳትናዓሳህብትምርትናምርታማነትንማሳደግ

የወተትምርትናምርታማነት

የወተት ምርት (የላምግመል፡ፍፍል) በ2013 በጀት ዓመት በሚ/ን ሊትር 4,827 ለማድረስ የታቅደ ሲሆን፤ይህም ከዓልጋ ኩብት ላም የወተት ምርት የዓመቱ ዕቅድ 4018 ማድረስ፤ የፍፍል ወተት ምርትን ከቆላው ስነ ምህዳር በማምረት በዕቅድ ዓመቱ መጨረሻ 99 በሚ/ን ሊትር ማድረስ፤የግመል ወተት ምርት በዕቅድ ዓመቱ መጨረሻ 710በሚ/ን ሊትር ለማድረስ ይመረታል። በአለባ ወቅት ከአንድ የአከባቢ ላም የሚገኝ አማካይ የቀን የወተት ምርታማነት በዕቅድ ዓመቱ 1.5 ሊትር፤በአለባ ወቅት ከአንድ ዲቃላ(cross) ላም የሚገኘውን አማካይ የቀን ወተት ምርታማነት 6.36 ሊትር፤ በአለባ ወቅት ከአንድ የወጪ ገሪያ (exotic) ላም የሚገኘውን አማካይ የቀን ወተት ምርታማነት 13.41 ሊትር፤በአለባ ወቅት ከአንድ ፍፍል የሚገኝ አማካይ የቀን ወተት ምርት የዓመቱ ዕቅድ 0.46 ሊትር፤ በአለባ ወቅት ከአንድ ግመል የሚገኝ የወተት ምርት የዓመቱ ዕቅድ 2.98 ሊትር ለማድረስ ታቅዶ ይሰራል። የሚጠበቀውን ውጤት ለማሳካት የሚከተሉት ተግባራት ይከናወናሉ።

የአካባቢዝርያምርታማነትንማሳደግ

በምርታማነታቸው የታወቁ የእግር ውስጥ የዓልጋ ኩብት (በረና፣ በጋይት፣ ፎገራ፣ ሆሮ፣ ወዘተ)፤ ፍፍልና ግመል ዝርያዎችን የመጠበቅና በመረጣ የማሻሻል ስራዎች ለመስራት የሚያስችል ማንኛውንም ማዘጋጀት፤ የተሻሻሉ የውጭ እንስሳት ዝርያን በመጠቀም የወተት ምርታማነትን ማሻሻል፤በየክልሉ በዕርባታ ላይ ያሉትን የተሻሻሉ የወተት እንስሳትን ምርታማነት የዳሰሳ ጥናት በማድረግ የአያያዝና የአሰራር ሥርዓቶችን በማዘጋጀትና በማሻሻል የቀን የወተት ምርት እንዲጨምር ማስቻል፤ እንደየ ስነ-ምህዳራቸው ለተሻሻሉ የእንስሳት ዝርያዎች ተስማሚ የሆኑ የወተት ገበያ ያለባቸው አካባቢዎች በመለየት በጊደር አቅርቦት እርባታ እንዲሳተፉ በማድረግ አቅርቦቱን የማሻሻል ስራ ለመስራት እንዲቻል ከባለሀብቶች ጋር የምክክር ማድረግ እንዲዘጋጅና ወደ ዘርፉ ለመግባት ተግዳሮት የሆኑ ጉዳዮች በጋራ የመለየት ስራ ይሰራል።

የመኖልማትአጠቃቀምንማሻሻል

ለሁሉም አይነት የአረባብ ዘይታዎች የሚውል የጎለበተ የኢክስቴንሽን አሰጣጥ ስርዓት በማደራጀት አርሶ/አርብቶ አደሩ የግባሳማ (roughage) መኖ አጠቃቀምና አመጋገብን በተመለከተ ለሐገረሰብ ዝርያዎችና ለተሻሻሉ ዝርያዎች የሚሆን መኖ አይነት አጠቃቀም ላይ ግንዛቤ ማስጨበጥና በአርሶ/አርብቶ አደሩ ደረጃ በጓሮው ውስጥ ያመረተውን የተሻሻለ የመኖ ዕጽዋት ለላምቹ መመገብ እንዲችል ለማስቻል ለክልል ባለሙያዎች የግንዛቤ ማስጨበጫ ስራ ለመስራት የሚያስችል ስልጠና ይሰጣል።

የእንስሳት ጤና ሽፋን አገልግሎትን ማሻሻል

የወተት እንስሳትን ጤንነት ለመጠበቅ መከላከልን መሰረት ያደረገ የክትባት አሰጣጥ በወቅቱ እንዲተገበር ከእንስሳት ጤና አገልግሎት ዘርፍ ጋር በመሆን ፤የእንስሳት ህክምና አገልግሎትን ተደራሽ ማድረግ፤ በተሻሻሉ እንስሳት ላይ የተመሰረተ እርባታ በሚካሄድባቸው አካባቢዎች የኸርድ ሄልዝ ክትትል (Herd health monitoring) ና ባዮሴኩራቲ ሥርዓት በመቅረጽና ተግባራዊ በማድረግ ለእርባታ ሥራ እንቅፋት የሆኑትን በመለየት በቅንጅት የአሰልጣኞች ስልጠና ይሰጣል፤ ኩብራዊ እንስሳት ዝርያ ማሻሻል ሊንስቲቱት ጋር በመቀናጀት ከእንስሳት ዝርያ ማሻሻል ጋር ተያያዥነት ያላቸው ለድቀላ የሚውሉ ኮርማዎችን ጤንነት እንዲረጋገጥ ድጋፍ ማድረግና በእግር ውስጥ የሚመረትና ከውጭ የሚገባ የወተት እንስሳትና አባለዘር ጤንነት ማረጋገጥ፤ከ ቪተርናሪ ፕብሊክ ሄልዝ ኬር ጋር በመቀናጀት ከእንስሳት ወደ ሰው ከሰው ወደ እንስሳት የሚተላለፉ በሽታዎችን መከታተልና መቆጣጠር፤ የዓልጋ ኩብት፤የግመል ጥጆችን እና የፍፍል

ግልገሎችን ሞት ለመቀነስ የሚያስችሉ የበሽታ ቁጥጥር ስራዎችና ከመኖሪያ ነገር እጥረት ምክንያት የሚከሰቱ የእንስሳት በሽታዎች ለመከላከል የሚያስችሉ ስራዎችን ከ ቬተርናሪ ፕብሊክ ሄልዝ ኬር ዳይሬክቶሬት ጋር በመሆን ይሰራል።

የኤክስቴንሽን አገልግሎት ማጠናከር

የወተት ሀብት ልማት ላይ የተያዙ ግቦችን ለማሳካት እርሶ/እርብቶ አደሩ ስለ ወተት ኩባት አረባብ፣ አያያዝ፣ አመጋገብና ጤና አጠባበቅ ተከታታይነት ያለው ስልጠና መስጠት የሚያስችል፣ ከፊደራል እስከ ወረዳ ያሉትን ባለሞያዎች የክህሎት ክፍተት እየለዩ በስልጠና ማብቃት።

ለአየር ንብረት ለውጥ የማይበገር አረንጓዴ የወተት ሀብት ልማት ማስፋት

በምርታማነታቸው የታወቁ የአካባቢ የወተት እንስሳት በመምረጥ እንዲያረቡ፣ የአካባቢ ዝርያ በተሻሻሉ ዝርያ በመተካት፣ የአመጋገብ ስርዓትና የእንስሳት ፍግ አያያዝ በማሻሻል እንዲሁም ከወተት እርባታ የሚወለዱ ተባእት ጥጆችን በአጭር ጊዜ ለስጋ አሳድጎ መሸጥ እንዲቻል ለእርሶ አደሮች እንዲሁም እርብቶ አደሮች ለክልል ባለሞያዎች የአሰልጣኞች ስልጠና ይሰጣል፤ በወተት ኩባት እርባታ ጣቢያዎች የፍግ አያያዝና አጠቃቀም በማሻሻል የባዮጋዝ ተጠቃሚ እንዲሆኑ የማስተማርና የመደገፍ ስራ ይሰራል።

የገጠር ስራ ዕድል ፈጠራን ማሳደግ እና የምግብና ስነ-ምግብ ዋስትናን ማረጋገጥ፤ አዋጭ የሆኑ አቅዶች በማዘጋጀት በዘርፉ የስራ እድል መፍጠርና በምግብና ስርዓተ-ምግብ ራስን ማስቻል፤ በሀገራችን ከተለያዩ ዩኒቨርሲቲዎች በመስኩ እየተመረቁ ለሚወጡ ተማሪዎች የስራ ዕድል ለመፍጠር በዘርፉ ያሉትን የስራ መስኮች መለየትና ለክልሎች የአሰልጣኞች ስልጠና በመስጠት ወጣቶችና ሴቶች ተጠቃሚ እንዲሆኑ ማድረግ፣ የወተት ምርትና ምርታማነት ዕድገትን ከማሳለጥ በተጨማሪ የሚመረቱ የወተት ምርቶች የንጥረ ምግብ ይዘታቸው እንደጠበቁ ለገበያ ከማቅረብ በተጨማሪ ራሳቸውም እንዲጠቀሙ ለማድረግ ግንዛቤ ማስጨበጥ፣

የቴክኖሎጂ አቅርቦት ፍጥነት እና ውጤታማነት ማሻሻል

በወተት ምርትና ምርታማነት ዕድገት ላይ ውጤታማ የሆኑትን የእርሶ/እርብቶ አደር ችግሮች ሊፈቱ የሚችሉ ውጤታማና በአካባቢ ላይ አሉታዊ ተፅዕኖ ያሉላቸው አዳዲስ ቴክኖሎጂዎችን በማፈላለግ ጥቅም ላይ እንዲውሉ ይደረጋል፤ ሦስት ማቀዝቀዣ የተገጠሙላቸው የወተት ማጓጓዣ መኪኖች ከሚመለከታቸው ባለድርሻ አካላት ጋር በመቀናጀት ለተደራጁ የወተት ማህበራት እንዲደርስ ይደረጋል፤ በተቀናጀ አግሮ ኢንዱስትሪ ፓርክ አካባቢ ለሚፈጠሩ የወተት ሀብት ልማት ክላስተሮች 4000 ዶላር የድራት ማበልፀጫ ሆርሞን ተገዝቶ እንዲቀርብ ይደረጋል፤ ከሚመለከተው አካል ጋር በመቀናጀት በቀረቡት ቴክኖሎጂዎች ላይ የአሰልጣኞች ስልጠና ለክልል 250 ባለሙያዎች ይሰጣል።

የመረጃ አቅርቦት ስርጭት እና ኮሚዩኒኬሽን ማሳልበት፣

በወተት ሀብት ልማት የመረጃ አቅርቦት ስርጭትና ኮሚዩኒኬሽንን ለማሳልበት የሚያስችል ስራ መስራት፤ በተለያዩ ሚዲያ (ኤሌክትሮኒክ እና ፕረስ፣ ድህረ ገጽ) ጽሑፎች በማዘጋጀት ማሰራጨት ፤ የመስክ ቀኖችን ከክልሎች ጋር በቅንጅት ማዘጋጀት፤ ዘመናዊ የወተት እንስሳት አረባብ ዘዴን ለማከናወን የሚያስችል እና የመረጃ አያያዝ እና ኤክስቴንሽን ስርዓቱን ማዘመን ፤ በወተት ሀብት ልማት በኤሌክትሮኒክ ሚዲያ የሚተላለፉ የኤክስቴንሽን መልዕክቶችን ለማህበረሰቡ ማድረስ፤ ከኤ.ሲ.ዲ.አይ-ቫካ (ACDI/VOCA) የልማት ድርጅት ጋር በመተባበር የወተት እንስሳት አረባብና አያያዝ እንዲሁም አመጋገብ ላይ የሚያተኩሩ ማስተማሪያ ቪዲዮዎችን ለክልሎች ማሰራጨት።

የአሰራር ስርዓቶችና አደረጃጀቶች

ውጤታማ የግምገማ አሰራር ላይ በመመስረት በአፈጻጸም ሂደት የታዩ የአፈጻጸም ክፍተቶችን በዝርዝር በመለየት፣ በምርምር የተደገፉ አዳዲስና ውጤታማ የሆኑ ቴክኖሎጂዎች ለማቅረብ የሚያስችሉ ስርዓቶች በተሟላ መልኩ እንዲዘረጉ ይደረጋል፤ የወተት ሀብት-ልማት ቦርድ ህጋዊ እውቅና አግኝቶ ወደ ሥራ እንዲገባ የሚያስችል ዶክመንት የማዘጋጀት ስራ ይሰራል፤ እንደ ፓይለት ሞዴል ዘመናዊ የፍየል እርባታ ፕሮጀክት ሰነድ ለሰቆጣ ስምምነት ፕሮግራም ትግባራ የሚረዳ የፕጀክት ፕሮፖዛል ይዘጋጃል።

የቀይ ሥጋ ምርትና ምርታማነት

የቀይ ስጋ ምርት ከዳልጋ ከብት፣ በግ፣ ፍየል እና ግመል ልማት ላይ ትኩረት ተደርጎ የሚሰራ ሲሆን የተለያዩ የአመራረት ስርዓቶችን ታሳቢ በማድረግ ይሰራል። በዚህም መሰረት በ2013 ዕቅድ ዓመት መጨረሻ 355 ሺህ ቶን የቀይ ስጋ ምርት ለማምረት ይሰራል። ይህም ከዳልጋ ከብት፣ በግ፣ ፍየልና ግመል በቅደም ተከተል 217፣78፣58 እና 2 ሺህ ቶን ቀይ ስጋ ለማምረት ታቅዶ ይሰራል። ስንምህዳርን መሰረት በማድረግና የቀይ ስጋ ምርታማነትን ለማሳደግ የሚያስችሉ የተለያዩ ቴክኖሎጂዎችንና አሰራሮችን በመጠቀም የዳልጋ ከብት፣ በግ፣ ፍየልና ግመል ሥጋ ምርታማነት በ2012 መጨረሻ ከደረሰበት 110፣10.5፣8.4 እና 250 ኪ.ግ ካርካስ ክብደት (carcass weight) በቅደም ተከተል በ2013 ዓመት መጨረሻ 111፣10.64፣9፣እና 253 ኪ.ግ ለማድረስ ይሰራል። የሚጠበቀውን ውጤት ለማሳካት የሚከተሉት ተግባራት ይከናወናሉ።

በ2013 በጀት ዓመት ለፌደራል፣ ለክልል፣ ለዞን ፣ ለወረዳና እና ለቀበሌ ባለሙያዎች የእቅም ግምገማ ስልጠና ለመስጠት ታቅዷል፤ በሰቆጣ አካባቢ ለሚገኙ የክልል የዞንና የወረዳ ለ60 ባለሙያዎች የአሰልጣኞች ሥልጠና መስጠት፤ በአነስተኛ፣ በመካከለኛ፣ በተሸሻሉ አነስተኛ፣ በተሸሻሉ መካከለኛና ከፍተኛ አድላቢዎች የተሰማሩ ተጠቃሚዎች በመለየትና 1 የገበሬዎች ስርቶ ማሳያ ቀን /Field day/ በማዘጋጀት የልምድ ልውውጥ ማካሄድ፤ በዳሬክቶሬቱ ለሚገኙ 3 ባለሙያዎች የአጭር ጊዜ 2 ባለሙያዎች የረጅም ጊዜ ስልጠና ት/ት እንዲያገኙ ማድረግ የአሰራር ስርዓቶችና አደረጃጀቶች

በማድለብ፣ በማሞከትና በቆዳና ሌጦምርት አሰባሰብና አቀራረብ የተዘጋጀውን አጭር የጽሁፍ መልእክት ተግባራዊ እንዲሆን ከኢ-ቴክኖሎጂ በመተባበር ተግባራዊ ማድረግ፣ በኢትዮጵያ ብሮድ ካስትራንግ ኮርፖሬሽን ሚዲያ በስጋ፣ ቆዳና ሌጦምርት አያያዝ ላይ በአመት 2 ጊዜ መልእክት ማስተላለፍ፤

የሥጋ፣ ቆዳና ሌጦምርት ጥራትን ለማሻሻል የሚረዳ በራራ ጽሁፍ 10000
በቁጥር በማዘጋጀት ለተጠቃሚ ማሰራጨት፣ በዘርፉ የሚሳተፉ መንግስታዊ ያልሆኑ ተቋማት ለማከናወን በሚፈልጉትና በሚያከናውኗቸው ስራዎች በማቀናጀትና በመደገፍ ውጤታማነታቸውን ማሻሻል፤ በዘርፉ ለሚሰሩ ስራዎች ከሌሎች፣ ከሴክተር መ/ቤቶችና ዘርፈ ቡዙ ጉዳዮች ጋር የቅንጅት እቅድ በማዘጋጀት መስራት ይህም ፦ በስነ ምግብ፣ በየአየር ንብረት ለውጥ፣ በተቀናጀ አግሮ ኢንዱስትሪ፣ በገጠር ስራ እድል ፈጠራና ልዩ ድጋፍ በሚሹ ክልሎች፣ ተሻሻሎ የወጡ የቆዳና ሌጦ የህግ ማእቀፎች ላይ ግንዛቤ በማስጨበጥ ለተጠቃሚ እንዲወርዱ ለማድረግ ከሚመለከታቸው አካላት ጋር በቅንጅት በመስራ ድጋፍና ክትትል ማድረግ፤ በሴክተር ውስጥ ካሉ አካላት ጋር በአመት 2 ጊዜ የጋራ ዕቅድ በማዘጋጀት በመገምገምና መግባባት ላይ ለመድረስ በበጀት አመቱ ታቅዷል። ከውጭና ከውስጥ ባለድርሻ አካላት ጋር በመሆን በዝርዝር የማሻሻል፣ በእንስሳት ጤና፣ በመኖ አመጋገብ፣ በገበያ ትስስር፣ በገጠርና በከተማ አካባቢዎች በሚገኙ ክልሎች የሚካሄዱ ሥራዎችን በቅንጅት የመገምገም ሥራዎች ይሰራሉ፤ አርቢው ቀጣይነት ያለው ግብአት እንዲያቀርብ በአርባታ ማተኮር እንዳለበት ግንዛቤ እንዲኖረው በማድረግ በአርባታ፣ በማድለብ ፣ በማሞከት የሚሰማሩ ባለሀብቶች፣ ወጣቶች በሰፊ እርባታዎች እንዲሳተፉና ሁኔታዎችን በማመቻቸት በየጊዜ ወለኢንዱስትሪ ዘርፉ ጥሬ እቃ የሚሆኑ ከውዲህ በሚፈለገው መልኩ እንዲያለሙ፣ እንዲያመርቱና እንዲያቀርቡ የሚያስችል አሰራር በመዘርጋት ክልልና ዞን መድረክ እንዲያዘጋጁ በማድረግ በሚዘጋጀው መድረክ በመገኘት ድጋፍ ማድረግ፣ ለኢንዱስትሪው እድገት መሠረት የሚሆን የካፒታል ክምችት ምንጭ መሆን እንዲችሉ፣ በተለያዩ አካባቢዎች የሚመረቱ የስጋ ምርቶችን ማደራጀት እና ማቀነባበር የሚችሉ ማህበራት፣ አነስተኛ እና ጥቃቅን ተቋማትን መሥፋፋት እንዲችሉ

ከሚመለከታቸው አካላት ጋር በመቀናጀት የማጠናከር እና የመደገፍ ሥራ ይሰራል፤ በሚከናወኑ ተግባራት በፌደራል ደረጃ ተገዝተው የተሰራጩትን የተለያዩ የማድለብና ለማሞከቻ ሥራዎች የሚያግዙ ቁሳቁሶች እንዲሁም የመኖ ማቀናበርያዎች እየሰጡ ያሉትን አገልግሎት በተመለከተ ክትትልና ድጋፍ የማድረግ ሥራዎች ይሰራሉ። ሴቶች ለእንስሳት ምርትና ምርታማነት የሚኖራቸውን እስተዋዕልና ተጠቃሚነት ለማሳደግ ለማበረታታት ስልጠና በመስጠት፣ በመደገፍ በመከታተል ከክልሎች ጋር በቅንጅት መስራት፣ የእንስሳት አርቢው ሁበረተሰብ ዝቅተኛ የሚቱን ጋስ ልቀት ያላቸውን የተሸሉ የሥጋ እንስሳት በመምረጥ የሥጋ ጥራት ያላቸው እንስሳት እንዲይዝና የአረባብ ስርዓቱን (አመጋገብ፣ የጤናና አያያዝ) በማሻሻል ምርትና ምርታማነትን በማሳደግ የነፍስ ወከፍ የሙቀት ሳቢ ጋዞች ልቀት ከምርት አንፃር አነስተኛ እንዲሆን ለማድረግ በቅንጅት የሚሰራ ተግባር ይሆናል። በእርሻ አገልግሎት የሚወጡ እንስሳት ቁጥር ማሳነስና ተጠቃሚው ጥራት ያላቸውን እንስሳት እንዲይዝና የአረባብ ስርዓቱን (አመጋገብ፣ የጤናና አያያዝ) በማሻሻልና ምርትና ምርታማነትን ለማሳደግ ግንዛቤ የመስጠት ስራዎች ይሰራሉ። የአረባብ ሂደትን በማዘመን፣ ወጣቶች እንዲሳተፉ በማድረግ ለማድለብያ ጣብያዎች የሚያስፈልጉ ግብአቶችን በመለየትና እንዲቀርቡ ከሚመለከታቸው አካላት ጋር በመቀናጀት ድጋፍ ማድረግና ለፈጻሚዎች የአቅም ግንባታ በመስጠት ተባዕት እንስሳት በፍጥነት አድገው ለስጋ እንዲውሉ በማድረግ ምርታማ ያልሆኑ እንስሳት በማስወገድ ለስጋ እንዲውሉ ስልጠና የመስጠት ሥራ ይሰራል። በዚህም ከሚከናወኑ የመኖ ልማት ስራዎች በሥጋ፣ ቆዳና ሌጦ ከሚከናወኑ ተግባራት የተቀነሰ ሙቀት አማቂ ጋዞች መጠን (CO2e) ሚ/ሚ/ቶን 5.5 ሚሊዮን ቶን ሙቀት አማቂ ጋዝ ቅነሳ በማድረግ ለአረንጓዴ ኢኮኖሚ ግብ ለመሳካት አስተዋዕል ለማበርከት ሥራዎች ይሰራሉ። የህግ ማዕቀፍ ዝግጅት/ማሻሻያ የቁም እንስሳት ገብይት እና የስጋ ምርት ሰታንደር ድንጋጌ ማሻሻል ማድረግ።

የዶሮ ሥጋና እንቁላል ምርትና ምርታማነት

በ2012	በጀት ዓመት የዶሮ እንቁላል ምርት አሁን ካለበት ከ2760	ሚሊዮን 2013
ዓ.ም መጨረሻ ላይ ወደ 2955	ሚሊዮን የማሳደግ ስራ ይሰራል። ይህም ከስፔሻላይዝድ የእንቁላል ዶሮ እርባታ በ2012	
ዓ.ም መጨረሻ ከተደረሰበት 2547	ሚሊዮን 2013	
ዓ.ም መጨረሻ ላይ ወደ 2730	ሚሊዮን በማሳደግ፣ ከተሻሻሉ የቤተሰብ ዶሮ እርባታ የእንቁላል ምርት በ2012	
ዓ.ም መጨረሻ ከደረሰበት 200	ሚሊዮን 2013	ዓ.ም መጨረሻ ወደ 212 ሚሊዮን በማሳደግ እና ከባህላዊ ዶሮ እርባታ 13 ሚሊዮን እንቁላል ይመረታል።
እንዲሁም የዶሮ ስጋ ምርትን በ2012	ዓ.ም መጨረሻ ከተደረሰበት 141	ሺህቶን 2013
ዓ.ም መጨረሻ ላይ ወደ 143	ሺህቶን ለማድረስ ትቅዷል። ይህም ከስፔሻላይዝድ የስጋ ዶሮ እርባታ የሚገኘውን የስጋ ምርት በ2012	
2	ዓ.ም መጨረሻ ከተደረሰበት 31	ሺህቶን 2013
ዓ.ም መጨረሻ ላይ ወደ 34	ሺህቶን በማሳደግ፣ ከተሻሻሉ የቤተሰብ ዶሮ እርባታ የዶሮ ስጋ ምርት በ2012	
ዓ.ም መጨረሻ ከተደረሰበት 3	ሺህቶን 2013	
ወደ 4	ሺህቶን በማሳደግ እና ከባህላዊ ዶሮ እርባታ የሚገኘው የስጋ ምርት መጠን በ2012	ዓ.ም መጨረሻ ከተደረሰበት ከ107
ሺህቶን ወደ ከፊል ዘመናዊ እንዲሻገሩ በማድረግ በ2013		ዓ.ም መጨረሻ ወደ 105
ሺህቶን እንዲቀንስ በማድረግ የሚከናወን ይሆናል።		

የተለያዩ የዶሮ እርባብ ስልተ-ምርትን መሠረት በማድረግ የዶሮ ምርታማነትን ለማሳደግ የሚያስችሉ የተለያዩ ቴክኖሎጂዎችን ና አሰራሮችን በመጠቀም አሁን ከእንደ ዶሮ በዓመት የሚገኘውን የእንቁላል ምርታማነት ከስፔሻላይዝድ፣ ከተሻሻሉ የቤተሰብ እና ከባህላዊ ዶሮ እርባታ በቅደም ተከተል 960፣ 188 እና 65 እንቁላል በዓመቱ መጨረሻ ወደ 988፣ 190 እና 65 ማድረስ ትቅዷል። በተመሳሳይ በ2013 ዓ.ም የተለያዩ የዶሮ እርባብ ስልተ-ምርትን መሠረት በማድረግና የዶሮ ምርታማነትን ለማሳደግ የሚያስችሉ የተለያዩ ቴክኖሎጂዎችን ና አሰራሮችን በመጠቀም አሁን ከእንደ ዶሮ በአመት የሚገኘውን የዶሮ ስጋ ምርታማነት ከስፔሻላይዝድ፣ ከተሻሻሉ የቤተሰብ እና ከባህላዊ ዶሮ እርባታ በቅደም ተከተል 2 ፣ 1.5 እና 1.3 ኪሎግራም በዕቅድ ዘመኑ መጨረሻ ወደ 2.03፣ 1.5 እና 1.32 ኪሎግራም ለማድረስ ይሰራል። የሚጠበቀውን ውጤት ለማሳካት የሚከተሉት ተግባራት ይከናወናሉ።

እነሱትኛናመካከለኛየዶሮእርብዎችየዶሮስጋናእንቁላልየምርት-በልሽትናብክነትእንዲያጋጥማቸውለማገዝእንድቻልየዶሮ
ምርትየቅዝቃዜመጠቀሚያመጋዘንእናሎጂስቴክስ (Cold chain facilities) በአራቱዋናዋናክልሎች
(እርሚያ፣እማራ፣ትግራይ፣ደቡብ)

የቅዝቃዜመጠቀሚያመጋዘንችእንዲሟሉትከረትተሰጥቶየሚሰራይሆናል።የዶሮምርትየግብይትማዕከላትበሚቋቋሙበትአ
ቅራቢያለሃገርውስጥፍጆታየሚውልየዶሮስጋንጥራትየእርድአገልግሎትለመስጠትእንዲቻልናየስራአጥነትችግርንጠመቅረ
ፍብሎምየአካባቢብክለትንለመቀነስእነሱትኛየእርድ (Small poultry slaughtering)
አገልግሎትመስጫበታዎችበአራቱዋናዋናክልሎች (እርሚያ፣እማራ፣ትግራይ፣ደቡብ)
እንዲቋቋሙይደረጋ።የዶሮምርትግብይትበሚፈለገውደረጃእንዲፈጸምየሚያስችሉየግብይትመሰረተልማቶችበተለይምበ
ክልሎችእናከተማአስተዳደርችየዶሮምርትየግብይትማዕከላትንበማቋቋምየዶሮምርትገቢያእንዲሳለጥይደረጋል።ግብዓት
አቅርቦትንበተመለከተለሁሉምየእርባታስርዓቶችየሚሆንደብጋ፣የእንቁላልእናጥምርጠቀሚያላቸው 26.1
ሚሊዮንየእንድቀንጫጭቶችለማቅረብይሰራል።

የተለምዶዲዶሮእርባታእያያዝንበማሻሻልናየስፔሻላይዝድዶሮእርባታንበማስፋፋትምርትናምርታማነትንለማሳደግአቅጣ
ጫየተቀመጠሆንየሚከተሉትንተግባራትበማከናወንተፈጻሚይሆናል፤የተሸሻሉየዶሮዝርያአቅርቦትንበማሻሻል፤የመኖላ
ቅርብትንበማሻሻል፤የእንስሳትጤናአገልግሎትተደራሽነትበማስፋት ፤

የዶሮአረባብናእያያዝንበማሻሻል፤የሴቶችናወጣቶችንተሳትፎበማሳደግ፤የአቅምግንባታስራዎችንበየደረጃው
በማጠናከር፤የኤክስቴንሽንአገልግሎትንማጠናከርናየግልበሀብቱንወደዶሮእርባታእንዲገባበማበረታታት ነባርና አዳዲስ
የዶሮ እርባታ ቴክኖሎጂዎችንበማስተዋወቅ

፤በዶሮሀብትልማትየተቀረጹትንፓኬጆችበማሳተምናበማሰራጨት፤የዶሮሀብትልማትየአሰራርናአተገባበርስትራቴጂበማ
ዘጋጀት ፤ለዶሮሀብትልማቱየሚያግዙሚያላቸውምከግብዓቶችንበማዘጋጀት ፤

የክትትልናግምገማስርዓትንበማጠናከርየሚተገበርይሆናል፤ በዶሮሀብትልማትዘርፍየተሰማሩባለሀብቶችየኮቪዲ-19
ተጽዕኖለመቋቋምየሚያስችልየዶሮግባዓት (የእንድቀንጫጭት፣የመኖ፣መዳኃኒት፣ክትባትየዶሮቁሳቁስ)

መግዛቱየሚውልየውጭምንዛሬተጠቃሚለማድረግ 7 ሚሊዮንየአሚርካንዶላርይመቻቻል፤
ከዚህበሬትበመንግስትየዶሮብዜትማዕከላትላይበተደረገውየዳሰሳጥናትመሠረትየተለዩትንዋናዋናችግርችለመቅረፍየዶሮ
ብዜትማዕከላቱንበማጠናከርየቁብዶሮስርጭትናየእንድቀንጫጭትስርጭትንለማሻሻልይሰራል፤

ልዩድጋፍበሚሹክልሎች(አፋር፣ሱማል፣ቤንሻንጉልጉሙዝ፣ጋምቤላ)
በዶሮዕርባታሥራላይክትትልናድጋፍበማድረግከዶሮሀብትልማትሁበረተሰቡንተጠቃሚለማድረግይሰራል።

ልዩድጋፍየሚሹክልሎች (አፋር፣ሱማል፣ቤንሻንጉልጉሙዝ፣ጋምቤላ) ስርየሚገኙለ50
የዘን፣ወረዳባለሙያዎችናለልማትሠራተኞችበዶሮእያያዝናጤናጠባበቅላይሥልጠናበመስጠትየባለሙያዎችንክህሎትየ
ማሳደግሥራይሰራል፤ከኢትዮጵያዶሮእርባታዎችናአቀናባሪዎችማህበርጋርበመተባበርብሔራዊየዶሮሀብትልማትማሰልጠ
ኛማዕከልይቋቋማል፤

በእንዲስትረሚኒስቴርበአራቱክልሎችለሚገነባወየተቀናጀየግብርናየኢንዱስትሪፓርክየግብዓትአቅርቦትአስተማማኝለ
ማድረግበአካባቢውበዶሮሀብትልማትላይለየተካሄዱያሉስራዎችናተግዳሮቶችላይየዳሰሳጥናትይካሄዳል፤

በየደረጃውየሚተገበሩየዶሮሀብትልማትኤክስቴንሽንስራዎችንበተመረጡአካባቢዎችየመስክምልከታበማካሄድከባህላዊየ
ዶሮእርባታወደተሻሻለየቤተሰብዶሮእርባታእንዲሸጋገሩድጋፍይደረጋል፤

በከተማአስተዳደርችናበገጠርበዶሮሀብትልማትየሥራዕድልተፈጠረላቸውወጣቶችናሴቶችክትትልናድጋፍማድረግ፤
የሰቆጣየቃልኪዳንስምምነትበተደረገባቸውወረዳዎችበ 30

ትምህርትቤቶችላይየተጀመረውንየዶሮእርባታስራለማጠናከርለሰስትወርየሚሆንየእንቁላልጣይዶሮመኖ (972ኩንታል)
ድጋፍማድረግ።

በዶሮ፣ዓላእናመስናእርሻየተቀናጀስራበመስራትእርሶአደሩበአሳኩራላይዶሮቤትበመስራትየዶሮኩስለዓሣውምግብነትእን
ድውልናከኩራውበምወጣውውሃማስኖማልማትእንድችልየአሰራርስልትከምመለከታቸውአካላትበጋራበመሆንማንዋልማ
ዘጋጀት፤

የዶሮ ጫጩት ግብዓት እጥረትን ለመቀነስ እርሶ/እርብቶ እደሩን የለማ እንቁላል ከደሮ ማባዛት ማዕከላት እንዲያገኝ በማስተሳሰር እነስተኛ የዕንቁላል ማስፈልፈል (Min incubator) አጠቃቀም እና የአካባቢ ዶሮ ምቹ ምርታማነት ማሻሻያ ፓኬጅ መቅረጽ።

የአሰራር ስርዓቶችና እደረጃ ጅቶች

የዶሮ ህብትል ማት እስትራቴጂ በመቅረጽ አሁን እያጋጠመ ያለውን የአተገባበር ችግር ችግሮች መፍትሔ በመስጠት የዶሮ ህብትል ማት ሲክተሩን ማሳደግ፣ የዶሮ ምርት እንቁላልና ስጋ አጠቃቀም ለሰው ልጅ ያላቸውን ጠቀሜታ ሚዲያ በመጠቀም ህብረተሰቡ የባሃ ሪሎው ጥእንዲያመጣ የማስተዋወቅ ስራ ይሠራል። ከብዝህ ህይወት እንስሳት ጋር በመተባበር የአካባቢ ዶሮ ምቹ ጥበቃና ስር ጭት ማንቀል በማዘጋጀት እየጠፋ ያለውን የሀገረሱ በዶሮ ዝርያ ክፍተት በመታደግ ጭቅት (Genetic Conserve) ማድረግ፣ ከደረጃ ምቹ መዳቢ እጅን ሲጋር በመተባበር በዶሮ ግብዓቶች እና ዶሮ ምርቶች ላይ በተዘጋጁ የስታንዳርድ ሰነዶች እንዲሁም ስለ ስታንዳርድ አወጣጥ ለፌዴራልና ለክልል ባለሙያዎች የግንዛቤ ማስጨበጫ ስልጠና በማካሄድ የዶሮ ምርት ጥራት ቁጥጥርን ማጠናከር። ፍቃድ ለማውጣት ለማድረስ ሚፈልጉ ባለሀብቶች የዶሮ እርባታ ማዕከላትን በተቀመጠ ለትመስራት መሰረት በመገምገም የብቃት ማረጋገጫ መስጠት እንዲሁም የዶሮ ህብትል ማቱን ለማሰደግ ለውጪ ህገር ዜጎች የሰራፊ ቃድ እንዲያገኙ ድጋፍ ማድረግ፣ የተዘጋጀውን የዶሮ ህብትል ማት ፓኬጅ ላይ በወቅታዊ ተክሎች ለግብዓት ምርት ማስተካከያ በማድረግ ማሳተፍም እና ለክልሎች በማሰራጨት ተደራሽነቱን ማስፋት። በዶሮ ህብትል ማት ላይ ለተሰማሩ ሰነድ መሰማራት ለሚፈልጉ ግለሰቦችና ባለሀብቶች የሙያ ድጋፍ፣ ምክርና መረጃ ምቹን በመስጠት የእርቢውን ክህሎት ማሳደግ

የዓሳ ምርትና ምርታማነት

በ2013

ዕቅድ ዓመት የዓሳ ምርትን ለማሳደግና የሀገር ውስጥ የምግብና ስነምግብ ፍላጎትን ለማሟላት ከሀይቆች፣ ግድቦች፣ ወንዞችና ሌሎች ትንንሽ የውሃ አካላት እንዲሁም እንኳ ክልቶር በ2012 ዓ.ም ከተደረሰበት ከ 55 ሺህ ቶን በ2013 ዓ.ም መጨረሻ ወደ 73 ሺህ ቶን ለማድረስ ታቅዷል። ይኸውም ከዋና ዋና ሃይቆች 52 ሺህ ቶን፣ ከግድቦችና ከትንንሽ የውሃ አካላት 15 ሺህ ቶን ከወንዞች 6 ሺህ ቶን የሚገኝ ይሆናል። ደረቅ የዓሳ ምርትና እና በጨው የታጀለ ጥብቆ የዓሳ ምርት ደግሞ በ2012 ዓ.ም ከተደረሰበት ከ 1600 ቶን በ2013 ዓ.ም መጨረሻ ወደ 2000 ቶን ለማድረስ ታቅዷል። በተጨማሪም እንኳ ክልቶርን የመደገፍ እና የአቅም ግንባታ ምቹ ይከናወናሉ፤ ይህንንም ለመፈጸም በሚከተለው ስትራቴጂክ አቅጣጫ ምቹ ላይ ትኩረት ተሰጥቶ ይሰራል፤ ይህም በማምረት ጫና የተሳዱ ዋና ዋና ሀይቆች ጥበቃና ክትትል ተደርጎላቸው ዓሳ ምርት ሳይቀንስ በዘላቂነት እንዲመረት ማድረግ፤ ዓሳ ከማይመረት ባቸው ወይም ከማምረት አቅማቸው በታች የሚመረት ባቸው የውሃ አካላት (ግድብና ወንዞች) የዓሳ ምርትን በስፋት እንዲመረት ማድረግ፤ ለዓሳ ግብርና ልማት (aquaculture) መሠረት መጣልና በማስፋፋት ምርት መጨመር፤ የዓሳ ድህረ ምርት እያያዝን በማሻሻል ብልሽትን በመቀነስ ጥራቱና ጤናማነቱ የተጠበቀ ምርት ማቅረብ፤ እና የግብይት አውታሮችን በመዘርጋት ግብይትን ማሻሻል ናቸው። የሚጠበቀውን ውጤት ለማሳካት የሚከተሉት ተግባራት ይከናወናሉ።

በማምረት ጫና የተሳዱ ሃይቆች እንዲያገገሙ የእስተዳደር ስርዓት መተግበር

ሃዋሳ፣ አባያ፣ ጫሞ፣ ዝዋይ እና ጣናሐይቆች በማምረት ጫና የተሳዱ በመሆናቸው ከባሰ ጉዳት ለመጠበቅና እንዲያገገሙ ለማድረግ ህብረተሰቡን ያሳተፈ የቁጥጥር ስርዓት ተዘግተው ቁጥጥርና ጥበቃ ይካሄዳል። ከዚህም ውስጥ ዓሳ በመራቢያ ወራት እና በታ ላይ ሃይቁን እና በሀይቁ ዙሪያ በሚገኙ ገባር ወንዞች ላይ ዓሳ እንዳይሰገር መዘጋት ሲሆን ከዚህ በተጨማሪም በየሀይቁ የዓሳ ጫጩት መጨመር የዓሳ ምርትና ምርታማነት ማሳደግ ጥረት ይደረጋል። ከዚህ በተጓዳኝም በየሀይቁ የዓሳ ማስገር ፈቃድ መስጠት ይጀመራል። እነዚህ እርምጃዎችም ሀይቆቹ በዘላቂነት የዓሳ ምርት እንዲመረት ባቸው ከማድረጉም በተጨማሪ የምርት ጥራትን ለማሻሻልና የዓሳ ንግድ በስርዓት እንዲመራ ያግዛል።

የዓሳ ጫጩት ማስፈልፈያ ማዕከላት ማጠናከር

ለባህር ዳር የዓሳ ዘር ብዙት ማዕከል የሚውሉ የላቦራቶሪ እቃዎች ግዢ በመ/ቤታችን በዚህ አመት ተገዝተዋል። እነዚህ በበየቦታቸው የመግጠም እና ስራ የማስጀር ስራ ይከናወናል።ለአርባምንጭ የዓሳ ዘር ብዙት ማዕከል ከዚህ በፊት ለተላከው ደረጃ የማሳደግ ፕሮፖሳል መሰረት የቴክኒክ ድጋፍን የሚደረግ ሲሆን ከዚህ ጎን ለጎንም ለማዕከሉ ባለሙያዎች የእቅም ግንባት ስራ ይከናወናል። እነዚህ የቴክኒክ ድጋፎች በቻይና እርዳታ (“China Aid”) ፕሮግራም የተመደበው በቻይናዊው ባለሙያ የሚደገፍ ነው። በውጥሩም ማዕከላቱ ሙሉ እቅማቸውን የዓሳ ጫጭት ማምረት በመቻላቸው ለአርባ አደርም ሆነ በስራ ፈጠራ ዓሳ ለሚያረቡ ወጣቶችና ሴቶች፣ እንዲሁም በየሀይቁና በአዳዲስ የውሃ አካለት የዓሳ ጫጭት መጨመር የዓሳምርትና ምርታማነት ማሳደግ ለተያው ፕሮግራም አስተማማኝ የጫጭት ግብዓት አቅረቢ ይሆናሉ።

አኳካልቸር ማስተዋወቅና ማስፋፋት

የአኳካልቸር ልማት ውስብስብነት ባይኖረውም ለሀገራችን በአርባ አደር ዘንድ ፈጥኖ ለመስፋፋት አልተቻለም። ለዚህም ምክንያት የዓሳ የማርባት ባህል ከአለመኖር በተጨማሪም ለግብዓት እቅርቦት (ምርጥ የዓሳ ጫጭት ዘርፍ የዓሳ መኖ) በሀገር ውስጥ ገበያ አመገኘት እና የአውቀትና ክህሎት ማነስ ፈታኝ ተግዳሮቶች ሁነው ቆይተዋል። ይህን ትግር ለመፍታት በየክልሉ የዓሳ ጫጭት ማስፈልፊያ ማዕከላት እየተቋቋሙ ይገኛሉ። የአርባ አደርን ክህሎት ለማሳደግም ሰርቶ ማሳያዎች ሁነኛ የኤክስቴንሽን መሳሪያዎች በመሆናቸው የሚከተሉት ሰርቶ ማሳያዎች በአርባ አደር ማሳ ይመሰረታሉ።

በቀጣይ አመት ለክልል ባለሙያዎች፣ አዳዲስ የዓሳ ልማት በተከፈተባቸው የውሃ አካላት ለሚሰሩ የወረዳ ባለሙያዎች ልዩ ልዩ ስልጠናዎችና እና የልምድ ልውውጥ ይካሄዳሉ። እነዚህም በጋምቤላ ክልል የደረቅ ዓሳ ምርት አያያዝን ማሻሻል በዓሳ ሀብት አስተዳደር፣መረጃ አሰባሰብና ድህረምርት አያያዝ ላይ ስልጠና መስጠት፣ በማስገሪያ መሳሪያዎችና መራብ አሰራር ለተመረጡ ባለሙያና ለአስጋሪዎች የአሰልጠኞች ስልጠና መስጠት፣ የልምድ ልውውጥ-በሰማሊ ወንዞች፣ ጊቤ ግድብ 3 ለሚገኙ ባለሙያዎች/አስጋሪ ማህበራትና አሳ አደረጃጀት የዓሳ ድህረምርት አያያዝ የልምድ ልውውጥ ማካሄድ ናቸው።

አኳካልቸር ኤክስቴንሽን ማሳደግ፣የአርባ አደርን ክህሎት ለማሳደግም ሰርቶ ማሳያዎች ሁነኛ የኤክስቴንሽን መሳሪያዎች በመሆናቸው የሚከተሉት 4 ሰርቶ ማሳያዎች በአርባ አደር ማሳ ይመሰረታሉ።

ገበያ መር የሆነ ሞዴል የዓሳ ዕርባታ መንደር እና የተቀናጀ በወሃ ማቆሪያዎች መስኖ እና ዓሳ ዕርባታ ሰርቶ ማሳያዎች መመስረት

በስፓኒሽ አለም አቀፍ ድጋር ተራድኦ (AECID) የገንዘብ ድጋፍ ፓይለት ፕሮጀክት ዓላማ በአማራ ክልል የተወሰኑ አርባ አደሮችን በማደራጀትና በመደገፍ በተቀናጀና ገበያ መር የሆነ አንድ የዓሳ ዕርባታ ሞዴል መንደር መመስረት እና በሀረሪ ክልል ለጫት መስኖ ተብለው የተገነቡ የውሃ ኩራዎች/ማቆሪያዎች በቅንጅት ለዓሳ ዕርባታ ማዋል ነው።

በሀረሪ ክልል በብዙ ሺህ የሚቆጠሩ ለጫት መስኖ ተብለው የተሰሩ የውሃ ማቆሪያዎች ቢኖሩም በተጨማሪ ለዓሳ ማርቢያነት የተሰሩው ስራ በእቅም ማነስ ምክንያት በተናጠል ከሙከራ በተወሰኑ ኩራዎች ጫጭት ከመጨመር ያለፈ አይደለም።

በዓሳ ዕርባታ ሞዴል መንደር እና በሰርቶ ማሳያ ተሳታፊ አርባ አደሮች በስብስብ/በክላስተር መልክ ሆነው ደረጃ በደረጃ ትንንሽ የዓሳ ጫጭት ማስፈልፊያ (fish hatchery enterprise)፣ ጫጭትን ገዝተውና የሚያሳድጉ/የሚያደልቡ ዓሳ አርቢዎች (fish growout enterprise) እና የዓሳ መኖ አቀናባባሪ / እቅራቢ (feed processor/distributer) በቡድንና በግል እንዲመሰረቱና በጫጭት አምራቹ በአሳዳጊው/ለዓሳ አርቢው፣ በመኖ አቅራቢው በመሃላቸው የምርታቸው የቅብብሎቸው ስርዓት እንዲመሰረት ይደረጋል።

ከነዚህ በተጨማሪም በአሮሚያ ክልል ከዚህ በፊት ለሞዴልነት ተጀምረው የተተው በአርባ አደር ማሳ የዓሳ ዕርባታ ኩራዎች በማሻሻል፣ ለሽንኩራ መስኖ በተገነቡ ግድቦች ላይ የዓሳ ልማት፣ ግብዓት ራሳቸው እንዲያመርቱ በማድግና የአርባ አደሮችን እቅም በመገንባት ለሰርቶ ማሳያነት እንዲውሉ ይደረጋል።

እነዚህ ለዓሳ ዕርባታ ሰርቶ ማሳያዎች ለሀገራችን የመጀመሪያዎቹ ሲሆኑ እነዚህም ለማሰልጠኛነት ፣ ለሌሎች አዳዲስ ዓሳ አርቢዎች ልምድ ልውውጥና ለአካባቢያቸው የጫጭትና የዕሳ መኖ አቅራቢ ይሆናሉ። በሀገራችን በአርባ አደር

ደረጃ ገበያ መር ዐሳ እርቢ ባለመኖሩ ለምሳሌነት፣ ልምድ የምንለዋወጥበት፣ የምናሳይበት ቦታ ባለመኖሩ የዓሳ ዕርባታ ሌክስቲንሽን በቲዎሪ ብቻ የተመሰረተ አድርጎታል።

ዓሳ ሃብት ልማት ቴክኖሎጂ አቅርቦት

በዓሳ ልማት በኩል እስከ ዛሬ በሀገራችን የተለመደው የዓሳ ዕርባታ እሰራር በቤተሰብ ደረጃ ለኒውትራሽን ጠቃሚ ቢሆንም የኢኮኖሚያዊ ጠቀሜታው ዝቅተኛ በመሆኑ እርስ እደሩ ያለውን የመሬት፣ የወሃና የሰው ጉልበት ሀብት በአግባቡ ተጠቅሞ ገበያ መር የዓሳ እርባታ አቅጣጫ መከተል አለበት። ለዚህም የሚውሉ የሚከተሉት የዓሳ ዕርባታና ድህረ ምርት አጠባበቅ ቴክኖሎጂዎች፡ መሬትን መሰረት ያደረገ፣ በኩሬ ዓሳ ዕርባታ፣ በጠባብ ቦታ/ለከተማ ግብርና የሚውል/ በገንዳ ዓሳ ዕርባታ (Tank fish culture) እንዲሁም ውሃን መሰረት ያደረገ /ሃይቅ፣ ግድብ/ ላይ በቀፎ (Cage fish culture)፣ በድህረምርት አያያዝና አጠባበቅ ተክኖሎጂ በሞዴነት፣ በሰርቶ ማሳያና በመደበኛ ስልጠና የማስተዋወቅ ስራ ይካሄዳል።

የዓሳ ልማት ግብአት አቅርቦት

የአሳ ማስገራያና ድህረ ምርት ግብአት

የአሳ አመራረትን በማዘመን አቅርቦቱን ለማሳደግ ለተለያዩ ዓላማ የተገነቡ ያሉ ስው ስራሽ ግድቦችና በዘርፉ የሰለጠነ ባለሙያ ማደራጀት ጎን ለጎን የአሳ ምርት ግብአቶች አቅርቦትን ማጠናከር ቀጣይነት ያለው ምርት እንዲሰጡ ማድረግ አቅዱን ለማሳካት የተያዘ ስልት ነው። ለዓሳ ዕርባታ//አኳካልቸር/ ልማት ወሳኝ የሆኑ ግብዓቶች ማለትም ጤናማና የተሻሻሉ የዓሳ ዘርና የዓሳ ምጥን መኖ አቅርቦት በመሰረታዊነትና በግድቦች የአሳ ጫጭት ግብአት በማቅረብ የግድብ አሳ ሃብት ልማትን ማሳደግ ሌላኛው በእስር አመቱ የትኩረት አቅጣጫ ይሆናል። የአገር ውስጥ ፍላጎትን ለመደገፍ ከውጭ የሚገቡትን የአሳ ሀብት ልማት ግብዓቶችን በአገር ውስጥ በማምረት ለመተካት ትኩረት የሚሰጠው ይሆናል። የዓሳ ማስገራያና የዓሳ ዕርባታ ቴክኖሎጂ ግብዓቶች (ናይለን የመረብ ክር፣ ማዝቀጫና ማንሳፊሬያ፣ መንጠቆ፣ የጀልባ ሞተር) የዓሳ ዕርባታ የተለያዩ ያሳ ጫጭት የማስፋፈሪያ፣ ማሳደጊያና ማጓጓዣ ቁሳቁሶችና የድህረ-ምርት እቃዎችና መሳሪያዎች (ቀዝቃዛ ማከማቻና ማጓጓዣና የመሳሰሉት) ከውጭ አገር የሚገቡ ግብዓቶች ናቸው።

በዘርፉ ለሚሰማሩ ባለሃብቶችና በግል ሴክተር የአሳ ግብአት፣ የአሳ ጫጭትና የመኖ አቅርቦት በበቂ ሁኔታ ለማቅረብ በከልሎች የጫጭት ማስፈልፈያ ማዕከላት ግንባታ እንዲከናወን ይደረጋል ። ስለሆነም በአቅድ ዘመኑ መጨረሻ የየከልሎቹን ፍላጎት ለመደገፍ የሚያስችሉ የዓሳ ጫጭት ማስፈልፈያዎች በከልሎች እንዲገነቡ ይደረጋል ። ክስራ እድል ፈጠራ አንጻርም ስራ የሌላቸው ሴቶችና ወጣቶች ንግብአት በማምረትና በማቅረብና ዘመናዊ አሰራርን በማስተዋወቅ በዘርፉ የተሻለ ልምድ ካላቸው አገሮች የተለያዩ ቴክኖሎጂዎች በማስገባት ምርቶችን ለገበያ እንዲያቀርቡ ይደረጋል።

የተሻሻለ ዓሳ ጫጭት ዝርያ አቅርቦትን ማሻሻል

የሀገር ውስጥ ምርታማ/ምርጥ ዓሳ ዝርያን የመለየትና የማሻሻል ስራ በምርምር ተደገፈ ሆኖ በመንግስትም ሆነ በግል ዓሳ ጫጭት ማስፈልፈያ ማዕከላት የሚባዙ ይሆናል።

ለእንስሳት ኢንቨስትመንት ምቹ የልማት ሁኔታ መፍጠር

በዚህ አመት የሚዘጋጀው የዓሳ ሀብት ልማትና የአኳካልቸር ፎኖተ ካርታ ለኢንቨስትመንት የሚውሉ አካባቢዎች እና የወሃ አካላትን የሚለዩና አቅጣጫ የሚያስቀምጥ በመሆኑ ለባለሀብቶች አቅጣጫ የሚሰጥና በግብዓትነት እንዲጠቀሙበት ይደረጋል።

የብድር አቅርቦትንና ከቀረጥ ነጻ ማበረታቻዎችን ተጠቃሚ ማድረግ

በእንስሳትና ዓሳ ሴክተር ልማት ፕሮጀክት በኩል በዓሳ ልማት ዘርፍ ለሚሰማሩ ወጣቶችና ሴቶች እንዲሁም ባለሀብቶች የብድር እና የጸደቀው የቀረጽ ነጻ አገልግሎት ተጠቃሚ ሊሆኑ የሚችሉበትን ስርዓት መዘርጋት እና በዚህ ዙሪያ ያሉ ማንቆዎች እንዲፈቱ የማድረግ ለዚህም ከባለድርሻ አካላት ጋር ያለውን ቅንጅታዊ አሰራር እና ክትትልና ድጋፍ ስራዎችን የማጠናከር ስራ ይሰራል።

የባለሀብት እንስሳትና ዓሳ ልማት ከአርሶና አርብቶአደር ጋር ማስተሳሰር

አዳዲስ የዓሳ ልማት በሚከፈትባቸው አካባቢዎች /ግድቦች. ወንዞች) አዳዲስ አስጋሪዎች የዓሳ ምርት ተረካቢ ዕጥረት/የገበያ አለመኖር ዋና ችግር በመሆኑ አስጋሪዎች ከምርት ተቀባዮች ጋር የምርት ትስስር እንዲጠር ይደረጋል።

የአሰራር ስርዓቶችና አደረጃጀቶች

በተፈጥሮ የሚገኘው የዓሳ ህብት ምሆነ ለወደፊት የዓሳ ምርት ምንጭ የሚሆኑት የሚገነቡ ግድቦችና የአካሄድ ችግሮች ለልማት የወደ ፊት የልማት አቅጣጫ የሚያሳይ ፍናተካር ታክሲ ህብረት ያልተዘጋጀ በመሆኑ በዚህ አመት ይቀረጻል።

የህግ ማዕቀፍ ዝግጅት

የዓሳ ምርት ጥራት መቆጣጠሪያ ደንብ ማውጣት

ዘመናዊ የምርት አያያዝ ስርዓት ለዓሳ ምርት ጥራት መጠበቅ መሠረት ቢሆንም አሁን ያለው የምርት አሰባሰብና አያያዝ በሁሉም እርከኖች ማለትም ዓሳ በሚሰጥበት፣ የሚረገፍበትና የሚበለትበት ቦታ እና የሚጓጓዝበት ሂደት የሚከናወነው በኋላ ቀር አሠራር በሆኑ ጥራቱ ዝቅተኛ ነው። ይህ ኋላ ቀር የምርት አያያዝ በሕገወጥ ነጋዴዎች ዘንድ ጎልቶ ቢታይም በሕጋዊዎችም ተገቢውን ደረጃ የጠበቀ አይደለም። ስለሆነም በምርቱ ላይ ከፍተኛ ብልሽት (30-35%)፣ ብክነት፣ የጥራት መጓደልና የምግብ ደህንነትን አለመሟላት በሰፊው እየተከሰተ ይገኛል። ከየህይወት የሚመረተው የዓሳ ምርት በተባታተነ ቦታ መውጣቱ ዓሳውን በተገኘበት ቦታ ስለሚበለት ንፅህናውንና ጥራቱን ለመጠበቅ እስከጋሪ ከመሆኑም ሌላ ተረፈ ምርቱን ለማሰባሰብና ከጥቅም ላይ ለማዋል ስለማያስችል ተረፈ ምርቱ አካባቢን በማቆሻሻስ በመበክል የህብረተሰብ የጤና ጠንቅ መንስዕኑ እየሆነ ይገኛል። ስለሆነም በዓሳ ድህረ ምርት ላይ የምርት አያያዙንና ጥራቱን የሚቆጣጠር ረቂቅ ደንብና በዚህ አመት እንዲጸድቅና እንዲተገበር ይደረጋል።

የዓሳ ህብት ጥበቃ እና የማስገር ፈቃድ አሰጣጥ መመሪያ እና ህይወት ያለው ዓሳ ዝውውር መመሪያች

ዓሳ ማስገር ከአማር ክልል በስተቀር በሌሎች ክልሎች የማስገር ፈቃድ መመሪያ ባለመኖሩ የማስገር ፈቃድ አይሰጥም። ከዚህም ሌላ በየውሃ አካላቱ የሚጨመሩ የዓሳ ጫጫቶች በጥናት ተለይተውና በሚለተው አካል ተፈቅዶ ባለመሆኑ የብዝሃ ህይወት ጥፋት፣ ለዓሳ በሽታ ስርጭት የሚያስከትል በመሆኑ ይህን ለመታደግ ህይወት ያለው ዓሳ ከቦታ ቦታ ለማዘዋወርና በውሃ አካላት ውስጥ አጫጫመር የሚመራበት ህግና ስርዓት ይፈልገዋል። ይህንንም ለማግኘት በፌዴራል ደረጃ የተረቀቁት የማስገር ፈቃድ አሰጣጥ መመሪያ እና ህይወት ያለው ዓሳ ዝውውር መመሪያች እንዲጸድቁ እና ለክልሎች እንዲሰራጩ ይደረጋል።

የማርና ሰም ምርትና ምርታማነት

ከአንስሳትና ዓሳ ህብት ምርትና ምርታማነት ከማሳደግ አንጻር በሀገሪቱ በአገር ውስጥ ምሆነው ጭንገያ ተፈላጊ የሆነውን የማርና ሰምና ሀር ምርትና ምርታማነትን ማሳደግ አንዱ ፕሮግራም ነው።

በዚህም መሰረት በ2013 ዓ.ም. የባህላዊ፣ ሽግግርና ፍሬም ቀፎ ዓይነቶችን በመጠቀም በ2012 የተደረሰበት 359 ሺህ ቶን ምርት 10% በማሳደግ 64 ሺህ ቶን ምርት ለማምረት የታደሰ ሆኖ ከዚህ ውስጥ 58.8 ሺ.ቶን የባህላዊ ቀፎ፣ 1.99 ሺ.ቶን የሽግግር ቀፎና 3.67 ሺ.ቶን የፍሬም ቀፎ ምርት ድርጅቱ ፈቀደ። የታደሰውን የማርና ሰም ምርት ለማሳካት ምርታማነትን በየቀፎ ዓይነት ማሳደግ ነኛው ተግባር በመሆኑ በ2012 የነበረውን 5.19 ኪ.ግ የአንድ ባህላዊ የንብቀፎ አማካይ ዓመታዊ ምርታማነት፣ 7.33 ኪ.ግ የአንድ ሽግግር ቀፎ አማካይ ዓመታዊ ምርታማነትና 9.26 ኪ.ግ የአንድ ፍሬም ቀፎ አማካይ የማርና ሰም ምርታማነትን በ2013 ዓ.ም. 6.7% የባህላዊ ቀፎን፣ 11.2% የሽግግር ቀፎንና 16% የፍሬም ቀፎን ምርታማነትን በማሳደግ 5.54 ኪ.ግ፣ 8.15 ኪ.ግ እና 10.74 ኪ.ግ በቅደም ተከተል የማድረስ ስራ ይሰራል። ይህንን የማርና ሰም ምርት ለተጠቃሚዎች ለአቀነባባሪዎች ሳይባክን የሚቀርቡበትን ስርዓት በማጠናከር የማርና ሰም ምርት በድህረ ምርት በክነት ይደርስ የነበረውን የ10 በመቶ ምርት በክነት ወደ 9.78 በመቶ ለመቀነስና ጥራቱን ደህንነቱን የጠበቀ ምርት በ2012 ዓ.ም ከነበረበት 53 በመቶ በ2013 ወደ 54.87 በመቶ ለገበያ ለማቅረብ ሊላማተቀም ጧል።

የሰም ምርትን ከማሳደግ አንጻር በ2012 መጨረሻ የነበረውን 5.5 ሺ.ቶን የሰም ምርት 6.32 % በማሳደግ 5.89 ሺ.ቶን ለማምረት ግብ የተቀመጠ ሲሆን ከዚህ ውስጥ 5.18 ሺ.ቶን የባህላዊ ቀፎ 0.72 ሺ.ቶን ደግሞ የሽግግር ቀፎ ድርጅቱ ፈቀደ። የታደሰውን የሰም ምርት ለማሳካት በ2012

የባክቴሪያልክትባትምርትን2012 ክነረበት 53.35 ሚ/ዶዝበአማካይ88% በማሳደግ 100.50 ሚ/ዶዝማምረት፣የቫይራልክትባትምርትን2012 ክነረበት 95.68 ሚ/ዶዝበአማካይ22.60% በማሳደግ 117.30 ሚ/ዶዝማምረት፣የዶሮክትባትምርትን2012 ክነረበት 129.83 ሚ/ዶዝበአማካይ26% በማሳደግ 163.70 ሚ/ዶዝማምረት፣በአጠቃላይየክትባትምርትን2012 ክነረበት 278.86 ሚ/ዶዝበአማካይ36.80% በማሳደግ 381.5

ሚ/ዶዝማምረት፣በአነስተኛ ዶዝየሚፈለጉ የዶሮክትባቶች የመሸጫ ዋጋቸውን በማሻሻልና ስምምነት በማድረግ አምርቶ ለማቅረብ ታችኛል።

በምርምር የተደገፉ የተሻሻሉ ሌሎችም ምርቶችን ማምረት፣ የቦርብርብ ስታቶሪን (Marek's Bivalent) የጉምብር ክትባቶች የማሻሻል ጥናት እንዲሁም የዶሮ Mycoplasma Galisepticum ክትባት ማበልፀግና የዶሮ ኮሌራ (Fowl cholera) ክትባት የ shelflife ጥናት በማጠናቀቅ የተጠቃለሉ ውጤቶችን ከአንድ ማምረቻ ይከመንታቸው ለምርትና ጥራት ቁጥጥር ለማስተላለፍ ታችኛል። ለአንድ ክትባት ምዝገባና ላይሰንሲንግ የሚያስፈልጉ መረጃዎችን (vaccine dossier) በተመለከተ የተሟላ ዶክመንት ወይም መረጃ የሌላቸውን ነባር ክትባቶች ለይቶ መረጃውን ለሚሟሟላት አስፈላጊውን ጥናት ለማከናወን ታችኛል። 5 የበሽታ መመርመሪያ ኪቶች ለማምረት

ታችኛል። ከግብርና ሚኒስቴር፣ ከ የምርምር ተቋማት፣ ከ ደብዳቤ ማሻሻያ ማኅበራት፣ ከ ሰነድ ማሻሻያ ማኅበራት፣ ከ ባለሙያዎች ለውጭ ሀገራት ለማስተላለፍ ለማምረት

የኢንስቲትዩት የጥራት ማሻሻያ ስርዓቶችን በተሟላ ለመልካት ማዘጋጀት፣ መተግበርና በቀጣይነት ማሻሻል፣ የሚወድቁ ክትባቶችን የ 2012 ክንውን የነበረውን 3.57% ማስቀጠል፣ የ ISO 9001-2015 የጥራት ስርዓት ለመሥሪያ ቤቱ ለማስፈጸም የተገኘባቸውን የ ISO/IEC 17025 የላቦራቶሪ ጥራት ማሻሻያ ስርዓት ማስፈጸምና በቀጣይነት ማሻሻልና በሁለት ቴሎቶች scope extension (GMP) ታችኛል። የመልካም ለመሥሪያ ቤቱ ስርዓት

የክፍተት ጥናት ማካሄድና ለታየው ክፍተት የእርምጃ ስርዓት ለማስፈጸም ለመውሰድ ለሙሉ ለሙሉ ወደ ተግባራዊ ማድረግና የተሟላ መሆን፣ የሙያ ደህንነትና ጤንነት ቁጥጥርን ወቅቱ በሚጠይቀው ዘመናዊ መሳሪያዎች በማካሄድ ምቹ የሥራ ቦታና አካባቢን በመፍጠር ጤንነቱ የተጠበቀ ምርታማ ሥራ ተኝ በማፍራት የኢንስቲትዩት ምርት በብዛትና በጥራት እንዲያደግ ማድረግ።

የአንስሳት ክትባትና መድሃኒት ምርት ማሳደግ፣ የተሻለ አቅም ያላቸውን ማምረቻ መሳሪያዎች ማስገባትና መጠቀም፣ አዳዲስና የተሻሻሉ የክትባት ዓይነቶችን ማምረት።

የኢንፎርሰን ፍተሻን በማጠናከር የሚወድቁ/የሚወገዱ ምርቶችን/ክትባቶችን መቀነስ፣ አስተማማኝ የመሳሪያዎች ጥገና ሥርዓት ማዘጋጀት፣ የተቋሙን የኤሌክትሪክ ኃይል ፍላጎት ማሻሻል፣ አዳዲስ የማምረቻ፣ የጥራት ቁጥጥር የምርምር ላቦራቶሪዎችን መገንባትና ነባሮቹንም ማስፋፋት።

የኢንስቲትዩት የማስፈጸም አቅም መገንባት፣ ሥራ ላይ ያሉና ማሻሻያ የሚያስፈልጋቸውን የአስተዳደርና የሰው ሀብት ልማት ሥራዎች የሚከናወኑበትን መመሪያ ማሻሻልና የሌሎች እንደ ስልጠና ፍላጎት ዳሰሳ (Training Need Assessment) ጥናት መመሪያዎችን የማዘጋጀት ተግባር ማከናወን፣ ተገዢ ኃላፊዎች/ባለሙያዎችን በወቅቱ በማዘጋጀት /Succession plan/ በመመሪያው መሰረት ተግባራዊ ማድረግ፣ የአመራር ክህሎት በሥልጠናና በልምድ ልውውጥ ማሳልጠን እንዲሁም በኤ.ቪ.አይ.ቪ/አድስና በሥነምግባር ዙሪያ ክፍተቶችን በመለየት በተለይ ክፍተቶች ላይ የተሻሉ ምርጫ ተሞክሮ ካላቸው ተቋማት ልምድ መውሰድ፣ የተቋሙ ሠራተኞች ለተቋሙ ዕድገት የሚያደርጉት አስተዋፅዖ ማሳደግ ይቻል ዘንድ ሙያና ክህሎታቸው እንዲዳብር ክፍተትን የሚሞሉ የአጫጭርና የረጅሹም ጊዜ ሥልጠናዎችን እንዲያገኙ ማድረግ፣ የግብአት አቅርቦትን በዕቅድ ላይ በተመሠረተ በጥራትና በወቅቱ ማድረስ፣ የተጀመሩትን የመረጃ ቋት አያያዝ ስርዓት ማስቀጠል፣ በተዘረጋው የኔትወርክ መሰረተ ልማት ባለበት እንዲቀጥል ማድረግ እንዲሁም የማስፋፋያ ስራዎችን መስራት፣ የተጀመሩ የ አይ ቲ ስራዎች በሙሉ ያለመቆራረጥ እንዲሰሩ ክትትል ማድረግ፣ አዳዲስ የመረጃ ቋቶችን ማዘጋጀት፣ ዓለም አቀፍ ስታንዳርዶችን የማዘጋጀትና ተግባራዊ ማድረግ

ባለፈው ዓመት ተዘጋጅቶና ታትሞ ለተሰራጨው ለ5 ዓይነት (ለ-ዳልጋኩብት ወተት፣ ለ-ዳልጋኩብት ሥጋ፣ ለ-አነስተኛ አመንዣኪ እንስሳት፣ ለ-ዶሮና ግመል) እንስሳት የርቢ እስትራቴጂ በዚህ ዓመት ለ3 ቴዎድ የዝርያ ዓይነት (የወተት-ዳልጋኩብት፣ በግናፍ የልጅና በዶሮ) የርቢ ፕሮግራም የማዘጋጀት ሥራ ይሠራል። ከአምስት ለ3 ቴዎድ የሥነ-ምግባር ዳይሬክቶር ሥጋ ለፕሮግራም ከዚህ በፊት የተዘጋጀ ስላለ እሱን የመጠቀም እሳቤ በመኖሩ እንዲሁም የግመል በቀጣይ አመታት እንደሚዘጋጅ በማሰብ ነው።

የእንስሳት ዝርያ ማሻሻልን ወጤታማነት ለአርቢ ዎቹ ለፖሊሲ ሰጪ አካላት ለማመላከትና የውድድር ስሜት ለመፍጠር፣ ሥራውን ለማሳደግ በዚህ ዓመት ከተመዘገቡ አርቢ ዎቻችን የምርታ ማነት ምዝገባ በመተንተን ምርጥ አፈጻጸም **Estimated Breeding Value** ያላቸውን **Top Ranking Bulls** በመለየት ለእያንዳንዳቸው ለሚደረግ እንደ የእንስሳት ዝርያ ማሻሻል አውደ ርዕይ በዓመቱ ይካሄዳል። ከውጪ ለሚገባ ባለዘርና ሽልዎ ደህንነት ውስጥ ለማስገባትና ከሀገር ውስጥ ወደ ውጪ ሀገር ለማስወጣት እንዲሁም በሀገር ውስጥ ለማዘዋወር የሚያስችል የእሳቢ ርፍፍር ምርት መሪ ያየ ማዘጋጀት፣ ከባለድርሻዎች ጋር የማዳበር ሥራ ይሠራል።

የተሻሻለ የእንስሳት ዝርያ የተጠቀሙ አርቢ/አርብቶ አደር በመቶ ናቸው

በዚህ ዓመት የተሻሻሉ እንስሳት ዝርያ የተጠቀሙ አርቢ/አርብቶ አደር ካለበት **10% ወደ 12%** የማሳደግ ሥራ ይሠራል። ይህ ስራ በዋናነት በሁሉም ክልሎች እና ከተማ መስተዳድር ሽያጭ ስራ ሲሆን እንስሳት ይቆዩ የተሰሩ ሥራዎችን ከክሎችና ከከተማ መስተዳድር ሽያጭ ስራ በሰጠውና ቀርቦ በመተንተን ለውሳኔ ሰጪ እና ለምርምር አገልግሎት ሲፈለግ ያቀርባል። እንስሳት ይቆዩ ለዚህ ሥራ ስኬት ለፈጻሚዎቻችን ገቢውን የቴክኒክ ድጋፍ ያደርጋል።

በወተት ላም የተሻሻሉ እንስሳት ዝርያ ድርሻ **(Ratio)** በእንስሳት ዓይነት ከጠቅላላው እንስሳት-ዳልጋኩብት በመቶ ናቸው በዚህ ዓመት በሀገራችን ያለውን መረጃ ከፈጻሚ ክልሎች በማሰባሰብና በማጠናቀቅ መረጃ የመያዝ እስኪላገሉ ለውሳኔ ሰጪ አካላት ለምርምር የማቅረብ ሥራ ይሰራል።

የተሻሻሉ የእንስሳትና ዓሣ ቴክኖሎጂዎች ለእሳቢ ርፍፍር ሽያጭ ስራ ምንበተ ለይም የተሻሻሉ የእንስሳት ዝርያ ድርሻ በእንስሳት ዓይነት በመቶ ናቸው እሁን ካለው **2.3%** ወደ **2.88%** የማሳደግ ሥራ ይሠራል።

በእንስሳትና ዓሣ ቴክኖሎጂዎች የተሻሻሉ እሳቢ ርፍፍር ሽያጭ ስራ ላይ ዕውቀቱን፣ እመ ለካክቱና ክህሎቱ ያደገ አርቢ/አርብቶ አደሩ

የእንስሳት ዝርያ ማሻሻል ሥራን ለማሳካት ቴክኖሎጂዎችንና የተሻሻሉ እሳቢ ርፍፍር ሽያጭ ስራ ላይ የአርቢ/አርብቶ አደሩን ዕውቀቱን፣ ክህሎቱንና እመ ለካክቱን የሚያሳድጉ የተለያዩ የአቅም ግንባታዎች ለማከናወን የሚያስችሉ ሥራዎች በዚህ ዓመት ታች ይደቀዳል። እነዚህም፡ -መጨረሻ በአባለዘር ብዛትና ዓይነት አቅርቦት፣ እንዲሁም በአዳዳይ ቴክኒሽያን ስቃትና ወጤታማነት ከተገልጋይ ግብረ መልስ የማሰባሰብና የመተንተን ሥራ በመስራት ግብረ-መልስ ለተጠቀሟቸው ይሰጣል። በዓመቱ 150 የአዳዳይ ቴክኒሽያን ስቃት 3 ቦታ በመከፋፈል የማሰልጠን ሥራ ይሰራል። በዓመቱ ውስጥ ለ100 በሥራ ላይ ላሉ የአዳዳይ ቴክኒሽያን ስቃት ቦታ በመከፋፈል የተሰሩ ሥልጠና የመስጠት ሥራ ይሠራል። ከክልሎች ተውጣጥተው ለሚመጡ 15 አባለዘር ማምረቻ ማዕከላት ለላቦራቶሪ ቴክኒሽያን ባለሙያዎች ሥልጠና ይሠጣል። ከክልሎች ተውጣጥተው ለሚመጡ 15 የፈሳሽ ናይትሮጂን ማምረቻ ማዕከላት ባለሙያዎች ሥልጠና ይሠጣል። ለ7 እንስሳት ዝርያ ማሻሻያ ማእከላት/ራንች ስራ ላይ የሚገኙ ባለሙያዎች በመረጃ አያያዥና በዝርያ ማሻሻል ዙሪያ የክህሎት ስልጠና ይሠጣል።

ባለፈው ዓመት የተዘጋጀ የዝርያ ማሻሻያ ረቂቅ ፓኬጅ የማስተኛት፣ የማስጸደቅ እና የማስተዋወቅ ሥራ ይሠራል።

ብሔራዊ የእንስሳት ዝርያ ማሻሻያ እንስሳት ይቆዩ የተሰጡ ስራዎች ምክርቤት በወጣው ደንብ ቁጥር **422/2010** መሠረት ተቋማዊ መዋቅር ተፈቅዶ እንዲመጣ በመከታተል በዛኑል ክፍለ-ሀገር ውስጥ የሰው ጋዳል በዕውቀትና ክህሎት በማሟላት፣ የርቢ ፖሊሲን ለመተግበር የሚያስችል የርቢ አዋጅ ረቂቅ በተዘጋጀው መሰረት ይህንኑ በከፍተኛ የመንግስት አካላት ወይም በሕዝብ ተወካዮች ምክር ቤት በማስጸደቅ እና ለባለድርሻ አካላት በማስተዋወቅ፣ በ2012 ዓ.ም ለተዘጋጁት 5 የእንስሳት የዝርያ ዓይነቶች (የዳልጋ ኩብት ወተት፣ የዳልጋ ኩብት ሥጋ፣ አነስተኛ አመንዣኪ እንስሳት፣ ዶሮና ግመል) የርቢ እስትራቴጂ መካከል ለ3 ዝርያዎች (የዳልጋ ኩብት ወተት፣ አነስተኛ አመንዣኪ እንስሳት እና ዶሮ) የርቢ ፕሮግራም እንዲቀረጽና እንዲሰራጭ በማድረግ ግዳዩ ከሚመለከታቸው አካላት ጋር በመቀናጀት በቀጣይነት መስራት፣ እስኪላገሉ ግብአቶችን በመጠንና በጥራት በወቅ

በአርብቶአደርአካባቢበመጤአረሞችበተለይምበፕሮሶፕሽኖቻቸውረደረረፍግጠሽመሬቶችበማጽዳትወደመኖልማትእንዲገባይደረጋል።ለዚህምተፈጻሚነትየፕሮሶፕሽኖችጥጥርጥርሥትረቱጂላይፕሮሶፕሽኖችምንጭነትለመጠቀምያለወጥቅስቃሴበብቃትመምራት፣የሁለትተሰቡንግንዛቤማሳደግናበቁጥጥርስራሽእንዲሳተፉ፣የንቅናቄስንደበማዘጋጀትማነሳሳት፣ለቁጥጥርስራሽሚወልቱክኖሎጂማቅረብ

(ለምሳሌ ማሽን)፣የጸዳመሬትወደመኖልማትለማስገባትየሚያስፈልግባቸውንግንዛቤናማቅረብ፣ክትትልናሙያዊድጋፍይሰጣል።ትርፍመኖረትባቸውንአካባቢዎችበመለየትመኖውንበወቅቱእስባስበለገበያለማቅረብሴቶችንናወጣቶችእንዲሁምአርሶ/አርብቶአደሩንየሚደረጁትስራትእናበመኖላመራረት፣አያያዥ፣አመጋገብናመኖውንእንዴትከገበያጋርማስተሳሰርእንደሚቻልለአርሶ/አርብቶአደሩበቁጥጥርግንዛቤእንዲኖርውየተጠናክረደሎክስቴንሽንስራይሰራል።በተጨማሪምየተመረተውንመኖወደገበያለማቅረብእንዲችሉየሚሻገሩአቅርቦትንማሻሻልናክልሎችመሰረታዊየሆኑማሽንሪዎች (ትራክተር፣ቤለር፣ማጫጃ) እንዲኖሩቸወደጋፍይደረጋል።

የተሻሻለመኖሪያዎችልማትንማስፋት

ከተሻሻለመኖሪያዎችየሚገኘውንደርቆመኖምርትበአማካይ 24
በመቶበማሳደግበግመቱጨረሻወደ281.4ሺህቶንየሚደርስዕቅድተይዟል።ለዚህምስኬታማነትበአርሶ/አርብቶአደሩከራዕሰራሽብቶአደሩ፣በተደራጁሴቶችናወጣቶችበተለያዩመኖልማትስትራቴጂዎችግበራላይእንዲሳተፉጠንካራየኤክስቴንሽንስራይሰራል።እንዲሁምየግልባላ/ብቱበሰፋራናዘመናዊመኖልማትበተለይምበመስኖመኖልማትእንዲሰማራል።እናመኖንለምርቶለገበያእንዲያቀርብድጋፍናክትትልይደረጋል።

በአርብቶአደርአካባቢዎችበመንደርየተሰባሰቡአርብቶአደሮችንበደመኖልማትስራቶቹከኒክድጋፍማድረግ፣ምርጥተሞክሮመቀመርናማስፋት፣የአርብቶአደርየኤክስቴንሽንስርዓትመዘርጋት፣የውሃልማትንመሰረትያደረገመኖልማትናየእንስሳትመጠጥውሃተደራሽነትማሻሻል፣የምርምርማዕከላትንግንዛቤምበመጠቀምቀጣይግብዓትአቅርቦት (የመኖዘር) ማሻሻል፣የመኖባንክበተለያዩቦታዎችማልማት፣የመስኖመሰረተልማትእናበመስኖመልማትግንዛቤዎችንበመለየትመኖአልምተውለራሳቸውየሚጠቀሙበትንናለገበያየሚያቀርቡበትንሁኔታጠማመቻቸውተጠቃሚማድረግ።በአርብቶአደርአካባቢያለውንመኖአጥረትበመቅረፍድርቅንየሚቋቋምየእንስሳትሁብትልማትለማስፋት፣በተለያዩአካባቢዎችበመስኖከሚለውየመኖባንኮችመኖንበድርቆሽመልክበማሰባሰብማከማቸት፣የሞላሰስማጠራቀሚያየኮንክሪትታንክሮችንመገንባት፣የእንስሳትመጠጥውሃተደራሽነትማሻሻልየሚያስችሉስራዎችመስራት።

የእንስሳትውሀተደራሽነትማሻሻል

ሁሉምየእንስሳትሁብትሥራዎችከፍተኛየውሃአቅርቦትንይጠይቃሉ።በመሆኑምየውሀአጥረትባለባቸውአካባቢዎችእናበአርብቶአደርአካባቢዎችበመንደርለተሰባሰቡአርብቶአደሮችንየሚያስፈልገውንውሃመጠንለማሟላትየሚያስችልየውሃመገኛአማራጭማዘጋጀትየሚያስችልስርዓትይዘረጋል።ለዚህምተመራጭየሚሆነውአርሶ/አርብቶአደሩአንስተኛየውሀማሰባሰቢያኩራዎችንበራሱበመስራትእናበተጨማሪምበቁጥጥርሁከሚገኝበትአካባቢየተለያዩመሰረተልማቶችንበማሟላትወደተጠቃሚውእንዲደርስይደረጋል።ከዚህምላየውሀአጠቃቀምንመሰረትያደረገየቴክኒክድጋፍማድረግ፣ምርጥተሞክሮመቀመርናማስፋት፣የአርብቶአደርየኤክስቴንሽንስርዓትመዘርጋት፣ኩረትተሰጥቶሚከናወንይሆናል።

የእንስሳትመኖልማትንከተፋሰስልማትጋርማስተሳሰር

ተፋሰስንመሰረትካደረገውየተፈጥሮሁብትልማትእየተስፋፋካለውየመስኖልማትጋርበማስተሳሰርመኖላማልማትስራትበስፋትይከናወናል።እንዲያገግመውበተለሉቦታዎችፈጥነውእንዲያገግሙበተሻሻለመኖሪያዎችእንዲሻገሩ፣አርሶ/አርብቶአደሩከዚህየሚገኘውንመኖአጭዶለእንስሳትእንዲመግብማድረግ፣የተደራጁሴቶችናወጣቶችበተፋሰሱውስጥላለውንመኖበአረንጓዴነቱወይምበድርቆሽመልክለገበያእንዲያቀርቡናየንቅናቄውንበስራላይእንዲሰማራል።እናመኖንለምርቶለገበያለውናድጋፍይደረጋል።

በተፋሰሱውስጥላለውስራትከቸሮችላይበሚካሄደውየስነህይወታዊየተፈጥሮሁብትጥበቃስራት፣አጠቃላይውበመኖሪያዎችእንዲሻገሩ፣አርሶ/አርብቶአደሩከዚህየሚገኘውንመኖአጭዶለእንስሳትእንዲመግብማድረግ፣የተደራጁሴቶችናወጣቶችበተፋሰሱውስጥላለውንመኖበአረንጓዴነቱወይምበድርቆሽመልክለገበያእንዲያቀርቡናየንቅናቄውንበስራላይእንዲሰማራል።እናመኖንለምርቶለገበያለውናድጋፍይደረጋል።በተፋሰሱ

ጤና ራሽና ላይ ዜገችን ፍጥነት ካርታን መተግበር፣ የእንስሳት ጤና ምክርቤትን (Vet. Statutory Body) ማቋቋም እና መተግበር እና የእርብ-ቶ እድር እካባቢ የተለየ የእንስሳት ጤና ስትራቴጅ መተግበር ላይ በትኩረት ለመስራት ዕቅድ ተይዞ ል።

በመከላከል ላይ ያተኮረ የእንስሳት ጤና ስርዓትን ማጠናከር

ስኬታ ማየሆን የበሽታ መከላከል ስርዓትን ለማከናወን 2013

በጀት ዓመት ጀምሮ የዋና ዋና ድንበር ዘለል በሽታዎች ሥርጭት የሚያሳይ ካርታ ይዘጋጃል። እንደ አመቺነቱ በእያንዳንዱ ክልል (ዞን/ወረዳ)

የክትባት ክሊን ድርጅት ደረጃ ላይ ይደረጋል። በቀበሌ ገጠማዊ ስራ ላይ የሚገኙ ልገውን የክትባት ዓይነትና መጠን ከብሄራዊ እንስሳት ጤና ጥበቃ ኢንስቲትዩትና ሌሎች ክትባት አምራች ከባንዳዎች ጋር ምርት ውለታ በፈጠር ይመረታል። ከዚህ በፊት በብሔራዊ የአደጋ መከላከልና ዝግጁነት ኮሚሽን ደጋፊ ተለያዩ ማዕከላዊ ሆኑ የሀገር ቴክኖሎጂዎች ወስጥተው ገንብቶ ነገር ግን በተለያዩ ምክንያት ለክብያል ተደርገው ወገን ለመስጠት ያልበቁትን 16

የክትባት ማከማቻ ደጋፊ ችግሮችን መረከብ እስኪላገዱ ድረስ ለገንዘብ ጥያቄ ሰጥተው ለሥራ እንደገቡ ይደረጋል። በተጨማሪም በየክልሉ ማዕከላዊ ሆኑ ታዎች (በዞን አንድ)

የክትባት ደጋፊ ችግሮችን በመገንባትና በአገር ውስጥ የሚመረቱ የበቂ መጠን የሚይዙ ፍጥነት ለክትባት ችግሮች ለክትባት ለከተላላፊነት በተሰጠው አካል ሲረጋገጥ በአቅራቢዎች ወይም አቅራቢዎች ሊገቡ ባልቻሉ በትኩረት ሁኔታ በብሔራዊ እንስሳት ጤና ጥበቃ ኢንስቲትዩት በኩል እንዲገቡ በማመቻቸት ዋና ዋና ድንበር ዘለል በሽታዎችን በክትባት መከላከልና የኪራን ተኔን ለሌሎች ሁኔታዎችን በማጠናከር ይሰራል። በሌላ በኩል የመንግስት እና ግል ደረጃ ስራ ስርዓት ማጠናከር ወጤታማ የሆነ የክትባት ላይ የተመሰረተ የድንበር ዘለል በሽታዎች መከላከል ለግል የእንስሳት ጤና አገልግሎት የሳይተረኮን ትውልድ በመስጠት እንዲተገበር ይደረጋል።

የተለየ ትኩረት የሚፈልጉ ተላላፊ ድንበር ዘለል የእንስሳት በሽታ መከላከልና ጭጣጠር

በእንስሳት ዘርፍ የወጪ ንግድ ገቢን ለማሳደግ የተቀመጠውን ኢላማ ለማሳካት የተቀባይ ሀገራት የሰነድ ራፋይቶችን ለጥያቄ ለምን ደርጅት መርህዎችን ለሚሟሟ ላት የሀገራችንን የእንስሳት ጤና አገልግሎት ጥራትና ተደራሽነትን የዋና ዋና ድንበር ዘለል የእንስሳት በሽታዎችን ማለፍ እና ደረጃ ወንድ ጠቀሜታ ጥርስ ትራቴጂ በማዘጋጀት ተግባራዊ ማድረግ እስኪላገዱ ድረስ። በአጠቃላይ በ 2013 በጀት ዓመት ድንበር ዘለል የእንስሳት በሽታዎች ጭጥር በተመረጡ 19 በሽታዎች ላይ የሚያተኩር ሲሆን ከዚህም ውስጥ ቅድም ያየ ሚሳላቸው በሽታዎችን በመለየት ልዩ ትኩረት በመስጠት የጭጥር ሥራ ተግባራዊ ይደረጋል።

የእንስሳት ጤና ክሊኒኮች ደረጃ እና ስታንዳርድ ማሳደግ

በክሊኒክ ላይ የተመሰረተ የእንስሳት ጤና አገልግሎት ሽፍንዝን ለማሳደግ በ2013

በጀት ዓመት በመንግስትና በግል ዘርፍ በቅንጅት የሚተገበር ይሆናል። በመሆኑም በክሊኒክ ላይ የተመሰረተ የእንስሳት ጤና አገልግሎት ተደራሽነትን በ2012 ከደረሰበት 83 በመቶ ወደ 84/90 በመቶ ለማሳደግ ትችሏል። ከዚህም ውስጥ የግል ደረጃ ድርሻ 35 በመቶ እንዲሸፍን ሊላማ የተቀመጠ ሲሆን የመንግስት 55

በመቶ የሚሸፍን ሲሆን ጥራት ማሻሻል ላይ ትኩረት ተደርጎ ይሰራል። በተጨማሪም የእንስሳት ጤና ክትትልና ደጋፊ አሰጣጥ ሥርዓትን በማጠናከር የኢትዮጵያ እንስሳት ጤና አገልግሎት ምዘና በ2003 ከደረሰበት 2.65/5 እና በ2012 ከተገመተው 3.0/5 በማሳደግ በሚቀጥሉት 10 አመታት 3.5/5 ለማድረስ ሊላማ የተቀመጠውን ለማሳካት በ2013 በጀት ዓመት ከበሽታ መከላከልና ጭጥር አንጻር በገምጋሚው አካል የተቀመጡ ክፍተቶች ላይ ይሰራል።

ጥራቱን የጠቀና ዘመናዊ የእንስሳት ጤና አገልግሎት ሽፍንዝን ተደራሽነትን በበቂ ደረጃ ለማሳደግ ከባለድርሻ አካላትና ከሌሎች የልማት አጋሮች ጋር የተጀመሩ ስራዎች ተጠናክሮ ይቀጥላሉ። በተለይም ለፖሊሲ ግንባታ የሚሆኑ ህሳቦችን በማመንጨት ሰፊ ወንጌ ለድርሻ አካላት በማሳተፍ፣ ጉዳይ ከሚመለከታቸው የመንግስት ሃላፊዎች ጋር በችግሮቹና በመፍትሄዎቻቸው ዙሪያ ግልጽ የውይይት መድረኮችን ደረጃ በደረጃ መፍጠር እንዲሁም የተነሱት ጉዳዮች የወይይት መድረኮቹ የሚዲያ ሽፋን እንዲያገኙ ጥረት ይደረጋል። በመንግስት የተገነቡና አዲስ የሚገነቡ የእንስሳት ጤና ክሊኒኮች እስኪላገዱ ድረስ ለጠነኛ ሰው ህይወት የቆይታ ስራ ስርዓት ከፍተኛ ጥራት ለማሳደግ ይሰራል።

በተጨማሪም የአገልግሎት አሰጣጥ ፕሮጀክትን ለማሻሻል የተዘጋጁ የክሊኒክ ደረጃ እና ስታንዳርድ ፕሮጀክት ንግግር ሲጀር (SOP) ሰነዶችን በፌዴራልና በክልሎች አስገምግሞ በማጸድ ቅጽ ማሳተፍ እና አስቀዋይ ስልጠናዎችን በማስተዋወቅ ያስፈልጋል። በተጨማሪም በሥራው ላይ ተገቢ ትኩረት ማወቅ አለበት።

ይህም አሰራር በመጀመሪያ የተወሰኑ ክሊኒክ ደረጃ ስልጠናዎችን ያሳተፋል። በሌላ በኩል ደግሞ የባለሙያዎችን ምርመራ ያደገው ስልጠናዎችን በማስተዋወቅ ያስፈልጋል። በተጨማሪም የባለሙያዎችን ምርመራ ያደገው ስልጠናዎችን በማስተዋወቅ ያስፈልጋል። በተጨማሪም የባለሙያዎችን ምርመራ ያደገው ስልጠናዎችን በማስተዋወቅ ያስፈልጋል። በተጨማሪም የባለሙያዎችን ምርመራ ያደገው ስልጠናዎችን በማስተዋወቅ ያስፈልጋል።

ተዘዋዋሪ የሥራ ስልጠናዎችን ያስፈልጋል።

አሁን ያለውን ክፍት የሆነ የክሊኒክ ደረጃ የሰነድ አቅርቦት አጥረትን በዘላቅነት ለመፍታት በህገብ ስልጠናዎች ለማድረግ ለማቆም ይገባል። በአገልግሎቱ ውስጥ ለሥራ ስልጠናዎች ለማድረግ ለማቆም ይገባል። በአገልግሎቱ ውስጥ ለሥራ ስልጠናዎች ለማድረግ ለማቆም ይገባል። በአገልግሎቱ ውስጥ ለሥራ ስልጠናዎች ለማድረግ ለማቆም ይገባል።

የአንስታት ሞት ክስ ለመቀነስ የሚደረግ ስልጠናዎችን ያስፈልጋል።

የአንስታት ሞት ክስ ለመቀነስ የሚደረግ ስልጠናዎች ለማድረግ ለማቆም ይገባል። በአገልግሎቱ ውስጥ ለሥራ ስልጠናዎች ለማድረግ ለማቆም ይገባል። በአገልግሎቱ ውስጥ ለሥራ ስልጠናዎች ለማድረግ ለማቆም ይገባል። በአገልግሎቱ ውስጥ ለሥራ ስልጠናዎች ለማድረግ ለማቆም ይገባል። በአገልግሎቱ ውስጥ ለሥራ ስልጠናዎች ለማድረግ ለማቆም ይገባል። በአገልግሎቱ ውስጥ ለሥራ ስልጠናዎች ለማድረግ ለማቆም ይገባል። በአገልግሎቱ ውስጥ ለሥራ ስልጠናዎች ለማድረግ ለማቆም ይገባል። በአገልግሎቱ ውስጥ ለሥራ ስልጠናዎች ለማድረግ ለማቆም ይገባል።

የአንስታት ሞት ማስተዋወቂያ (Vet. Statutory Body) ማቆም አለበት።

የአንስታት ሞት ማስተዋወቂያ ለማቆም አለበት። በአገልግሎቱ ውስጥ ለሥራ ስልጠናዎች ለማድረግ ለማቆም ይገባል። በአገልግሎቱ ውስጥ ለሥራ ስልጠናዎች ለማድረግ ለማቆም ይገባል። በአገልግሎቱ ውስጥ ለሥራ ስልጠናዎች ለማድረግ ለማቆም ይገባል። በአገልግሎቱ ውስጥ ለሥራ ስልጠናዎች ለማድረግ ለማቆም ይገባል። በአገልግሎቱ ውስጥ ለሥራ ስልጠናዎች ለማድረግ ለማቆም ይገባል። በአገልግሎቱ ውስጥ ለሥራ ስልጠናዎች ለማድረግ ለማቆም ይገባል። በአገልግሎቱ ውስጥ ለሥራ ስልጠናዎች ለማድረግ ለማቆም ይገባል። በአገልግሎቱ ውስጥ ለሥራ ስልጠናዎች ለማድረግ ለማቆም ይገባል።

የአንስታት ሞት ማስተዋወቂያ ማቆም አለበት።

ባለፉት 5 ዓመታት የአንስታት ሞት ማስተዋወቂያ ለማቆም አለበት። በአገልግሎቱ ውስጥ ለሥራ ስልጠናዎች ለማድረግ ለማቆም ይገባል። በአገልግሎቱ ውስጥ ለሥራ ስልጠናዎች ለማድረግ ለማቆም ይገባል። በአገልግሎቱ ውስጥ ለሥራ ስልጠናዎች ለማድረግ ለማቆም ይገባል። በአገልግሎቱ ውስጥ ለሥራ ስልጠናዎች ለማድረግ ለማቆም ይገባል። በአገልግሎቱ ውስጥ ለሥራ ስልጠናዎች ለማድረግ ለማቆም ይገባል። በአገልግሎቱ ውስጥ ለሥራ ስልጠናዎች ለማድረግ ለማቆም ይገባል። በአገልግሎቱ ውስጥ ለሥራ ስልጠናዎች ለማድረግ ለማቆም ይገባል።

ልዩታ፣ምዝገባናክትትል፣የላብራቶርምርመራአገልግሎትአሰጣጥ፣የመጀመሪያደረጃእንስሳትምርቶችደህንነትእናየእንስሳት ደህንነትናባለቤትአልባእንስሳትንመቆጣጠሪያ)

ማዘጋጀትና፤ነባሮቹንየመከለስናየማዕደቅሥራይሠራል፤የፀደቁትንምወደስራመተግበርበትኩረትይሰራል።

የአርብቶአደርአካባቢየእንስሳትጤናስትራቴጂመተግበር

ከዚህበራትተዘጋጅቶየጸደቀውለአርብቶአደርአካባቢተስማሚየሆነየእንስሳትጤናአገልግሎትስትራቴጂ2013

በጅትግመትየሚተገበርይሆናል።በመጀመሪያስትራቴጂውከአርብቶአደርአካባቢዎችናባለድረሻዎችጋርየማስተዋወቅስራይ ሰራል፤ቀጥሎምበስትራቴጂውወስጥየተቀመጡትንዋናዋናተግባራትለመራጸምዕቅድብማወጣትክልሎቹእንዲተገበሩደጋ ፍይደረጋል።ስትራቴጂውበተመረጡምዴልክሊኒኮችበሙከራደረጃከተተገበረበኋላየሙከራውጤቱናተምክሮበማካተትወደ ለሌሎችክሊኒኮችበስፋትእንዲተገበርይደረጋል።

በስጋትላይየተመሰረተቅድምያ የተሰጣቸው ድንበርዘለልበሽታዎች ቁጥጥር ማጠናከር

በመከላከልላይያተኮረየእንስሳትጤናሥርዓትንማጠናከርበተለዩትአካባቢዎችእጠቃላይየክትባትአገልግሎትሽፋንአሁንካለ በት 89.5 በሙቶበማሰደግበ2013 መጨረሻወደ 91 በሙቶማድረስይሆናል።ከዚህወስጥምበስጋትላይየተመሰረተድንበርዘለልበሽታዎችየክትባትአገልግሎትሽፋን2012 ግመትመጨረሻከደረሰበት 85 በሙቶበማሰደግበ2013 መጨረሻ 87 በሙቶለማድረስይሰራል።ቡብራራዊየአደጋመከላከልናዝግጁነትኮሚሽንድጋፍየተሰሩየክትባትማከማቻደጋዎች (16) ወደሥራማስገባትታቅዷል።

የአፍተግር (FMD) በሽታመከላከልናመቆጣጠርእናየበጎችናፍየሎችደስታመሰልበሽታ (PPR) ማጥፋትስትራቴጂዎችንበተቀናጀመልክመተግበር

የእንስሳትየውጪገበያንለማሳደግእንደአፈተግረ(FMD)

ያሉለውጭገበያመዳረሻከፍተኛማነቆየሆኑድንበርዘለልየእንስሳትበሽታዎችንከፍተኛስርጭትመኖርበተደራጀመልኩመቆጣ ጠርእስራላጊቢሆንምበዚህረገደየተለያዩስትራቴጂዎችእናልሎችሰነዶችቢኖሩምተገቢውፕሮግራምተቀርጾወደተግባራዊ እንቅስቃሴሳይገባቆይቷል።ስለዚህበርካታእንስሳትላኪሀገራትፖሊሲያቸውንናእሰራራቸውንበመከለስላይገኛሉ።ይህምበ ግለምእቀፍገበያላይከፍተኛየሆነውንታዊተጽዕኖየሚኖረውይሆናል።በዚህምመሰረትበ2013

በጅትግመትበሀገራችንምየአፍተግር (FMD) እናየበጎችናፍየሎችደስታመሰልበሽታን (PPR) የመከላከልናመቆጣጠርብሎምየፕሮግራምሽታንማጥፋትተግባርየተለየትኩረትተሰጥቶትየሚተገበርይሆናል።ለዚህምባለፋት 5

ግመታትበተመረጡአርብቶአደርአካባቢዎችየተምክረውየአፍተፅፅበሽታናእናየደስታመሰልየበጎችናፍየሎችበሽታንለመ ቆጣጠርናየሚያስከትሉተጽኖዎችንለመቀነስአገራዊየቁጥጥርስትራቴጂመልካምተምክሮበማስፋትበሚቀጥሉትበበጅትግ መቱበሁሉምየሀገሪቱክፈሎችየደስታመሰልበሽታ (PPR)ቁጥጥርእናማጥፋትበስትራቴጂውመሰረትየሚከናወንይሆናል።

ከእንስሳት ጤና አገልግሎት ጋር የተያያዙ ውጤቶችና ለማሳካትና ተግባራን ለማከናወን የሚከተሉት የማስፈፀሚያ ስልቶች ተግባራዊ ይደረጋሉ።

አቅምግንባታ

በበሽታመከላከልናመቆጣጠር ረገድ የተያዙግቦችንለማሳካት በየደረጃው ያሉባለሙያዎችንክህሎትወይምየአቅምግንባታስልጠናየደረጃውማሳደግ፣የእንስሳትናግሳጤናአጠባበቅ፤በተለያዩበተመረ ጡእንስሳትናግሳጠሽታዎችላይእስትራቴጂበመቅረፅለየተቀረፁትንየእንስሳትእናግሳጠሽታእስትራቴጅዎችእናበሌሎችም መሰልስልጠናዎችንተከታታይነትያለውትምህርትናስልጠናለመስጠትየሚያስችልጠንካራየኤክስቴንሽንስርዓትመዘርጋት፣ ከፌደራልእስከወረዳያሉትንባለሞያዎችየክህሎትክፍተትእየለየስልጠናወይምየአቅምግንባታስልጠናየደረጃውመስጠት፤ለ ባለሙያዎችናአርሰ/አርብቶአደርስለእንስሳትናግሳጠሽታመከላከልናመቆጣጠርዘዴበመቅረፅየግንዛቤማስጨበጫስልጠና መስጠት።

በእንስሳትናዓሳሃብትእርባታላይየተሰማራውእርሰ፣እርብቶእናከፊልእርብቶአደር፣የግልባለሃብት፣የምርምርናከፍተኛየትምህርትተቋማትእንዲሁምበየደረጃውየሚገኙማህበራት፣መንግስታዊድርጅቶችናበልማትአጋርችመካከልያለውንግንኙነትለማሳለጥየሚያስችሉበእንስሳትናዓሳሃመከላከልናቁጥጥርዘይዎችላይመድረኮችናፎረምችእንደየአማካሪካውንስል፣የሕዝብከንፍመድረክ፣የክልልናየፌዴራልየጋራመድረክእናሎሎችመድረኮችናፎረምችንበማካሄድቅንጅታዊአሰራራችንንለማሻሻልጥረትይደረጋል።የበሽታመከላከልናቁጥጥርእስትራቴጅንበመንደፍእንዲሁምበተቀረፀውየስትራቴጅመሰረትየበሽታመከላከልናቁጥጥርምርጥተሞክሮዎችንተለይተውእናተቀምረውእንዲስፋፋየማድረግስራይከናወናል።ተሞክሮውንለመተግበርየሚፈለገውንእስፊላጊግብግትበሚፈለገውመጠንተቀምረውበወቅቱናበገዜውለሁበረተሰቡለማቅረብወይምተግባራዊለማድረግጥረትይደረጋል።

ከጅምሩአሳታሪበሆነመልኩማቀድናእቅዱንለባለድርሻአካላትበማድረስየጋራግንዛቤእንዲያዝበትማድረግ፣የክፍሉንናየአጋርሙያተኞችንእቅም፣ዕውቀትናየአሠራርልምድአሟጦመጠቀም፣ከክልሎች፣ከባለድርሻናአጋርአካላትጋርየሚኖረንንቅንጅታዊአሰራርበማሳልበትናበጋራበመተግበር፤ የእንስሳትጤናን፣ደህንነትንእናየቪተርነሪፕብሊክሔልዝንአዎጅእናየእንስሳትውጤቶችንደህንነትመቆጣጠሪያደንቦችእጸድቆበመተግበር፣በ2012

ዓምበተሻለውጤታማነትየተፈጸሙናበበጀትዓመቱየተግባርሂደትየሚረጋገጡየስኬትሞዴሎችንበተሞክሮነትቀምርበማስፋት፣የሚፈጠሩሥልጠናዎችን፣ወርክሾፖችንናአውደ-ጥናቶችእንዲከፈሉበማድረግየክፍሉንመያተኞችእቅምበመገንባትናበተመሳሳይበክፍሉደረጃሥልጠናዎችንናወርክሾፖችንበማካሄድየፌዴራልናየክልልባለሙያዎችንከሀሎትበማሳደግየሚተገበርይሆናል።

የአሰራርስርዓቶችናአደረጃጀቶች

የበሽታ መከላከልና ቁጥጥር ዳይሬክቶሬት በእንስሳት ጤና ካሉ 7 ዳይሬክቶሬት እንዲሁ ሲሆን ዳይሬክቶሬት ዳይሬክተሩን ጨምሮ 8 ባለሙያዎች በአሁኑ ጊዜ ሲኖሩ በትምህርት ላይ 1 ባለሙያ አሉ። ተግባራቶችን ከክልል ጋር በተናበበ መልኩ ለመስራት በዕቅድ ዝግጅት ወቅት እንደአቅጣጫ የተየላቀ የእንስሳትና ዓሳ በሽታዎችን መከላከልና ቁጥጥር ስርአትን ፤ ውጤታማ አሰራር ላይ በመመስረት በአፈጻጸም ሂደት የታዩ የአፈጻጸም ክፍተቶችን በዝርዝር በመለየት፣ በምርምር የተደገፉ አዳዲስና ውጤታማ የሆኑ ቴክኖሎጂዎች ለማቅረብ የሚያስችሉ ስርዓቶች በተሟላ መልኩ እንዲዘረጉ ይደረጋል። ቀመተጠ ሲሆን በሩብ ዓመቱም መጀመሪያም ከክልሎች ጋር የጋራ ለማድረግ ታሳቢ ተደርጓል።

የህግ ማዕቀፍ ዝግጅት/ማሻሻያ

በዳይሬክቶሬቱእናበእንስሳትጤናዘርፍየሚዘረጋውንየአሰራርስርዓትሊያዝዞየሚችሉወቅታዊየሆኑየህግማዕቀፎች፤እደረጃጀቶችናመመሪያዎችበማዘጋጀትተግባራዊይደረጋሉ።በተጨማሪምውጤታማየሆኑምርጥየበሽታመከላከልናቁጥጥርእስትራቴጅበመንደፍናየህግማእቀፎች፤እደረጃጀቶችናመመሪያዎችበማዘጋጀትየሚስፋፋበትንአሠራርእንዲገለብትይደረጋል፡

የቆላ ዝንብና ገንዲ በሽታ ቁጥጥር ሽፋንን ማሳደግ

የቆላዝንብናገንዲበሽታንለቆጣጠርበምደረገዉርብርብመሠረታዊመረጃዎችተሰብስቦየቁጥጥርሥራየተጀመረባቸውአዳዲስመራቶችበመነሻነትከተያዘው 10,114.7 ስኳርኪሎሜትርወደ 14,400 ስኳርሜትርለማከናወንበዕቅድተይዟል።በለላበኩልደግሞየቆላዝንብናገንዲበሽታዳግምወረራለመከላከልየተሸፈነመሬትበመነሻነትከተያዘው 101,150.41 ስኳርኪሎሜትርወደ 120,172 ስኳርኪሎሜትርለማድረስዕቅድተይዟል።ቆላዝንብናገንዲበሽታየፀዳመሬትበመነሻነትከተያዘው 63,958.7 ስኳርኪሎሜትርወደ 101,500 ስኳርኪሎሜትርለማድረስዕቅድተይዟል።

በላብራቶሪየቆላዝንብለማርባትበተያዘውዕቅድየግሎሲናፋስኪፕስበመነሻነትከተያዘው 243,800 ወደ 466,000 የግሎሲናፓሊዲፕስበመነሻነትከተያዘው 250,524 ወደ 480,000 ለማድረስዕቅድተይዟል።መክነውመስክላይየተለቀቁየቆላዝንብብዛትየግሎሲናፋስኪፕስበመነሻነትከተያዘው 650,090 ወደ 954,600 እናየግሎሲናፓሊዲፕስበመነሻነትከተያዘው 615,155 ወደ 1,022,500 ለማድረስዕቅድተይዟል።

በፀረ-ቆላዝንብኬ ሚካል የተነከሩ ታርጌት ጨርቆችን መትከልን በተመለከተ በመነሻነት ከተያዘው 25,580 ታርጌት ወደ 33,000 ለማሳደግ በዕቅድ ተይዟል። በእነዚህ የቁጥጥር አካባቢዎች ላይ በጸረ-ቆላዝንብኬ ሚካል የተነከሩ ታርጌት ጨርቆችን የቆላዝንብኬ ገኛታ ስታልተብሎ በሚገመቱ አካባቢዎች ላይ በመትከል የቁጥጥር ስራው የሚከናወን ይሆናል። የፀረ-ቆላዝንብኬ ሚካል እንስሳት መቀባትን በተመለከተ ከመነሻነት ከተያዘው 2,316,174 ወደ 3,250,000 ለማሳደግ በእቅድ ተይዟል። መራት ለመራት የፀረ-ቆላዝንብኬ ሚካል ለመርጫት ከመነሻነት ከተያዘው 23,534.4 ካሬ.ኪ.ሎ. ሜትር ወደ 26,700 ካሬ.ኪ.ሎ. ሜትር ለመሸፈን በዕቅድ ተይዟል። በተጨማሪም በደሜት ፋሲስ የቆላዝንብኬ ግምገማ ወረራ ለመከላከል የሚተከሉ የባሪየር ታርጌቶች 1,080 ለማከናወን በዕቅድ ተይዟል።

የበሽታ ዳሰሳ እና ቅኝት ስራ ዓትን ማጠናከር

በ2013 በጀት ዓመት የወረዳዎችን ወርሃዊ የእንስሳት በሽታ ፍንዳታ ሪፖርት የመላክ ምጣኔ ናጥራትን አሁን ካለበት 76% ወደ 85% ማድረስ (DOVAR-II). የእንስሳት በሽታን በአግባቡ ለመከላከልና ለመቆጣጠር መረጃ ወሳኝነው። በመሆኑም ከሁሉም የሀገሪቱ ክፍሎች መረጃ የምናሰባስብበት የወረዳዎች ወርሃዊ የበሽታ ፍንዳታና የክትባት ሪፖርት (Disease Outbreak and Vaccination Reporting (DOVAR)) ስርዓት ተግባራዊ እየተደረገ ይገኛል። የሪፖርት ምጣኔ በ 2012 በጀት ዓመት 76 በመቶ የደረሰ ሆኖ አለም አቀፍ የእንስሳት ጤና ድርጅት (OIE) ያስቀመጠውን መስፈርት ለማሟላት በ 2013 በጀት ዓመት ወደ 85 በመቶ ለማሳደግ ታቅዷል። ግቡን ለማሳካት የሪፖርት ስርዓትን በድረ-ገጽ የታዘለ ማድረግ የተጀመረውን የዳታ ቤዝ ማጠናከር 100%

ተጠናቆ በተግባር ተፈትሮ ለሁሉም ክልሎች ላይ ለሪፖርት ስርዓት የሚደረግ ስራ። ይህን ተከትሎም ከክልሎች ጋር በመተባበር በሪፖርት አደራረግ ስርዓት በሪፖርት ማድረግ ያቅጽ አጠቃቀም፣ በአጠቃላይ የቅኝትና እሰሳ ሥራዎች (Surveillance) ላይ ለ 200 የወረዳና ዞን (አርብ ቶ አደርና ልዩ ድጋፍ) ባለሙያዎች ስልጠና የሚሰጠው ይሆናል። በሪፖርት ስርዓቱ ውጤት ያለው መረጃ እንዲላክ እንዲሁም የመረጃ ጥራትን ለማሳደግ የሪፖርት ማድረግ ያቅጽ ስለሚሰጥ ለክልሎች ይሰራጫል። ከወርሃዊ የበሽታ ሪፖርት ስርዓቱ የሚገኝ መረጃን በማደራጀትና በመተንተን የበሽታ ክስተት ሁኔታ፣ ስርጭት፣ ሪፖርት ምጣኔ በመተንተን ለክልል ቢሮዎች፣ ለእን/ጤ/ላቦራቶሪዎች እንዲሁም ለሚመለከታቸው ባለድርሻ አካላት በዓመት ሁለት ጊዜ ግብረ-መልስ ይሰጣል። በአጠቃላይ ስርዓቱን የተሻለ ማድረግና ባለም አቀፍ መስፈርቶችን ያሟላ ለማድረግ በዕቅድ ስራ ለመጨረሻ ስራ ለመጨረሻ ስራ ለማድረግ 85% ለማድረስ ከፍተኛ ጥረት ይደረጋል።

በ2013 በጀት ዓመት የላቦራቶሪ ድጋፍ ያገኙ የእን/በሽታ ፍንዳታ ሪፖርቶች ምጣኔ 50% ማድረስ

በወርሃዊ የእንስሳት በሽታ ሪፖርት ስርዓት የወረዳዎች የሚላኩ የበሽታ ክስተቶች የላቦራቶሪ ድጋፍ እንዲያገኙ ክትትልና ድጋፍ ይደረጋል። የክልል ላቦራቶሪዎችን እንዲቅም በመገንባት ሁሉም የክልል እንስሳት ጤና ላቦራቶሪዎች ወደ ጥራት አስተዳደር ሥርዓት (QMS) እንዲገቡ እና የምርመራ አቅጣጫቸውን እንዲገነቡ ይሠራል። በዚህ መሠረት ላቦራቶሪዎች ላይ QMS ስርዓት መገንባት እንደቅድመ-ሁኔታ የተቀመጠ መስፈርቶችን ማሟላት በሚያስችሏቸው ጉዳዮች እና ሌሎች የተለዩ ክፍተቶችን መድፈን እንዲችሉ የሚገዛ፣ የሚስተባበር ሥራ ይሰራል። በዚህም 10 የክልል ላቦራቶሪዎች በመደገፍ ጥራት አስተዳደር ሥራቸውን ለማሳደግ ታቅዷል።

በሞባይል ስልክ በመታዘብ የእንስሳት በሽታ ፍንዳታ ሪፖርት የመላክ ምጣኔ ወደ 60% ማሳደግ

ሌላኛው የእንስሳት በሽታ ሪፖርት ስርዓት ፈጣን ምላሽ መስጠት የሚያስችል በሞባይል ስልክ በሚጫን መተግበሪያ በመጠቀም የበሽታ ክስተት ወዲያው የማሳወቂያ ስርዓት (Animal Disease Notification and Investigation System (ADNIS)) ነው። ስርዓቱ በ 948 ጣቢያዎች እየተተገበረ ሆኖ ስርዓቱ ይበልጥ በማጠናከር የሪፖርት ምጣኔ ከነበረበት 40% ወደ 60% ለማድረስ ይሠራል። ይህን ለማሳካት ከክልሎች ጋር በመቀናጅት ስርዓቱ ለሚሳተፉ 500 ባለሙያዎች ስርዓቱ ላይ የጠለቀ ግንዛቤ እንዲኖራቸው ለወረዳና ጣቢያ ባለሙያዎች ስልጠና በመስጠት የጣቢያዎችን ብዛት ወደ 1500 ለማሳደግ ታቅዷል። የፌዴራልና የክልል ባለሙያዎች በየዕለቱ ስርዓቱ ላይ ክትትል ለማድረግ ወርሃዊ ግብረ-መልስ ከክልሎች የሚ

ሰጥይሆናል።ለጣቢያባለሙያዎችየሪፖርትአፈፃፀማቸውንመሠረትሰማድረግየተጠቀሙበትየአየርሠዓትካርድእንዲሸፈን ላቸውይደረጋል።

በሞባይልስልክበመታገዝሪፖርትከሚደረጉትየእን/በሽታፍንዳታዎችየላቦራቶሪድጋፍያገኙትበሽታዎችመጠንማሳደግ

በየዕለቱበተንቀሳቃሽስልክየሚላኩሪፖርቶችንከስርዓቱበመከታተልበሽታከስተትምላሽመስጠትእንዲቻልየብሔራዊየእን/ጤናምርመራማዕከል፣ክልሎችናለቦራቶሪዎችበሽታውበላቦራቶሪእንዲረጋገጥወይምእስፊላጊወደምጃእንዲወሰድፈጣንመረጃ (Alert) ለሚመለከታቸውአካላትእንዲደርሳቸውይደረጋል።ከኢትዮ-ቴሌኮምየተገዛው 6423 ለአጭርመልዕክትማሳወቂያለዚህተግባርየሚውልሲሆንበተጨማሪምክልሎችበሚሰጣቸውኃላፊነትመሠረትሰርዓቱንይጠቀማሉ።ከዚህተገንባርንየእንስሳትበሽታተከስቶሰፊጉዳትከሚደረሰብፈትበፍጥነትሰማሳወቅእርምጃየሚወሰድበትእናበሽታውባልተከሰተባቸውነገርግንስጋትባለባቸውአካባቢዎችየቅድሚያማስጠንቀቂያየሚሰጥበትሁኔታይመቻቻል።በዚህመሠረትበበጀትዓመቱሪፖርትከሚደረጉበሽታከስተቶችለ 150 የላቦራቶሪድጋፍእንዲያገኙለማድረግታቅዷል።

በሀገርየሚገኙየእንስሳትበሽታዎችየሚገኙበትንደረጃእናወደሀገርየመግባትስጋትያለባቸውላይጥናትማካሔድ

ሀገራችንንከባዕድበሽታዎችለመጠበቅስጋትባለባቸውአካባቢዎችየምስራቅዳርቻትኩሣት (ECF)፣የአለዋፋትጉንፋን (HPAI)፣የስምጥሽለቆትኩሣት (RVF) ላይስጋትተኮርየቅኝትናአሰሳሥራመስራትእናጥናትለማካሔድከዚህቀደምየተዘጋጀውንሥጋትተኮርየቅኝትእናአሰሣ (Risk Based Surveillance) ዲዛይንበመከለስእናበማሻሻልየቅኝትሥራቢጋምቤላ፣ኦሮሚያ፣ሶማሊናደቡብክልሎችበዓመት 2 ጊዜይሰራል።በሌላባኩልበሀገርመኖራቸውለታወቁሚዲቪዥን (MV) UCD, እናብሉታንግ (BT)፣የግመልፈንጣጣ(CP) እናአፍሪካዊጋማኩብትበሽታ(AHS) የሰርጭትመጠንለማወቅዲዛይንበማዘጋጀትጥናትበማካሔድለቁጥጥርጉልህእስተዋዕያለማበርከትየሚሰራይሆናል።ሌላው ከእንስሳትወደሰውከሚተላለፉበሽታዎችየሳምባካቀርሳ(BTb) ሲሆንበሽታውከዘመናዊየውተትእርባታመስፋፋትጋርተያይዞየሚኖረውስርጭትእናስጋትደረጃለማወቅጥናትይካሔዳል።በተጨማሪምከእንስሳትወደሰውከሚተላለፉትአባዓንጋ (Anthrax) በሽታንለመከላከልእናለመቆጣጠርየተዘጋጀውንስትራቴጂክዕቅድከሠርቪዲዮሎጂናላቦራቶሪዎችምግንባታአንፃርየሚሠሩ ሥራዎችንተግባራዊይደረጋሉ።

ከዓሳናንብበሽታዎችጋርተያይዞከሚመለከታቸውአካላትጋርበመቀናጀትበሀገራቱያሉበሽታዎችንየመለየት፣ጥናትላይበመ መስረትየባለሙያዎችንግንዛቤማሳደግ፣ተከታታይመረጃዎችየሚሰበሰቡበትንሁኔታማመቻቸትእንዲሁምየመከላከልእናየ ቁጥጥርስትራቴጂክዕቅድለማዘጋጀትታቅዷል።ከዚህበተጨማሪበአርብቶአደሩአካባቢበኦሮሚያናበሶማሊክልሎችለከፍተኛ የግመሎችሞትመንስኤየሆነውንበሽታበጥናትእንዲለይበማድረግየመፍትሔአቅጣጫለማመላከትየታቀደሲሆንጥናት ዲዛይንማዘጃጋት፣ስልጠናመስጠት፣ናሙናመሰብሰብ፣የላቦራቶሪምርመራማካሔድ፣ውጤቱንበመተንተንየመፍትሔሀሳብ ማቅረብበዋናነትየሚተገብሩናቸው።ከዚህበማከልምበጸረ-ተዋስኖንመድኃኒት (AMR) መለማድዙርያከሠርቪዲዮሎጂናላቦራቶሪዎችምግንባታአንፃርየሚሠሩሥራዎችንተግባራዊይደረጋሉ።

ሌላውትኩረትተሰጥቶትየሚሰራውየስጋትትንተሥራሲሆንከእንስሳትየገቢንግዳ (Import) ጋርተያይዞለሀገራችንንዳትየሚያስከትሉየእስሳትበሽታዎችወደሀገርለገቡስለሚችሉይህንስጋትለመቀነስወደአገራችንከ ሚገቡከሞዲቲዎች (እንስሳትእናየእንስሳትውጤቶች፣የእንድቀንጫጩት፣የሚፈለፈልእንቁላል፣ጊደር፣ኮርማ፣አባላዘር፣ወዘተ) ጋርተያይዞለፍርየሚችለውንሥጋትላይዳሰሳትንተናበማካሔድየሥጋትደረጃውንእናየመፍትሔአሰባሰብንየመለከት ሥራይከናወናል።ሥራውበተገልጋይየኢምፖርትጥያቂመሠረትየሚካሔድሲሆንባለፈውበጀትዓመትየቀረቡጥያቂዎችንግ ምትውስጥበማስገባትየ80

ተገልጋዮችንጥያቄበመልክትለኮሞዲቲዎቹየስጋትትንተሥራበመስራትየስጋትደረጃናየሰርተፊኬሽንመስፈርትየሚያ መለከትሰነድለማዘጋትታቅዷል።በሌላባኩልግምበሁሉምየእርከፍቸደረጃየመስክኢፒዲሚዮሎጂሥራቢጋትእንዲተገብ

ርናእንዲጠናከር In Service Applied Veterinary Epidemiology Training (ISAVET) ላይለ30 የክልልቢሮናላቦራቶሪባለሙያዎችስልጠናየሚሰጥይሆናል።

የእንስሳትጤናላቦራቶሪምርመራናምርምርንማጠናከር

የወጪናገቢእንስሳትጤናምርመራ-በማካሄድከዘርፋየሚገኘውንየውጪምንዛሬማሳደግ

በግብርናዘርፍለውጪምንዛሬግኝትእንዲሁምየኢኮኖሚአድገትላይትኩረትተደርጎበመስራትበእንስሳትዘርፍየወጪንግድግ ቢንለማሳደግየተቀመጠውንኢላማለማሳካትማዕከሉለዳልጋኩብቶች፣ለበጎችናፍየሎችእንዲሁምለግመሎችተቀባይሀገራት በሚጠይቁትመሰረትየእንስሳትበሽታዎችንምርመራ-ስራያከናውናልበዚሁመሰረትወደውጪበሚላኩእንስሳትየሚከተሉትንተግቦራትለማከናወንእቅድናዲላማተቀምጧል።-

በሀገርአቀፍደረጃወደውጭኮሚላኩየቁምዳልጋኩብቶችየተመረመሩናየጤናማረጋገጫየተሰጣቸው-በዘትኮሚላኩት 25 በመቶውስጥበ2012 በጀትዓመትበቁጥርከነበረው44276 አፈጻጸምበአዲሱመሪዕቅድመሰረትበ2013 ወደ 50725 ከፍማድረግ። በሀገርአቀፍደረጃበቁምኮሚላኩበጎችናእናፍየሎችከተመረመሩት 50 ከመቶውስጥበ2012 በጀትዓመትበቁጥርከነበረው 65200 አፈጻጸምበአዲሱመሪዕቅድበ2013 ወደ 1281797 ማድረስ።በቁምኮሚላኩግመልበ2012

በጀትዓመትየተሰራየምርመራ-ስራባለመኖሩመነሻአልተቀመጠምበአዲሱመሪዕቅድበ2013 የሚመረመሩየግመሎች-በዘት 16143 ለማድረስዲላማተቀምጧል።የክልልላቦራቶሪዎችወደውጭየሚላኩእንስሳትን NAHDIC ከሚመረምረውየሚመረምሩት-በዘትበመቶኛስራውንእንዲሰሩአስፈላጊውንድጋፍእናየማብቃትስራማአከሉየቅድመዝግ ጅትስራእየሰራበሚቀጥሉትእምስትእመታትወደስራእንዲገቡይደግፋል።

ከውጪለሚገቡእንስሳትምርመራ-በማድረግባደብሽታዎችወደሀገርውስጥእንዳይገቡመከላከል።

ለዝርያማሻሻልየሚገቡእንስሳትላይምርመራ-በማድረግበ2013 በጀት ዓመት ላይ 1000 የጤናማረጋገጫበመስጠትይጀምርናበየበጀትዓመቱጥሩን50 እንዲጨምርበማድረግበ2022 በጀትዓመት 1450 እንስሳትንበመመርመርየጤናማረጋገጫለመስጠትዲላማተቀምጧል።በመሆኑምበቀጣዩአመት(በ2013) 1000 እንስሳትላይምርመራለማካሄድታቅዷል።

ኢኮኖሚያዊናየማህበረሰብጤናላይጉዳትየሚያስከትሉየእንስሳትበሽታዎችንሀገራዊየእንስሳትበሽታመከላከልናቁጥርስራንመደገፍ

የእንስሳትበሽታፍንዳታመንስኢበመለየትለበሽታመከላከልናቁጥርየሚረዳየመፍትሄሀሳቦችንማመንጨትናለሚመለከተውአካልማሰወቅ ይሰራል፤ በዚህም መሰረትምላሽየተሰጣቸውየእንስሳትበሽታፍንዳታዎችክስተትበ2012 በጀት ዓመትከተደረሰበት120 የተሰጠምላሽበ2013 ምላሽየሚሰጣቸው 132 እንዲደርስይደረጋል።ለበለጠምርመራለሪፈርየሚላኩበሽታፍንዳታክስተትበ2012 በጀትከደረሰበት5 የክስተት-በዘትየውስጥምርመራ-እቅምበመገንባትለሪፈርየሚላኩበሽታፍንዳታክስተት-አየቀነሰአዲሄድበማድረግበ2013 በጀትአመት 5 ማድረስ።

የእንስሳትበሽታአሰሳናቅኝትበማካሄድለበሽታመከላከልናቁጥርየሚረዳየመፍትሄሀሳቦችንማመንጨትናለሚመለከተው አካልማሰወቅ

የቁምእንስሳትንናየእንስሳትምርትንተቀባይሀገራትየሳኒቴሪና-ፋይቶሳኒቴርደንቦችንእናየዓለምንግድድርጅትመርሀዎችንለ ሚሚላትየሀገራችንንየእንስሳትጤናለገልግሎትጥራትናተደራሽነትንናየዋናዋናድንበርዘለልየእንስሳትበሽታዎችንዓለምአ ቀፍደረጃወንየጠበቀቁጥርስትራቴጂበማዘጋጀትተግባራዊማድረግአስፈላጊመሆኑይታወቃል። በዚሁመሠረትበእንስሳትዘርፍየወጪንግድግቢንለማሳደግየተቀመጠውንዲላማለማሳካትበአጠቃላይበ2013 በጀት ዓመትዓመታትድንበርዘለልየእንስሳትበሽታዎችቁጥርበተመረጠ 19 በሽታዎችላይበማተኮርናቅድምያየሚሰጣቸውበሽታዎችንበመለየትልዩትኩረትበመስጠትየቁጥርሥራተግባራዊለማድረግየሚረዳየእንስሳትበሽታአሰሳናቅኝትበማካሄድመረጃዎችንበማሰሰሰናበማጠናቀርየመፍትሄሀሳቦችንማመንጨትና ለሚመለከተውአካልለማሰወቅእቅድየተያዘሲሆንበ2013 በጀትአመትየሚከተሉትተግባራትይከናወናሉ።

በሀገርውስጥለማይገኙገርግንበሳሪቤትሀገራትበመገኘታቸውከፍተኛስጋትለሆኑትየስምጥሽለቆትኩሳት (RVF)፣የምስራቅዳርቻትኩሳት (ECF) እናጉንፋንመሰልየወፎችተላላፊበሽታ(HPAI)ላይተከታታይቅኝት (Active surveillance)

በማካሄድበሽታዎቹንለመከላከልየሚረዱአሰፊላገመረጃዎችንየያዙየጥናትሰነዶችእንደሚከተለውይዘጋጃሉ፡-
 ለስምጥሽለቆትኩሳትበሽታ/RVF የተመረመሩእንስሳትናበሽታእስተላላፊነፍሳት (vector) ናሙናዎችን፡-
 በጀትዓመትከደረሰበት2100 n2013 3800
 ናሙናዎችላይምርመራለማካሄድየታቀደሲሆንበአመቱመጨረሻላይምአጠቃላይስራውንየሚገለጽየተሟላየጥናትሰነድይቀርባል፤ለምስራቅዳርቻትኩሳትበሽታ/ECF የተመረመሩየበሽታውእስተላላፊመሽገርእናየደምናሙናብዛትn2012 በጀትዓመትከደረሰበት 1000 በተመሳሳይ n2013 በአመቱተመሳሳይ 1000
 ናሙናዎችላይበማካሄድበአመቱመጨረሻየጥናትሰነድየሚቀርብይሆናል፤ጉንፋንመሰልየወፎችበሽታ(AI) ናሙናዎችን፡-
 ናሙናዎችን፡-በዓመትከደረሰበት 2000 n2013 በአመቱተመሳሳይ 2000
 ናሙናዎችላይበማካሄድበአመቱመጨረሻየጥናትሰነድየሚቀርብይሆናል፡፡የመከላከልኛውምስራቅአጣዳፊየመተንፈሻአካልበሽታ (MERS Cov) ናሙናዎችን፡-
 ናሙናዎችን፡-በዓመትከደረሰበት 1800
 በአራትየክንውንዓመታትበሚሰራውስራብመሪዕቅዱn2022 መጨረሻላይ 7200
 ለማድረስዲላማተቀምጧል፡፡በመሆኑምጥናቱn2013 1800
 ናሙናዎችንበመመርመርእንደየጥናትሰነድየሚወጣይሆናል፡፡ በተጨማሪ በሀገርውስጥለማይገኙ እንደ አፍተግር(FMD) በሽታአሰሳናቅኝትበማካሄድn2013 n2400
 ናሙናዎችላይምርመራበማካሄድናበማካሄድጥናትማድረግናየጥናቱምውጤትበመጨረሻውእመትሰነድለማውጣትታቅዷል፤ ጉርብርብታበሽታ(የዳልጋኩብት፣በግናፍየልናግመል) በሽታላይአሰሳናቅኝትበማካሄድn2012 ከነበረው 2400 n2013 ወደ 2500
 ናሙናዎችላይምርመራበማካሄድናጥናትማድረግናየጥናቱምውጤትበመጨረሻውእመትሰነድይዘጋጃል፡፡ደስታመሰልየበሳችናፍየሎችበሽታአሰሳናቅኝትናሴሮሞኒቱሪግ(PPR) በማካሄድn2012 ከነበረው 3500 n2013 ወደ 4000
 ናሙናዎችላይምርመራበማካሄድናጥናትማድረግናየጥናቱምውጤትበመጨረሻውእመትሰነድይዘጋጃል፡፡በእንስሳትየውስጥናየውጭጥገኛበሽታዎችላይአሰሳናቅኝትበማካሄድn2012 ከነበረው 2000 n2013 በጀትእመትምበተመሳሳይናሙናዎችላይምርመራበማካሄድናጥናትማድረግናየጥናቱምውጤትበመጨረሻውእመትሰነድይዘጋጃል፡፡

በተመሳሳይ ደግሞ በዶሮበሽታ(ND,IB,ILT,EDS,IBD ,COCCIDIOSIS and SALMINOLOSSISE) ላይአሰሳናቅኝትበማካሄድn2012 ከነበረው 700 n2013 ወደ 1200
 ናሙናዎችላይምርመራበማካሄድናጥናትማድረግናየጥናቱምውጤትበመጨረሻውእመትሰነድይዘጋጃል፤ እንደዚሁም ዋናየንብበሽታዎች (Nosema,SHB,Brood disease....) ላይአሰሳናቅኝትበማካሄድn2012 ከነበረው 350 n2013 በጀትእመትምበተመሳሳይናሙናዎችላይምርመራበማካሄድናጥናትማድረግናየጥናቱምውጤትበመጨረሻውእመትሰነድይዘጋጃል፤በዋናየጥናትበሽታዎችላይአሰሳናቅኝትበማካሄድn2013 n560
 ናሙናዎችላይምርመራበማካሄድናበማካሄድጥናትማድረግናየጥናቱምውጤትበመጨረሻውእመትሰነድለማውጣትታቅዷል፡፡

የአሳማበሽታዎች(ASF,CSF)ላይእንደዓመትበመሀልእየተዘለለ 1000
 ናሙናዎችንበማሰባሰብበሽግሩዙሪያየአሰሳናቅኝትስራንለማከናወንእቅድየተቀመጠሲሆንበመረጃቅዱምመጨረሻ 5000
 ናሙናዎችንበማሰባሰብናበመመርመርስራውንለማጠናቀቅዲላማተቀምጧል፡፡በመሆኑምn2013 በጀትእመት 400
 ናሙናዎችንከመመርመርበዘለለላይስራውንየሚገለጽእንደየተሟላየጥናትሰነድይቀርባል፡፡

በተለያዩየእንስሳትበሽታዎችላይምርመራማካሄድ (Diagnostic Services)

በእንስሳትናዓሳሁብትዙሪያየሀገሪቱንየወጪንግድየሚያነቃቁናወደአዳዲስገበያዎችለመግባትየሚረዱዘመናዊየምርትዳካስርዓትሲተገብሩየተለያዩየእረባብስልተ-ምርቶችናየአመራረትስርዓቶችእንዲሁምምርታማነትንለማሳደግየሚያስችሉየተለያዩቱክፍሎጂዎችናአሰራሮችንበመጠቀምበዘርፋየተቀመጡትንስራዎችማዕከሉለመደገፍበተለያዩየእንስሳትእርባታላይለተሰማሩግለሰባችናድርጅቶችየማዕከሉንየምርመራድጋፍፈልገውየሚመጡትንበጥያቄያቸውመሰረትየምርመራስራለማከናወንየሚከተለውተግባርተቀምጧል፡-
 n2012 የማዕከሉንየምርመራድጋፍጠይቀውምላሽየተሰጣቸውንየምርመራቁጥር 5000

በሽታዎችንበሚያደርሱትየጉዳትመጠንለየተመዘኑቅደምተከተልለየውጣላቸውቅድሚያባገኙበሽታዎችላይለያደገየሚሄድየ
 በሽታቁጥጥርስልት (Progressive Disease Control Strategy)
 በመንደፍተግባራዊለማድረግየሚረዳናአንዲሁምበአርብቶአደርገውአካባቢየባሽናፍየሎችየደስታመሰልበሽታከስተትንሙሉሉ
 ሙሉሉመቆጣጠርናበሌሎችምየአገራቱአካባቢዎችቁጥጥርፕሮግራሙንለማስፋትየሚሰራውንስራሉመደገፍ፣ለወጪንግድ
 የሚዘጋጁእንስሳትየሚመረቱበትናበተሻሻሉእንስሳትዝርያዎችላይየተመሰረተውየውተትኩብትእርባታበሚካሄድባቸውአካ
 ባቢዎችየአፍተግርበሽታንቁጥጥርበመጀመርወደሌሎችየአገራቱአካባቢዎችየማስፋትሥራንየሚያግዙናበተጨማሪምበፕ
 ሮዳክሽንበሽታዎች፣በዶሮ፣በዓሳእናበንብምርታመነትንላይሌሉታዊተጽዕኖየሚያደርሱትንበሽታዎችበመለየተትበሚቀጥ
 ሉትእስርትዓመታትውስጥበሽታዎችየሚያስከትሉትንጉዳታለመቀንስየሚረዳየሚከተሉትችግርፈቺየምርምርተግባራት
 ይከናወናሉ፡-

ለእንስሳትሁብትልማትማንቆየሆኑችግሮችንበመለየትናቅድሚያየሚሰጣቸውንበደረጃእያሰቀመጠየምርምሩንስራብማስተ
 ባበርናእስፈላጊውንድጋፍናክትትልበማድረግአፈጻጸማቸውንበመገምገም፣የእንስሳትናዓሳበሽታንየመከላከልንናየመቆጣጠ
 ርንስራትርጉምባለውመልኩየሚደግፉናየእንስሳትናዓሳጤናችግሮቹንለመፍታትየሚረዳየምርምርውጤቶችንሳይንሳዊይ
 ዘታቸውንበሚያሟላመልኩየያዙየምርምርሰነዶችንለተገልጋይእንዲደርሱየሚያደርግእንዲያምርምርናልማትየስራክፍልበ
 2013

ይቋቋማል።ይህምርምርናየልማትየስራክፍልማዕከሉበሂደትበኢንስቲትዩትደረጃሲደራጅበአደረጃጀትማዋቅርላይወደዳይ
 ሬክቶሬትደረጃበማሰደግበይበልጥእንዲጠናከርታሳቢተደርጎይሰራል።

ማዕከሉበሳንበነቀርሳበሽታሲሰራየነበረውየጥናትስራት2012	በጀትዓመትከደረሰበት	50
በመቶአፈጻጸምበአዲሱመሪዕቅድስራውንአጠናክሮበመስራት2013	በጀትዓመት	70
በመቶበማጠናቀቅእንደየተሟላየጥናትሰነድለበሽታውመከላከልናመቆጣጠርየሚረዳይቀርባል፤		
ማዕከሉበአፈተላግርበሽታሲሰራየነበረውየጥናትስራት ደግሞ 2012	በጀትዓመትከደረሰበት	50 በመቶ
አፈጻጸምበአዲሱመሪዕቅድስራውንአጠናክሮበመስራት2013	በጀትዓመት	75
በመቶበማድረስእንድለበሽታውመከላከልናመቆጣጠርየሚረዳስራይከናወናል።በተጨማሪም		
በእንስሳትእርባታላይጉዳትበሚያደርሱበሽታዎች (IBR and BVD) ሲሰራየነበረውየጥናትስራት2012	በጀትዓመትከደረሰበት	50 በመቶ
አፈጻጸምበአዲሱመሪዕቅድስራውንአጠናክሮበመስራት2013	በጀትዓመት	80 በመቶ
በማጠናቀቅለበሽታውመከላከልናመቆጣጠርየሚረዳስራከናወናል።		

በለላ በኩል ደግሞ በጉርብርብታበሽታላይ እስታነዳርድለማዘጋጀትሲሰራየነበረውስራት2012 በጀትዓመትከደረሰበት 30
 ከመቶ አፈጻጸምበአዲሱመሪዕቅድስራውንአጠናክሮበመስራት2013 በጀትዓመት 100 በመቶ
 በማጠናቀቅእንደየተሟላእስታነዳርድለበሽታውመከላከልናመቆጣጠርየሚረዳትዘጋጅቶይቀርባል።ደስታመሰልየባሻናፍየ
 ሎችበሽታን በተመለከተ በመተላለፍያመነገዶች (PPR) ላይ ሲሰራየነበረውየጥናትስራት2012 በጀትዓመትከደረሰበት
 50 ከመቶ አፈጻጸምበአዲሱ የ2013መሪዕቅድስራውንአጠናክሮበመስራት2013 በጀትዓመት 100 በመቶ
 በማጠናቀቅእንደየተሟላየጥናትሰነድለበሽታውመከላከልናመቆጣጠርየሚረዳይቀርባል። በኪውፊቭር(Q fever) በሽታ
 ላይ ሲሰራየነበረውየጥናትስራት2012 በጀትዓመትከደረሰበት 10
 በመቶአፈጻጸምበአዲሱመሪዕቅድስራውንአጠናክሮበመስራት2013 በጀትዓመት 25 በመቶ ለማድረስታቅዷል።

በለላ መልክ ደግሞ ማዕከሉበዋናዋናዓሳበሽታዎች ላይ ሲሰራየነበረውየጥናትቅደመዝግጅትስራት2012
 በጀትዓመትከደረሰበት 10 ፕርሰንትአፈጻጸምበአዲሱመሪዕቅድለArenomous and Pseudomonous bacteria
 መንስኤነትየሚተላለፉበሽታዎችንእናበWhite spot skin disease (Fish fungal disease) እንዲሁምበFish
 histology
 አጠናክሮበመስራትበዓሳሁብቱላይየውሃውንአካልአጠባበቅእናየውሃውንየጥራትይዘትለማሻሻልየሚረዳየጥናትስራት
 2013 በጀትዓመት 40 ፕርሰንትስራትቻይሰራሉ፤ እንደዚሁም
 በዋናዋናየዶሮበሽታዎችሲሰራየነበረውየጠናትስራት2012 በጀትዓመትከደረሰበት 15
 ፕርሰንትአፈጻጸምበአዲሱመሪዕቅድስራውንአጠናክሮበመስራት2014 በጀትዓመት100
 ፕርሰንትበማጠናቀቅእንደየተሟላየጥናትሰነድለበሽታውመከላከልናመቆጣጠርየሚረዳይቀርባል።

በእንስሳትበሽታዎችመድሃኒትመላመድናፍቱንነትላይሲያደርግየነበረውንምርመርስራት2012
 በጀትዓመትበቁጥርከደረሰበት 2 የፍተሽስራትበመነሳትበአዲሱመሪዕቅድስራውንበማጠናከርናበ2013 በAccaricidal,Anti

በመቶ ስርአቱን ለማጠናቀቅ ይሰራል። የተዘረጋውን የባዮሴኩራቲስርዓት 50 በመቶ እውቅነትን ያገኝ ይደረጋል።

2.2.1.5 የእንስሳትና ግሳግብ ግንባታ ጥራትና ደህንነትን ማረጋገጥ

የእንስሳት መድኃኒት እና መኖ ጥራት አስተዳደርና ቁጥጥር ባለስልጣን

በእንስሳት መድኃኒት እና መኖ ጥራት አስተዳደርና ቁጥጥር ባለስልጣን በኩል በሚቀጥሉት 10 ዓመታት በእንስሳት መድኃኒት አምራቾች፣ አስመጪዎችና ክልል ተሻጋሪ ጅምላ አከፋፊ ተቋማት ውስጥ ጥራታቸውን፣ ፈቃሽነታቸውን እና ደህንነታቸውን በምዝገባ፣ በሰነድ ግምገማ፣ በቅድመ ገበያ ኢንስፔክሽን፣ በላቦራቶሪ ምርመራ፣ በድህረ ገበያ ኢንስፔክሽን የማረጋገጥ ሥራ ተጠናክሮ የሚቀጥል ይሆናል። በ2013 በጀት ዓመትም የእንስሳት መድኃኒትና መኖ አስተዳደርና ቁጥጥር ባለስልጣን ትኩረት የሚደረግባቸው የሚቀጥሉት ሁለት ዋና የወጤት መስኮች ተለይተዋል። በነዚህ ዋና ዋና የትኩረት መስኮች ስር በ2013 በጀት ዓመት መሳካት የሚገባቸው ግቦች እንደሚከተለው ተተንትነዋል።

እንስሳት መድኃኒት፣ ባዮሎጂካሎች፣ መሳሪያዎችና መኖና ወጤቶች ጥራትና ደህንነት ማረጋገጥ

የእንስሳት መድኃኒት፣ ባዮሎጂካልና፣ መሳሪያዎች ጥራትና ደህንነት ማረጋገጥ

በበጀት ዓመቱ እንዲገመገሙ የሚጠየቁ አዲስ የመድኃኒት ምዝገባ ሰነዶችን በሙሉ ይገመገማሉ፤ እንዲገመገሙ የሚጠየቁ አዲስ የእንስሳት ክትባት ሰነዶች በሙሉ መገምገም፤ እንዲገመገሙ የሚጠየቁ የለውጥ ሰነዶች በሙሉ ይገመገማሉ።

የዳግም የመድኃኒት እና የህክምና መሳሪያ ምዝገባ 45 ሰነዶች ይገመገማሉ። በዚህም መሰረት የሰነድ ፍተሻ ላለቀላቸው አዲስ የዳግም እና ለውጥ የእንስሳት መድኃኒቶች የቅድመ ምዝገባ ሰነድዎች በሙሉ ወደ ላቦራቶሪ ይላካሉ፤ ለምዝገባ ከቀረቡት ውስጥ መስፈርቱን ላሟሉ የአዲስ የዳግምና የለውጥ የእንስሳት መድኃኒትና የህክምና መሳሪያዎች በሙሉ የገበያ ፈቃድ (Market Authorization) ሰርተፊኬት ይሰጣል፤ ለለውጥ የእንስሳት መድኃኒቶች እና ለቅድመ ምዝገባ የሚቀርቡ ሰነድዎች በሙሉ ወደ ላቦራቶሪ ይላካሉ፤ የእንስሳት መድኃኒት የግዢ ትዕዛዝ ለሚጠይቁ ፈቃድ ይሰጣል።

በተጨማሪም ለሀገሪቱ አስፈላጊ የሆኑ 8 የእንስሳት መድኃኒትና ባዮሎጂካል ቡብረቶች መድኃኒት መዘርዘር ውስጥ ይካተታሉ። በበጀት ዓመቱ የሚጠየቁ የውጭ ሀገር የመልካም አመራረት ኢንስፔክሽን ጥያቄ በሙሉ ይስተናግዳሉ፤ ለ3 ድርጅቶች የሀገር ውስጥ የመልካም አመራረት ኢንስፔክሽን ይካሄዳል፤ በሚቀርቡ ጥያቄዎች መሠረት የእንስሳት መድኃኒቶች እና የህክምና መገልገያ ለማስተዋወቅ የሚቀርቡ ጥያቄዎች በሙሉ ይስተናግዳሉ።

በሌላ በኩል ለ203 ነገር የእንስሳት መድኃኒት አስመጪ እና ጅምላ አከፋፊ ተቋማት የብቃት ማረጋገጫ ዕድገት ይደረጋል። በበጀት ዓመቱ ለሚቀርቡ አዲስ የእንስሳት መድኃኒት አስመጪ እና ጅምላ አከፋፊ ተቋማት በሙሉ የብቃት ማረጋገጫ ይሰጣል፤ ለ406 ነገር የእንስሳት መድኃኒት ባለሙያዎች የሙያ ፈቃድ ዕድገት ይከናወናል። በበጀት ዓመቱ የሚቀርቡ አዲስ የእንስሳት መድኃኒት ባለሙያ የሙያ ፈቃድ ይሰጣል፤ በዓመቱ የሚቀረቡ የመጋዘን ለውጥ ፍቃድ ጥያቄዎች በሙሉ በመቀበል ኢንስፔክሽን ይካሄዳቸዋል፤ የሚቀርቡ ምትክ ወይም የስም ለውጥ ማመልከቻ ጥያቄዎች በሙሉ ይስተናግዳሉ።

የእንስሳት መድኃኒት አስተዛዘዝ መመሪያ ግብዓት በመቀበል ዙሪያ አንድ ወር ክሾፕ (validation workshop) ይዘጋጃል፤ የእንስሳት መድኃኒት ምዝገባ መመሪያ ግብዓት በመቀበል ዙሪያ አንድ ወር ክሾፕ (validation workshop) ይዘጋጃል፤ አንድ ጊዜ ለእንስሳት ህክምና አሰጣጥ መመሪያ መሻሻልን የማስተዋወቂያ መድረክ ይዘጋጃል። የእንስሳት መድኃኒት ግዢ አፈጻጸም፣ አገገን እና አካላዊነት ላይ ለባለሙያዎች አንድ የስልጠና መድረክ ይዘጋጃል፤ የተሰጠውን መድኃኒትን መላመድ action plan አተገባበር ላይ አንድ ጊዜ ከክልሎች ጋር የምክክር መድረክ ይዘጋጃል፤ በተሰጠውን መድኃኒትን መላመድ ላይ አንድ ጊዜ የዳሰሳ ጥናት ይካሄዳል፤ ከ 3 ከመንግስታዊና ከአለም አቀፋዊ ድርጅቶች ጋር ቅንጅታዊ አሰራሮችን ይፈጠራል፤ ለ10 ክልሎች በየክልሉ የቸርቻሮ ብቃት ማረጋገጫ አሰጣጥ እና የመድኃኒት ጎጂ ባህሪያት ሪፖርት አደራረግ ላይ የክልል ቅ/ጽ ቤት ጋር በመሆን ክትትል እና ድጋፍ ማድረግ እና ሪፖርት አደራረግ ስርዓት የመዘርጋት፣ መመሪያ የማሰራጨት ስራዎች ይከናወናሉ።

ለ12 በአንስሳት መድሃኒትና ህክምና መገልገያ መሳሪያ ንግድ ላይ ከተሰማሩ ድርጅቶች እና የተመዘገቡ መድሃኒቶችን መረጃ የማደራጀት ስራ ይከናወናል፤አራት(4) የአንስሳት መድሃኒት የምዝገባና ፈቃድ አገልግሎት መመሪያዎች እና ማንዋሎች ይዘጋጃሉ/ይሻሻላሉ፤ በአንስሳት መድሃኒት ዙሪያ የቁጥጥር ማስገንዘቢያ ዙሪያ 2 ዓይነት ብሮሽሮች ተዘጋጅተው ለባለሙያዎች እና ለህብረተሰቡ እንዲሰራጩ ይደረጋል፤ በአንስሳት መድሃኒት ዙሪያ ለሚቀርቡ የመረጃ ጥያቄዎች 100% መረጃ ለተገልጋይ ይሰጣል፤ ጥቆማ መቀበል እና ለሚመለከተው አካል የማስተላለፍ ስራዎችም ይከናወናሉ፤ የአንስሳት መድሃኒት ምዝገባ፤ ተቋማት እና መረጃ ክፍል ባለሙያዎች የእቅም ግንባታ ስልጠና በ2 መድረክ ይሰጣል።

ለዓገም ምዝገባ (Registration Samples) ፈቃድ ከተገልጋዮች በሚቀርቡ 15 የክትባትና 45 የህክምና መድኃኒት ናሙናዎች ላይ ሙሉ በሙሉ(100%)የፊዚኮ-ኬሚካልና ማይክሮባዮሎጂ ጥራት ፈቃደኝነትና ደህንነት የላቦራቶሪ ፍተሻ ሥራዎች ይከናወናል።በመውጫና መግቢያ መቆጣጠሪያ ኬላዎች በኩል ወደ አገር ውስጥ ከሚገባ የመድኃኒት ምርት ላይ በድንገተኛ ፍተሻ ወይም በጥርጣሬ (Consignment Samples)ተሰብስበው በሚቀርቡ 50 የተለያዩ የአንስሳት ህክምና መድኃኒት ናሙናዎች ላይ የላቦራቶሪ ጥራት ፈቃደኝነትና ደህንነት ፍተሻ ሥራዎች ይከናወናል፤ለድህረ ገበያ ዳሰሳ ጥናት ተሰብስበው በሚቀርቡ 15 የተለያዩ የክትባትና 45 የህክምና መድኃኒት ናሙናዎች (Post Market Surveying Samples) ላይ የፊዚኮ-ኬሚካልና ማይክሮባዮሎጂ ጥራት ፈቃደኝነትና ደህንነት የላቦራቶሪ ፍተሻ አገልግሎት ይሰጣል።

የንግድ መኖ ጥራትና ደህንነት ማረጋገጥ

ለ59 ነባር የመኖ ንግድ ድርጅቶች የብቃት ፍተሻ በማድረግ ዓመታዊ የብቃት ማረጋገጫ ምስክር ወረቀት ዕድሳት ይደረጋል። የሚቀርቡትን የውጭ ሀገር መኖ አምራች ድርጅቶችን የመልካም አመራረት ዶክመንት እና ሰነድ የመፈተሽ፣የመገምገም እና የመኖ እና የመኖ ጥሬ ዕቃ የግዥ ጥያቄ የመፍቀድ ስራዎች ሙሉ ለሙሉ ይከናወናሉ።

ለአዳዲስ የአንስሳት የመኖና የመኖ ጥሬ ዕቃ ንግድ ድርጅቶችን ዶክመንትና ሰነድ የመገምገም ስራዎች ሙሉ በሙሉ ይከናወናሉ፤አዳዲስ የመኖና የመኖ ጥሬ ዕቃ ንግድ ድርጅቶችን ተቋም በአካል ምልክታ መገምገም፣ማረጋገጥና መስፈርት ለሚያሟሉ የብቃት ማረጋገጫ ምስክር ወረቀት የመስጠት ስራዎች ሙሉ ለሙሉ ይከናወናሉ።

የመኖ ቅድመ ግብይት ዳሰሳ በማካሄድና 60 ናሙናዎችን በማሰባሰብ፣የመኖ ጥራትና ደህንነት በላቦራቶሪ በማስፈተሽ የውጤቱን ግብረ መልስ ይሰጣል፤የመኖ ጥሬ ዕቃዎች ቅድመ ግብይት ዳሰሳ በማካሄድ 50 ናሙናዎችን በማሰባሰብ፣ጥራትና ደህንነቱን በላቦራቶሪ በማስፈተሽ የውጤቱ ግብረ መልስ ይሰጣል፤ በሀገሪቱ የሚገኙ የመኖ ጥሬ ዕቃ አምራቾች ወደ ህጋዊ የመኖ ጥሬ ዕቃ ንግድ እንዲገቡ፣ከአንስፔክሽን እና የሀገ ዳይሬክቶሬት ጋር አንድ ጊዜ ዳሰሳ በማካሄድ የመፍትሄ ሰነድ ይዘጋጃል።

ህጋዊ የመኖ ተቋማት ላይ 1 ጊዜ ዳሰሳ በማካሄድ፣የሚመረቱ የተለያዩ የመኖ ዓይነቶችን መረጃ የመመዘገብና የሰነድ ስራ ይሠራል።በየክልሉ የሚገኙ ያለ ህጋዊ ፈቃድ የሚንቀሳቀሱ የመኖ ጥሬ ዕቃ እና መኖ አምራች ተቋማትን ከክልል ቅ/ጫፍ ጽ/ቤቶችጋር በመሆን የዳሰሳ ጥናት በማካሄድ1 ሰነድ ይዘጋጃል።በ15 የመኖ ንግድ ተቋማት ላይ በተዘጋጀ ቼክሊስት ክትትልና ግምገማ በማካሄድ የማሻሻያ ምክረ ሐሳብ ይሰጣል፤በ40 የመኖ ማምረቻ ተቋማት ላይ ዳሰሳ በማካሄድ የ2012 የመኖ ምርት መረጃ ይሰጠዋል።በመኖ እና የመኖ ጥሬ ዕቃዎች 1 ጊዜ የቅድመ ግብይት ዳሰሳ በማካሄድ ናሙና ማሰባሰብና በላቦራቶሪ በማስፈተሽ የውጤቱን ግብረ መልስ በምስክር መድረክ ለባለድርሻ አካላት የማስተዋወቅ ስራ ይሰራል።

የስጋት ቁጥጥር ስራ አመራር ስርዓት (ISO 31001)፣የስራ አመራር ስርዓት ሉዲት (ISO 19011) 2 የክፍሉ ባለሙያዎች ስልጠና እንዲያገኙ ይደረጋል።በግል የመኖ ንግድ ተቋማት ላይ ተቀጥረው ለሚሰሩ 20 ባለሙያዎች ለሙያ ብቃት ማረጋገጫ የሚያበቃ ስልጠና ይሠጣል፤በመኖ ጥራትና ደህንነት አጠባበቅ ላይ ለ50 የመኖና መኖ ጥሬ ዕቃ አምራቾች ስልጠና ይሰጣል።

በጸደቁ የመኖ ደረጃዎች ላይ ለሚመለከታቸው 40 ባለድርሻ አካላት ስልጠና ይሰጣል።ተሰብስበው በሚቀርቡ 70የተቀነባበረ መኖ ናሙናዎች ላይ የጥራት የላቦራቶሪ ፍተሻ ይከናወናል፤ የመኖ አፍላቶክሲን (Aflatoxins) እና የመኖ ማይክሮባዮሎጂ (Microbiology safety)የላቦራቶሪ ፍተሻ ይከናወናል።

በአንስሳት መድሃኒትና መኖ ንግድ ተቋማት ላይ የኢንፎክሽን ኮንትሮል ማኅበራት

በ2013 በጀት ዓመት በ83 የአንስሳት የመድኃኒት አስመጪ ተቋማት ላይ በ2 ዙር ኢንፎክሽን ይካሄዳል። በ55 የአንስሳት የመድኃኒት አከፋፋይ ተቋማት ላይ የ2 ዙር ኢንፎክሽን ይደረጋል። በ10 የአንስሳት መድኃኒት ቸርቻሮ ተቋማት የአሰራር ቅኝት ይካሄዳል። በ3 የአገር ውስጥ የአንስሳት መድኃኒት አምራች ተቋማት ላይ ኢንፎክሽን ይካሄዳል። በ45 የአንስሳት መድኃኒት ናሙናዎችን በመሰብሰብ በላቦራቶሪ የድህረ ገበያ የጥራት ምርመራ በማስደረግ የድህረ ገበያ ጥናት ይደረጋል።

በተጨማሪም በ2013 በጀት ዓመት በ14 የአንስሳት መኖ አስመጪ ተቋማት ላይ በ2 ዙር ኢንፎክሽን ይካሄዳል። በ12 የአንስሳት መኖ አምራች ተቋማት ላይ በ 1 ዙር ኢንፎክሽን ይካሄዳል። በ 13 የመኖ ግባት አምራች ተቋማት 1 ዙር ኢንፎክሽን ይካሄዳል። በ2 የመኖ ላኪ ተቋማት ላይ 2 ዙር ኢንፎክሽን ይካሄዳል። በ10 የመኖ ድህረ-ገበያ ጥናት ይካሄዳል። ከሕዝብ የሚቀርብ ጥቆማ ምላሽ ለመስጠት እንድናሙና ይወሰዳል። በ3 የመጠቀሚያው ጊዜ ያለፈ/ የተባለሽ መኖ እዲወገድ ይደረጋል።

የአንስሳት መድሃኒትና መኖ ኢንፎክሽን በኬላዎች ማካሄድ

በ2013 በጀት ዓመት በሚገቡ እና በሚወጡ የአንስሳት መድኃኒት እና የአንስሳት መኖ የህክምና መሳሪያዎች፣ የላቦራቶሪ መገልገያና ሪኤጀንት፣ ባዮሎጂካልስ ላይ በሙሉ አስፈላጊው የሰነድና የምርት ቁጥጥር ይደረጋል።

ከሚገቡ የአንስሳት መኖ አካላዊ ምልክታ ወቅት ጥርጣሬ ከገቡት ውስጥ 4 ናሙናዎች በመውሰድ በላቦራቶሪ እንደራተኞች ይደረጋል። ከሚገቡ የአንስሳት መኖ በድንገተኛ ፍተሻ 20 ናሙና በመውሰድ በላቦራቶሪ መፈተሽ፣ ከሚገቡ እና ከሚወጡ የአንስሳት መድኃኒት አካላዊ ምልክታ ወቅት ጥርጣሬ ውስጥ የገቡትን ናሙና መውሰድ እና በላቦራቶሪ የማስፈተሽ ስራ ይሠራል።

የአንስሳት መድኃኒትና መኖ አያያዝና አጠቃቀም ስልጠና ያመጣውን ለወጥ በዳሰሳ ጥናት በመለየት እንደ ሰነድ ይዘጋጃል። የአንስሳት መድኃኒት አያያዝና አጠቃቀም ላይ አግባብ ላላቸው 320 አካላት ስልጠና ይሰጣል። የአንስሳት መኖ አያያዝና አጠቃቀም ላይ አግባብ ላላቸው 120 አካላት ስልጠና ይሰጣል።

የአንስሳት መድኃኒት ቸርቻሮና ጅምላ አከፋፋይ እንዲሁም የመኖና የመኖ ጥሬ ዕቃ አምራችና ቸርቻሮ ድርጅቶች የብቃት ማረጋገጫ ምስክር ወረቀት እድሳት እንዲያደርጉ ለክልሎች እንደ ጊዜ ድጋፍ ማድረግ፣ መስፈርቱን ለሚያሟሉ አዳዲስ የአንስሳት መድኃኒት ቸርቻሮና ጅምላ አከፋፋይ እንዲሁም የመኖና የመኖ ጥሬ ዕቃ አምራችና ቸርቻሮ ድርጅቶች የብቃት ማረጋገጫ ምስክር ወረቀት እድሳት እንዲያደርጉ ለክልሎች ድጋፍ እንደ ጊዜ ማድረግ

የቅርንጫፍ ጽ/ቤቶች በተቋቋመባቸው አካባቢዎች ከመድኃኒትና መኖ ቸርቻሮ ወደ ጅምላ አከፋፋይነት የሚገቡትን መለየት፣ መንግስታዊና መንግስታዊ ካልሆኑ ባለድርሻ አካላት ጋር በ5 የቅርንጫፍ ጽ/ቤቶች ህገ ወጥ መድኃኒትና መኖ ንግድና ስርጭትን ለመቀነስ፣ የአያያዝና አጠቃቀም ስርዓትን ለማሻሻል ቅንጅታዊ አሰራርን ማኅበራት፣ የ3 የሚገቡና የሚወጡ መድኃኒትና መኖ ፣ የአንስሳት መድኃኒት እና መኖ ንግድ ተቋማትን መረጃ ማጠናከር፣ በ 2 መግቢያና መውጫ ኬላዎች በኢንፎክሽን አሰራር ሂደት ላይ ልምድ ልውውጥ በማድረግ የባለሙያዎችን አቅም ማሳደግ።

የአንስሳት ውጤቶች ጥራትና ደህንነት ማረጋገጥ

በ2013 በጀት ዓመት የሥጋ ምርት ወደ ውጭ አገር ከሚልኩ ኤክስፖርት ቁራዎች በሚሰበሰቡው 250 የሥጋ ናሙናዎች ላይ የመድኃኒት ኬሚካል ቅሪትና የማይክሮባዮሎጂ ደህንነት የላቦራቶሪ ፍተሻ ሥራዎች ተግባራዊ ይደረጋል። ከጥሬ ወተት መሸጫ የገቢያ ማዕከላትና የወተት ለም እርባታ ጠቢያዎች በሚሰበሰቡው 200 የጥሬ ወተት ናሙናዎች ላይ የጥራት፣ የአፍላቶክሲን፣ የመድኃኒት ቅሪትና የማይክሮባዮሎጂ ደህንነት የላቦራቶሪ ፍተሻ ሥራዎች ይከናወናል። በተጨማሪም ከተለያዩ የአገርቱ አካባቢዎች በሚሰበሰቡው 60 የምር ናሙናዎች ላይ የምግብነት ይዘት/ጥራት፣ የፀረ-ተባይ ኬሚካል ቅሪትና የማይክሮባዮሎጂ ደህንነት የላቦራቶሪ ፍተሻ ይሰራል። ከአንስሳት ተዋጽኦዎች እና መኖ ናሙናዎች ላይ በማይክሮባዮሎጂ ምርመራ በሚለዩት የበሽታ አምጭ ተህዋሲያን (**pathogen bacteria**) ላይ ሙሉ በሙሉ (**100%**) የመድኃኒት መላመድ (**AMR**) የላቦራቶሪ ፍተሻ (**AST**) ሥራዎችን ተግባራዊ ይሆናል።

ሕገወጥ የአንስሳት መድሃኒትና መኖ ቁጥጥር አጠናክሮ ማስቀጠል

በ2013 በጀት ዓመት በሕገወጥ የእንስሳት መድኃኒት እና መኖንግድና ስርጭት ላይ በተፈጠረ የህዝብን ቅናቄ መድረክ ለተቋቋሙ 14 ግብረሀይሎች ክትትልና ድጋፍ ይደረጋል። በሕገወጥ የእንስሳት መድኃኒትና መኖንግድና ስርጭት ላይ ለ480 ሰዎች የህዝብን ቅናቄ መድረክ ይደረጋል። በ14

በታዎች ላይ በህገወጥ የእንስሳት መድኃኒትና መኖንግድና ስርጭት ቅንሳላ ይደረጋል። በእንስሳት መድኃኒትና መኖንግድና ስርጭት ላይ ለ60 ግድና ሥርጭት ላይ ለ60

ባለድርሻ አካላት ጋር ወደጥናት ለማካሄድ ፤ ሕገወጥ የእንስሳት መድኃኒትና መኖንግድና ስርጭት ላይ የማጠቃለያ ሥራ በ4 በታዎች ማከናወን ፤ ሕገወጥ የእንስሳት መድኃኒትና መኖንግድና ስርጭት መከላከል እና መቆጣጠር ህብረተሰብ እንዲያሳለፍ ለብት በሚደረግ ማካሄድ ተደራሽ ማድረግ ፤ በህገወጥ የእንስሳት መድኃኒትና መኖንግድና ስርጭት ፣ በእንስሳት መድኃኒትና መኖንግድና ስርጭት ላይ ያለው ቀም፣ እንዲሁም በእንስሳት መድኃኒትና መኖንግድና ስርጭት ላይ የሚጠቀሙ ስራ ጽሁፎችን ፣ በሮሽር ሽቦ ማዘጋጀት በተለያዩ ቋንቋዎች ማሰራጨት።

የጥራት ላቦራቶሪ ምርመራ ማዕከሉ ለባለስልጣኑ የጥራትና ደህንነት ምርመራ ስራዎች ወሳኝ አካል እንደመሆኑ መጠን ተቋማዊ የአቅም ግምገማ ስራዎች ይሰራሉ።፤ 47 የተለያዩ የላቦራቶሪ ጥራት ምርመራ እና ተያያዥ የክሊኒክ ለሽራን ስራዎች የአሰራር መመሪያዎችን (Standard Operating Procedures) ማዘጋጀትና ለአገልግሎት እንዲወሰዱ ይደረጋል።፤ 25 አዳዲስ የላቦራቶሪ መሳሪያዎችን ተክላ (Installation & commissioning) ማከናወንና አገልግሎት እንድሰጡ ይደረጋል።፤ 28 የላቦራቶሪ መሳሪያዎች የቅድመ ጠቅላይ መከላከያና የአክል (Preventive & corrective maintenance) ጥገና እንዲሰሩላቸው ይደረጋል።፤ 15 የላቦራቶሪ መሳሪያዎች የትክክለኛነት ማረጋገጫ አመታዊ ስነ-ልቦናዊ (Calibration Services) እንዲሰሩላቸው ይደረጋል።፤ የላቦራቶሪ ጥራት ማኔጅመንት ስርዓት (ISO 17025) ዝርዝርና ትግበራ ሥራዎች ድጋፍ የሚሰጥ ልምድ ያለው ለማካሪ ቅጥር በመፈጸም ማዕከሉ ለሚሰጣቸው የጥራት ምርመራ አገልግሎቶች ዕውቅና እንዲያገኝ ይደረጋል።፤ የላቦራቶሪ ግብዓቶች የግዥ ፍላጎት መለየት ዝርዝር የግዥ ስፔሽሊዥ ስነ-ልቦና ማዘጋጀትና በግልጽ ጨረታ የተለያዩ የላቦራቶሪ አቅርቦቶችን ግዥ ይካሄዳል።

2.2.1.6 የእንስሳትና ዓሳምርት ጥራትና ደህንነት

የቁም እንስሳት ኪራንታ ይን፣ ኢንስፐክሽንና ሰርቲፊኬትን አገልግሎት

በ2013 በጀት ዓመት ደህንነቱና ጥራቱ የተጠበቀ ለውጭ ገበያ ለሚቀርቡ የቁም እንስሳትና የዓሳምርት ውጤቶች የኢንስፐክሽንና ሰርቲፊኬትን አገልግሎት መስጠት ዕቅድ ተይዟል። በዚህም መሰረት በበጀት ዓመት ለኢንስፐክሽን የተዘጋጁ 840 ሺ የቁም እንስሳት የጤና ምርመራ በማድረግና ጤንነታቸውን በማረጋገጥ ዓለም አቀፍ የጤና ሰርቲፊኬት ለመስጠት ይሰራል። በዚህም ወስጥ በበጀት ዓመቱ ደህንነቱና ጥራቱ የተጠበቀ ለውጭ ገበያ የሚቀርቡ 285 ሺህ የቁም ዓልጋኩብት፣ 465 ሺህ የቁም በግናፍ የል እና 90 ሺህ የቁም ግመል ምርመራ በማድረግ የሰርቲፊኬት አገልግሎት በመስጠት ወደ ዉጪ ለመላክ ይሰራል።

በተጨማሪም በ2013 በጀት ዓመት ጥራቱና ደህንነቱ የተጠበቀ ለውጭ ገበያ ለሚቀርቡ የእንስሳት ውጤቶች ተዋጽኦ ስራዎች ለ 50 ቶን በጨው የተዘጋጀ እና፣ 100 ቶን ሰም፣ 100 ቶን ማር፣ 80 ኪ.ግ የሶልት ስጦት ለ 90 ሺሊትር የግመል ወተት፣ 8030 ሺ የበግናፍ የልቆዳ እና 341 ሺ የኩብት ቆዳ ምርመራ በማድረግ የሰርቲፊኬት አገልግሎት ሰጥቶ ወደ ዉጪ ለመላክ ይሰራል።

በተመሳሳይም በ2013 በጀት ዓመት ከዉጪ ለሚገቡና ወደ ዉጭ ለሚወጡ 500 ሺ የእንድቀን ጫጭት 180 ሺ የለማ እንቁላል፣ 6000 ዶ.ዝ አባላዘር፣ 400 የቤት እንስሳት፣ 1200 የተሻሻሉ እንስሳት አስፈላጊውን ምርመራ በማድረግ ጥራታቸውንና ደህንነታቸውን በማረጋገጥ የሰርቲፊኬትን አገልግሎት ለመስጠት ይሰራል።

የዳይሬክቶሬቱን የአሰራር ስርዓቶች ውጤታማነት ማሳደግ፣ የኪራንታን የአሰራር ስርዓቶች የተግባር መመሪያ (SOP) ማሻሻል ፣ የቅድመ እና ድህረ ኪራንታን አገልግሎት ለመስራት የሚያስችል ኤስ ኦ ፒ በማዘጋጀትና በማዳበር ወደ ሥራ ማስገባት፣ የብቃት ማረጋገጫ መስጫ መስፈርትን በማሻሻል ፣ በኪ/ጣቢያዎች ለሚሰጡ የምርመራና ሰርቲፊኬትን አገልግሎቶች የሚከፈለውን ገንዘብ የአከፋፈል መመሪያ በማውጣት ተግባራዊ ማድረግ፣ ክትትል በማድረግ እንደ የኪራንታን ግብያን አስተዳደር ስራ ለግል እንዲተላፍ በማድረግ አሰራርን ማሻሻል

የኢክስፖርት ቁራዎች ኢንፎርሜሽንና ስርዓቶች ከሽንገል ገልገሎት

በበጀት ዓመት 2013 የኢክስፖርት መስፈርቱን በሚሟላት ደህንነታቸውና ጤንነታቸው የተጠበቀ እንሰሳት ስጋና ተረፈ ስጋ ምርትን በኢክስፖርት ቁራዎች ቀርበው ታርደው ወደ ውጭ ለመላክ የሚሰሩ ይሆናል። በ2013 በጀት ዓመት ደህንነቱና ጥራቱ የተጠበቀ ስጋና ተረፈ ስጋ ምርት ተመርቶ ለውጭ ገበያ እንዲላክ የኢንፎርሜሽንና ስርዓቶች ከሽንገል ገልገሎት በመስጠት የሚሰሩ ይሆናል። በ2013 በጀት ዓመት ለ2.2 ሚሊዮን እንሰሳት የቅድመ ስርዓት ምርመራ ለማካሄድ ዕቅድ የተያዘ ስህተት ከዚህም ውስጥ ለ20 ሺህ ዓልጋኩብት፣ 2.18 ሚሊዮን በግናፍ የል የቅድመ ስርዓት ምርመራ ይደረጋል።

በተመሳሳይም በ2013 በጀት ዓመት ለ2.18 ሚሊዮን እንሰሳት የድህረ ስርዓት ምርመራ ለማድረግ ዕቅድ የተያዘ ስህተት ከዚህም ውስጥ ለ20 ሺህ ዓልጋኩብት፣ 2.16 ሚሊዮን በግናፍ የል የድህረ ስርዓት ምርመራ ይደረጋል። በተጨማሪም የቅድመ እርዳታና የድህረ ስርዓት ምርመራ የቀረበውን ሙሉ በሙሉ (መቶ በመቶ) መስራት እንደ ዕቅድ ሊያዘይቻል። በመቀጠልም ለ18.6 ሺህ ዓልጋኩብትና ተረፈ ስጋ ምርት ምርምራ በማካሄድ ለኢክስፖርት ብቁ ለማድረግ ይሰራል። ከዚህም ውስጥ ለ16.6 ሺህ ዓልጋኩብት በግናፍ የል ስጋ 2 ሺህ ዓልጋኩብት ኩብት ስጋ 4 ሺህ ዓልጋኩብት ተመርምሮ ለኢክስፖርት ብቁ ለማድረግ ይሰራል። በአጠቃላይ በበጀት ዓመቱ ለሁሉም ምርቶቹ 8000 የጤንነት ማረጋገጫ ስርዓቶች ለመስጠት ይሰራል።

በእንስሳት ሕክምና የማህበረሰብ ጤና ገልገሎትን ማጠናከር (Veterinary Public Health)

ከእንስሳት ወደ ሰው የሚተላለፉ በሽታዎችን በመከላከልና በመቆጣጠር በህዝብ ላይ የሚደርሱትን ጉዳት መቀነስ፣

በዓመቱ ውስጥ የዕብይት ውጥፍ ስርዓትን የመከላከልና የመቆጣጠር ተግባር ዋነኛ የትኩረት እቅጣጫ በማድረግ ከክልሎች፣ ከተማ እስተ ዳደሮችና ሌሎች አጋር አካላት ጋር በመቀናጀት በዋና ዋና ከተሞች የመከላከልና የመቆጣጠር ስራ በሥራ ላይ የሚሰሩ ይሆናል። በተጨማሪም በሽታውን ማፈራረግ እንዲቻል ጠቅላይ ስርዓቶችን በ2030

እንደ ሀገር ለማጥፋት ታቅዶ የቁጥጥርና የመከላከል ስራ ቴክኖሎጂዎችን ተቀርጾ ወደ እፈጻጸም ለመግባት ይቻል ዘንድ ለባለድርሻ አካላት የተሰራ ጤና ስርዓት አካላት ጋር በመቀናጀት የክልል የፌዴራል አካላት ከተከፈሉት የጥናት ምህንድስና ምርምር ተቋማት ጋር ተቀናጅቶ ለእንዲካሄዱ በማድረግ ግንዛቤን የማሳደግ ወደ መጀመሪያ ወይን ገዛት ግብራ የሚገባበት ሁኔታ ይሰራል።

በውትሃት ስርዓት ላይ የሚታየውን የዓልጋኩብት ችግር (ቲቦርኩሎሲስ)

ለመቆጣጠር እገራ ዊብርኔት መጠን የመለየትና የቁጥጥር ስልት በምርምር የመረጣና በዚሁ ላይ ተመስርቶ የቁጥጥር ስትራቴጂ በመንደርና የመከላከል ስራ ውጭ ማጠናከር ስራ ይሰራል። የአባ ሰንጋ በሽታን ለመቆጣጠር እና ለመከላከል የተዘጋጀውን የቁጥጥር ስራ ከክልሎች ጋር በመተባበር ወደ ስራ በማስገባት በሕብረተሰብ እና በእንስሳት ጤና ላይ የሚደርሱትን ጉዳት የመከላከልና የመቀነስ ስራ ይሰራል። የውርጃ በሽታን (Brucellosis) ለመቆጣጠር እና ለመከላከል ታስቦ በባለድርሻ አካላት ተቀርጾ በ2012 ዓ.ም ተከታታይ ወርክሾችን በማካሄድ ለቫሊዴሽን ዝግጁ የተደረገውን ስራ ቴክኖሎጂዎችን ይከመንት በማጸደቅ ለተግባሩ ዝግጁ የሚደረግበትና የቁጥጥር ስራው የሚጀመርበት ሁኔታ ይፈጠራል።

የአለቆቹት ተላላፊ በሽታን (HPAI) እና የስምጥ ሽለቆ ትኩሳት በሽታን (RVF) የቅድመ ዝግጁነትና ምላሽ በተመለከተ የተዘጋጀውን ሰነድ በቅንጅት ማስፀደቅ እና ወደ ስራ በማስገባት የቁጥጥር ስራ ይሰራል። የጊኒወርም በሽታን በሰውና በእንስሳት ላይ ሙሉ ለሙሉ ለማጥፋት ጉዳዩ ከሚመለከታቸው የባለድርሻ አካላት ጋር በቅረበት የሚሰሩ ይሆናል።

በተለያዩ ክልሎች ለሚገኙ 200 የእንስሳት ጤና ባለሙያዎች በዘፍቲክ በሽታዎች የመከላከልና የመቆጣጠር ዘዴዎች ላይ የተሳተፉ ስልጠና በመስጠት ክህሎታቸውን የማሳደግ ስራ ይሠራል።

የእንስሳት ውጤቶችን ደህንነት በመጠበቅ በህዝብ ላይ የሚደርሰውን ጉዳት መቀነስ፣

የእንስሳትና እንስሳት ተዋጽኦ ምግቦችን ደህንነት ከመጠበቅ አንጻር ለአገር ውስጥ ፍጅታ የሚወልድ የእንስሳት እርድ የሚከናወንባቸው ቁራዎችን የኢንፎርሜሽንና ስርዓቶች ከሽንገል ገልገሎት በማጠናከር፣-ለሀገር ውስጥ ፍጅታ ስራን በሚያቀርቡ ቁራዎች የምግብ ጥራትና ደህንነት የቁጥጥር ስርዓት (HACCP) እንዲተገበር ከክልሎች ጋር በቅረበት ይሰራል። በተለይም ከሕብረተሰብ ጤና፣ እንስሳት ጤናና ከምግብ ደህንነት ተቋማት ጋር በቅንጅት ለመስራት

የሚያስችል የመግባቢያ ሰነድ ወይም ፕሮቶኮል የማዘጋጀትና እሱንም ደረጃ በደረጃ የማከናወን ሥራ ይሠራል። ከዚህ በፊት የተዘጋጀውን እዲስ የቁራዎች ዲዛይን መሠረት በማድረግ ዘመናዊ ቁራዎች በክልሎች እንዲገነቡ ከክልሎችና ከከተማ መስተዳደሮች ጋር ቅንጅታዊ እሴት-የመፍጥርና ድጋፍ የመስጠት ሥራ ይሰራል። በተመሳሳይ 2 የእንስሳት ምርቶች ወይም ውጤቶች (ከእንቁላል፣ ወተት፣ ደር ስጋ፣ ማርና ሌሎች የእንስሳት ምርቶች) የደህንነት ፕሮቶኮል (ጋዶ ዳይ፣ የእሰራር ስርዓት፣ ማኑዋል...) የማዘጋጀትና የማስጸደቅ ሥራ ይሠራል።

በሁለተኛው የዕድገትናት ራንስፎርሜሽን ስትራቴጂውን የተዘጋጁ የቁራግንባታ ዲዛይኖችና እስታንዳርድ አፕሊኬሽን ግጥም ስርዓቶች (SOP) በተለያዩ ከተሞች (ቀበሌ፣ ወረዳ፣ ዞንና ክልል ከተሞች) ለመተግበርና የግንባታ ሂደታቸውን ለማሳለፍ ተኩረት ተሰጥቷቸው የሚከናወኑ ይሆናል።

የፀረ-ተህዋሲያንን መላመድ መቆጣጠርና መከላከል በተመለከተ 200 ለሚሆኑ የክልል ባለሙያዎች ስልጠና በመስጠት ግንዛቤ የማስጨበጥና ክህሎትን የማዳበር ሥራ ይሠራል።

በተጨማሪም በተለያዩ ክልሎች ለሚገኙ 200 ባለሙያዎች የስጋ ምርመራ የተሃድሶ ስልጠና በመስጠት ክህሎት የማሳደግ ሥራ የሚሠራ ሲሆን በ2012 ዓ.ም ተጀምሮ በኮቪድ-19 ወረርሽኝ ምክንያት የተቋረጠውን በተለያዩ ክልሎች ለሚገኙ ባለሙያዎች የስጋ መመርመር የ6 ወር ስልጠና በማስቀጠል 30 ባለሙያዎችን የማስመረቅ ሥራ ይሰራል።

በዘፍቲክ በሽታዎች መከላከልና በምግብ ጥራትና ደህንነት የክልሎች ክትትልና ድጋፍ ማጠናከር፣ በተለያዩ ከተሞች ደረጃ አገልግሎት እንዲሰጡ የተዘጋጁ የቁራ ዲዛይኖችን በማሰራጨት ክልሎችን እንዲተገቡና የክትትልና ድጋፍ ሥራ ይሰራል። በክልሎች የዘፍቲክ በሽታዎች የመከላከልና የመቆጣጠር እና በምግብ ደህንነት ዙሪያ የሚካሄደውን ክትትልና ድጋፍ ስርዓት በኢንተርኔት፣ በስልክና በሌሎችም በአካል የሙያተኞች ቡድን በማሰማራት የማጠናከር ሥራ ይሠራል።

በእንስሳት ህክምና የህብረተሰብ ጤና አገልግሎት ተሳትፎን ማሳደግ፣

ከእንስሳት ወደ ሰው የሚተላለፉ በሽታዎችንና የምግብ ደህንነትን በተመለከተ የሕብረተሰቡን ግንዛቤ ለማሳደግ የተለያዩ ሥልጠናዎችን በመስጠት እና በተለያዩ የመገናኛ ብዙኃን (ራዲዮ፣ ቴሌቪዥን፣ ብሮሾርች፣ መጽሔቶችን በማዘጋጀት) የግንዛቤ ማስጨበጫ ትምህርት የመስጠት ሥራ ይሠራል። በዚህም መሰረት በዓመቱ ውስጥ የህብረተሰብ ጤና አገልግሎት ተሳታፊ ቁጥር ወደ 3000 ለማሳደግ ታቅዷል።

የአንድ ጤና መርህ (One Health Approach) ማጠናከር

በአሁኑ አገራዊና አለማወቅ ተቃራኒ የሆኑ ከእንስሳት ወደ ሰው የሚተላለፉ በሽታዎችን መከላከልና በመቆጣጠር የህዝብና የእንስሳት ጤንነትን ከመጠበቅ አኳያ የአንድ ጤና አሠራር (One Health Approach) አማራጭ የሌለው ጉዳይ እየሆነ መጥቷል። በመሆኑም ከጤና ጥበቃ ሚኒስቴር፣ ከአካባቢ እና የአየር ንብረት ለውጥ ኮሚሽን፣ የኢትዮጵያ የዳር እንስሳት ባለሥልጣን እና ሌሎች የልማት አጋር ድርጅቶች ጋር በመቀናጃ ተባልድረሻ አካላትን የሚያሳትፉ የአንድ ጤና መድረኮችን (One Health Forum) በማዘጋጀት ግንዛቤውን የማሥፋት፣ ተግባሩን ወደ ክልል ማስፋትና ማጠናከር እንዲሁም የከፍተኛ ትምህርትና የምርምር ተቋማት ዘፍቲክ በሽታዎችን መከላከልና የህብረተሰቡን ጤንነት በመጠበቅ በከፍተኛ ምርመራ፣ በጥናትና ህብረተሰቡን በማንቃት እንዲያግዙ ይደረጋል።

ከባለድርሻ አካላት እና የልማት አጋሮች ጋር ያለውን ቅንጅታዊ እሴት-የመፍጥር በማሳደግ የአንድ ጤና ተግባራትን በስፋት ወደ ክልሎች ለማውረድ የአንድ ጤና ግብረ-ጋይል ባልተቋቋመባቸው ክልሎችና ከተማ አስተዳደሮች ምእንዲቋቋም በማድረግ መርህን የማጠናከር ሥራ ይሠራል።

የእንስሳት ልዩ ታክስ ምዝገባና የኋል የሽክትትል አሰራርን ማጠናከር

በ2013 በጀት ዓመት በእንስሳት ልዩ ታክስ ምዝገባ ስርዓት ተሳታፊና ተጠቃሚ ቁጥር ከ0 ወደ 20 ለማሳደግ የሚሰራ ይሆናል

የእንስሳት ልዩታና ምዝገባ ስርዓት ተግባራዊ በማድረግ በተመረጡት የትግበራ አካባቢዎች የሚገኙ ባለድርሻ አካላት እንዲሳተፉ በማድረግ በቁም እና በስጋ እኩስፖርት ተጠቃሚ እንዲሆኑ ማድረግ

በ2013 በጀት ዓመት የመንግስትና የግል ሴክተሩን አቅም አቀናጅቶ በእንስሳት ልዩታና ምዝገባ ስርዓት ስር የሚያልፉ የዳልጋ ኩባት 40,000 ለማድረስ ይሰራል። የእ/ል/ም/ስርዓት በሚተገበርባቸው ቦታዎች የኢንፎርሜሽን ኮሚዩኒኬሽን ስራዎች በተገቢው ደረጃ ለመጠቀምና ለመለወጥ እንዲያስችል የኢንፎርሜሽን ቴክኖሎጂ መሰረተ ልማትን እንዲሁም የሰው ሀይል ፍላጎት በማሟላት የኢንፎርሜሽን ኮሚዩኒኬሽን አጠቃቀም 85% ማድረስ ፤ በተመሰረተው የእ/ል/ም/ስርዓት ዳታቤዝ መሰረት የእንስሳት መለያ (ታግ) አቅርቦት (መሽጫ ማእከል መክፈትና የሰው ሀይል መቅጠር) እንዲሁም የአጠቃቀም ስርዓት በአዳማ ኳራንቲን ጣቢያ መመስረት።

የእ/ል/ም/ስርዓት በሚፈለገው ደረጃ ለመተግበር እዲያስችል እና በሲብተም አጠቃቀም ላይ ለሚያጋጥሙ የትግበራ አካሎች ፈጣን ምላሽ የሚሰጥ የዳታቤዝና ዳታ ኢንኮደር ባለሙያዎች እንዲቀጠሩ ማድረግ፤ የእ/ል/ም/ስርዓት ውስጥ የሚሳተፉ ባለድርሻ አካላት (የመንግስት መ/ቤቶች፣ የቁም እንስሳት ስጋ ላኪዎች፣ የማድለቢያ ባለቤቶች/ቦታዎች፣ የእኩስፖርት ቁራ ባለቤቶች/ቦታዎች፣ ኳራንቲን ጣቢያዎች፣ ላብራቶሪዎችና ቦርደር ፖስቶች) መለየት

በእ/ል/ም ምዝገባ ደህንነትና ጥበቃ ዳይሬክቶሬትና በእ/ል/ም/ስርዓት ውስጥ የሚሳተፉ ባለድርሻ አካላት መካከል የጋራ መግባቢያ ሰነድ ስምምነት መፈራረም

የእንስሳት ልዩታና ምዝገባ ስርዓት ዳታቤዝ ፕሮግራሞችን ተግባራዊ በማድረግ በተመረጡት የትግበራ አካባቢዎች በቁም እና በስጋ ምርት መልክ ለእኩስፖርት የሚቀርቡትን 40,000 ዳልጋ ኩባቶች በእንስሳት ልዩታና ምዝገባ ስርዓት እንዲከተቱ ማድረግ፤ በየደረጃው ያሉትን ባለድርሻ አካላት የእንስሳት ልዩታ ምዝገባ ደህንነትና ጥበቃ ጥቅሞች እና የአሰራር ሂደቶችን እንዲገነዘቡ እና የትግበራ አካል እንዲሆኑ ማስቻል፤ የእንስሳት ልዩታና ምዝገባ ስርዓት ለማስጀመርና ለመተግበር የሚያስችሉ የባለድርሻ አካላት ግንዛቤ መፍጠሪያና የምክክር መድረኮችን ማካሄድ፤ በእ/ል/ምዝገባ ስርዓት ለተለዩ እና ለሚመለከታቸው የባለድርሻ አካላት (የእኩስፖርት ቁራ፣ የቁም እንስሳት ላኪና የማድለቢያ ባለቤቶች/ባለሙያዎች እና የእንስሳት ጤና ባለሙያዎች) ስርዓቱን በተመለከተ የአተገባበር እና የፈጻሚ (የሲብተም ኢንዱ ጭር) ስልጠናዎችን ማካሄድ፤ የእ/ል/ምዝገባ ስርዓት ሂደት በከፍተኛ አመራር ደረጃ አቅጣጫዎች እንዲሁም ተጓዳኝ ውሳኔዎችን ለመስጠት የሚያስችል በየሩብ አመቱ እንደ ጊዜ የእስተራሪንግ ኮሚቴ ስብሰባ ማካሄድ

የእ/ል/ምዝገባ ስርዓት አተገባበር በቅርበት የሚከታተል እንዲሁም ቴክኒካዊ የቅርብ ክትትል እና ድጋፍ የሚሰጥ በሁለት ወር እንደ ጊዜ የሚደረግ የዎርኪንግ ግሩፕ ስብሰባ ማካሄድ፤ በእ/ል/ምዝገባ ስርዓት የትግበራ ቦታዎች ለተቋቋሙት የአካባቢ (ሎካል) ኮሚቴ አባላት በየሶስት ወሩ የትግበራ እንቅስቃሴ በተመለከተ የምክክር መድረክ ማዘጋጀት፤ በእ/ል/ምዝገባ ስርዓት ትግበራ ውስጥ ለመሳተፍ በአዲስነት ለሚመዘገቡ እና ለሚመረጡ የእንስሳት ንግድ ሰንሰለቶች ውስጥ ለሚገኙ ፈጻሚ ባለድርሻ አካላት ስራውን ለመተግበር ዝግጁ የሚሆኑበት የግንዛቤ ማስጨበጫ፣ የአቅም ግንባታ እና የትግበራ ስልጠና መስጠት፤ ተጨማሪ የመዳረሻ ገበያዎችን ለማግኘት እንዲሁም አሁን ያሉትን ገበያዎች ቀጣይነት ለማረጋገጥ በሚያስችል መልኩ እ/ል/ምዝገባ ስርዓት በአህጉራዊ እና አለማቀፋዊ ዎርክሾፖች፣ ባዛሮችና ስብሰባዎች ላይ በመሳተፍ ማስተዋወቅ፤ የእንስሳት ጆሮ መለያ (ታግ) ሽያጭ ተዘዋዋሪ ፈንድ መመሪያ እና የእንስሳት ጆሮ መለያ ጋይድላየን (አጠቃቀምና ስርጭት) በተመለከተ የግንዛቤ ማስጨበጫ መድረክ ማዘጋጀት

በእንስሳት ንግድና ግብይት ሰንሰለት ተከትሎ ያሉት የእንስሳት ልዩታና ምዝገባ ስርዓት እና የእንስሳት ደህንነትና ጥበቃ ማንዋሎች፣ መመሪያዎች እና የአሰራር ሂደቶች (SOPs) በተመለከተ የግንዛቤ ማስጨበጫ ወርክሾፖች ማካሄድ። በዓለም አቀፍ ደረጃውን የጠበቀ የእንስሳት ደህንነት፣ ጥበቃ፣ እያያዝ እና እንክብካቤ ስርዓትን በሀገራችን ለመተግበር እንዲያስችል ለሚመለከታቸው ባለድርሻ አካላት የግንዛቤ ማስጨበጫ ስልጠና መስጠት፤ በሀገራቱ ውስጥ የሚከናወኑትን የእንስሳት ደህንነትና ጥበቃ ስራዎች በበላይነት እያስተባበረ የሚገኘው ብሔራዊ የእንስሳት ደግንነት የስራ ቡድን (Animal Welfare Working Group) ስብሰባ በየሁለት ወር ማካሄድ። በዓለም አቀፍ ደረጃ፣ በአለም አቀፍ የእን/ጤ/ጥ/ድርጅት፣ በአፍሪካ ሕብረት የእን/ሳ/ል/ቢሮና በምስራቅ አፍሪካ የልማት በይነ መንግስታት የእንስሳት

ደህንነትና ጥበቃ ዙሪያ የሚዘጋጁ ስልጠና፣ ወርክሾፕና ኮንፈረንስ ላይ መሳተፍ እንዲሁም ሃገራዊ ስራዎችን ማስተዋወቅ።

2.2.2 የተስፋፋየባለሀብት እንስሳትና ዓሳሀብት ልማት

የባለሀብት እንስሳትና ዓሳ ሀብት ልማት በሚቀጥሉት 10 አመታት ትኩረት ተሰጥቶ የሚሰራ ሲሆን ለማህበረሰብ የምግብና ስነ ምግብ ዋስትና ለማረጋገጥና እንዲሁም ለኢንዱስትሪ ግብዓት እና ለውጪ ምንዛሬ ግኝት ትልቅ አስተዋፅኦ ይኖረዋል። ይህን ዓላማ ከግብ ለማድረስ አዳዲስ ባለሀብቶችን ወደ ልማቱ ማስገባታና ነባሮቹን መከታተልና ድጋፍ በመስጠት ያደገና ውጤታማ የሆነ የግል ባለሀብት የእንስሳትና አሳ ሀብት ልማት ኢንቨስትመንት መፍጠር ላይ ትኩረት ተደርጎ ይሰራል።

2.2.2.1 ያደገ የግል ባለሀብት የእንስሳትና ዓሳ ሀብት ኢንቨስትመንት

ያደገ የግል ባለሀብት የእንስሳትና አሳ ሀብት ልማት ተግባራዊ ለማድረግ መራት መለየትና ማስተላለፍ፣ መሰረት ልማትና አገልግሎት አቅርቦት ማሻሻል፣ የባለሀብት ልማት ከአርሶና አርብቶ አደር ጋር ማስተሳሰብ ላይ ትኩረት ይሰራል። በዚህም መሰረት በወተት፣ ሰጋ፣ እንቁላል፣ አሳ እና ማርምር ትናምር ታማነትን ለማሳደግ በትኩረት ለመስራት አቅጣጫ ተቀምጧል። በዚህም መሰረት በመልማት ላይ ያሉ የእንስሳት ኢንቨስትመንት ማዕከላትን ማጠናከር፣ በተሰጠ ጠኢ ኢንቨስትመንት ለቃድ መሰረት እያለ ሙያ ሉ የእንስሳት ርባታ ማዕከላት ሁሉን አቀፍ ድጋፍ በማድረግ የባለሀብቶችን ተሳትፎ እንዲሰጡ ለ 1264 ወደ 1410 ለማድረስ ይሰራል።

በ2013 በጀት ዓመት በወተት ሀብት ኢንቨስትመንት ከ551 ወደ 606 ማድረስ፣ በዳልጋኩ በትማድ ለብኢ ኢንቨስትመንት ከ404 ወደ 444 ማድረስ፣ የግብርና የልጅ ርባታ/ድለባ ከ65 ወደ 73 ማድረስ፣ በእንቁላል እና በስጋ ዶሮ ሀብት ኢንቨስትመንት ከ189 ወደ 227፣ በንብ ሀብት ኢንቨስትመንት ከ46 ወደ 50 የማሳደግ ዲላማ ተቀምጧል።

ከለይ የተጠቀሱ ግብችን ለማሳካት ከዚህ በታች የተዘረዘሩት ተግባራት የሚከናወኑ ይሆናል፡-

ለነባር ባለሀብቶች የተጠናከረ የክትትልና ድጋፍ ስራዎችን መስራት፣ የባለሀብት ልማት ከአርሶና አርብቶ አደር ጋር የማስተሳሰብ ስራዎችን በትኩረት መስራት ጅምር ላይ ያሉትን ሙሉ በሙሉ ስራ ማስገባት፤

አዳዲስ ባለሀብቶችን ወደ ልማቱ እንዲገቡ መደገፍ፣ የክልል የእንስሳት ሀብት መዋቅር ስራውን በባለቤትነት ይዞ እንደከታተል ማድረግ፣ በዘርፉ የሚታዩ ተግዳሮቶች እንዲፈቱ ከሚመለከታቸው ጋር በቅንጅት መስራት፤ የግል ባለሀብቱን ምርትና ምርታማነት በማሳደግ ጥራቱ ጤንነቱን ደህንነቱን የተጠበቀ እንስሳትና የእንስሳት ምርት ለገበያ እንዲቀርብ ማድረግ፤

የአርድ እንስሳት በቁጥር 112264 ማቅረብ (ፍየል 66582 ፣ በግ 24006 ፣ ዳልጋ ኩብት 21676)፣ ጥሬ ወተት በሺህ ሊትር 3957 ፣ የሰጋ ዶሮ ቁጥር 108069፣ የዶሮ እንቁላል በሚሊዮን ቁጥር 6፣ እንዲሁም ጥሬ ማርና ሰም በቶን 80 ፣ የመኖ ምርት (በቆሎ፣ አኩሪ አተር እና ሲናር) 42 ሺህ ኩል ለማድረሻ ታቅዷል።

ግቡን ለማሳካት የሚከናወኑ ተግባራት፡- የስልጠናና ቴክኖሎጂ አቅርቦት ድጋፍን ማሻሻል፣ የገበያ ትስስር ማጠናከር፣ ከሚመለከታቸው ጋር ተቀናጅቶ በመስራት ያሉባቸው ተግዳሮቶች እንዲፈቱ ማድረግ፣ የመሰረት ልማትና አገልግሎት አቅርቦት እንዲሻሻል ማድረግ፣ የባለሀብት ልማት ከአርሶና አርብቶ አደር ጋር የማስተሳሰብ ስራዎችን በትኩረት መስራት

የእንስሳትና እንስሳት ምርት እንዲሁም የመኖ ምርት ለገበያ በማቅረብ የገቢ መጠን በቢ/ን ብር ከ1.12 ወደ 1.23 ማሳደግ

በበጀት አመቱ 17 ሚሊዮን ኩንታል የአፈር ማዳበሪያ፤ 1.2 ኩ/ል ሚሊዮን ምርጥ ዘር እና 3.7 ሚሊዮን ሊትር ኬሚካል ለአርሶ አደሩ በወቅቱ እንድቀርብ ይደረጋል፤ በአመቱ ለግብርና ግብአት መግዥያ አገልግሎት የሚወልድ 37 ቢሊዮን ብር እንደቀርብ ይመቻቻል። የግብርና ግብአት ስርጭትን ወጤታማ ለማድረግ የህብረት ስራ ማህበራትን፤ የግብርና ግብአት ማሰራጫ ማእከላት፤ በክልልና በፌዴራል የሚገኙ ባለድርሻ አካላትን ስልጠና በመስጠት የመፈጸም አቅማቸው እንዲጎለብት ይደረጋል።

2.3.2 የእንስሳትና ዓሳ ግብዓት አቅርቦት

ዓመቱ በክልሎችና በፌዴራሉ ዝርያቸው የተሻሻለ 26.18 ሚሊዮን የእንድ ቀን የዶሮ ጫቹቶችን ለተጠቃሚዎች በወቅቱና በተገቢው እንዲቀርቡ እና እንዲሰራጩ ይደረጋል። በበጀት ዓመቱ 1,540,000 ዶዝ አባላዘር እና 404,007 ሊትር የፈሳሽ ናይትሮጂን እንዲቀርብና እንዲሰራጩ ይሆናል። በበጀት ዓመቱ 8,820 የተሻሻሉ ክልስ ጊደሮች እና 4,500 የክልስ ኮርማዎች እንዲቀርብና እንዲሰራጩ ማድረግ። በበጀት ዓመቱ 35,837 የተዳቀሉ የገጠ ኮርማዎች እና 3,850 የተዳቀሉ የፍየል ኮርማዎች እንዲቀርብና እንዲሰራጩ ማድረግ። በበጀት ዓመቱ 110,000 ዶዝ የሲንክሮናይዚንግ ሆርሞን እንዲቀርብና እንዲሰራጩ ማድረግ። በበጀት ዓመቱ በፌዴራልና በክልል ደረጃ በማርና ሃር ልማት ዘርፍ ለተሰማሩ አካላት ተደራሽ የሚሆን 935 ሺህ የሽግግር ቀፎዎች እና በማርና ሃር ልማት ዘርፍ ለተሰማሩ አካላት ተደራሽ የሚሆን 330 ሺህ ባለፍሬም ቀፎዎች እንዲቀርቡና እንዲሰራጩ ይሆናል። በተጨማሪም በፌዴራልና በክልል ደረጃ 7,200,000 ሚሊዮን የዓሳ ጫጩት እንዲቀርብና እንዲሰራጩ ይደረጋል። በበጀት ዓመቱ 4.7 ሺህ ቶን ጥራቱ የተረጋገጠ የመና ዘር እና 140 ሚሊዮን ዶዝ የእንስሳት በሽታ መከላከያ ክትባት ማቅረብና ማሰራጨት።

በበጀት ዓመቱ በተለያዩ ደረጃ የሚገኝ ፈፃሚ ያለበትን የክህሎትና እውቀት ክፍተትን በመለየት ለ 300 የክልል ባለሙያዎች ፤ አመራሮችና በግብዓት አቅርቦትና ግብይት ለተሰማሩ አካላት ከእንስሳት ግብዓት አቅርቦትና ግብይት ጋር የተያያዘ ስልጠና መስጠትና ለ100 የእንስሳት የግብዓት አቅርቦትና ግብይት ተዋጋዎችን የሚያሳትፍ 2 የምክክርና የትስስር መድረክ ማዘጋጀት፤ ገበያ ተኮር የእንስሳትና ዓሳ ምርትና ምርታማነት ማሳደግ የእንስሳትና አሳ ምርት (የቁም እንስሳት፤ የወተት፤ ሰጋ ፤ እንቁላል፤ ዓሳ፤ ማርና የሐር ኩኩባ ምርት) ለገበያ በማቅረብ የአገር ውስጥ ግብይትን ማሳለጥ። የቁም እንስሳት የወጭ ንግድ ምርት አቅርቦት ማሳደግ ገበያው በሚፈልገው ጥራት፤ መጠንና ወቅት ለማምረት እንዲቻል ከዓለም አቀፍ ንግድ አመራር ጋር ተዛማጅነት ያላቸውን የምክር አገልግሎትና ወቅታዊና ተከታታይነት ያለው መረጃ በመስጠት አፈጻጸሙ እንዲያደግ ማድረግ።

2.3.3 የሆርቲካልቸር ኤክስፖርት ልማትና ግብይት

ሆርቲካልቸር ዘርፍ ወደ ልማት የሚገባውን መሬት በ10.56% በማሳደግ አሁን ካለው 17,655.89 ሺ/ር ወደ 19,503.79 ሺ/ር ይደርሳል። ከዚህ ውስጥ ለአበባ ልማት የተያዘውን መሬት አሁን ካለበት 3,536.01 ሺ/ር በ14% በማሳደግ 4,049.1 ሺ/ር ማድረስ፤ በፍራፍሬ ልማት የለማውን መሬት አሁን ካለበት 11,315 ሺ/ር በ1% በማሳደግ 11,435.29 ሺ/ር ማድረስ፤ በእትክልት ልማት የለማውን መሬት አሁን ካለበት 2,596.65 ሺ/ር በ46.5% በማሳደግ 3,796 ሺ/ር ማድረስ፤ በሽርብስ ልማት የለማውን መሬት አሁን ካለበት 148 ሺ/ር በ10% በማሳደግ 163 ሺ/ር ማድረስ።

የሆርቲካልቸር ምርትና ምርታማነት በአማካይ በ10% ያድጋል፤ የጽጌረዳና የቦጋ አበባ በአማካይ 7.7 ኪ.ግ በሜ.ካሬ ይመረት የነበረውን ወደ 9 ኪ.ግ በሜ.ካሬ ማሳደግ፤ የቅንጥብ አበባ በአማካይ 352 ዞንግ በሜ.ካሬ ይመረት የነበረውን ወደ 410 ዞንግ በሜ.ካሬ ማሳደግ፤ በእትክልት በአማካይ 8.8 ቶን በሺ/ር ይመረት የነበረውን ወደ 10.31 ቶን በሺ/ር ማሳደግ፤ በፍራፍሬ በአማካይ 23.4 ቶን በሺ/ር ይመረት የነበረውን ወደ 27.51 ቶን በሺ/ር ማሳደግ፤ በሽርብስ በአማካይ 23.8 ቶን በሺ/ር ይመረት የነበረውን ወደ 28 ቶን በሺ/ር ማሳደግ።

ለሆርቲካልቸር አምራች ኩባንያዎች የተቀናጀ ድጋፍ በማድረግ በ2012 በጀት ዓመት የተደረሰበትን ምርት መጠን ማሳደግ፤ የጽጌረዳና የቦጋ አበባ፤ የቅንጥብ አበባ የኤክስፖርት ምርት መጠን ከ90 ሺህ ቶን ወደ 134 ሺህ ቶን ማሳደግ፤ በእትክልት የኤክስፖርት ምርት መጠን ከ135 ሺህ ቶን ወደ 254 ሺህ ቶን ማሳደግ፤ በፍራፍሬ የኤክስፖርት ምርት መጠን ከ25 ሺህ ቶን ወደ 30 ሺህ ቶን ማሳደግ፤ በሽርብስ የኤክስፖርት ምርት መጠን ከ3 ሺህ ቶን ወደ 6 ሺህ ቶን ማሳደግ።

ምርታቸውን ለውጭ ገበያ የሚያቀርቡ ኩባንያዎች ማንቆ በመፍታት፣ ለኢክስፖርትና ለልማት የሚያስፈልጋቸው ግብዓት፣ አገልግሎት ድጋፍ በመስጠት እና ውጤታቸውን በ38 % በማሳደግ የውጭ ምንዛሪ ግኝትን አሁን ከተደረሰበት 475 ሚሊዮን ዶላር ወደ 656 ሚሊዮን ዶላር ማሳደግ። የጽጌረዳ፣ የቦጋ አበባና የቅንጥብ አበባ የኢክስፖርት ገቢን 400 ሚሊዮን ዶላር ወደ 529 ሚሊዮን ዶላር ማሳደግ፣ በአትክልት የኢክስፖርት ገቢን 60 ሚሊዮን ዶላር ወደ 108 ሚሊዮን ዶላር ማሳደግ፣ በፍራፍሬ የኢክስፖርት ገቢን 15 ሚሊዮን ዶላር ወደ 19 ሚሊዮን ዶላር ማሳደግ፣ በኸርብስ የኢክስፖርት ገቢን 12 ሚሊዮን ዶላር ወደ 15 ሚሊዮን ዶላር ማሳደግ።

በልማቱ አካባቢ ያሉ 1,000 አርሶ/አርብቶ አደሮች እና ወጣቶች በማብቃትና በማህበር ሰርቲፋይ በማድረግ ከ15 አዳዲስና ከ15 ነባር ኒውክለስ እርሻዎች ጋር በቅንጅት አልሚነትና በውል እርሻ ስርዓት ማስተሳሰር፤ በዝዋይ ልማት ክልስተር መቁ ባቱ ዩኒየን አባላትን መጨመር፣ በፊንታሌ፣ በቦሰትና በመርቲ አካባቢ የሚገኙ አርሶአደሮችን በአውትግሮወር ስኪም እንዲታቀፉ ማሰልጠን፣ ማደራጀትና ማስተሳሰር፣ በባህርዳር አካባቢ ቆጋቪጅ መስኖ፣ በመሆኒ፣ በብር አካባቢ የሚገኙ አርሶአደሮችን በአውትግሮወር ስኪም እንዲታቀፉ ማሰልጠን፣ ማደራጀትና ማስተሳሰር።

አዳዲስ ባለሀብቶችን ማፈላለግና የገበያ መደረሻን ማስፋት፤ ለምሳሌ አቀፍ እና አህጉር አቀፍ ፓናል፣ ሲፓዚየም፣ ሮድ ቮው ወዘተ በማዘጋጀትና በተዘጋጁት የውጭና የሀገር ውስጥ መድረኮች ላይ በመሳተፍ በአለም አቀፍ ደረጃ መልካም ስም፣ ቴክኖሎጂ እና የካፒታል አቅም ያላቸውን ባለሀብቶች መሳተፍ፣ በሀገራችን የሚመረተው የሆርቲካልቸር ምርት በአለም አቀፍ ደረጃ ተቀባይነት እንዲያገኝ የተለያዩ የውጭና የሀገር ውስጥ ኤግዚቪቲቮችን በማዘጋጀትና በተዘጋጁት ላይ በመሳተፍ የገዥዎችን ቁጥር መጨመር፣ የሀገራችን እምቅ የተፈጥሮ ሀብት፣ የመንግስትን ፖሊስና ስትራቴጂ ለውጭ ባለሀብቶች በማስተዋወቅ የውጭ ኢንቨስትመንት ፍሰትን ማሳደግ። በሚከተሉት ጉዳዮች ላይ በትኩረት እንዲሰራ ይደረጋል፡-

በሆርቲካልቸር ዘርፍ ወደ ልማት የሚገባው መሬት ማሳደግ

ለዚህም ከመሬት ሊዝ ውል፣ ከክፍያ መጠንና የሊዝ ጊዜ ጋር በተያያዘ ማንቆ ያለባቸውን 10 ኩባንያዎች ትግር ከተቋማት ጋር በመቀናጀት መፍታትና በሙሉ አቅማቸው እንዲንቀሳቀሱ መደገፍ፣ ይዘታቸውን ለሚጠው ተጠቅመው የመሬት ማስፋፊያ ለሚጠይቁ አልሚ ባለሀብቶች የማስፋፊያ ድጋፍ ማድረግ፣ ቀደም ሲል የተጠኑ መሬቶችን እና አዳዲስ መሬቶችን ወደ ልማት ማስገባት፣ ከባለድርሻ አካላት ጋር በመቀናጅት አዳዲስ አልሚ ባለሀብቶችን በመመልመል ወደ ልማት እንዲገቡ ድጋፍ ማድረግ፣ ከክልሎች ጋር በመቀናጅት ለሆርቲካልቸር ልማት ለባለሀብት የተላለፈውን መሬት አጠቃቀም በመከታተል በመገምገም፣ ለአልሚዎች የብድር አቅርቦት እንዲያገኙ ማመቻቸት፣ በየክልሉ የሚገኝ የሃይል አቅርቦት (መጠን፣ መዋዠቅና መቋረጥ) የቴሌኬም፣ የመንገድ፣ የኅርፍ፣ የግብዓት ትግሮች ከተቋማት ጋር በመቀናጀት መፍታት እና ኩባንያዎች በሙሉ አቅማቸው እንዲንቀሳቀሱ መደገፍ።

የሆርቲካልቸር ምርትና ምርታማነት ለማያሳደ ድጋፍ ማድረግ፤

የኩባንያዎች የቴክኖሎጂ አጠቃቀምና የግብዓት ፍላጎት ዳሰሳ ጥናት በማከናወን የሙያና የቴክኖሎጂ አጠቃቀም ድጋፍ ማድረግ፤ ስልጠና በመስጠት እና የምግብ ሰብሎች መልካም እርሻና በአይ.ፒ.ኤ.ም አተገባበር ድጋፍ ማድረግ፤ የሠራተኛ አቅርቦት ማመቻቸት፤ ኩባንያዎችን ከግብዓት አቅራቢ ድርጅቶች ጋር ማስተሳሰርና ድጋፍ ማድረግ፤ የተሻለ ቴክኖሎጂና አሰራር ከሚጠቀሙ ኩባንያዎች ለሌሎች ልምዱን ማጋራት፤

የማምረት አቅምን ማሳደግ፤

ኩባንያዎች የሚያስፈልጋቸውን የካፒታል እቃ፣ የላቀ ቴክኖሎጂ፣ የውጭ ባለሙያ የምርት ማሳደጊያ፣ የኤክስፖርት ግብዓትና ማሽነሪ (ስሊፕ፣ ማሽኒያ፣ ካርቶን፣ ፎም ወዘተ) እንዲያስገቡ የድጋፍ ፋሲሊቴሽንና የክትትል ተግባራትን መፈጸም፤ አልሚ ባለሀብቶችን ከግብዓት አቅራቢዎች ጋር ማስተሳሰር፤ አልሚዎች የቅድመ እና ደህረ ምርት ቴክኖሎጂ አጠቃቀም ስልጠና መስጠት፤ የተሻሻሉ ቴክኖሎጂዎችን በመጠቀም የደህረ ምርት ብክነት እንዲቀንስ ድጋፍ ማድረግ፤ የተሻሻሉ አሰራሮችን ለአዲስ እና በአፈጻጸም ደካማ ለሆኑ ኩባንያዎች ማስፋፋት፤ የልምድ ልውውጥ ማጠናከር (በኩባንያዎች መሀከል እና የውጭ ተሞክሮ እንዲጋሩ በማድረግ በተለይ በአውቲግሮወር ስኪም)፤ በሎጅስቲክስና ገበያ ልማት ምርጥ ተሞክሮ መቀመርና ለአልሚዎች ተደራሽ ማድረግ፤ በተለያዩ የአየር ማረፊያ ስፍራዎች የተገነቡ ማቀዝቀዣዎችን ለአገልግሎት እንዲበቁ በየክላስተሩ ድጋፍ ማድረግ፤

የአውቲግሮወር ስርዓትን ተግባራዊ ማድረግ፤

አዳዲስ በኮንትራት እርሻና አውቲግሮወርስ አልሚነት የሚተሳሰሩ ኒውክለስ እርሻዎችን እና እርሶ/እርብቶ አደሮች፣ ሴቶችና ወጣቶችን መለየትና የግንዛቤ ማስጨበጫ ስልጠና መስጠት፤ አውቲግሮወርስ ሰርቲፋይድ እንዲሆኑ የአቅም ግንባታ መስጠት፤ እርሶ/እርብቶ አደሮችን፣ ወጣቶችንና ሴቶችን በኮንትራት እርሻና በአውቲግሮወርስ አምራችነት ከኒውክለስ እርሻዎች ጋር ማስተሳሰር፤ በኮንትራት እርሻና አውቲግሮወርስ አምራችነት የተሳሰሩ ኩባንያዎችን፣ እርሶ አደሮችን፣ ወጣቶችንና ሴቶችን አፈጻጸም መደገፍ፤ የአውቲግሮወርስና ኮንትራት እርሻ ትስስር በህግ ማዕቀፍ እንዲደገፍና አቅም ያላቸው በዘርፉ በስፋት እንዲሰማሩ ማድረግ፤ የተሻለ አቅም ያለው ባለሀብትና የሰፊ የገበያ መዳረሻ፤

ለኢንቨስትመንት ማነቆ የሆኑ ጉዳዮችን ከባለድርሻ አካላት ጋር በመሆን በየጊዜው እየፈቱ መሄድ፤ የሆርቲካልቸር ልማት ዘርፉን ለማስፋት የተለያዩ ሲምፖዥየሞች፣ ባዘሮና ሌሎች የፕሮሞሽን ስራዎችን ማካሄድ፤ የአሰራር ማነቆዎችን ሊፈቱ የሚችሉ ፖሊሲዎች እና የህግ ማዕቀፎች (ደንቦች፣ መመሪያዎች ወዘተ...) በማዘጋጀት ጥቅም ላይ ሊውል እንዲችል ማድረግ

የሆርቲካልቸር ልማቱን የቆዳ ስፋት ማሳደግ፣ ምርታማነትን፣ ጥራትንና ተወዳዳሪነትን ማሳልበት፡-

በእነስተኛ ይዘታ ያላቸውም ይሁን ባለሀብቶች የመሬት ቆዳ ስፋት ማሳደግ፣ ምርታማነት፣ ጥራትንና ተወዳዳሪነትን ማሳልበት ወሳኝነት አለው። በተለይም የአበባ ልማት ባለፉት ሁለት ዓመታት ከደረሰበት ደረጃ ያሳየው ዕድገት በጣም ዝቅተኛ ሲሆን የልማቱን የቆዳ ስፋት በመጨመር የምርት አቅርቦቱን ማሳደግ፣ በተጨማሪም ከታዳጊ ህገሮች እየጠነከረ የመጣውን የገበያ ላይ የተወዳዳሪነት አቅም ለመቋቋምና በአሸናፊነት ለመዝለቅ ጥራትንና ምርታማነትን የማሳልበት ስራዎች በዕቅድ ዘመን ልዩ ትኩረት ይኖራቸዋል። በተለይ በኦሮሚያ ክልል ውስጥ ነባር ኩባንያዎች ያልተጋነነ የመሬት ካሳ ክፍያ ፈጽመው የጠየቁት መሬት ተላልፎላቸው እንዲያለሙ ማድረግ፣ ከእርሶ አደሩ መሬት በኮንትራት ወስደው የሚያለሙ ባለሀብቶችን ወደ ኤክስፖርት ማስገባት ጥቅም ላይ ያልዋሉ እና ከክልሎች ጋር በመቀናጀት ተስማሚ የሆኑ መሬቶች በልማት ላይ እንዲውሉ ማድረግ፣ የመሬት ባንክ አሰራርን በጥናት አስደግፎ institutionalize በማድረግ ለኢንዱስትሪው ልማት የተለዩ መሬቶችን ወደ ቋት ማስገባት፣ መሰረት ልማት ማሟላት፣ መሸንሸን፣ ካርታ ማዘጋጀትና ግልጽነት፣ ተጠያቂነትና ኃላፊነት በተሞላበት ሁኔታ ለባለሀብት ማስተላለፍ ያስፈልጋል። አቅም ያላቸውን ባለሀብቶች መመልመል፡-

ከውጭ ጉዳይ ሚ/ር እና ኢንቨስትመንት ኮሚሽን ጋር በመቀናጀት በሆርቲካልቸር ኢንዱስትሪ በዓለም አቀፍ ደረጃ ታዋቂ የሆኑ ባለሀብቶችን መለየት፣ በተቀናጀ አሰራር የሀገራችንን እምቅ ሀብት እና ምርቶች በማስተዋወቅና የምልመላ ስራ በመስራት በስፋት እንዲሳቡ መስራት፣ ልማቱን ከማፋጠን አኳያ በኢንዱስትሪው ውስጥ የባንክ ብድር ሳይፈልጉ በራሳቸው አቅም ለማልማት የሚፈልጉ ኩባንያዎችን በተለየ ሁኔታ ማስተናገድ፣ በተሻለ ቅንጅታዊ አካሄድ የባለሀብቱ ጥያቄ አፋጣኝ ምላሽ የሚያገኝበትን ስርዓት መዘርጋት ዋነኛውና መሰረታዊው ሲሆን ወደ ሀገር ውስጥ

ተስፋው ለመጡና ለነባር ኩባንያዎች ምርታቸውን ወደ ውጭ ኤክስፖርት ለማድረግ የሚያስፈልጋቸውን ሁለገብ ድጋፍ መስጠት ትኩረት የሚሰጠው ጉዳይ ነው።

የመሰረተ ልማትና ሎጀስቲክስ አገልግሎት ማመቻቸት፡-

ኩባንያው ኤክስፖርት ካውንስል በተሰጠው መመሪያና አቅጣጫ መሰረት ከሎጀስቲክስና ትራንስፖርት መሰረተ ልማት ጋር በተቀናጀ መልኩ በተለይ 6 ኮረዶች ላይ ለሆርቲካልቸር ልማት የሚውል መሬት መለየትና ማደራጀት፣ ከክልሎችና ከሚመለከታቸው ፌዴራል መ/ቤቶች ጋር በተሻለ አግባብና ቅንጅታዊ አሰራር መንቀሳቀስ፣ ለኢትዮጵያ አትክልትና ፍራፍሬ ምርት ዋና መዳረሻ ገበያ የመካከለኛው ምስራቅ ሲሆን የተውዳዳሪ ሀገሮችን አሰራር በመከተል በአኩል አቅም ገበያው ውስጥ ለመገኘትና በሂደት የገበያውን ድርሻ ለማስፋት አሁን ያለውን የባህር ሎጀስቲክስ አገልግሎት ማገልገል በአኩል አቅም አስፈላጊ በመሆኑ የተጀመሩ ዓበይት ስራዎችን ከባለድርሻ አካላት ጋር በመቀናጀትና ተግባራዊ በማድረግ ትርጉም ያለው ውጤት ማስገኘት፤ ለረጅናል ገቢያዎች የሚቀርበውን ምርት የጥራት ደረጃ በማሳልበት እሴት የማይፈጥሩ ሆኖም በአቅርቦት ሠንሰለት ውስጥ ጥገኛ የሆኑ አካላትን በማስወገድ አቅርቦቱን ለማሳደግና የተሻለ ዋጋ ተጠቃሚ ለመሆን መስራት፤ የአበባን የግብይት መጠንና የምርት ስብጥርን ለማሳደግ ዘመናዊ የግብይት መሰረተ ልማትን ማመቻቸት፤ በአትክልትና ፍራፍሬ አቅርቦት የኬንያን ጨምሮ የሰሜን አፍሪካና የመካከለኛ ምስራቅ ሀገሮችን አሰራር በዳሰሰ መልኩ ተውዳዳሪ የአየር፣ የባህርና የዩብስ(ባቡር፣ ሪፈር ኮንቴይነር) ሎጀስቲክስ አገልግሎት ማመቻቸት ትኩረት የሚሰጠው ጉዳይ ነው።

የፋይናንስ አቅርቦት ማመቻቸት፡-

አነስተኛ ይዘታ ላላቸው አርሶ አደሮችም ይሁን በኢንቨስትመንት መሬት ለወሰዱ ባለሀብቶች በባንኩ አሰራር መሰረትና በሚያቀርቡት ቢዝነስ ፕላን መሰረት በተፋጠነ መልኩ ከልማት ባንክ ብድር ማመቻቸት፣ ለእርሻ ልማት ግንባታ የፈሰሰውን መዋዕል ንዋይ ግምት ውስጥ ባስገባ መልኩ ብድር ማመቻቸት ትኩረት የሚሰጠው ጉዳይ ነው።

የግብዓት አቅርቦት ማመቻቸት፡-

ለሆርቲካልቸር ሰብሎች የግብዓት አቅርቦት የሚደረገው ድጋፍ እጅግ ውስን በመሆኑ በቀጣይ እስር ዓመታት የአሰራር ስርዓት በመዘርጋት በዘርፉ ያለውን የምርትና ምርታማነት ችግር መቅረፍ ያስፈልጋል። በሀገራችን ውስጥ ጥራት ያለው የማሽጊያ ዕቃዎች በተመጣጣኝ ዋጋ የሚቀርቡበትን አግባብ በመለየት ከባለድርሻ አካላት በመቀናጀት መደገፍ፣ የዘርፉን ተውዳዳሪነት ለማሳደግ ተፈላጊ የሆኑ ግብዓቶችና አገልግሎቶች በተፈላጊ ደረጃ፣ ጥራት እና ተውዳዳሪ ዋጋ የሚገኙበትን መንገድ በማጥናት እንዲጠናከሩ ማድረግ ትኩረት የሚሰጠው ጉዳይ ነው።

ምርታማነትና ጥራትን ማሳደግ፡-

የምርታማነትና ጥራት ጉዳይ ከጊዜ ወደ ጊዜ ጥብቅ እየሆነ መጥቷል። በመሆኑም ለአነስተኛ አርሶ አደሩም ይሁን ለባለሀብቱ የአቅም ግንባታ ተግባራትን በመፈፀም ለውጥ ማምጣት ይጠበቃል። ለዚህም የተለያዩ የአቅም ግንባታ ፓኬጅችን በመቅረጽ አቅማቸው ደክም ያሉትን የመለየትና የአቅም ግንባታ ስራ የሚሰሩ ሲሆን የተሻለ ተሞክሮ ያላቸውን በልምድ ልውውጥ እና ተሞክሮውን ቀምሮ የማስፋት ስራዎች ይሰራሉ። በጋጋ ወቅት ብቻ የተወሰነውን የአትክልትና ፍራፍሬ ምርት ግሪን ሀውስ በመጠቀም አመቱን ሙሉ ማምረት የሚችሉ ኩባንያዎችን በመደገፍና በማሰማራት የተለዩ ማበረታቻዎች መስጠት፣ የIPM እና የመልካም እርሻ አተገባበር ስራዎችን በማጠናከር የኩልቼይን ቅብብሎሽ ማኔጅመንት በተቀመጠው ስታንዳርድ ማዕቀፍ ውስጥ በመተግበር የምርት ጥራቱን ማሻሻል ትኩረት የሚሰጠው ጉዳይ ነው።

የሆርቲካልቸርምርቶችንገበያየላይተፈላጊነትእንዲኖራቸውበአቅርቦት፣በጥራትናበዋጋደረጃያሉትንክፍተቶችማሻሻል፡

የሆርቲካልቸር ምርቶች በገበያ ላይ ተፈላጊነት እንዲኖራቸው በአቅርቦት፣በጥራትና በዋጋ ደረጃ ያሉትን ክፍተቶች ለማሻሻል አስፈላጊውን የቴክኖሎጂ አቅርቦትና አቅርቦትን ማሻሻል፣ የሆርቲካልቸር ኤክስቴንሽን አገልግሎትን ማስፋፋት፣ የበሽታ ቁጥጥርና መከላከል ስራ፣ የድህረ-ምርት አያያዝና አጠባበቅ ክፍተኛ ትኩረት ተሰጥቷቸው መሰራት አለበት። ከዚህ ጎን ለጎን በገበያ ውስጥ ለመግባት የአለምአቀፍ የአመራረት፣የአካባቢና ህብረተሰብ ጥበቃ መስፈርቶችን ማሟላትና ዕውቅና (certification) ለማግኘት ሁኔታዎችን የማመቻቸት ስራ ትኩረት ተሰጥቶት የሚከናወን ይሆናል።በመሆኑም ሆርቲካልቸር ኢንቨስትመንት ረገድ ያሉ ፕሮጀክቶች፣ድጋፍ ሰጪ ተቋማትና ባለሙያዎች ስለመልካም እርሻ (GAP-Good Agricultural Practices) አተገባበር፣የተለያዩ የአለም አቀፍ የገበያ ጥራት መስፈርት

ሰርተፍኬቶች (Global GAP, BRC, BSI, ETI, TESCO እና የምርት ሀገርስራት የHs code) ገበያው የሚፈልጋቸው ደረጃዎችን እንዲያሟሉ የግንዛቤ ማሳደግ ስራ በተከታታይ የሚከናወን ተግባር ይሆናል።

የመረጃ ውሰንነትን መቅረፍ፡-

በገበያ ላይ ተፈላጊ የሆኑ ዝርያዎችን በማጥናት ለባለሀብቶች ጥናት ግብዓት የሚሆኑ መረጃዎችን ማደራጀት፣ አዲስ ወደ ልማቱ የሚገቡ ባለሀብቶች ስለሚሰማሩበት አካባቢ የአየር ንብረት ሁኔታ፣ የአፈርና የውሃ እንደዚሁም የሰራተኛ አቅርቦትና የመሰረተ ልማት መረጃዎችን በበቁ ደረጃ አጠናቅሮ በቀላሉ እንዲያገኙ ማድረግ ትኩረት የሚሰጠው ጉዳይ ነው።

ደጋፊ ኢንዱስትሪዎችን ማደራጀት፡-

የሆርቲካልቸር ልማትን በቴክኖሎጂና በአመራረት ስርዓት የሚደግፍ የምርምር ማዕከል ማቋቋም፣ በኢንቨስትመንት ዕቃዎች የመለዋወጫ አቅርቦትና የጥገና አገልግሎት፣ የግብዓት (የዘር፣ የኬሚካል የማዳገሚያ..) አቅራቢዎችን በማጠናከር በአፈርና በውሃ ምርመራ ላቦራቶሪ አገልግሎት፣ በማቀዝቀዣ መሳሪያዎች መለዋወጫ አቅርቦትና ጥገና እንደዚሁም ማቀዝቀዣ የተገጠመለት አዲስ ተሽከርካሪን ጨምሮ ድጋፍ ሰጪ ድርጅቶች እና አካላት እንዲበራከቱ፣ በውድድር ላይ የተመሰረተ አገልግሎት አሰጣጥ እንዲመቻቸው፣ በኢንዱስትሪው የኢንቨስትመንት ማበረታቻ ህጎችን ማሻሻል፣ የሚወጡ የኢንቨስትመንት ማበረታቻዎችን ግልጽና ተደራሽ ማድረግ፣ ቀልጣፋ አገልግሎት መስጠት፣ በገበያ ተፈላጊ የሆኑ ወቅቱን የሚያንፀባርቁ የአበባ ዝርያዎችን የሚያመርቱ ኩባንያዎች (Breeders) በመለየት በሀገራችን ምርምሩን በማካሄድ ዘርፉን እንዲደግፉ ልዩ ማበረታቻ ማመቻቸት፣ በበቀጥታ ገበያዎች ላይ ተፈላጊ የሆኑ ዝርያዎች እንዲለሙ ለባለሀብቱ የተለየ ማትጊያ መቀየስ፣ ማበረታታትና መደገፍ፣ እንደዚሁም የዘር አቅራቢዎች የሚበረታቱበትን አግባብ ማመቻቸት ትኩረት የሚሰጠው ጉዳይ ነው።

የገበያ ስርዓቱን ማሻሻል፡-

በቀጥታ ተደራሽ ለሆኑ ገበያዎች ተፈላጊውን የግብዓት ስርዓት (የኮንሶሊዴሽን ዩኒትን ጨምሮ) መዘርጋትና ተግባራዊ ማድረግ፣ ከየሰብሉ ባህሪ አንጻር መሟላት በሚገባቸው የኩልቼይን አሰራሮች ላይ የሚታዩ ጉድለቶችን ነቅቶ በማውጣት በችግሩ አፈታት ላይ ከምርት እስከ መዳረሻ ገበያ ድረስ ለስኬቱ ወሳኝ የሆኑ ባለድርሻ አካላትን ማሳተፍ፣ ተቀባዮች የሚፈልጓቸውን መስፈርቶችን (Global GAP፣ BRC..) በማሟላት የወልና የተናጠል የስራ ድርሻና ኃላፊነቶችን ለይቶ መተግበር፣ መቆጣጠር፣ መከታተልና መገምገም፣ የትራንስፖርት ዋጋ ተወዳዳሪ ሊሆን የሚችልበትን አግባብ መፈተሽና በሥራ ላይ ማዋል፣ የሆርቲካልቸር ሰብሎች የነፍስ ወከፍ ፍጆታ ከፍተኛ በሆነበት የመዳረሻ ገበያዎች ላይ የሚገኙ ዋና ዋና ተቀባዮችን መለየት፣ አዋጪ የሎጀስቲክስና ትራንስፖርት እንደዚሁም የኮንሶሊዴሽን አሰራሮችን በማመቻቸት ነባር ገበያዎችን ማጠናከርና አዳዲስ ገበያዎችን ማስፋት ትኩረት የሚሰጠው ጉዳይ ነው።

ከባለድርሻ አካላት ጋር ያለው ቅንጅታዊ አሰራር ማጠናከር፡-

በዘርፉ ወሳኝ ድርሻ ካላቸው የመንግስት አካላት ጋር የተጀመረውን የተቀናጀ አሰራር (የአየር ትራንስፖርት፣ የሪፈራ ኮንቴይነር፣ ገቢዎች እና ጉምሩክ፣ ባለሀብቶች ምልመላ እና የውጭ ገበያ ማፈላለግ፣ የባንክ ብድር አስተዳደር፣ ወዘተ...) በማጠናከር በየኮሪደሩ የጋራ ዕቅድ እና ባለቤት በመሰየም ተጠያቂነት ያለው አሰራር መዘርጋት ያልተፈቱ ችግሮችን በወሳኝነት እንዲፈቱ መስራት፣ በዘርፉ አሰራር ላይ ልምድ ያካበቱና enterprenual ክህሎቱን የጨበጡ ኢትዮጵያውያን ወደ ዘርፉ እንዲገቡ በመንግሥት በጀት በሀገራችን የhire lease የአበባ የግንባታ ሥራዎችን ማከናወን፣የክልሎችን የተመጣጠነ የሆርቲካልቸር ልማት ዕድገት የሚያስገኝ የኢንቨስትመንት ማትጊያ መቀየስና ተግባራዊ ማድረግ ትኩረት የሚሰጠው ጉዳይ ነው።

የሆርቲካልቸር ፖሊሲ ማዕቀፍ ማዘጋጀት፡

የሌሎች ሀገሮች ተሞክሮን በመውሰድና ያለውን ከፍተኛ ማህበራዊ፣ ኢኮኖሚያዊ እና ከባቢያዊ ጠቀሜታ መነሻ በማድረግ የሆርቲካልቸር ፖሊሲ ማዕቀፍ ማዘጋጀት ለዘርፉ ዕድገት የጎላ ሚና ይኖረዋል። ይህም ከዚህ በፊት በዘርፉ ያሉትን ተግዳሮቶች ከመቅረፍና ፖሊሲ የሚሹ ጉዳዮችን በተቀላጠፈ ሁኔታ ምላሽ በመስጠት ከዘርፉ ሊገኝ የሚችለውን ፋይዳ ለማግኘት ወሳኝ ይሆናል።

ቡና፣ሻይና ቅመማ ቅመምየወጪ ንግድ

የቡና ወጪ ንግድ አፈጻጸምን በ2012 በጀት ዓመት ከተደረሰበት 270 ሺህ ቶን በ15.5% በማሳደግ ወደ 312,061 ቶን ለመድረስና የውጪ ምንዛሬ ግኝቱን ከተደረሰበት 865.5 ሚሊዮን ዩ.ኤስ ዶላር በ35% በማሳደግ ወደ 1.17 ቢሊዮን ዩ.ኤስ ዶላር ለማድረስ እንዲሁም እሴት የተጨመረበት የቡና ወጪ ንግድ በ2012 በጀት ዓመት ከነበረበት 200 ቶን ከሁለት እጥፍ በላይ በማሳደግ ወደ 490 ቶን ለማድረስና የውጭ ምንዛሬ ግኝቱን ከነበረበት 1.84 ሚሊዮን ዩ.ኤስ ዶላር ወደ 3.92 ሚሊዮን ዩ.ኤስ ዶላር ለማሳደግ ታቅዷል። የሻይ ምርት የወጪ ንግድ በመጠን በ2012 በጀት ዓመት ከተደረሰበት 1,533.68 ቶን በ42.8% በማሳደግ ወደ 2,190.49 ቶን ለማድረስና የውጪ ምንዛሬ ግኝቱን በ2012 በጀት ዓመት ከተደረሰበት 2.36 ሚሊዮን ዩ.ኤስ ዶላር በ94.9% በማሳደግ ወደ 4.6 ሚሊዮን ዩ.ኤስ ዶላር ለማድረስ ይሰራል። የቅመማ ቅመም ምርቶች የወጪ ንግድ በ2012 በጀት ዓመት ከተደረሰበት 10,960 ቶን በ2013 በጀት ዓመት በ36.8% በማሳደግ 15,000 ቶን በማድረስና የውጪ ምንዛሬ ግኝቱን በ2012 በጀት ዓመት ከተደረሰበት 15.06 ሚሊዮን ዩ.ኤስ ዶላር በ25.5% በማሳደግ ወደ 18.9 ሚሊዮን ዩ.ኤስ ዶላር ለማድረስ ይሰራል። በአጠቃላይ የ2013 በጀት ዓመት የቡና ሻይና ቅመማ ቅመም ምርቶች ወጪ ንግድ ዕቅድ በ2012 በጀት ዓመት ከነበረበት 282.5 ቶን በ16.5% በማሳደግ ወደ 329 ሺህ ቶን ለማድረስና የውጭ ምንዛሬ ግኝቱን ከነበረበት 882.92 ሚሊዮን ዩ.ኤስ ዶላር በ37.8% በማሳደግ ወደ 1.19 ቢሊዮን ዩ.ኤስ ዶላር ለማድረስ ግብ ተጥሏል።

ጥራቱና ደህንነቱ ተጠብቆ ለውጭ ገበያ የሚቀርብ የቁም እንስሳት

ከዚህም ወስጥ በበጀት ዓመቱ ደህንነቱና ጥራቱ የሚጠበቅ ለውጭ ገበያ የሚቀርቡ 285 ሺህ የቁም ዓልጋ ከብት፣465 ሺህ የቁም በግና ፍየል እና 90 ሺህ የቁም ግመል ምርመራ በማድረግ የሰርተፍኬት አገልግሎት በመስጠት ወደ ዉጪ ለመላክ ይሰራል።

ጥራቱና ደህንነቱ ተጠብቆ ለውጭ ገበያ የሚቀርብ የቅባትና ጥራጥራ ሰብል

በ2013 የቅባት እህሎች የውጪ ንግድ 266 ሺህ ቶን እና የጥራጥራ እህሎች የውጪ ንግድ 307 ሺ ቶን ለገበያ ለማቅረብ በዕቅድ ተይዟል።

2.4 ዘላቂ የተፈጥሮ ሁኔታዎች ለማስተካከልና አጠቃቀም

የተዘጋጀው ዓመታዊ ዕቅድ በረጅም ጊዜ ለምናሳካቸው ስትራቴጂክ ውጤቶች ማለትም የቀነሰ የአፈር ክለት (Erosion) መጠን፣ የቀነሰ የጎርፍ (runoff) መጠን፣ የቀነሰ የአፈር ደለል፣ የጨመረ የእጽዋት ሽፋን፣ የጨመረ የውሃ አቅርቦት፣ የጨመረ የአፈር ቁስ አካላዊና ንጥረ ነገር ይዘት፣ ለወጣቶች (ሴት/ወንድ) በገጠር የተፈጠረ የስራ ዕድል፣ የቀነሰ ለምግብ እጥረት ተጋላጭነት እና የተገለለ የሙቀት አማቂ ጋዝ መጠን ናቸው።

ስትራቴጂክ ውጤቶች በአንድ ዓመት በተከናወኑ ስራዎች የሚመጡ ሳይሆን እንደየውጤቱ ዓይነት በተከታታይ ዓመታት ታቅደው በሚሠሩ ፕሮግራሞች የሚመጡ ናቸው። እነዚህ ውጤቶችም መምጣታቸውን ለማረጋገጥ እንደየተግባሩ ሁኔታ በሁለት፣ በአምስትና በአሥር ዓመታት ሊለኩ ይችላሉ።

እነዚህን ስትራቴጂክ ውጤቶች ለማሳካት የሚተገበሩ ፕሮግራሞች የተፋሰስ ልማትና አግሮ ፎረስትሪ፣ ዘላቂ የሬንጅላንድ (ሰፊ የግጦሽ መሬት) አያያዝና አጠቃቀም፣ ዘላቂ የአፈር ጤንነትና ለምንት ማሻሻያ (አፈር ለምንት ማሻሻያ፣ የአፈር ሀብት መረጃና ካርታ ዝግጅት፣ የአፈር ምርመራ)፣ዘላቂ የገጠር መሬት አስተዳደርና አጠቃቀም ሥርዓት እና እነስተኛ መስኖ ልማት ማስፋፋት ሲሆኑ ዘርፍ ተሽጋሪ ከሆኑ ፕሮግራሞች ደግሞ የምግብ ዋስትና ማሻሻል እና የገጠር ሥራ እድል ፈጠራ በንዑስ ዘርፉ የሚተገበሩ ናቸው።

የተቀመጠውን ስትራቴጂክ ግብ ለማሳካት ተያያዥነት ያላቸው ፕሮግራሞች በቅንጅት የሚፈጸሙ ሲሆን ከእያንዳንዱ ፕሮግራም የሚጠበቁ ውጤቶችና ውጤቶችን ለማሳካት የሚከናወኑ ዋና ዋና ተግባራት እንደሚከተለው ቀርቦታል።

የተፋሰስ ልማትና አግሮ ፎረስትሪ

ተፋሰሱ ያለውን ጸጋና ነባራዊ ሁኔታ ያገናኘበ የልማት ስራ መተግበር

በበጀት ዓመቱ 1500 የማህበረሰብ ተፋሰሶች የልማት ዕቅድ የሚዘጋጅላቸው ሲሆን ለእያንዳንዱ ተፋሰስ የተዘጋጀውን የተቀናጀና አሳታፊ የመሬት አጠቃቀምና የተፋሰስ ልማት እቅድ መሰረት በማድረግ የተለያዩ የአፈርና ውሃ ጥበቃ፣ ፈርጅ-በዙ ጠቀሜታ ያላቸውን እጽዋቶችን የመትከልና ሌሎች የተፋሰስ ልማት ስራዎች ይከናወናሉ። በተለይ በታላቁ የሀዳሴ ግድብ ተፋሰሶች ውስጥ ትኩረት ተሰጥቶ ይሰራል። በተፋሰስ ልማት ሥራ ላይ የግሉ ተሳትፎ እንዲያደግ ይደረጋል።

የተጎዱ ቦታዎችን ከንክኪ ነጻ በማድረግ ማልማት

ልዩ ትኩረት የሚሹና የተጎዱ ቦታዎችን በመለየትና ከንክኪ ነጻ በማድረግ እንዲለሙና በቀጣይም ለህብረተሰቡ ጥቅም ላይ እንዲውሉ ለማድረግ ሴቶችና ወጣቶች ተደራጅተው ተጠቃሚ እንዲሆኑ ለማስቻል ህብረተሰቡን በማሳተፍ በበጀት ዓመቱ 400 ሺህ ሄክታር መሬት ከንክኪ ነጻ በማድረግ እንዲያገግም ይደረጋል።

ስነ-አካላዊ የአፈርና ውሃ ጥበቃ ሥራዎች

የተፋሰስ ልማት ሥራውን በዘመናዊ ቴክኖሎጂና ሚካናይዜሽን የታገዘ በማድረግ እንደየመለከግ-ምድሩ አቀማመጥና ሥርዓት ምህዳር የተለያዩ ስነ-አካላዊ የአፈርና ውሃ ጥበቃ ሥራዎች ይከናወናሉ። የተሰሩ የአፈርና ውሃ ጥበቃ መሰረተ-ልማቶች በጥራት ጉድለት ወይም ብልሽት የጎርፍ አደጋና የሌሎች አሉታዊ ተጽእኖ ምክንያት እንዳይበላሹ የጥራት ቁጥጥርና የጥገና ሥራ ይሰራል። ለዚህም የስራ መጠን ክለሳ ማከናወን፤ የተሻሻለውን የተፋሰስ መመሪያ በስፋት ማውረድ እና የተጠናከረ የክትትል እና ግምገማ ይከናወናል። በበጀት ዓመቱም 2.5 ሚሊዮን ሄ/ር መሬት ላይ በህብረተሰብ ተሳትፎና በሌሎችም ፕሮግራሞች የተለያዩ የፊዚካል የአፈርና ውሃ ጥበቃ ሥራዎች ይካሄዳቸዋል።

ዕድሳት፣ጥገናና ስነ-ሕይወታዊ የአፈርና ውሃ ጥበቃ ሥራዎች

በየአመቱ የሚሠሩ ፊዚካል የአፈርና ውሃ ጥበቃ ስትራቴጂዎች ወቅታዊና ተገቢ ዕድሳትና ጥገና በማድረግ በስነ ህይወታዊ ዘዴዎች እንዲደገፉ ካልተደረገ ዘላቂነት ኖሮአቸው የአፈር ክለትን መከላከል አይችሉም። በመሆኑም በበጀት ዓመቱ 5200 ኩ/ል ዘርፈ ብዙ ጥቅም የሚሠጥ የዛፍ ዘር በማሰራጨት 5 ቢሊዮን የተለያዩ የዛፍ ችግኞችን በማሰራጨት 2.2 ሚሊዮን ሄ/ር የማህበረሰብ ተፋሰሶች በሥነ ህይወታዊ ዘዴዎች ይሸፈናሉ። እንደዚሁም 1.5 ሚሊን ሄ/ር በተለያዩ የፊዚካልና ስነ ህይወታዊ የአፈርና ውሃ ጥበቃ ሥራዎች ጥገናና ዕድሳት ይደረግላቸዋል።

ጥምር እርሻ ደንና የተራሮች ልማት

የእርሻው ዘርፈ ብዙ ጥቅም ካላቸው ዛፎች ጋር በጥምረት የተመረተበት (በጥምር ደን እርሻ የተሸፈነ) 123 ሺ ሄ/ር መሬት እንዲለማ ይደረጋል። ወጣቶችን በማደራጀትና የግሉን ዘርፍ በማሳተፍ ከባቢያዊና ኢኮኖሚያዊ ጠቀሜታ ባላቸው እንደ ቀርከሃ በመሳሰሉ የእጽዋት ዝርያዎች ተራሮችን በማልማት ህብረተሰቡ ተጠቃሚ እንዲሆን ይደረጋል። ለዚህም ስልጠና መስጠት፣ የቀርከሃ ችግኝ ጣቢያ የማቋቋም ስራ ይከናወናል።

የመጤ ወራሪ አረሞችን መስፋፋት መቀነስ

የመጤ አረሞች የተስፋፋባቸውን ቦታዎች በመለየትና አረሞቹን ለመቆጣጠር በዘመናዊ ቴክኖሎጂና ሚካናይዜሽን በመታገዝ መሬቱ ለምርት እንዲውል ይደረጋል።

የማኅበረሰብ ተፋሰስ ተጠቃሚ ማኅበራት በማደራጀት ድጋፍ ማድረግ

የተፋሰስ ተጠቃሚዎችን እግብብ ባላቸው ሕገ-መሠረት በማኅበር በማደራጀትና በባለቤትነት ስሜት የተፈጥሮ ሀብቶችን የሚያስተዳድሩበት የርክብ፣ የአጠቃቀም፣ የአጠባበቅና የተጠያቂነት አሠራር ሥርዓት በማስፈን ተጠቃሚዎቹ ያለሙትን ሀብት ለማስተዳደር፣ ለመጠቀምና ለመጠበቅ የሚችሉበትን ሁለንተናዊ አቅም ማሳደግ ያስፈልጋል። ይህም ለዘላቂ የተፈጥሮ ሀብት ልማትና አጠቃቀም ጉልህ አስተዋጽኦ ስለሚያደረግ ትኩረት ተስጥቶት ይሰራል። በበጀት ዓመቱም ለ5000 ተፋሰሶች ሕጋዊ ሰውነት ያላቸው ማህበራት አቋቁመው እንዲንቀሳቀሱ ይደረጋል።

ዘላቂ የሬንጅላንድ (ሰፊ የግጦሽ መሬት) አያያዝና አጠቃቀም

ይህ ፕሮግራም የሚጠበቅበት ውጤት የተስፋፋ የተሻሻለ የሬንጅ ላንድ አያያዝና አጠቃቀም ሲሆን የቁጥቋጦ እና ወራሪ መጫወት ዘዴዎችን ማስፈጸምን መቆጣጠር፣ የግጦሽ መሬት አያያዝና አጠቃቀምን ማሻሻል፣ አርብቶ አደር አካባቢ የውሃ አቅርቦትን ማስፋፋት እና ሌሎችም ተግባራት ይከናወናሉ።

የቁጥቋጦ እና ወራሪ መጫወት ዘዴዎችን ማስፈጸምን መቆጣጠር

በአርብቶ አደር አካባቢ በተለያዩ ምክንያቶች ለእንስሳት መኖሪያ የማይውሉ የቁጥቋጦ እና የመጫወት ዘዴዎች በመስፋፋት በእንስሳት የሚበሉ የቁጥቋጦና የሣር ዝርያዎችን በመተካት ላይ ይገኛሉ። ይህም በአርብቶ አደር አካባቢ ከፍተኛ ኢኮኖሚያዊና ኢኮሎጂያዊ ኪሳራዎችን በማስከተሉ በእንስሳት ምርታማነት፣ በምግብ ዋስትናና በአኗኗር ሁኔታ ላይ ተፅዕኖ እየፈጠረ ይገኛል። በመሆኑም ይህን ሁኔታ የሚያሻሽሉ ሳይንሳዊና ባህላዊ ተግባራትን በቅንጅት በመፈፀም የአርብቶ አደርን ምርትና ምርታማነት በዘላቂነት ማሳደግ ይገባል። ለዚህም የችግሩን ስፋትና ጥልቀት ማጥናት፣ ለችግሩ መፍትሔ የሚሆኑ ሳይንሳዊና ፅዕቆችን ማሰባሰብና የሚተገበሩትን መለየት፣ የህብረተሰቡን ግንዛቤ በማሳደግ ንቅናቄ መፍጠር፣ ተስማሚ በሆኑ ፅዕቆችን አሠራሮች የተጠቁ ቦታዎችን በማፅዳት የግጦሽ ምርታማነትን የማሻሻል ሥራዎች ይሰራሉ።

የግጦሽ መሬት አያያዝና አጠቃቀምን በማሻሻል ምርታማነትን ማሳደግ

የሬንጅ መሬቶች ተፈጥሯዊና ሰው-ሰራሽ በሆኑ ምክንያቶች ከፍተኛ ጉስቁልና ካጋጠማቸው የግብርና መሬቶች ውስጥ በዋነኛነት ይመደባሉ። ከምክንያቶቹ ውስጥም በአየር ንብረት ለውጥ ምክንያት በተከታታይ ድርቅ መከሰት፣ ሬንጅ መሬቶች ከሚችሉት የእንስሳት ቁጥር በላይ መሸከም እና በመጫወት መወረር ዋናዎቹ ናቸው። እነዚህን ችግሮች መፍታትና ሬንጅ መሬቶችን በዘላቂነት ለመጠቀም የውሃ አቅርቦትን የማሻሻል፣ የእንስሳትን ቁጥር ከመሬቱ የመሸከም አቅም ጋር የማጣጣም፣ ሬንጅ መሬቶችን ምርታማነት ለማሳደግ የሚረዱ አሰራሮችን የማስተዋወቅና ማስፋፋት እና መጫወት አጽዋቶችን የመቆጣጠር ስራዎች በውስጥ ቦታዎች ሲተገበሩ ቆይተዋል። ሆኖም ከችግሩ ስፋት እንዳር እስካሁን የተሰሩት ስራዎች በቂ ባለመሆናቸው ከ2013 በጀት ዓመት ጀምሮ እነዚህ ስራዎች በስፋትና በጥራት ይሰራሉ።

አርብቶ አደር አካባቢ የውሃ አቅርቦትን ማስፋፋት፡-

በአርብቶ አደር አካባቢ የውሃ አማራጮች በተመረጡ ማዕከላዊና ተደራሽ በሆኑ ቦታዎች በሚፈለገው መጠን ካልቀረበ በእንስሳቱ ረጅም ጉዞ የተነሳ የግጦሽ መሬት መሳሳቅል/መራቆት እንዲስፋፋ ያደርጋል። ስለሆነም ለህብረሰቡም ሆነ ለእንስሳት የሚውል ውሃ ለማቅረብ የተለያዩ የውሃ አውታሮች እንዲስፋፋ ለማድረግ ከሚመለከታቸው ባለድርሻ አካላትና የልማት አጋር ድርጅቶች ጋር በመተባበር ይሰራል።

ዘላቂ የገጠር መሬት አስተዳደርና አጠቃቀም ሥርዓት

እንደ ኢትዮጵያ በማደግ ላይ ላሉ አገራት ትልቁ ሀብት መሬት ነው። የመሬት አስተዳደርና አጠቃቀም ሥርዓት መሻሻልና መጠናከር አርሶ/አርብቶ አደሮች በተለይ ሴቶች ለዘላቂ ጥቅም ቴክኖሎጂዎችንና አሰራሮችን ተጠቅመው የተፈጥሮ ሀብትን በባለቤትነት ስሜት እንዲያለሙና እንዲንከባከቡ ያበረታታቸዋል፤ አስተማማኝ ዋስትናም ይሆናቸዋል።

የተለያዩ በወል፣ በግል ወይም በመንግስት ሥር የሚገኙ የገጠር መሬት ይዘታዎችን በስፋት፣ በአቅጣጫና በመሬቱ የመጠቀም መብቶችን ለመለየት የሚያስችል በዘመናዊ ኢንፎርሜሽን ቴክኖሎጂ የተደገፈ የመረጃ ሥርዓት መዘርጋትና አመች የሕግ ማዕቀፎችን መፍጠር ያስፈልጋል። ይህም የተሻሻለ የገጠር መሬት አስተዳደርና አጠቃቀም ሥርዓት በመዘርጋት ግለሰብ አርሶ አደሮች፣ አርብቶ አደሮችና የግብርና ኢንቨስተሮች በተለይ ሴቶችና ወጣቶች እንዲበረታቱ፣ በይዘታቸው የመጠቀም መብታቸው እንዲጎለብቱ፣ በመሬት ወሰን ምክንያት የሚፈጠሩ አለመግባባቶችንና ግጭቶችን እንዲቀንስ እንዲሁም የተፈጥሮ ሀብትን በዘላቂነት እንዲንከባከቡ ያደርጋል።

የተቀናጀ አሳታፊ የገጠር መሬት አጠቃቀም ለቅድ ማዘጋጀትና መተግበር

በሃገራችን የተቀናጀ የገጠር መሬት አጠቃቀም ዕቅድ በፌዴራልም ሆነ በክልሎች በተሟላ ሁኔታ ባለመኖሩ ምክንያት በአንድ በኩል ለግብርና አገልግሎት መዋል የነበረባቸው ምርጥ የእርሻ መሬቶች (Prime Farmlands) ለከተሞች እና ኢንዱስትሪዎች በዘፈቀደ መስፋፋት በመዳረግ የግብርና ምርት አሳጥቷል። በሌላ በኩል በብዙ የአገራችን ደጋማና ወይና-ደጋማ አካባቢዎች የሚኖሩ አርሶ አደሮች በእርሻ መሬት ጥበት ምክንያት ለእርሻ ልማት መዋል የሌለባቸውን ከፍተኛ ተዳፋትነት ያላቸውን መሬቶች ለእርሻ አገልግሎት በማዋላቸው የተፈጥሮ ሃብታችን በከፍተኛ ሁኔታ ተጎድቷል። ይህንን ችግር በዘላቂነት ለመፍታት የተቀናጀና አሳታፊ የገጠር መሬት አጠቃቀም ዕቅድ በፌዴራል፣ በክልሎች፣ በወረዳና በቀበሌ ደረጃ በተሟላ ሁኔታ የማዘጋጀትና የመተግበር ስራዎች መሰራት አለባቸው። በበጀት ዓመቱ በ850 ቀበሌያት አሳታፊ የገጠር መሬት አጠቃቀም ዕቅድ የሚዘጋጅ ሲሆን በ650 ቀበሌያት ደግሞ የተዘጋጀው አሳታፊ የገጠር መሬት አጠቃቀም ዕቅድ ትግበራ ይጀምራል።

2ኛ ደረጃ የይዘታ ማረጋገጥና የምስክር ወረቀት መስጠት

የገጠር መሬትን በአቅጣጫ፣ በስፋት፣ በወሰንና በባለይዘታ ዘመናዊ በሆኑ መሳሪያዎች በመለካት፣ በመመዝገብና ለባለይዘታዎች የይዘታ የምስክር ወረቀት መስጠት በይዘታቸው ላይ የሚኖራቸውን ዋስትና እንዲያደግ ያደርጋል። ይህም ባለይዘታዎች በተለይ ሴቶች ገንዘባቸውን መሬታቸው ላይ በማዋልና ከወሰን ጋር የተያያዙ ግጭቶችን በመቀነስ ሙሉ ጊዜያቸውን በልማት ላይ እንዲያውሉ በማድረግ ለምርትና ምርታማነት ዕድገት ከፍተኛ አስተዋጽኦ ያደርጋል። ስለሆነም በበጀት ዓመቱ 2.6 ሚሊዮን ማሳ፣ 740 ሺህ ባለይዘታዎች (520 ሺህ አባወራና 220 ሺህ እማወራዎች) የሁለተኛ ደረጃ የገጠር መሬት የይዘታ ማረጋገጫ ይሰጣቸዋል።

የብሄራዊ የመሬት መረጃ ስርዓትን ማስፋፋት

እስከአሁን በስፋት እየተካሄደ የሚገኘውን የ2ኛ ደረጃ የይዘታ ማረጋገጥና የምስክር ወረቀት የመስጠት ስራ ዘላቂነት ይኖረው ዘንድ በመረጃ ስርዓት የተደገፈ መሆን ይኖርበታል። ስለሆነም የተጀመረውን ብሄራዊ የገጠር መሬት አስተዳደር የመረጃ ስርዓትን በተጠናከረ መንገድ በሀገሪቱ የማስፋፋትና ከገጠር መሬት ጋር በተያያዘ የሚከናወኑ ግብይቶች ወቅታዊ የማድረግ ስራ በማከናወን ይህ የመረጃ ስርዓት የሚያመነጭቸውን መረጃዎች ለተጠቃሚዎች በማሰራጨት ከዘርፉ የሚገኘውን ገቢ የማሳደግ ስራ ይከናወናል። በተጨማሪም የአሳታፊ የቀበሌ መሬት አጠቃቀም ዕቅድና ከዚህ ጋር የተያያዙ መረጃዎችን እንዲይዝና ለተጠቃሚው ተደራሽ እንዲሆን በማድረግ ምርትና ምርታማነት እንዲያደግ ብሎም የአየር ንብረት ለውጥን ለመመከት የራሱን ከፍተኛ ሚና የሚጫወት ይሆናል። በመሆኑም በበጀት ዓመቱ በ78 ወረዳዎች የመሬት አስተዳደር መረጃ ሥርዓት ይዘረጋል።

የቀበሌ ማዕከላትን ማስፋፋት

በቀበሌ ውስጥ ለሚኖሩ አርሶ/አርብቶ አደሮች የተለያዩ መሰረተ-ልማቶችንና አገልግሎቶችን እንዲያገኙ በአንድ ማዕከላዊ ቦታ የቀበሌ ማዕከላትን መገንባት አስፈላጊ ነው። በአማራ ክልል የተጀመረውን የቀበሌ ማዕከላት (የቀበሌ ዋና ከተማ) ምስረታ እንደ ተሞክሮ በመውሰድ በቀጣይ በሌሎችም ክልሎች በስፋት ተጠናክሮ የማስፋፋት ስራ ይሰራል። ይህ የቀበሌ ማዕከል ግንባታም በሚዘጋጀው አሳታፊ የመሬት አጠቃቀም ዕቅድ ዝግጅትን መሰረት ያደርጋል። የገጠር ቀበሌ ማዕከላትን ማስፋፋት እነሱን ተከትለው የግብርና ቴክኖሎጂና ግብአት አቅራቢዎች፣ የግብርና ምርት ላይ እሴት በመጨመር ለአገር ውስጥም ሆነ ለውጭ ገበያ የሚያቀርቡ እነስተኛ ኢንተርፕራይዞች እንዲቋቋሙ አስቻይ ሁኔታን ይፈጥራል። ይህንንም መስራት ይቻል ዘንድ በቅድሚያ በዚህ ዓመት የአማራ ክልልን ምርጥ ተሞክሮዎች በጥናት የመቀመር ስራ ይከናወናል።በዚህም ለዚህ ሥራ የሚያስፈልገውን አማካይ የበጀት መጠን፣ተቋማዊ አደረጃጀት እና የሰው ኃይል ፍላጎት ምን ይመስላል የሚለውን በማወቅ በሚቀጥሉት ዓመታት ስራውን በክልሎች እንዲስፋፋ ይደረጋል።

የገጠር መሬት የኩታ-ገጠም ይዞታ አሠራርን ማሻሻል

የኢትዮጵያን እርሻ ለማዘመን በሚደረገው ጥረት እንደ ዋና ተግዳሮት ከሚታዩት ጉዳዮች መካከል የአርሶ አደሮች የመሬት ይዞታ እጅግ እነስተኛ፣ የተበጠጠና በተለያዩ ቦታዎች ተበታትነው የሚገኙ መሆናቸው ነው። በዚህ ሁኔታ አርሶ አደሮች የእርሻ ሚካናይዜሽንና ሌሎች የተሻሻሉ የግብርና ቴክኖሎጂዎችን ለመጠቀም አዋጭ ካለመሆኑም በላይ የድህረ-ምርት ማሰባሰብና ጥራት ቁጥጥር ስራዎችን ለመስራትም አዳጋች አድርጎታል። ይህንን ችግር በዘላቂነት ለመፍታትና ዘርፉን ለማዘመን አርሶ አደሮች በመሬታቸው የመጠቀም መብትን በማይነካ ሁኔታና አሰራሩ አዋጭ በሆነባቸው አካባቢዎች ኩታ-ገጠም መሬቶችን አንድ ላይ በማሰባሰብ (Land Consolidation) የኩታ-ገጠም ይዞታ አሠራር ሥርዓት መዘርጋት ያስፈልጋል። በመሆኑም በረቂቅ የመሬት አጠቃቀም አዋጁ ላይ የተጠቀሱትን የተለያዩ ዘዴዎችን በመጠቀም ከተለያዩ ባለድርሻ አካላት ጋር በመቀናጀት የገጠር መሬት የኩታ-ገጠም ይዞታ አሠራርን የማሻሻል ስራ በስፋት መሥራት አስፈላጊ በመሆኑ በበጀት ዓመቱ የገጠር መሬት ይዞታ ኩታ-ገጠም ለማድረግ የሚሰጥል የዳሰሳ ጥናት በማካሄድ አንድ ዶክመንት ይዘጋጃል።

የእነስተኛ መስኖ ሽፋንና አጠቃቀም ማሳደግ

የመስኖ ውሃ በበቂ መጠን ማቅረብና አጠቃቀሙን ማሻሻል የግብርናውን ዘርፍ በዘላቂነት ለማሳደግ ወሳኝ ነው። ስለሆነም በአገራችን ዋነኛ የመስኖ ውሃ ምንጭ ከሆኑት የዝናብ፣ የክርሰ-ምድርና የገፁ-ምድር ውሃ የምናገኘውን ውሃ ዘመኑ የደረሰባቸውን ቴክኖሎጂዎች በመጠቀም ግብርናውን ከዝናብ ጥገኝነት በማላቀቅ በዓመት ሁለትና ከዚያ በላይ ጊዜ በማምረት ምርትና ምርታማነትን በከፍተኛ ሁኔታ ማሳደግ ይቻላል። የመስኖ ውሃ አቅርቦትና አጠቃቀምን ማሻሻል ተገቢ ባልሆነ የመስኖ ውሃ አጠቃቀም ምክንያት የሚከሰተውን የአፈር ጨዋማነትና ተያያዥ ችግሮች ከመፍታት ባሻገር ተፋሰስን መሠረት በማድረግ ለሚሠሩ የተፈጥሮ ሀብት ልማትና አጠቃቀም ሥራዎች ውጤታማነት ጉልህ አስተዋፅዖ ያደርጋል።

አዳዲስ የመስኖ አውታሮችን መገንባት

አዳዲስ የመስኖ አውታሮችን በመገንባት የመስኖ ሽፋንን ለማሳደግ በመስኖ ሊለማ የሚችል መሬት ባለባቸው አካባቢዎች ያሉትን የገፁ ምድርና የክርሰ ምድር ውሃን ጥቅም ላይ ለማዋል የአውታር ግንባታዎችን በማስፋፋት የመስኖ ሽፋን እንዲያደግ ማድረግ ያስፈልጋል። ይህንኑ ለማሳካት በበጀት ዓመቱ 201 በማህበረሰብ የሚተዳደሩ አዳዲስ የመስኖ አውታሮች፣103535 በቤተሰብ የሚተዳደሩ አዳዲስ የመስኖ አውታሮች (77.85% የገጸ ምድር፣17.65% የክርሰ ምድር እና 4.5% የዝናብ ውሃ ማሰባሰብ) ግንባታ በማካሄድ ለመስኖ ልማት ዝግጁ የሆነ የመሬት ስፋትን 816200 ሺ/ር ለማድረስ ይሰራል።

የመስኖ አውታሮችን የውሃ አጠቃቀማቸውን ማሻሻል

ተገንብተው አገልግሎት በመስጠት ላይ ያሉ የመስኖ አውታሮችን የውሃ አጠቃቀማቸውን በማሻሻል የመስኖ መሬት ሽፋንን ማሳደግ ያስፈልጋል። እሰካሁን ያለው የውሃ አጠቃቀማችን የሰብልን ፍላጎት ሳይሆን የውሃ አቅርቦትን ብቻ

መሰረት ያደረገ ነው። ይህንን ውሃ ቆጣቢ የሆኑ ቴክኖሎጂዎችና አሠራሮችን በመጠቀም የመስኖ ሽፋንን ለማሳደግ 9,729 ሄ/ር የመስኖ መሬት በውሃ ቆጣቢ ቴክኖሎጂዎች የሚሸፈን ይሆናል።

የመስኖ አውታሮች እድሳትና ጥገና

በተለያዩ ምክንያቶች ተበላሽተው አገልግሎት የማይሰጡ ወይም ከአቅማቸው በታች አገልግሎት የሚሰጡ የመስኖ አውታሮችን እድሳትና ጥገና በማካሄድ በሙሉ አቅማቸው አገልግሎት እንዲሰጡ በማድረግ የመስኖ ሽፋንን የማሳደግ ሥራ ይሠራል።

የተሻሻለ የመስኖ አውታር አስተዳደርና ውሀ አጠቃቀም

በሀገራችን ባለፉት ዘመናት የአርሶ/ክፊል አደሩን ለድርቅ ተጋላጭነት በመቀነስ ምርትና ምርታማነትን ለማሳደግ ብሎም ለአጠቃላይ አገራዊ የኢኮኖሚ እድገት አስተዋፅዖ እንዲያበረክቱ ለማድረግ መንግስት ከፍተኛ ሀብት በመመደብ ሰፊ መሬት የማልማት አቅም ያላቸው የመስኖ አውታሮች ተገንብተዋል። ሆኖም ግን የመስኖ አውታሮቹ የሚጠበቅባቸውን አገልግሎት ከመስጠት እንግልሎ ከፍተኛ ውስንነት ታይቷል። የዚህ ውስንነት መንስኤውም ዘመናዊ የመስኖ አውታር አስተዳደር ስርዓት ባለመዘርጋቱ፣ የመስኖ አውታሮቹ ተገቢ የሆነ ጥገናና ዕድሳት የማይደረግላቸው መሆኑና የውሃ አጠቃቀሙም ፍፁም አባካኝና ቁጥጥር የሌለበት መሆኑ ነው። ይህን ችግር ለመፍታት በጀት ዓመቱ 222 ህጋዊ ሰውነት ያገኙ የመስኖ ውሃ ተጠቃሚ ማህበራት ይቋቋማሉ።

የአፈር ለምነትንና ጤንነትን በዘላቂነት ማሻሻል

ዘላቂ የአፈር ጤንነትና ለምነት የግብርና ምርትና ምርታማነትን በማሳደግ የምግብና ስነ-ምግብ ዋስትናን ለማረጋገጥ እንዲሁም በአየር ንብረት ለውጥ የሚከሰተውን አሉታዊ ተጽእኖ ለመቋቋም ቁልፍ ሚና ይጫወታል። ስለሆነም የአፈርን ለምነትና ጤንነት ለማሻሻል በ2013 በስትራቴጂክ ደረጃ የምናከናወናቸው ውጤቶች አለም አቀፍ ደረጃውን የጠበቀ ዘመናዊ አፈር መረጃ ስርዓት መዘርጋቱ፣ልዩ ትኩረት የሚሸ ችግር ያለባቸውን አፈሮች ምርታማነት ማሻሻል ፣የተፈጥሮ ማዳበሪያዎችን አጠቃቀም ማስፋት፣የማእድን ማዳበሪያዎች አጠቃቀምን ማሳደግ፣የአፈር ምርመራ ላቦራቶሪዎችን አቅምና አሰራር ማሳደግ እና የአፈር ብክለትን በመቀነስ የአፈር ምርታማነትን ማሳደግ ዋናዎቻቸው ናቸው። ስለሆነም የእያንዳንዱ ስትራቴጂክ ውጤት ትንተናና እና ውጤቱን ለማሳካት የምንከተላቸው ፕሮግራሞችና የፕሮግራሞቹ ትንተና በየስትራቴጂክ ውጤቶቹ የቀረቡ ሲሆን የየስራ ውጤቶቹ ማስፈጸሚያ ስልትንም በማካተት እንደሚከተለው ቀርቧል።

የአፈር ሀብት መረጃና ካርታ ዝግጅት ሥራዎች

ዓለም አቀፍ ደረጃውን የጠበቀ ዘመናዊ የአፈር መረጃ ሥርዓት መዘርጋት፡-

ዲጂታል ቴክኖሎጂ ፈጣንና ቀጣይነት ያለው ልማት ለማረጋገጥ ከፍተኛ አስተዋጽኦ ያደርጋል። ስለሆነም የአፈር ጤንነትንና ለምነትን በዘላቂነት ለማሻሻል ከመስክ፣ ከሳተላይት ምስል እንዲሁም ከተለያዩ ምንጮች የአፈርና ባዮፊዚካል መረጃዎችን በማሰባሰብና በመተንተን፣ ሳይንሳዊ ሞዴሎችንና ጂኦ-ስፓሻል ቴክኖሎጂዎችን በመጠቀም የአፈር ሀብትና ለምነት ካርታ እንዲሁም የማዳበሪያ ዓይነት ምክረ-ሀሳብ ካርታ በማዘጋጀት፣ መረጃውን በሚፈለገው አግባብ ለተጠቃሚው ተደራሽ እንዲሆን ይደረጋል።

የአፈር ሀብት ዓይነት ልዩታና ካርታ ዝግጅት (Soil classification and Mapping)

ለመሬት አጠቃቀም አቅድና ለተፋሰስ ልማት አቅድ ዝግጅት በአጠቃላይ ለዘላቂ የተፈጥሮ ልማትና አጠቃቀም ሥራዎች መሰረታዊ የመረጃ ግብአት ነው። የአፈር ሀብት ዓይነትና ባህርይ ልዩታ ለአፈር ጤንነትና ለምነት ማሻሻያ ተግባራት፣ የኮትቻ፣ አሲዳማና ጨዋማ አፈር ልማት መነሻ በመሆኑ በቀጣይ ዓመት በተመረጡ 48 ወረዳዎች በ50,000 ስኬል የአፈር ሀብት ዓይነት ልዩታና ካርታ የማዘጋጀት ሥራ ይከናወናል።

በማሳ ደረጃ የአፈር ለምነት የማዳበሪያ ዓይነት ምክረ-ሀሳብ ካርታ ዝግጅት፡-

የአፈር ምርመራ ውጤትን፣ የሰብል የንጥረ-ነገር ፍላጎትንና ሥነ-ምህጻር መሰረት ያደረገ የማዳበሪያ አጠቃቀም ሥርዓትን ለመዘርጋት በማሳ ደረጃ የአፈር ጤንነትና ለምነት ሁኔታ ወቅታዊ መረጃዎችን በመሰብሰብ በተንቀሳቃሽ የአፈር ላቦራቶሪዎች በመመርመር በዘመናዊ የጂኦ-ስፓሻል ቴክኖሎጂን የታገዘ ምክረ-ሐሳብ ካርታ በሚፈለገው አግባብ ማቅረብ ያስፈልጋል። ይህም የትና በምን ያህል ደረጃ የአፈር ንጥረ-ነገር እጥረት እንዳለ በማወቅ ተፈላጊውን የማዳበሪያና የቴክኖሎጂ አጠቃቀም ምክረ-ሐሳብ ለመተግበር ያግዛል። በመሆኑም በበጀት ዓመቱ 100 ሺህ ሄ/ር የሚሸፍን የአፈር ለምነትና የማዳበሪያ ዓይነት ምክረ-ሐሳብ ካርታ ይዘጋጃል።

የአፈር መረጃ ቋት ግንባታ፡-

ከመስክ፣ ከሰተላይት ምስል እንዲሁም ከተለያዩ ምንጮች የተሰበሰቡ የአፈርና ባዮ-ሪዲዮ መረጃዎችን በየፈርጃ ተደራጅተው በማዕከላዊ የአፈር መረጃ ቋት ማከማቸት ያስፈልጋል። ይህም ለቀጣይ ጥናትና ምርምር፣ ለአቅድና ፖሊሲ ዝግጅት፣ ለልማትና ሌክስቴንሽን ሥራዎች እንዲሁም መረጃን የተመረከዘ ወቅታዊ ውሳኔ ለመስጠት ያግዛል። ስለሆነም በበጀት ዓመቱ የተጀመረው ማዕከላዊ ጂኦ-ስፓሻል የአፈር መረጃ ቋትና ጂኦፖርታል ግንባታውን በማጠናቀቅ ጥቅም ላይ እንዲውል ይደረጋል።

የአፈር ለምነትና ጤንነት የማሻሻል ሥራዎች

ልዩ ትኩረት የሚሹ ችግር ያለባቸውን አፈሮች ምርታማነት ማሻሻል

ልዩ ትኩረት የሚሹ አፈር ዓይነቶች የሚባሉት አንድም በአፈሩ የተለየ የአፈጣጠር ባህርይ ምክንያት የውሃ መተኛት ችግር ያለበት (ከትቻማ አፈሮች)፣ በዝናብ መብዛትና ተገቢ ባልሆነ የአሰተራረስ ዘዴ ምክንያት ጠቃሚ ንጥረ-ነገሮች በመታጠባቸው (አሲዳማ አፈሮች) እና በአብዛኛው ተገቢ ባልሆነ የመስኖ ውሃ አጠቃቀም ምክንያት የአንዳንድ ንጥረ-ነገሮች ከመጠን በላይ መከማቸት (ጨዋማ፣ ጨዋማ-ሶዳማ አፈሮች) ናቸው። እነዚህ የአፈር ዓይነቶች የተለያዩ ባህሪያት ስላላቸው እነሱንም ለማልማት የተለያዩ ስትራቴጂዎችን በመከተል ማልማት ያስፈልጋል።

የአሲዳማ አፈርን ምርታማነትን ማሳደግ

የተለያዩ ጥናቶች እንደሚያመለክቱት በተለያዩ ክልሎች ውስጥ በአሲዳማነት በከፍተኛ ሁኔታ የተጠቃ ከሦስት ሚሊዮን ሄ/ር በላይ የሚሆን የአርሻ መሬት ይገኛል። ይህ መሬት የሚገኘውም ከፍተኛ የዝናብ መጠን በሚያገኙና ከፍተኛ የሰብል ምርት ሊሰጡ በሚችሉ አካባቢዎች ነው። ለሆነም የአፈር አሲዳማነት በምርት እና ምርታማነት ላይ በሚያመጣው ተጽዕኖ ላይ የግንዛቤ ማዳበርና ለአሲዳማ አፈር ህክምና ግብዓት የሆነውን የኖራ ቴክኖሎጂ በአርሶ አደሩ ዘንድ እንዲተዋወቅ ሰፊ ጥረት ሲደረግ ቆይቷል። እንደዚሁም የኖራ ማዕድን መኖሩ በተረጋገጠባቸው ቦታዎች የኖራ መፍጫ ማሸፍትን በመትከል ለአርሶ አደሩ ተደራሽ እንዲሆን ጥረት ተደርጓል። ከዚህ በተጨማሪም በኖራ ማምረት ሂደት ላይ የተሰማሩ የግል ባለሀብቶች ስራውን እንዲደግፉና እንዲበረታቱ በመንግስት በኩል ዕውቅና የመስጠትና የአፈር ምርመራ ላቦራቶሪዎች የአሲዳማ አፈር ናሙናዎችን በመመርመር የኖራ መጠን ለመወሰን የሚያስችል የአሰራር ስርዓት የመዘርጋት ጅምር ስራዎች ተሰርተዋል።

ሀ/ ነባሮቹን ኖራ ማምረቻ ፋብሪካዎችን ያሉባቸውን ችግሮች ፈትቶ በሙሉ እቅማቸው እንዲሰሩ ማድረግ

ያሉት ነባር ኖራ ማምረቻ ፋብሪካዎች በዋነኛነት በክልሎቹ የሚመሩ እና አብዛኛዎቹ ችግሮች በዋናነት በክልሎቹ ሊፈቱ የሚገባቸው ቢሆንም በፌዴራል ደረጃ ሊታገዙ የሚችሉትን ጉዳዮች ለይቶ ማገዝ ተገቢ ይሆናል። ይህም ማምረቻዎቹ ያሉባቸውን ችግሮች ከክልሎቹ ጋር በመገምገም በክልልና በፌዴራል ደረጃ ሊፈቱ የሚችሉትን ማንቆዎች ለይቶ ችግሮቹን በቅርብ ክትትልና ድጋፍ በመፍታት የማምረት እቅማቸውን በማሳደግ በኖራ የሚታከሙትን አሲዳማ መሬት መጠን በከፍተኛ ደረጃ ማሳደግ የሚገባን ይሆናል። በዚህ ደረጃ በየአመቱ የሚታየው ለውጥ ዘገምተኛ በመሆኑ ችግሮቹን እስተካክሎ እምርታዊ ለውጥ ማምጣት አስፈላጊ ይሆናል።

ለ/ አዳዲስ የኖራ ክምችት ያለባቸውን ኪስ ቦታዎችን መለየት

አዳዲስ የኖራ ክምችት ያለባቸውን ኪስ ቦታዎችን መለየት እና ካርታ የማዘጋጀት፣ የግብዓቶችን ጥራትና መጠናቸውን በመለየት እዋጫነታቸውን ማጥናትና ለአምራች ድርጅቶች ማሳወቅ፣ ቦታዎቹን ለትራንስፖርት አገልግሎት ተደራሽ ማድረግ፣ የዕሴት ሰንሰለትና የገበያ ትስስር መፍጠር፣ የተለዩ ግብዓቶች ምክረ ሀሳብ ማዘጋጀት፣ በምክረ ሀሳቡ መሰረት ግብዓቶቹን ጥቅም ላይ ለማዋል ለአርሶ አደሮች ተደራሽ የማድረግ ስራ ይሰራል። ስለሆነም በ2013 የኖራ ጥሬ ሀብት የሚገኙባቸውን ሁለት ቦታዎች ይለያሉ።

በጥቅሉ የአሲዳማነትን አፈር ምርታማነት ከማሻሻል አንጻር አሲዳማነት ጎልቶ በሚታይባቸው ክልሎች 665,200 ኩ/ል የግብርና ኖራ በማሰራጨት 33,260 ሄ/ር አሲዳማ መሬት ይታከማል፣ የኖራ አቅርቦትና ስርጭት ስርዓት ሰነድ ስራ ላይ እንዲውል በማድረግ የግል ሴክተሩን በማሳተፍ የኖራ አቅርቦት አሁን ካለበት ዝቅተኛ አፈጻጸም እንዲሻሻል ይደረጋል ፣ የተዘጋጀውን የኖራ አቅርቦትና ስርጭት ስርዓት ሰነድ ውጤታማነት በመፈተሽ በሚገኘው ግብረመልስ መሰረት ሰነዱን የመከለስ ስራ ይሰራል።

የጨዋማ አፈርን ምርታማነት ማሳደግ

የጨዋማነትን አፈር ምርታማነት ከማሳደግ እንደ እስካሁን የተሰሩ የልማት ስራዎች አጥጋቢ ባይሆኑም የአፈር ጨዋማነት መንስኤዎች፣ የሚያስከትለው ችግር እና መፍትሄዎች ዙሪያ ችግሩ በሚገኝባቸው አካባቢዎች ግንዛቤ የመፍጠር ስራዎች የተሰሩ ሲሆን ከዓለም አቀፍ የምርምር ማዕከላት ጋር በመተባበር ጨዋማነትን መቋቋም የሚችሉ የሱብል እና መኖ ገርያዎችን ለማውጣትና በአርሶ/አርብቶ አደሩ ዘንድ ቴክኖሎጂዎችን በስፋት ለማስተዋወቅ የምርምር ስራዎች በተለያዩ ክልሎች እየተሰሩ ይገኛሉ።

ሀ/ የመስኖ ውሃ አጠቃቀሞችን ጨዋማነትን በማያስከትል መልኩ ተግባራዊ ማድረግ

ከመስኖ ውሃ አጠቃቀም ጋር በተያያዘ የሚከሰተውን ጨዋማነት ችግር ከመፍታት አንጻር የተሰሩት ስራዎች እዚህ ግባ የሚባሉ ባይሆንም በሚቀጥለው አመት መስኖ ላይ ከሚሰሩ አጋር አካላት ጋር በመቀናጀት ጨዋማነትን የማያስከትል የመስኖ ውሃ አጠቃቀም ስርዓት በመዘርጋት እና ተግባራዊ በማድረግ ችግሩ እንዳይስፋፋ የማድረግ ስራ በስፋት ይሰራል።

ለ/ ጨዋማነትን ሊቋቋሙ የሚችሉ የሰብል እና መኖ ዝርያዎቻችን መጠቀም

ከዚህ በፊት በምርምር የወጡ ጨዋማነትን ሊቋቋሙ የሚችሉ ሰብሎችንና የእንስሳት መኖ ዝርያዎችን በማባዛት እርስዎ እደሩ በስፋት እንዲጠቀሙባቸው ማድረግ ይገባል። ከዚህም ጎን ለጎን ከምርምር ተቋማት ጋር በመቀናጀት ሊሎች ጨዋማነትን ሊቋቋሙ የሚችሉ ሰብልና መኖ ዝርያዎችን የመለየትና የመሞከር ስራዎችን በመስራት 1000 ሄ/ር እንዲሸፈን ይደረጋል።

የኮትቻ አፈር ምርታማነትን ማሳደግ

በአለፉት ዓመታት የኮትቻ አፈርን ለማልማት በተደረጉ ጥረቶች እርስዎ እደሩ በማሳወቅ ውስጥ የሚገኘውን ትርፍ ውህ ለማጠናቀቅ የሚረዳውን የአይባር ቢቢሌም ቴክኖሎጂ መጠቀም እና የተንግፈፈውን ትርፍ ውህ በኩራ በማጠራቀም በዓመት ሁለትና ሶስት ጊዜ ለማምረት ሙከራዎች ተደርገዋል። በተጨማሪም ትርፍ ውህ ማጠናቀቅ በማይቻልባቸው አካባቢዎች እርስዎ እደሩ የተለያዩ ቴክኖሎጂዎችን (ካምበር ቤድ፣ ተስማሚ የሩዝ ዝርያዎችን መጠቀም) እና ውጤታማ የሆኑ ባህላዊ አሰራሮች እንዲተዋወቅና እንዲጠቀም አማራጭ የመፍጠር ተግባራት ተከናውነዋል።

ሆኖም ግን ከችግሩ ስፋትና የኮትቻ አፈር ልማት የሰብሎች ምርትና ምርታማነትን ለማሳደግ ካለው ከፍተኛ እምቅ አቅም እንዳር እስካሁን የተሰሩት ስራዎች በቂ በቂ ባለመሆናቸው የተጠናከረ ስራ መስራት ይገባናል።

ሀ/ ትርፍ ውሃ ማጠናቀቅ ቴክኖሎጂዎችን በስፋት መጠቀም

ለዚህም ከአጋር አካላት ጋር በመተባበር ነባሩን የኮትቻ አፈር የሆዝብ ንቅናቄ ስራ አጠናክሮ በማስቀጠል በስራ ላይ የዋሉ የውሀ ማሳባሰቢያ ቴክኖሎጂዎችን የመለየት በሰርቶ ማሳደጃዎች ሙከራ ማካሄድ እና ማስፋት ስራዎች ይሰራሉ። በተጨማሪም ከከፍተኛ ትምህርትና ከምርምር ተቋማት ጋር በመቀናጀት አዋጪ እና ተስማሚ የሆኑ የኮትቻ አፈር የውሀ ማሳባሰቢያ ተጨማሪ ቴክኖሎጂዎችን እና አሰራሮችን ማፍለቅና ማሰራጨት ስራዎች ይሰራሉ። ስለሆነም የተሻሻለ የኮትቻ አፈር ልማት ቴክኖሎጂ ፓኬጅ ተግባራዊ በማድረግ 600,000 ሄ/ር ለማልማት አስፈላጊው ድጋፍ ይደረጋል። የኮትቻ አፈር ልማት ለማስፈጸም 15,000 ቢቢሌም ስርጭት ተግባራዊ ይደረጋል።

የተፈጥሮ ማዳበሪያዎችን አጠቃቀም ማሻሻል

ለዚህም በተለያዩ የአገራችን አካባቢዎች የአፈር ስነ-ሕይወታዊ አካላት ብዝሃነት ያሉበትን ደረጃ ለማወቅ ጥናት ማድረግ፣ በየስነምህዳሩ የተለዩ ጠቃሚ የሆኑ ስነ ህይወታዊ አካላት የሚባዙበትን የአሰራር ዘይቤዎች ማመቻቸት፣ የተባዙበትን ስነ ህይወታዊ አካላት በሰርቶ ማሳደጃ ማስተዋወቅ እና ወደ ኤክስቴንሽን ፓኬጅ ማስገባት ማስፋት እና የስነ ህይወታዊ አካላት ተግባራት ክትትል እና ግምገማ በማካሄድ የማሻሻያ ስራዎችን መስራት ያስፈልጋል። እነዚህ ስራዎችም ከምርምርና ልማት አጋር አካላት ጋር በቅንጅት ይሰራሉ።

የአፈር ንጥረ-ነገር ይዘት ከሚመናመንባቸው ምክንያቶች አንዱና ዋናው ሰብሎችን በማምረት ሂደት ከአፈሩ የሚወስዱትን ንጥረ-ነገሮች ወደአፈሩ የመመለስ ባህል ስለሌለ ነው። ይህንም ችግር ማስወገድ የሚቻለው የተወሰነውን የእርሻ ተረፈ ምርት በእርሻ ማሳ ላይ ለማስቀረት ወይም ተረፈ ምርቶችን ከሌላ ቦታ በማምጣት መጨመር የሚያስችሉ ስራዎችን ስናከናውን ነው። በጥናት ላይ የተመሰረተ የዕቀባ እርሻን ማስፋት የሚያስችሉ አሰራሮችን ከአካባቢው ባዩራዚካልና ሶቪዮ-ኢኮኖሚያዊ ሁኔታዎች ጋር በማጣጣም መተግበር ያስፈልጋል። የአፈር ለምነት መራቆት ችግርን ለመቅረፍ ተደጋጋሚ እርሻን በመቀነስና ውስን እርሻ በማካሄድ፣ በሽፋን/አረንጓዴ ማዳበሪያ ሰብሎች/በጉዝጓዝ መልክ በዘላቂነት አፈርን በመሸፈን ለጎርፍ እንዳይጋለጥ በማድረግ የአፈር መሸርሸርን በመቀነስ እንዲሁም በፈረቃ/በሰብጥር የሚመረቱ ሰብሎችን በማስፋት የሰብል ምርትና ምርታማነትን ለማሳደግ ይሰራል። በሀገር ውስጥም ሆነ በዓለም አቀፍ ደረጃ ያለውን ልምድና እውቀት በመቀመር የአቀባ እርሻ የአሰራር መመሪያ እንዲዘጋጅ በማድረግና በየደረጃው ለሚገኙ አካላት ግንዛቤ በመፍጠር የዕቀባ እርሻን በኤክስቴንሽን ሥርዓት ውስጥ በማካተት በሰርቶ ማሳደጃዎችና በአ/አደር ማሳ ላይ የማስተዋወቅና የማስፋት ስራ ይከናወናል።

ሀ/ የአቀባ እርሻን ማስፋት

በሀገራችን ለዕቀብ እርሻ ትግበራ በከፍተኛና በመካከለኛ ደረጃ ተስማሚ እንደሆኑ በጥናት በተለይ አካባቢዎች ቅድሚያ ትኩረት በመስጠት በየደረጃው በቂ ግንዛቤ በመፍጠርና የአመለካከት ለውጥ በማምጣት የዕቀብ እርሻን ለማስፋፋት በተጠናከረ ቅንጅታዊ እሴት የሚተገበር ይሆናል። ስለሆነም የዕቀብ እርሻ ቴክኖሎጂን በሰርቶ ማሳያ ማዕከልና በሞዴል አ/አደር 4,000 ሰርቶ ማሳያዎችን በመስራት የማስተዋወቅና የማስፋት ስራ ይሰራል።

ለ/ ኮምፖስት እና ፍግ በስፋት ማዘጋጀት እና መጠቀም

የአፈር ለምነት እና ጤንነትን ለማሻሻል የሚረዱ የተፈጥሮ ቁስ አካላትን በስፋት መጠቀም ይቻል ዘንድ የአፈር ንጥረ-ነገርና ካርቦናዊ ቁስ ይዘት ለማሻሻል የሚረዱ የተሳቦ ቀልዝን፣ ኮምፖስትና ፍግን በመላ አገሪቱ በስፋት መጠቀም ይገባል ። ስለሆነም 90 ሚ/ሜ/ኩ ኮምፖስት ጥቅም ላይ በማዋል 1.1 ሚ/ን ሄ/ር ለማልማትና የተፈጥሮ ቁስ አካል (OM) ለማሻሻል ድጋፍና ክትትል ይደረጋል። የባዮሰላሪ ቴክኖሎጂን በ 21,188 አርሶና አርብቶ አደሮችን ተጠቃሚ በማድረግ የአፈር ተፈጥሯዊ ቁስ አካል (OM) መጠን ለማሻሻል ድጋፍና ክትትል ይደረጋል።

ሐ/ ቨርሚኮምፖስት ማዘጋጀትና መጠቀም

በሀገራችን የቨርሚኮምፖስት የማምረትና የመጠቀምን እንቅስቃሴ የተጀመረ ቢሆንም አፈጻጸሙ በዝቀተኛ ደረጃ ላይ የሚገኝ በመሆኑ የተጠናከረ እንቅስቃሴ ማድረግ ይተባብራል። ስለሆነም በ2013 ዓ/ም የቨርሚኮምፖስት ቴክኖሎጂዎችን በአራቱ ዋና ዋና ክልሎች፣ በቤንሻንጉል ጉሙዝ፣ በሀረሪ ክልሎችና ድራዳዋ ከተማ አስተዳደር በ20,000 አዳዲስ አርሶ አደሮች ላይ የማስተዋወቅ ስራ ይከናወናል።

የማእድን ማዳበሪያ አጠቃቀም ማሻሻል

የአፈር ንጥረ-ነገር መመናመን ችግርን ለመፍታት መሰራት ካለባቸው ስራዎች መካከል የአፈሩን ይዘትና የሰብሎችን ፍላጎት መሰረት ያደረገ የማዳበሪያ ምክረ-ሃሳብ ማዘጋጀት አንዱ ሲሆን ለዚህ ስራ ወሳኝ የሆነው የአፈር ንጥረ-ነገር ይዘት በኢትዮጵያ የአፈር ሃብት መረጃ ስርዓት ፕሮጀክት (EthioSIS) በመላ አገሪቱ በሚባል ደረጃ የተሰራ ሲሆን በዚህም የተነሳ የአፈር ምርመራን መሰረት ያደረገ የማዕድን ማዳበሪያ አጠቃቀም ስርዓት በአገር ዓቀፍ ደረጃ ተተግብሯል። ከዚህም አንጻር ቀደም ሲል በሀገር አቀፍ ደረጃ ሁለት ዓይነት የማዕድን ማዳበሪያዎች (ዳፕና ዩሪያ) ብቻ ጥቅም ላይ ሲውሉ የነበረበትን የማዳበሪያ ምክረ ሀሳብ በማሻሻል በአሁኑ ወቅት በሀገራችን ከሁለቱ የማዕድን ማዳበሪያ ምንጮች በተጨማሪ ፖታሽ፣ ሰልፈር፣ ዚንክ እና ቦሮን የመሳሰሉ የማዕድን ማዳበሪያዎች በምጥን መልክ በማዘጋጀት እና ለአርሶ አደሩ በስፋት በማስተዋወቅ እና ተደራሽ በማድረግ ምርት እና ምርታማነትን ማሳደግ ተችሏል። ከዚህም ጎን ለጎን የምጥን ማዳበሪያ ማቀነባበሪያ ፋብሪካዎች በኦሮሚያ፣ አማራ፣ ትግራይ እና ደ./ብ./ብ/ሕ ክልሎች እንዲቋቋሙና እገልግሎት እንዲሰጡ ጥረት ተደርጓል።

ሆኖም የተሟላ የማዳበሪያ ምክረ-ሃሳብ ከአፈር ምርመራ ውጤት በተጨማሪ የሰብሎችን የንጥረ-ነገር ፍላጎት ያገናዘበ መሆን ቢኖርበትም ይህ የምርምር ስራ በተሟላ ሁኔታ ባለመሰራቱ በሚቀጥሉት ተከታታይ አመታት ጊዜ ውስጥ ቅድሚያ ተሰጥቶት መሰራት ይገባዋል።

ሀ/ የማዳበሪያ ምክረ ሃሳብ ማዘጋጀት

የአፈር ዓይነት፣ የመሬት አቀማመጥን፣ ስነ-ምህዳር እና የሰብል ፍላጎትን የአመራረት ስርዓትን ያማከለ በምርምር የተረጋገጠ የማዕድን ማዳበሪያዎች መጠንና አጠቃቀም ተግባራዊ ለማድረግ ከፌዴራልና የክልል ምርምር ተቋማት ጋር በትብብር በመስራት የማዕድን ማዳበሪያዎች ምክረ ሀሳብ ለአገሪቷ የእርሻ መሬቶች ማዘጋጀትና የተዘጋጀውን ምክረ ሀሳብ መረጃ ለተጠቃሚው ማሰራጨትና መተግበር፣ የተዘጋጀውን ምክረ ሀሳብ ያመጣውን ውጤት በመገምገም የወደፊት አቅጣጫ የማስቀመጥ ስራ ይሰራል።

እንደዚሁም ከክልል የግብርና መዋቅር ጋር በመቀናጀት ስነምህጻናት፣ የመሬት አቀማመጥን እና የአፈር ዓይነትን መሰረት ባደረገ መልኩ የአፈር ለምነት እና ጤንነት ማሻሻያ ቴክኖሎጂዎች አጠቃቀም የምክር አገልግሎት በየቋንቋዎች የሚሰጥበት መመሪያ የማዘጋጀት፣ መስጠትና አገልግሎት አሰጣጡን በመገምገም እንዳስፈላጊነቱ የማሻሻል ስራ ይሰራል።

በተጨማሪም ከፌዴራልና የክልል ምርምር ተቋማት ጋር በመቀናጀት በመስኖ ለሚለሙ ሰብሎች የማዕድን ማዳበሪያ አጠቃቀም ምክረ ሃሳብ እና ፓኪጅ ማዘጋጀት፣ የትግበራ ዕቅድ ማውጣትና መተግበር እንዲሁም አፈጻጸሙን የመገምገም ስራዎች ይሰራሉ። በምርምር የተደገፈ የማዳበሪያ አጠቃቀም ምክረ ሃሳብ (fertilizer recommendation advisory service) ተግባራዊ ለማድረግ የሚከናወነውን ዘርፉ በበላይነት የሚመራውን ከ700 በላይ ምርምር ከግብርና ምርምር ካውንስል ጋር በመተባበር ሀገራዊ የማዳበሪያ ምርምር ክትትል ይደረጋል። የማዳበሪያ ጥራት ደረጃዎችን፣ የማዳበሪያ ምዝገባን፣ የላቦራቶሪ ትንተና ሂደት እና የማዳበሪያ ጥራት ቁጥጥር (Inspection) ሰነዶችን የማጠናቀቅ እና ከተለያዩ በአፈር ለምነት ስራ ላይ የተሰማሩ ባለድርሻ አካላት (LLRP, PASSIDP, IFAD, GIZ, CIMMYT, CASCAP, CFGB, NORAD etc....) ጋር ያለንን ቅንጅታዊ እሴት የማጠናከር ስራዎች ይሰራሉ።

ለ/ የማደበሪያ ጥራት መቆጣጠር

ከውጭ ተገዝተውም ይሁን በሃገር ውስጥ ተመርተው ለምርት ማሳደጊያ ግብአትነት የሚቀርቡ ማዳበሪያዎች የፊዚካልም ይሁን የኪሚካል ይዘታቸው ትክክለኛውን ስታንዳርድ ጠበቀው የተመረቱና የቀረቡ መሆናቸውን የማረጋገጥ ስራ መሰረት ይኖርበታል ። ስለሆነም የማዳበሪያ ጥራት ቁጥጥር ስርዓት ለመዘርጋት የሚያስችል በአማካሪ (Consultancy) ጥናት የተደገፈ የአደረጃጀት ሰነድ በማጠናቀቅ ስራ ላይ ይውላል።

የአፈር ብክለት በመቀነስ የአፈር ምርታማነትን ማሻሻል

ከቅርብ ጊዜ ወዲህ በአገራችን የከተሞችና የኢንዱስትሪዎች መስፋፋትን ተከትሎ ከቁጥጥር ማነስ የተነሣ ቀላል የማይባል የእርሻ መሬት በኢንዱስትሪ ዝቃጭ/ፍሳሽ የመበከል ችግር እያጋጠመው ይገኛል። ይህንንም ችግር ለመቅረፍ ከምርምር ማዕከላትና በአካባቢ ደህንነት ላይ ከሚሰሩ አካላት ጋር በመተባበር የአፈር ብክለት ተጋላጭነት ደረጃዎችን በካርታ ማመላከት፣ አካባቢዎችን ከብክለት መከላከል እና የተበከሉትን የማከም ስራዎች ይሰራሉ።

የብሔራዊ አፈር ምርመራ ማዕከል ሥራዎች

የአፈር ላቦራቶሪዎችን አቅምና የአሰራር ደረጃ ማሻሻል

የአፈር ምርመራ ቤተ-መ-ከራዎችን በማጥናት የደረጃ መስፈርት በማዘጋጀት ደረጃ መስጠት፣ ደረጃቸውን በማሻሻል አስተማማኝ፣ ገበያ ተኮር እና ጥራት ያለው አገልግሎት እንዲሰጡ ማድረግ ይገባል።

ሀ/ የአፈር ምርመራ ማዕከሉን የመፈጸመ አቅም መገንባት

የብሔራዊ አፈር ምርመራ ማዕከል እና ክልል አፈር ምርመራ ላቦራቶሪዎች ከኢትዮጵያ ተስማሚነት እና ምዘና ደረጃዎች ማረጋገጫ ኤጀንሲ ጋር በመተባበር የአፈር ምርመራ ቤተ-መ-ከራዎች ሁኔታ ማጥናት የደረጃ መስፈርት በማዘጋጀት ደረጃ መስጠት እና የአፈር ምርመራ ቤተ-መ-ከራ መሣሪያዎች ዘላቂ የጥገና ሥርዓት መዘርጋት ይገባል። በተጨማሪም የብሔራዊ አፈር ምርመራ ማዕከል እና ክልል አፈር ምርመራ ላቦራቶሪዎችን በመረጃ መረብ በማስተሳሰርና በማዘመን የብቃት ደረጃቸውን እንዲያሻሽሉ ይደረጋል። እንደዚሁም ከአጋር አካላት ጋር (በተለይ OCP) ጋር በመተባበር ጥራታቸውን የጠበቁ ተንቀሳቃሽ የአፈር ምርመራ ላቦራቶሪዎችን በመ-ከራ ደረጃ ተግባራዊ በማድረግ እና በማስፋፋት ገበያ ተኮር የሆነ አገልግሎት እንዲሰጡ ማስቻል እና አገልግሎቱን በስፋት ተደራሽ የማድረግ ስራ ይሰራል።

ለ/ የፍላጎት ምርመራና ትንተና አገልግሎት አቅርቦትን ማሳደግ፣

የግብርና ምርትና ምርታማነትን በማሳደግ የግብርናውን ክፍለ ኢኮኖሚ ልማት ለመደገፍና እርሶ እድሩን ተጠቃሚ ለማድረግ የአፈር ምርመራ ውጤትን መሰረት ያደረገ የማዳበሪያ አጠቃቀም ሥርዓት መገንባት ለማራጭ የሌለው ጉዳይ ነው። ለዚህ ስኬት ደግሞ ጥራት ያለውና ቀልጣፋ የናሙና ምርመራ አገልግሎት መኖሩ ጉልህ ድርሻ አለው። በመሆኑም በ2013 በጀት አመት ዓለም አቀፍ ተቀባይነት ያለው ሥርዓትን በመዘርጋት ዘመናዊ አስተማማኝና ቀልጣፋ የናሙና ምርመራ አገልግሎት እንዲኖር በማድረግ ከተለያዩ ባለድርሻ አካላት የሚመጡ 40,000 የአፈር፣ የዕቅድና የውሃ ናሙና ፓራሜትሮችን በላብራቶሪ የፊዚካልና ኬሚካል እንዲሁም 1600 የአፈር ናሙናዎችን የስፔክትራል (infrared scanning) ምርመራ በማድረግ ጥራት ያለው ውጤት ለመስጠት በዕቅድ ተይዟል።

ሐ/ የህያው ማዳበሪያ ምርት ማምረትና ለተጠቃሚ ባለድርሻ አካላት ማሰራጨት

የአፈር ለምነትን በማሻሻል የጥራጥራ ሰብሎችን (አተር፣ ምስር፣ ባቁላ፣ ሽምብራ፣ አኩሪ አተርና ቦሎቄ) ምርትና ምርታማነት በማሳደግ የግብርናውን ክፍለ ኢኮኖሚ እድገት ለመደገፍ ለጥራጥራ ሰብሎች ምርታማነት ጭማሪ የሚውል ህያው ማዳበሪያ ቡድኖችና በጥራት አምርቶ ለተጠቃሚ ባለድርሻ አካላት ለማሰራጨት ከፍተኛ ጥረት እያደረገ የሚገኝ ቢሆንም ተግባሩን አጠናክሮ መቀጠል ይገባል። በመሆኑም ምርቱን ተደራሽ ለማድረግ እስከ በጀት አመቱ መጨረሻ ድረስ 55,000 ፓኬት ህያው ማዳበሪያ ምርት አምርቶ ለባለድርሻ አካላት ለማሰራጨት ከፍተኛ ጥረት የሚደረግ ሲሆን በዚህም 13,750 ሄ/ር የጥራጥራ ማሳ በህያው ማዳበሪያ ይለማል ተብሎ ይጠበቃል።

በተጨማሪም ብሔራዊ የአፈር ምርምር ማዕከል የህያው ማዳበሪያ አምራች በሆኑ የግል ድርጅቶች እየተመረተ ለተጠቃሚ እርሶ እድሮችና ባለድርሻ አካላት እየተሰራጨ ያለውን ህያው ማዳበሪያ ጥራቱ የተጠበቀ መሆኑን ለማረጋገጥ ምርቱ ለባለድርሻ አካላት ከመሰራጨቱ በፊት ከተመረተው ህያው ማዳበሪያ ላይ ናሙና በመሰብሰብና በላብራቶሪ ምርመራ በማድረግ የጥራት ቁጥጥር እያደረገና ግብረ መልስ እየሰጠ ይገኛል። በ2013 የምርት ዘመንም ማዕከሉ ከግል ድርጅቶቹ 6 አይነት (የባቁላ፣አተር፣ ቦሎቄ፣ ሽምብራ፣ ምስርና አ/አተር) የህያው ማዳበሪያ ናሙና በመሰብሰብና በላብራቶሪ የጥራት ቁጥጥር ምርመራ በማድረግ ለባለድርሻ አካላት ግብረ-መልስ ለመስጠት ታቅዷል። ይህም ተጠቃሚ ባለድርሻ አካላት ምርቱን ያለምንም ስጋት እንዲጠቀሙ ከማስቻሉም በላይ በምርት ላይ የሚያስከትለውን አሉታዊ ተፅዕኖ ለመቅረፍ ያስችላል።

መ/ የኖራ ምርት ጥራት ቁጥጥር ስራ

የአሲዳማ አፈርን ምርታማ ለማድረግ የሚደረገው ጥረት ለማሳካት ማዕከሉ በየአመቱና በየሩብ አመቱ የኖራ ማምረቻ ጣቢያዎችን ጉብኝት በማድረግ የሚመረተው የኖራ ምርት ጥራቱ የተጠበቀ መሆኑን ለማረጋገጥ ከኖራ ምርትና ጥራ ዕቃ ናሙና በመሰብሰብና በላብራቶሪ በመመርመር ለባለድርሻ አካላት ግብረ መልስ እየሰጠ ይገኛል። በተጨማሪም በተጓዳኝ የቱክኒክ ጉዳዮች ላይ (የኖራ ወፍጮ ጥገና፣ ተከላ፣ የምርት አዘገጃጀት፣ ስልጠናና በአስዳማነት ስፋት ጥናት በመሳሰሉት ላይ) ድጋፍ ለማድረግ ታሳቢ ተደርጎ ታቅዷል። ከዚህም አንጻር በ2013 በጀት አመት በየሩብ አመቱ ከኖራ ምርትና ጥራ ዕቃ ናሙና በመሰብሰብና በላብራቶሪ ምርመራ በማድረግ ለባለድርሻ አካላት በጥራቱ ዙሪያ ግብረ መልስ ለመስጠትና ክትትል የማድረግ ተግባራት የሚፈጸሙ ይሆናል።

የማስፈጸሚያ ስልቶች

አቅም ግንባታ ሥራዎች

የተፈጥሮ ሀብት አጠባበቅና አጠቃቀም ላይ ያተኮረ ተክኖሎጂ አጠቃቀምን መሠረት ያደረገ የተፋሰስ ልማት፤ በመሬት አስተዳደርና አጠቃቀም፤ በመሥሪያ ወሀ አጠቃቀም፤ በአፈር ለምነት ማሻሻያ፤ በጂኦስፓሻል፤ በቤተሰብ ኑሮ ማሻሻያና ገበያ ትሥሥር፤ በሥርዓተ-ምግብ፤ በሥራ ፈጠራ እና በብዝሃነት ፕላን አዘገጃጀት ላይ የክህሎት ክፍተትንና የአቅም ውስንነትን በመለየት ለባለሙያዎችና ለተጠቃሚዎች የአቅም ግንባታ ስልጠና ይሰጣል። ለአቅም ግንባታ ሥራዎች የሚረዱ የተለያዩ የሥልጠና ሠነዶች የማዘጋጀት ተግባራት ይፈጸማሉ።

የሪፎርምና እደረጃጀት ሥራዎችን

የምግብ ዋስትና ፕሮግራም የበለጠ ውጤታማና ስኬታማ እንዲሆን የሪፎርም አሰራርና አደረጃጀትን ከማሻሻል አንጻር የልማታዊ ሴኩተኔት ፕሮግራም እና የዕለት ደራሽ የምግብ እህል አቅርቦትና ሥርጭት ኦፕሬሽን የማዋዕድ ሥራ ተግባራዊ ይደረጋል። ይኸውም በምግብ ዋስትና ፕሮግራሞች ትግበራ ሂደት የተባታተነ እና ያልተናበበ አደረጃጀትን አንድ ወጥ በሆነ ሁኔታ በማዋሃድ የተቀላጠፈ የስራ ፍሰት ያለውና የተናበበ እንዲሆን በማድረግ የተሻለ አገልግሎት እንዲሰጥ ይደረጋል።

የማስፈጸሚያ በጀት፤

በየሥር ክፍሉ የሚመደበው በጀት ከፕሮግራሙ ውጤት እና ቁልፍ አፈፃፀም አመልካችን መሠረት ያደረገ የበጀት አመዳደብ ተግባራዊ የሚደረግ ሲሆን የበጀት አጠቃቀሙም የፕሮግራሙ ውጤትን በተከለ አካሄድ እንዲፈጸም ይደረጋል።

የክትትልና ግምገማ ስርዓት

የዘርፉ የበላይ አመራር የዘርፉን እቅድ ዝግጅት፣ ክትትልና ግምገማን ለመምራትና ለማስተባበር ከተሰጠው ኃላፊነት አኳያ በዋናነት የ2013 ዓመታዊ ዕቅድ አፈፃፀም ክትትልና ግምገማ ስራው በከፍተኛ አመራሩ የሚመራና የሚደገፍ ይሆናል። የሚኒስቴር መሥሪያ ቤቱ የፕላንና ፕሮግራም ዳይሬክቶሬት ከዘርፉ ዳይሬክቶሬቶች እንዲሁም በክልል፣ በዞን እና በወረዳ የሚገኙ በለድርሻ አካላት እቅድ ክትትልና ግምገማን በማስፈጸም ረገድ ዋነኛ ባለቤት በመሆን ከሌሎች ባለድርሻ አካላት ጋር በቅርበት ይሰራሉ።

እነዚህ አካላት ከአስተዳደራዊ ምንጮች እና ከሌሎች ተያያዥነት ከላቸው አካላት የሚገኙ መረጃዎችን መሠረት በማድረግ እንዲሁም በናሙና ጥናት እና ከአስተዳደር መዛግብት የሚሰበሰቡ መረጃዎችን በማቀናበርና በመተንተን ወቅታዊ ሪፖርቶችን ያዘጋጃሉ። የሩብ ዓመት ሪፖርት ከመዘጋጀቱ በፊት ለሪፖርት ዝግጅቱ ግብዓት ለማግኘት ይቻል ዘንድ ዓመታዊ የጋራ ክትትል ዕቅድን መሰረት ያደረገ የመስክ ክትትልና ድጋፍ ይደረጋል።

ወቅታዊ ሪፖርቶችንና የመስክ ግምገማዎችን መሠረት በማድረግ በየሩብ ዓመቱ በአፈፃፀም ሂደት ለታዩ ችግሮች አፋጣኝ መፍትሔ በመስጠት አፈፃፀሙን ለማሳለጥ እንዲያስችል በተለያዩ ደረጃ የምክክርና መማማር መድረኮች ይዘጋጃሉ። እነዚህም መድረኮች በዘርፉ በፈፃሚዎች ደረጃ፣ የክልሎችና የፌዴራል ባለድርሻ አካላት ጋር የምክክር መድረክ፣ በፖርላማ ደረጃ በግብርናና አርብቶ አደር ጉዳዮች ቋሚ ኮሚቴ የሚከናወኑ የአፈፃፀም ግምገማ ሲሆን ከየመድረኮች የሚገኙ ግብረመልሶች በአግባቡ ተተንትነው የሚገኙ ምርጥ ተሞክሮዎችና ልምዶች በቀጣይ የአፈፃፀም ሂደት መካተት እንዲችሉ የማመቻቸት ሥራዎች ይካሄዳሉ።

ክፍል ሶስት፡ ቁልፍ የስኬት መስኮች

3.1 ግብርና ኤክስቴንሽን

አገልግሎት ሽፋንና ጥራቱን ለማሳደግ በ2012/13 በጀት ዓመት የኤክስቴንሽን አገልግሎት ለሚፈልጉ ተጠቃሚዎችን ቁጥር አሁን ካለበት ከ10,408,000 ወደ 11,195,000 ለማድረስ ድጋፍ ይደረጋል። በሰብል ልማት የሙሉ ፓኬጅ ተጠቃሚዎች ቁጥር አሁን ከተደረሰበት 6.1 ሚሊዮን ወደ 6.952 ሚሊዮን ለማሳደግ ይሰራል። ፣በግብርና ኤክስቴንሽን አገልግሎት ፕሮግራም የኤክስቴንሽን አገልግሎት በኮቪድ ወረርሽኝ ምክንያት እንዳይደናቀቁ በቴክኖሎጂ እንዲደገፍ ይደረጋል። የአ/አደር ማሰልጠኛ ማዕከል አገልግሎት ለማሻሻል በ3516 ማዕከላት የሰርቶማሳያ እንዲሰራ ድጋፍና የመስጠት ሰራ ይሰራል።

3.2 ግብርና ቴክኒክና ሙያ ስልጠና

በአስራ አንድ የሥልጠና መስኮች (ሰብል ልማት፣ እንስሳት እርባታ፣ እንስሳት ጤና፣ ተፈጥሮ ሀብት፣ አነስተኛ መስኖ፣ ግብርና ሜካናይዜሽን (ኦፕሬሽን እና ሜይንቴይናንስ)፣ ጎ/ሥራ (ሥራ አመራር፣ ሂሳብ አያያዝ እና ግብይት) እዲሁም መሬት አስተዳደር) በመደበኛ የስልጠና ፕሮግራም 9750 (ወንድ 5655 ሴት 4095) የደረጃ IV ስልጠና ይሰጣል። ከዚሁ ጋር ተያይዞ በሁለት ኮሌጆች በማታና በተከታታይ ፕሮግራም በግል የሚማሩ 2071 (ወንድ 1408 ሴት 663) የደረጃ

IV ስልጠና ይሰጣል፤ የግብርና ስልጠና ኮሌጆች በፀደቀው ደንብ መሰረት በቦርድ የሚተዳደሩበት ሁኔታ በማመቻቸት የቦርድ አባላት እንዲሰየሙ ይደረጋል፤ ኮሌጆቹ ከማማር ማስተማር ጎን ለጎን አካባቢውን ህ/ሰብ ለመደገፍ ከምርምርና ከክፍተኛ ትምህርት ተቋማት የሚወጡትን ቴክኖሎጂ ማላመድ፣ ማባዘት እና ወደ ህብረተሰቡ የማሸጋገር ስራዎች ይሰራሉ።

3.3 ግብርናምርምር

በ2013 የበጀት ዓመት የኢትዮጵያ ግብርና ምርምር ኢንስቲትዩት አራቱን ዓበይት ተግባራት ማለትም በቴክኖሎጂና መረጃ አቅርቦት፣ ለቴክኖሎጂ ተጠቃሚዎች የሚሰጡ የአቅም ግንባታ ስልጠናዎች፣ የቴክኖሎጂ ማስተዋወቅ፣ ቅድመ ማስፋፋት ሥራዎች እና የቴክኖሎጂ ብዙት ስራዎች እንዲሁም ሌሎች ደጋፊ ስራዎችን አስመልክቶ ያቀዳቸው ተግባራት እንደሚከተለው ቀርበዋል።

3.3.1 የቴክኖሎጂናመረጃአቅርቦት

የኢትዮጵያ የግብርና ምርምር ኢንስቲትዩት የተጣለበትን አገራዊ የቴክኖሎጂ ማቅረብ ኃላፊነት ለመወጣት በሚያደርገው እንቅስቃሴ በ2013 የበጀት ዓመት በ21 የምርምር ማዕከላት እንዲሁም ከተለያዩ የክልልና ዩኒቨርሲቲ ተቋማት ጋር በመተባበር ቀደም ሲል በተለያዩ የምርምር መስኮች በተጀመሩና በፅቅዱ ዓመት ተከናወነው በሚጠናቀቁ የምርምር ተግባራትና መዳረሻ ውጤቶች ላይ የተመሰረቱ፣ ምርትና ምርታማነትን በማሻሻል ለምግብ ዋስትና፣ ለውጭ ገበያና ለአግሮ ኢንዱስትሪ ግብዓት አስተዋፅኦ የሚያደርጉ 519 ውጤቶችን (103 ቴክኖሎጂዎች እና 416 መረጃዎች) እንደሚያቀርብ ይጠበቃል።

3.3.2 የቴክኖሎጂማስተዋወቅሥራዎች

የኢትዮጵያ የግብርና ምርምር ኢንስቲትዩት በ2013 በጀት ዓመት በሰብል ምርምር 10,252 (8,012 ወንድና 2,240 ሴት)፣ በእንስሳት ምርምር 1,947 (1,472 ወንድና 475 ሴት)፣ በተፈጥሮ ሃብት አያያዝ ምርምር 2,826 (2,083 ወንድና 743 ሴት)፣ በግብርና ባዮቴክኖሎጂ ለ305 (156 ወንድና 149 ሴት)፣ በግብርና ምህንድስና ለ1,241 (843 ወንድና 398 ሴት)፣ የቴክኖሎጂ ስርዓትና ኮሚውኒኬሽን ለ16,338 (11,947 ወንድና 4,391 ሴት)፣ ምግብ ሣይንስ እና ስነ-ምግብ ለ255 (48 ወንድና 207 ሴት) እንዲሁም አርብቶ አደር እና ከፊል አርብቶ አደር ክልሎች ምርምርና ኢክስቴንሽን 799 (579 ወንድና 220 ሴት) በድምሩ ለ33,963 (25,140 ወንድና 8,823 ሴት) አርሶ አደሮች፣ አርብቶ አደሮች፣ ከፊል አርብቶ አደሮች፣ የልማት ጣቢያ 23 ሠራተኞች፣ የግብርና ባለሙያዎች፣ የዘር አባዣዎች፣ የግል ባለሀብቶች እና ከተለያዩ የልማት ድርጅቶች ለተውጣጡ አካላት እዳዲስና ነባር ቴክኖሎጂዎችና መረጃዎችን የማስተዋወቅ ሥራዎችን ለማከናወን አቅዷል።

3.3.3. የቴክኖሎጂየቅድመ-ማስፋፋትሥራዎች

የኢትዮጵያ የግብርና ምርምር ኢንስቲትዩት በ2013 በጀት ዓመት በሰብል ምርምር 4,968 (3,754 ወንድና 1,214 ሴት)፣ በእንስሳት ምርምር 1,840 (789 ወንድና 1,051 ሴት)፣ በተፈጥሮ ሃብት አያያዝ ምርምር 2,047 (1,524 ወንድና 523 ሴት)፣ በግብርና ባዮቴክኖሎጂ ለ500 (400 ወንድና 100 ሴት)፣ በግብርና ምህንድስና ለ1,277 (892 ወንድና 372 ሴት)፣ የቴክኖሎጂ ስርዓትና ኮሚውኒኬሽን ለ25,276 (19,911 ወንድና 5,365 ሴት)፣ እንዲሁም አርብቶ አደር እና ከፊል አርብቶ አደር ክልሎች ምርምርና ኢክስቴንሽን 440 (230 ወንድና 210 ሴት) በድምሩ ለ36,335 24 (27,500 ወንድና 8,835 ሴት) አርሶ አደሮች፣ አርብቶ አደሮች፣ ከፊል አርብቶ አደሮች፣ የልማት ጣቢያ ሠራተኞች፣ የግብርና ባለሙያዎች፣ የዘር አባዣዎች፣ የግል ባለሀብቶች እና ከተለያዩ የልማት ድርጅቶች ለተውጣጡ አካላት እዳዲስና ነባር ቴክኖሎጂዎችን የቅድመ-ማስፋፋት ሥራዎችን ለማከናወን አቅዷል።

3.3.4. ለቴክኖሎጂተጠቃሚዎችየሚሰጡየአቅምግንባታስልጠናዎች

የኢትዮጵያ የግብርና ምርምር ኢንስቲትዩት በ2013 በጀት ዓመት በቴክኖሎጂ አጠቃቀምና ግንዛቤ ላይ ያተኮሩ በሰብል ምርምር ለ10,912 (8,218 ወንድና 2,694 ሴት)፣ በእንስሳት ምርምር ለ8,073 (5,342 ወንድና 2,731 ሴት)፣ በተፈጥሮ ሃብት አያያዝ ምርምር ለ9,616 (7,467 ወንድና 2,149 ሴት)፣ ሰብል ጥበቃ ለ588 (509 ወንድና 79 ሴት)፣

በግብርና ባዮ-ቴክኖሎጂ ለ666 (545 ወንድና 121 ሴት)፣ በግብርና ምህንድስና ለ2,106 (1,500 ወንድና 606 ሴት)፣ ምግብ ሣይንስ እና ስነ-ምግብ ለ1,400 (450 ወንድና 950 ሴት)፣ በአየር ፀባይ፣ ጂኦስፓሻል እና ባዮሜትሪክስ ለ1,282 (935 ወንድና 347 ሴት)፣ የቴክኖሎጂ ስርዓትና ኮሚውኒኬሽን ለ24,834 (18,552 ወንድና 6,282 ሴት)፣ የቴክኖሎጂ ብዙትና ዘር ምርምር 174 (134 ወንድና 40 ሴት) 25 እንዲሁም በእርብዳ አደር እና ከፊል እርብዳ አደር ክልሎች ምርምርና ሌክስቴንሽን ለ1,780 (1,004 ወንድና 776 ሴት)፣ በድምሩ ለ61,431 (44,656 ወንድና 16,775 ሴት) አርሶ አደሮች፣ እርብዳ አደሮች፣ ከፊል እርብዳ አደሮች፣ የልማት ጣቢያ ሠራተኞች፣ የግብርና ባለሙያዎች፣ የዘር አባዦች፣ የግል ባለሀብቶች እና ከተለያዩ የልማት ድርጅቶች ለተውጣጡ አካላት የእቅም ማህበረሰብ ለመስጠት አቅዷል።

3.3.5. የቴክኖሎጂ ብዙት ስራዎች

ኢንስቲትዩቱ ከምርምሩ ጎን የግብርና ልማቱ ሥራ በቴክኖሎጂ አቅርቦት ለመደገፍና የምርምር አቅሙን ለመገንባት በሚያደርገው ጥረት በ2013 በጀት ዓመት 12,996.37 ኩንታል የሰብል ዘር እና 237 ኩንታል የእንስሳት መኖር ዘር በአራቢ፣ በመስራችና በቅድመ መስራች የዘር ደረጃ፤ 972,950 የሰብል እና 25,000 የእንስሳት ችግኞች፤ 2,729,200 የሰብል እና 4,644,000 የእንስሳት መኖር ግንጣይ/ቁርጥራጭ፤ 10,000 የሰብል ቀንጠጦች፣ 1,090 የአመንዣኪ እንስሳት (ኮርማዎች፣ ጊደሮች፣ በግ፣ ፍየል)፤ 718,200 የዶሮ ጫጭት፣ 1,700,600 የዓሳ ጫጭት፣ 1500 ሌይንግ፣ 10 ሊትር ኢንዛየም፣ 1600 ፓኬት የራይዙብያ ህያው ማዳበሪያ፣ 1100 የሸርሚ ኮምፖስት ጎተራ፣ 40,000 የሸርሚ ኮምፖስት ትል፣ 1381 የቅድመ- እና ድህረ-ምርት የግብርና መሳሪያዎች ለማባዛት ታቅዷል።

3.3.6 የተቀናጀ ሀገራዊ የምርምር ስርዓት መፍጠር

የግብርና ምርምር ሥርዓቱ እካላትን ውጤታማነት ለማሳደግ በተመረጡ አገራዊ ስትራቴጂያዊ ኮሞዩቲዎች ላይ እንዲያተኩሩ አቅጣጫ በማስያዝ፣ የምርምር አሰራርን እንዲያዘምኑ በመደገፍ እና ለጋራ አገራዊ ግብ የምርምር ፕሮጀክቶችን ተቀናጅተው እንዲተገብሩ በምርምር ክላስተር በማስተባበር በዘላቂነት ያደገ የቴክኖሎጂ አቅርቦት እንዲኖር ይሰራል። ይህን ዓላ ለማሳካት በአገር አቀፍ ደረጃ የግብርና ምርምር ሥራዎችን በማቀናጀት ውጤታማነትን ለማሳደግ ማስተባበር፤ የምርምር ውጤቶች ተደራሽነትን ለማስፋት የአዋጪ ቴክኖሎጂዎችን ሽግግር ማስተባበር ፤ አገራዊ የግብርና ምርምር አቅም ግንባታ እና የግብርና ምርምር ፕሮጀክቶች ድጋፍ ማድረግ ላይ ትኩረት ተደርጎ ይሰራል።

3.4 ግብርና ሜካናይዜሽን አገልግሎት

አርሶ አደር/ ከፊል አርሶ አደር የግብርና ሜካናይዜሽን አገልግሎት ተጠቃሚነት ለማሳደግ ድጋፍ እና ክትትል ይደረጋል። በዚህ መሰረት፡- በዕቅድ ዘመኑ ከሚታረሰው ሄ/ር መሬት ውስጥ 16 % ያህሉ ማሳ የማሳ ዝግጅቱ በትራክተር እንዲታረስ ድጋፍ ማድረግ፤ ከሚለማው የስንዴ ማሳ 30 በመቶ ያህሉ አጭዶ በሚወቃ ኮምባይነር ምርት እንዲሰበሰብ አሰራሮችና አደረጃጀቶችን የማጠናከር ስራ ይሰራል። የሜካናይዜሽን ቴክኖሎጂዎች አቅርቦትና አጠቃቀም ለማሳደግ በተመረጡ 12 የአርሶ/አርብቶ አደር ማሰልጠኛ ማእከላት በግብርና ሜካናይዜሽን አገልግሎት መስጠት ስራ የልቀት ማዕከል እንዲሆኑ ለማስቻል የተጀመረውን ስራ የማጠናቀቅ የሚሰራ ሲሆን ከዚህ ጋር ተያይዞ በሶስት የአ/አደር ማሰልጠኛ ማዕከላት በእንስሳት መኖ ልማት ሜካናይዜሽ ቴክኖሎጂ መሳሪያዎች ስርቶ ማሳ ይካሄዳል። በሌላ በኩል በመንግስት የተፈቀደው የግብርና መሳሪያዎች ከቀረጥ ነፃ የማስገባት ስራ እሁን መሰረት ያለያዘ በመሆኑ ከሚመለከታቸው የመንግስት አካላት የግል ባለሀብቱ፣ ዩንቨርሲቲዎች ሞዴል አ/አደሮችና ሌሎችን ባሳተፈ መልኩ ወቅቱ በሚፈቅደው ሁኔታ ተጠቅመን እንድ የምክክር መድረክ የሚዘጋጅ ይሆናል።

3.5 ህብረት ስራ ማህበራት

የኅብረት ሥራ ማህበራትን ማጠናከር እና ማዘመን

የኅብረት ሥራ ማህበራትን አባላት ዕድገት በገጠር በ2012 ዓ.ም መጨረሻ ከደረሰበት 40 በመቶ በ 4 በመቶ በማሳደግ ወደ 44 በመቶ እና በከተማክ 20 በመቶ በ 3 በመቶ በማሳደግ ወደ 23 በመቶ ማሳደግ፣ የአባላትን ገቢ እባል ካልሆነው የሕብረተሰብ ክፍል ከ5 በመቶ ወደ 6 በመቶ ማሳደግ፣

በሕብረተሰቡ ፍላጎት መሠረት በተጠኑና በተመረጡ የሥራ መስኮች ላይ 1000 የተለያዩ መሠረታዊ ኅብረት ሥራ ማህበራት፣ 3 የኅብረት ሥራ ዩኒቨርሲቲዎችን ማደራጀት፤ 1.7 ሚሊዬን ግለሰቦችን (50 በመቶ ሴት እና 30 በመቶ ወጣቶችን) የመሠረታዊ ኅብረት ሥራ ማህበራት አባል ማድረግ፤ 5

በመቶ የግብርና፣ የገንዘብ ቁጠባና ብድር እና የሽማግሌት መሠረታዊ ኅብረት ሥራ ማህበራትን የዩኒቨርሲቲ አባል ማድረግ፤

10

በመቶ የግብርና፣ የገንዘብ ቁጠባና ብድር እና የሽማግሌት መሰረታዊ ኅብረት ሥራ ማህበራት የዩኒቨርሲቲን የኅብረት ሥራ ማህበራት ፊደል ስንደርሳቸው ማድረግ፤ የኅብረት ሥራ ማህበራትን ለደረጃ ጅት እና እሠራር የሚያግዙ አዋጆች፣ ደንቦች እና መመሪያዎችን ማዘጋጀት፤ 1

ፕሮጀክት በመቅረጽ እና የማስተዋወቅ ሥራ በመስራት የአቅም ግንባታ፣ የብድር እና ሌሎች የፋይናንስ ማጠናከሪያ ድጋፎች እንዲ ያገኙ ማድረግ።

የኅብረት ሥራ ማህበራት የግብይት ተሳትፎ እና ድርሻ

የኅብረት ሥራ ማህበራትን የአገር ውስጥ የግብርና ምርቶች የግብይት ተሳትፎ እና ድርሻ በ2012 ዓ.ም መጨረሻ ከደረሰበት 15 በመቶ በ 2013 ዓ.ም በ 5 በመቶ በማሳደግ በ 2013 ዓ.ም መጨረሻ ወደ 20 በመቶ ማድረስ፤ የኅብረት ሥራ ማህበራትን የውጭ ግብይት ድርሻ በ 2012 ዓ.ም መጨረሻ ከደረሰበት በመጠን 5 በመቶ ወደ 11 በመቶ እና በዶላር (ባቢ) ከ 10 በመቶ ወደ 17 በመቶ ማድረስ፤

በኅብረት ሥራ ማህበራት ቀረብ የሚሠራ ጨውን የግብርና ምርት ማሳደጊያ ግብዓት ስርጭት ድርሻ ከአሁን ከደረሰበት 98.25 በመቶ ወደ 98.5 በመቶ ማድረስ፤ በኅብረት ሥራ ማህበራት ተባዥቶ የሚቀርበውን ምርጥ ዘርፍ ድርሻ በ 2012 ዓ.ም መጨረሻ ከደረሰበት ከ 34.5 በመቶ በ 1.5 በመቶ በማሳደግ በ 2013 ዓመት መጨረሻ ወደ 36 በመቶ ማሳደግ፤

የቅድመ እና ድህረ ምርት የግብርና ሚካናይዜ ሽንገል ገለጻት የሚሰጡ ማሽኒሪዎችን ቁጥር በ 2012 ዓ.ም መጨረሻ ከተደረሰበት 1061 ወደ 1161 ማሳደግ። 100

የቅድመ እና ድህረ ምርት የሚካናይዜ ሽንገል ገለጻት የሚሰጡ አዳዲስ ማሽኖችን ማቅረብ፤ 10 የግብርና ኅብረት ሥራ ማህበራት የኒዬኖች የቅድመ እና ድህረ ምርት የግብርና ሚካናይዜ ሽንገል ገለጻት የጥገና እና የሠርቶ ማሳያ ገልጻት እንዲሰጡ ማድረግ፤ የኅብረት ሥራ ማህበራትን የመሠረተ ልማት አቅርቦት ለማሻሻል በ 2012 ዓ.ም መጨረሻ ከተደረሰበት፤ የመጋዘን ግንባታ ቁጥር ከ 2224 በዓመቱ በ 270 በማሳደግ በ 2013 ዓ.ም መጨረሻ ወደ 2494 እና የገበያ ማእከላት ግንባታን በ 2 ማሳደግ፤

የአግሮፕሮሰሲን ግሊን ዳብት ሪውጤታማነትን ማሳደግ እና ማስፋፋት

የግብርና ኅብረት ሥራ ማህበራት የአካባቢያቸውን ፀጋ መሠረት እድርገው የሚያቋቁሟቸውን የግብርና ምርት ማቀናበሪያ ሊንዳብት ሪዎች ቁጥር በ 2012 ከተደረሰበት 951 በ 75 በማሳደግ በ 2013 ዓ.ም መጨረሻ ወደ 1026 ማድረስና እሴት የተጨመረባቸው የኅብረት ሥራ ማህበራት የግብርና ምርቶችን በ 2012 ዓ.ም ከተደረሰበት 10 በመቶ በ 2013 መጨረሻ ወደ 15 በመቶ ማድረስ፤

ኅብረት ሥራ ማህበራት ቁጠባ እና ሊንቨስት መንት

በፋይናንስ ኅብረት ሥራ ማህበራት የሚሰበሰበው የቁጠባ መጠን በ 2012 ዓ.ም መጨረሻ ከደረሰበት ብር 19.5 ቢሊዮን በ 2 ቢሊዮን በማሳደግ በ 2013 ዓ.ም መጨረሻ ወደ ብር 21.5 ቢሊዮን በማድረስ የሚሰበሰበውን አገራዊ የግለሰብ ቁጠባ አሁን ከደረሰበት 5 በመቶ ድርሻ በ 1 በመቶ በማሳደግ በ 2013 ዓ.ም መጨረሻ ወደ 6 በመቶ ማድረስ።

በፋይናንስ ኅብረት ሥራ ማህበራት ለአባላት የሚቀርበውን የብድር መጠን በ 2012 ዓ.ም መጨረሻ ከደረሰበት ብር 16.25 ቢሊዮን በ 3 ቢሊዮን በማሳደግ በ 2013 ዓ.ም መጨረሻ ወደ ብር 19.25 ቢሊዮን ማሳደግ፤

የኅብረት ሥራ ማህበራት ህገና ህጋዊነት እና ጤና ማህንት

የኅብረት ሥራ ማህበራትን የሊንጅፕሽን ሽፋን በ 2012 ዓ.ም መጨረሻ ከደረሰበት ከ 58 በመቶ በ 4 በመቶ በማሳደግ በ 2013 ዓ.ም መጨረሻ ወደ 62 በመቶ ማሳደግ ፤ የኅብረት ሥራ ማህበራትን የብቃት ደረጃ ማረጋገጫ አገልግሎት አሠጣጥ በ 2012 ዓ.ም መጨረሻ ከደረሰበት 13,154 በ 2,375 በማሳደግ ወደ 15,529 ቁጥር ማሳደግ፤

ዘርፈ ብዙ ተግባራትን በኅብረት ሥራ ማህበራት አጠናክሮ ማስቀጠል፤

የኅብረት ሥራ ማህበራት ዘርፈ ብዙ ጉዳዮች ላይ የሚያደርጉትን ተሳትፎ ለማሻሻል፤ የኅብረት ሥራ ማህበራት አመራርና አባላትን፤ የማደራጃና ቁጥጥር እና ባለድርሻ አካላትን ግንዛቤ ለማሳደግ ኅብረት ሥራ ማህበራት በዘርፈ ብዙ ተግባራት ላይ ስልጠና ይሰጣል

የምግብ ችግር ያለባቸውን 8.3 ሚሊዮን ቤተሰቦች ድጋፍ የማድረግ ግቡን ለማሳካት የሚከናወኑ ዋና ዋና ተግባራት፡- ወቅቱን በጠበቀ ክፍያ የምግብ ክፍተት ለመሙላት የሚያስችል ሃብት ማሰባሰብ እና ለክልሎች መላክ ያለበትን ሃብት በወቅቱ እንዲላክ ማድረግ፤ ወቅታዊና ተመጣጣኝ ክፍያ ለመፈጸም የሚያስችል የክፍያ ስርዓት፣ ተጨማሪ ወራት ድጋፍ ክፍያ (Scalability-continuum of response) በመክር እና በልግ ጥናት ውጤት መሰረት ለተጨማሪ ወራት ድጋፍ (Extended Months of Support) ከተለያዩ ምንጮች በሚቀርብ የበጀት ድጋፍ ለልማታዊ ሴኩቲኒት የማህበረሰብ የልማት ተሳታፊዎች እና ፕሮግራሙ በሚተገበርባቸው ወረዳዎች ውስጥ ከልማታዊ ሴኩቲኒት ፕሮግራም ወጭ ለሆኑ ክልሎች የእለት ደራሽ ፕሮግራም ተጠቃሚዎች ድጋፍ የማድረግ ተግባራት በትኩረት ይፈጸማል።

113,350 በቤተሰብ ደረጃ የቤተሰብ ፓኬጅ ብድር በማግኘት ጥሪት እንዲገነቡ ማድረግ፤

የፕሮግራሙ ተጠቃሚ ለሆኑ የገጠር ህብረተሰብ ክፍሎች ድጋፍ በማቅረብ ከሌሎች የምግብ ዋስትና ፕሮግራሞች ጋር በማስተሳሰር የቤተሰብ ኦሮ ማሻሻያ ተግባራት ይከናወናል። ለልማታዊ ሴኩቲኒት ፕሮግራም ስር ለሰደደ ምግብ ዋስትና በተጋለጡ ወረዳዎች የፕሮግራሙ ተጠቃሚዎች በቀረበላቸው የብድር ገንዘብ በመጠቀም የተለያዩ የግብርናና ከግብርና ውጭ ባሉ የልማት ሥራዎች ማሳተፍ፤ በተደረገላቸው ድጋፍ በመታገዝ የምግብ ዋስትናቸውን እያሻሻሉ መምጣታቸውን ተጨማሪ ገቢ እና ጥሪት መፈጠራቸውን በየጊዜው ክትትልና ድጋፍ የማድረግ ተግባራት ይከናወናል። በተመሳሳይ መልኩ 30,000 የደህ-ደህ ለሆኑ የፕሮግራሙ ተጠቃሚዎች ጥሪት መገንባት የሚያስችላቸው የእንደ ጊዜ የጥሪት መገንቢያ የፋይናንስ ድጋፍ የማድረግ የአፈፃፀም ሂደቱን ክትትልና ድጋፍ የማድረግ ሥራዎች በትኩረት ይሠራል።

6,803,768 ተጠቃሚዎችን በህብረተሰብ ተሳትፎ የማህበረሰብ የልማት ስራዎችን በማከናወን የወል ጥሪት እንዲገነቡ ማድረግ፤

ይህንን ግብ ለማሳካት የሚከናወኑ ዋና ዋና ተግባራት፡- የማህበረሰብ የልማት ስራዎች በፕሮግራሙ ማስፈጸሚያ ማንዋል መሰረት የስርዓተ ስራ፣ ማህበራዊ ጉዳዮች እና የስርዓተ ምግብን ባካተተ መልኩ መተግበራቸውን ክትትል በማድረግ የማረጋገጥ ሥራ በትኩረት ይሠራል። የማህበረሰብ የልማት ስራዎች ለቤተሰብ ኦሮ ማሻሻያና ለስርዓተ ምግብ ፕሮግራም አስተዋፅኦ በሚያደርጉበት አግባብ እንዲተገበሩ ይደረጋል። የማህበረሰብ የልማት ስራዎች ጥራታቸው ተጠቃሚዎች መከናወን እንዲችሉ የሚያስፈልጉ ቁሳቁሶች መግዣ በጀት በክልሎች በኩል ለወረዳዎች እንዲደርስ የማድረግ ሥራዎች በትኩረት ይሠራል።

የቤተሰብ ኦሮ ማሻሻያና የማህበረሰብ የልማት ሥራዎች ዕቅድ ዝግጅትና ትግበራን መሠረት ያደረገ ጥናት/ግምገማ ይካሄዳል። በሌላ በኩል ደግሞ የማህበረሰብ የልማት ስራዎች (Baseline Survey) የመነሻ ዳሰሳ ጥናት በአማካሪ ድርጅት በማስጠናት በአፈጻጸሙ ሂደት ላይ ክትትል ይደረጋል።

215,000 የፕሮግራሙ ተጠቃሚዎች በቤተሰብ ደረጃ ተጨማሪ ገቢና ጥሪት በመፍጠር ከልማታዊ ሴኩቲኒት ፕሮግራም ማስመረቅ፤

የምግብ ዋስትና ችግር ያለባቸው የፕሮግራሙ ተጠቃሚዎች በተመረጡ የገቢ ማስገኛ ስራዎች ላይ በማሳተፍ በቤተሰብ ደረጃ ተጨማሪ ገቢና ጥሪት በመፍጠር የምግብ ክፍተታቸውን በራሳቸው እቅም መሙላት እንዲችሉና የተፈጥሮ እና ሰው ሰራሽ አደጋን ተከትሎ የሚከሰት መጠነኛ አደጋ ክስተት (Modest Shock) የመቋቋም እቅም እንዲፈጥሩ ከማስቻል አንጻር 215,000 የቤተሰብ ኃላፊዎች ከፕሮግራሙ ማስመረቅ ሥራ በትኩረት ይሠራል። ከፕሮግራሙ የሚመረቁ ቤተሰቦችን መረጃ እያያዝንና አደረጃጀትን የማጠናከር ሥራዎችን ማከናወን፤ የተከለሰውን እና ለክልሎች የተዋወቀውን የተጠቃሚዎች ምረቃ ማስተግበሪያ መመሪያ ከክልል እስከ ቀበሌ ድረስ ግንዛቤ ተፈጥሮ ተግባራዊ እንዲሆን ክትትልና ድጋፍ የማድረግ ተግባራት ይከናወናል። በተመሳሳይ መልኩ የምረቃ ማስፈጸሚያ መሳሪያ (Graduation Tool) ለክልሎች ማስተዋወቅ እና ተግባራዊ እንዲሆን ተገቢው ድጋፍ ይደረጋል።

4.2 ስርዓተ-ምግብ ዋናነትና

ማስተባበሪያ ጽ/ቤቱ ከሌሎች የስራ ክፍሎች የሚጋራቸው ስትራቴጂያዊ ግቦችን ተግባራዊ ለማድረግ በሰብል ልማት፣ በአነስተኛ ሆርቲካልቸር ልማት፣ ሜካናይዘሽን፣ ሬጉላሎሪ፣ ተፈጥሮ ሀብት፣ ስራ እድል ፈጠራ እና እንሰሳት ሀብት ልማት እቅዶች ሥርዓተ ምግብ ተኮር እንዲሆን የማስተባበር፣ አስፈላጊውን ድጋፍና ክትትል ያደርጋል። በምግብ ንጥረ ነገር ይዘት የበለጸጉ የግብርና ምርቶች እንዲኖሩ ትኩረት በመስጠት ከሚመለከታቸው ጋር ያከናውናል። በአጠቃላይ የሥርዓተ ምግብ አለመሟላት ችግር በመቅረፍ ደረጃ ተቋሙ የተሰጠውን ሀላፊነት እንዲወጣ እና ማስተባበሪያው የጎላ ድርሻ እንዲኖረው የሚያስችሉ የሚከተሉት ዋና ዋና ተግባራት ይሰራሉ፡

በአገራችን በስፋት ተንስራፍቶ የሚገኘውን የምግብና ስርዓተ ምግብ መጓደል ችግር ለመቅረፍ በሀገር አቀፍ ደረጃ በፖሊሲ እና ስትራቴጂ በመደገፍ መንግስት ዘርፉን ለማሻገር ያለውን ቁርጠኝነት በማሳየት ይገኛል። በመሆኑም የልማት ስራን ማሳካት ያደረገው የምግብና ስርዓተ-ምግብ ዋናነትና ማረጋገጫ መንገድ የግብርናውን ሴክተር የላከሁ ፕሮግራሞችና ፕሮጀክቶች ማስፈጸሚያ እንብርት አድርጎታል። ይህም ሁኔታ የግብርናው ሴክተር የበኩሉን ወሳኝ ሚና ለመጫወትና የስርዓተ-ምግብ ተኮር ግብርናን በማስተባበር እና ለተግባሪ አካላት ምቹ ሁኔታን የመፍጠር ተቋማዊ ሚናውን በተገቢው መልኩ መወጣት ይጠበቅበታል።

የግብርናው ምርትና ምርታማነት ማደግ የአምራቹን የስርዓተ-ምግብ ሁኔታ በከፍተኛ ደረጃ ተመጋጋቢ በመሆናቸው በግብርናው ሴክተር የሚቀረጹ ፖሊሲዎች ስትራቴጂያዊ ሆኖች እና የተለያዩ የትራንስፎርሜሽን እቅዶች ከግብ እንዲደርሱ በአካል እና በአለምግብ ብቁና ጤናማ አምራች ዜጋን በመፍጠር ሂደት ሲከተሩ ጉልህ ሚና ሊጫወት ይገባል። የአርሶ አደሩን የአመጋገብ ሁኔታ በማሻሻል ሂደት ውስጥ የአርሶአደሩን የምግብ እና ስርዓተ-ምግብ ዋናነትና ማረጋገጥ የመጀመሪያው እና ዋናው በመሆኑ የግብርናው ሴክተር ለስርዓተ-ምግብ ጉዳዮች የተለየ ትኩረት ሰጥቶ መስራት ያስፈልጋል።

የስርዓተ-ምግብ ተኮር ግብርና ትግበራ ምግብን ማዕከል ያደረገ የስርዓተ-ምግብ መጓደል መፍቻ ስርዓት ሲሆን በዘላቂነት የሁበረተሰቡን የምግብ ንጥረ ነገር ፍላጎት ለማሟላት በምግብ ንጥረ ነገር ይዘታቸው የበለጠጉ በተመጣጣኝ ዋጋ ሁበረተሰቡ ሊገዛቸው የሚችለው፣ ለማሳበረሰቡ ወገና ባህል ተስማሚ የሆኑ፣ ደህንነታቸውና ጥራታቸው የተጠበቀ እና ለአለታዊ የምግብ ንጥረ ነገር ፍላጎት በቂ የሆነ ምግብ በማንኛውም ጊዜና ሁኔታ መመገብ የሚያስችሉ የአጭር፣ የመካከለኛና የረዥም ጊዜ ዕቅድና የሥራ ፕሮግራም በማዘጋጀት፣ የምግብና ሥርዓተ-ምግብ ጉዳዮችን በግብርና ሴክተሩ ውስጥ በተለያዩ ፖሊሲዎች፣ አስትራቴጂያዊ ፕሮግራሞች ውስጥ ተካተው እንዲተገበሩ የእቅድ ግንባታ ስራዎችን በማከናወን፣ በማስተባበር፣ ድጋፍ ክትትል በማድረግ ሲሆን በተጨማሪም የተሰባጠረ አመራረትና አጠቃቀምን ለማስፋት ሁሉን አቀፍ የባህሪ ለውጥ አምጪ ስራዎችን ልዩ ስልት በመንደፍ የሚተገበር ይሆናል። ከዚህም ባሻገር የስርዓተ-ምግብ ተኮር ግብርና የማስፈጸም የእቅድ ግንባታ ስራዎችን በተለይም የክህሎት ማሻሻያ፣ የአደረጃጀትና ተያያዥ ጉዳዮችን በክልሎች እውን እንዲሆኑ የተለያዩ ስልቶችን በመንደፍ ይተገብራል።

የሥርዓተ- ምግብ መጓደል ችግርን ለመቅረፍ ማስተባበሪያ ጽ/ቤቱ በተቋሙ ከሚሰሩ የተለያዩ የሥራ ክፍሎች ጋር በቅንጅት እና ራሱን ችሎ የሚሰራቸው ሥራዎች ያሉ ሲሆን በቅንጅት ከሚሰራቸው ውስጥ እንደሀገር እየታየ ያለውን የሥርዓተ ምግብ መጓደል ችግር ሊቀርፉ የሚችሉ ምግብን መሰረት ያደረጉ ስራዎችን መስራት ወሳኝ ነው። ይህም ሲባል ከሰብል ልማት እና ከሆርቲካልቸር ልማት ዳይሬክቶሬት ጋር በምግብ ንጥረ ነገር ይዘታቸው የበለጸጉ እና ባዮፎርቲፋይድ የሆኑ የግብርና ምርቶች ላይ ልዩ ትኩረት በመስጠት እንዲመረቱ እና ለምግብነት እንዲውሉ በማድረግ እንዲሰጠውና በእቅዳቸው እንዲያካትቱ በማድረግ፣ የማይክሮኒውትሬንት አጥረትን ሊቀርፉ የሚችሉ የተለያዩ በለቀለም አትክልቶችና ፍራፍሬዎች እና የተለያዩ የእንስሳት ተዋፅኦ ምርቶችን በስፋት በማምረት ገበታን በማሰባጠር መመገብ ያስፈልጋል።

በዚህ አግባብ በማስተባበሪያ ጽ/ቤቱ በስትራቴጂክ ደረጃ ከምናሳካቸው ውጤቶች መካከል ዋና ዋናዎቹ የተሰባጠረ አመራረትና አመጋገብ፣ የእሴት ጭመራ፣ የምግብ ደህንነት ጥበቃ፣ የስርዓተ-ምግብ ተኮር ግብርናን ተቋማዊ ለማድረግ የምግብና ሥርዓተ ምግብ መዋቅራዊ አደረጃጀት በሁሉም ክልሎች እንዲፈጠር የማድረግ ስራዎችን የመስራት፣ በብሄራዊ የምግብ እና ስርዓተ-ምግብ ስትራቴጂን መሰረት በማድረግ የብሄራዊ የስ/ም/ተ/ግ/ስ በመከለስ፤

በተቋሙ በቀጥታ ከሥርዓተ ምግብ ጋር ግንኙነት ያላቸውን ስትራቴጂዎች፣ ፓኬጅችና ማኑዋሎች ሥርዓተ ምግብ ተኮር እንዲሆኑ ክለሳ የማድረግ፤ በሁሉም ክልሎች የሥርዓተ ምግብ ተኮር ግብርና ማሰልጠኛ ማኑዋልን መሰረት ያደረገ የእቅድ ግንባታ ስልጠናዎችን እንዲሰጥ በማስተባበር፤ ለጋር አካላትን በማስተባበር በእርሶ እደር ማሰልጠኛ ማእከላት ላይ የሥርዓተ ምግብ ተኮር ግብርና ሰርቶ ማሳያ (ኒውትራሽን ዲሞንስትሬሽን ኮርስ) እንዲኖር በማድረግ፤ በክላስተር አስራር በሚተገበርባቸው አካባቢዎች የእርሶ/እርብቶ እደሩ በቀላሉ በጓጃው በምግብ ንጥረ ይዘት የበለጸጉ እና የስብጥር አመራረት እንዲኖር የማስተዋወቅ ስራ በመስራት፤ በሥርዓተ ምግብ ተኮር ግብርና ቴክኖሎጂዎችን በመጠቀም የተሻሉ ተሞክሮዎችን ከምርምር፣ ከደብዳቤ፣ ከአጋር አካላት እና ከክልሎች መረጃዎችን ማሰባሰብ ሰነድ ቀምሮ በማዘጋጀት እና በማስተዋወቅ፤ በተለያዩ አካላት የሚተገበሩ ሥርዓተ ምግብ ተኮር ስራዎች እፈጻጸም በየስድስት ወሩ የእፈጻጸም ግምገማ በማድረግ እና የሰቆጣ ስምምነት ወረዳዎች አጠቃላይ ስራዎችን ድጋፍና ክትትል የማድረግ ስራዎችን በመስራት የሚከናወን ይሆናል።

4.1.1 እቅድ ግንባታ (ስልጠናዎች፣ ፎረምች፣ የልምድ ልውውጦች)

በፌዴራልና በክልል ደረጃ ለመሥሪያ ቤቅና የግብርና ቋሚ ኮሚቴ በስርዓተ-ምግብ ተኮር ግብርና ላይ የግንዛቤ የምክክር መድረክ ማዘጋጀት፣ በክልል፣ ዞንና ወረዳ ለሚገኙ የስርዓተ ምግብ ባለሙያዎች በአድቫኬሲ እና ሎቢይንግ ላይ የክህሎት ስልጠና መስጠት፣ በተቋሙ ለሚገኙ የተለያዩ ስራ ክፍሎች እና ተጠሪ ተቋማት ስርዓተ ምግብ ተኮር ግብርናን የሰራቸው አካል ማድረግ የሚያስችል የትግበራ ስልጠና መስጠት፣ በፌዴራልና በክልል ለሚገኙ ስቪል ሰርቪስ አመራሮች እና ሰው ሀብት ልማት ዳይሬክቶራት በስርዓተ ምግብ ተኮር ግብርና ላይ የተሰጠ የግንዛቤ ማስጨበጫ ስልጠና መስጠት፣ በተቋሙ ለሚገኙ ሁሉም ሰራተኞች በስርዓተ ምግብ ተኮር ግብርና የግንዛቤ ማስጨበጫ ስልጠና መስጠት፣ በ/ም/ተ/ግ እቅድ እና የእቅድ እፈጻጸም የምክክርና የግምገማ እውደጥናት ማዘጋጀት፣ የስርዓተ-ምግብ ተኮር ግብርናና ትግበራት እና ቴክኖሎጂዎች በግብርና ምርምር ማዕከላት እና በከፍተኛ የትምህርት ተቋማት ልዩ ትኩረት አግኝተው በስፋት እንዲተዋወቁ ለማድረግ እንዲቻል የምክክር እውደጥናት ማዘጋጀት፣ በማ/ጽ/ቤቱ ስር የሚገኙ ባለሙያዎችን የከፍተኛ ትምህርት ልምድ በሀገር ውስጥ እና በውጭ እንዲያገኙ ማድረግ፤ በሀገር ውስጥ እና በውጭ የክፍሉ ባለሙያዎች የእቅድ ግንባታ ስልጠናና የልምድ ልውውጥ እንዲያገኙ ማድረግ፤ በተዘጋጀው ሥ/ም/ተ/ግ የተሰጡ ስልጠናዎች ላይ የተገኘ ውጤት እና ያጋጠሙ ችግሮች እንዲሁም የቅድመ ስልጠና ፍላጎት (Training gap and need assessment) በአምስት ክልሎች ማካሄድ፤ የሥርዓተ ምግብ ተኮር ግብርና ሰርቶ ማሳያ በእርሶ እደር ማሰልጠኛ ተቋማት ላይ ማደራጀት/ማቋቋም፤ በስርዓተ-ምግብ ተኮር ግብርና ተግባራ ላይ መልካም ተሞክሮ ባሉባቸው አካባቢዎች የልምድ ልውውጥ የፌዴራልና ለክልል አመራሮች ማዘጋጀት፣ በምግብ ስብጥርና የአመጋገብ ስርዓት ላይ በተመረጡ ወረዳዎችና ቀበሌዎች ላይ የዳሰሳ ጥናት ማካሄድ፤ በተመረጡ የግብርና ምርቶች ሥርዓተ ምግብ ተኮር ለማድረግ እንዲቻል የእሴት ሰንሰለት ሂደታቸውን የዳሰሳ ጥናት ማድረግ፤ ለአመራሮች በሥርዓተ-ምግብ ተኮር ግብርና ላይ የተዘጋጀ የሲድድ-ዲድ-ቴሌቪዥን የውይይት መድረክ፤ በሥርዓተ-ምግብ ተኮር ግብርና ላይ ወቅታዊ መረጃ በማጠናከር ለህብረተሰቡ ተደራሽ እንዲሆን በብዙሃን መገናኛ መልእክት ማስራጨት፣ ለግብርና ህብረት ስራ ማህበራትና ለሚመለከታቸው የግብርናው ሲክተር ባለሙያዎች በእሴት ጭምራ እና በምግብ ደህንነት ጥበቃ ዙሪያ ሰልጥና መስጠት፣ የንጥረ ምግብ ይዘት እና የቆይታ ጊዜን የሚያሻሻሉ ቴክኖሎጂዎችን ማስተዋወቅ

4.1.2. የአሰራር ስርዓቶችና አደረጃጀቶች

የብሔራዊ የምግብና ስርዓተ ምግብ ፖሊሲና ስትራቴጂን መሰረት በማደረግ የሥርዓተ ምግብ ተኮር ግብርና ስትራቴጂን መከለስ፣ በተቋሙ በተለያዩ ክፍሎች የተዘጋጁ ፓኬጅች፣ ስትራቴጂዎችና ማኑዋሎች የስርዓተ ምግብ ተኮር ዓላማዎች እና ግቦች ሰነዶች አካቶ ሰነዱን ማዳበር፤ የፌዴራልና የክልሎችን የምግብና ስርዓተ-ምግብ ማስተባበሪያ ጽ/ቤት/ዳይሬክቶሬት (ToR) ማዘጋጀት፣ የስርዓተ-ምግብ ተኮር ግብርና ማስፈጸሚያ ፕሮግራም/ፕሮጀክት መቅረጽ፣ በምርምር፣ ለጋር አካላት እና በሹር ፕሮግራም በ/ም/ተ/ግ ላይ ምርጥ ተሞክሮዎችን በመለየት ሰነድ ማዘጋጀት፣ የስርዓተ-ምግብ ተኮር ግብርና ምደል መንደር የመገንቢያ መስፈርት ሰነድ ማዘጋጀት፣ የተዘጋጀውን የስርዓተ-ምግብ ተኮር ግብርና ሰርቶ ማሳያ ማዕከል በእርሶ/እርብቶ እደር ማሰልጠኛ ተቋም ለማደራጀት የማቋቋሚያ

ሰነድ ማሻሻል፤ አገር ሊኮሎጂንና የአካባቢውን የአመጋገብ ስርዓት መሰረት ያደረገ እና ስርዓተ-ምግብ ተኮር የሆነ የFood recipe ማኑዋል ማዘጋጀት፤ የምግብ ደህንነት እና አግባባዊ እሴት ጭመራ ላይ የሰልጠና ሰነድ ማዘጋጀት

4.1.3 ክትትልና ድጋፍ

በክልሎች ስርዓተ-ምግብ ተኮር ግብርና አጠቃላይ ስራዎችን በተመለከተ የድጋፍና የክትትልና ድጋፍ ማድረግ የአሰራር ስርዓት ሰነድ ማዘጋጀት፤ የስርዓተ-ምግብ ተኮር ግብርና ላይ በፌዴራል እና በክልል የተቋቋሙ የተለያዩ ፎርምች ለማጠናከር ክትትል እና ድጋፍ ማድረግ፤ በስርዓተ-ምግብ ተኮር ግብርና አጠቃላይ ስራ ላይ በክልሎች ድጋፍ እና ክትትል ማድረግ፤ በሚመለከታቸው ተጠሪ ተቋማት በስ/ም/ተ/ግ እቅድ ዝግጅትና አፈጻጸም ላይ የተደረገ ድጋፍ፤ የሰቆጣ የቃልኪዳን ስምምነት ወረዳዎች የስርዓተ ምግብ ተኮር ግብርና ስራዎች ድጋፍና ክትትል ማድረግ፤ የስርዓተ-ምግብ ተኮር ግብርና ጉዳይ በፖሊሲ እውጫዎችና አስፈጻሚዎች ዘንድ ተቀዳሚ እጅግ አንዲሆን የሙያ ማህበራትንና ተጽእኖ ፈጣሪ ግለሰቦች መጠቀም፤ የም/ሥ/ም መዋቅራዊ አደረጃጀት በክልሎች እንዲቋቋም እና እንዲጠናከር ሙያዊ ድጋፍና ክትትል ማድረግ፤ የብሄራዊ የሰቆጣ የቃልኪዳን ስምምነት ወረዳዎች የስርዓተ-ምግብ ተኮር ግብርና ስራዎችን ማስተባበር፤ የአምስት አመቱን የስርዓተ-ምግብ ተኮር ግብርና ስትራቴጂ ትግበራ አፈጻጸምን አስመልክቶ የዳሰሳ ጥናት ማካሄድ

በ2013 በጀት አመት ውጤት ወደተሻለ ውጤት ለመድረስ በሀገር ደረጃ ሁሉን አቀፍ የሆነ የብሔራዊ ምግብና ሥርዓ ምግብ ፖሊሲ ተዘጋቶ በመጽደቅ ወደስራ የተገባ ሲሆን ይህንኑ መሰረት ተደርጎ በመሰራት ላይ ያለውን ስትራቴጂ መሰረት በማድረግ ሁሉንም የተቋሙ አካላት፤ በማስተባበር በእቅዳቸው የሥርዓተ ምግብ ስራዎች ይበልጥ ተጠናክረው እንዲሰሩ በማድረግ እንዲሁም ቀደም ሲል የሥርዓተ ምግብ ተኮር ግብርና ስራዎች በተበታተኑ እና ውጤት በማያመጣ መልኩ ተንጠባብጥቦ ይሰራ የነበረውን አሰራር በመለወጥ ማለትም የምርምር ተቋማት፤ የጽሑፍ ስራዎች እና አጋር አካላትን ለጋራ አላማ አቀናጅቶ መስራት አስፈላጊ በመሆኑ የጋራ የግንኙነት መስመር በመዝርጋት የመስራት፤ በምግብ ንጥረ ነገር ይዘታቸው የበለጸጉ እና ባዮፎርቲፋይድ ስብሎች ላይ ልዩ ትኩረት በመስጠት በማምረትና በአመጋገብ ላይ ልዩ ትኩረት እንዲሰጣቸው ከሚዲያዎች ጋር የባህርይ ለውጥ ለማምጣት የሚያስችል ስራን በጋራ በመስራት፤ በሰብሰብ፤ በሆርቲካልቸር በተፈጥሮ እና በአንስሳት ዘርፍ ልዩ ትኩረት ሊሰጣቸው የሚገቡት ለይቶ በማቅረብ፤ በማህረሰቡ ውስጥ ያሉ በስፋት ላይ ጥቅም ላይ እየዋሉ ያልሆኑ የምግብ ማቆያ ዘዴዎች በምግብ ንጥረ ይዘት የበለጸጉ የአትክልት፤ ስራሰር እና ሌሎች እንዲሁም ጎጂ ልማዳዊ ድርጊቶችን ከሚመለከታቸው ጋር በመሆን የዳሰሳ ጥናት በማድረግ በተጨማሪ የሥርዓተ ምግብ መጓድል ችግሮች ምንጭ እና የአርሶ አደሩን የስብጥር የአመጋገብ እና የምግብ ድግግሞሽ መረጃዎችን በማሰባሰብ መስራትን ይጠይቃል። በመሆኑም በስርዓተ ምግብ ተኮር ግብርና ከሚሰሩ ባለድርሻ አካላትና ከክልል ጋር የበጀት አመቱን ዕቅድ የጋራ ማድረግ፤ በየደረጃው ከአመራር እስከ ባለሙያ በእውቀት በማስታጠቅ እንደዚሁም የብሔራዊ ቅንጅታዊ አሰራር እቅድ ማጎልበትና መተግበር እና የተሻሻሉ አሰራሮችን በማጠናከር የሚሰሩ ናቸው።

4.3 ስርዓተ-ዎታ

በግብርናው ዘርፍ የሴቶችን እኩል ተጠቃሚነት ለማረጋገጥ በአባወራና በአማዎራ መካከል ያለውን የምርታማነት ልዩነት ማጥብብ እና የግብርና ኤክስቴንሽንና ሌሎች የግብርና አገልግሎቶች ተደራሽነት እና ተጠቃሚነትን ማሳደግ በ2013

በጀት ዓመት በትኩረት የሚከናወኑ ተግባራት ሲሆኑ በሰብል ልማት፤ በእንሰሳት ልማት፤ በተፈጥሮ ሀብት ልማት፤ በመስኖ ልማት፤ በሜካናይዥን፤ በድህረ-ምርት፤ ደህንነት እና እሴት ጭመራ፤ በስርዓተ-ምግብ፤ እና በገበያ ዙርያ የስርዓተ ጉዳዮች ተካተው ተግባራዊ የሚደረጉ ይሆናል።

በተጨማሪም በሂደት ላይ የሚገኘውን የሚ/ር መ/ቤቱ የህፃናት ማቆያ ማዕከል (Childeren Care Center) በማጠናቀቅ ወደ ስራ ማስገባት፤ በየደረጃው የሚሰተዋሉ የአመለካከትና የክህሎት ችግሮችን ለመፍታት የሚያስችል የእቅም ግንባታ ስራ የሚሰራ ይሆናል።

4.4 አካባቢናአየር ንብረት ለውጥ

ለአየር ንብረት ለውጥ የማይበገር አረንጓዴ ኢኮኖሚ ግንባታን ለማረጋገጥ ምቹ መደላደል መፍጠርና የአየር ንብረት ለውጥ ተጽዕኖዎችን መቀነስና መቋቋም ማስቻል። ይህን ውጤት ለማሳካት ዝቅተኛ የካርቦን ልቀት ያላቸው ቴክኖሎጂዎች በተተገበረባቸው የእርሻ ማሳዎች ላይ የሙቀት አማቂ ጋዞችን መጠን ማስላት፤ ዝቅተኛ የካርቦን ልቀት ያላቸው ቴክኖሎጂዎች በተተገበረባቸው የእርሻ ማሳዎች የቀነሰ የካርቦን ልቀት (13.36 ሚሊዮን ሜትሪክ ቶን)፤ የተቀናጀ የተፈጥሮ ሀብት ልማት ጥበቃና አጠቃቀም በማከናወን የካርቦን ማገለልን መጨመር፤ የተቀናጀ የተፈጥሮ ሀብት ልማት ጥበቃና አጠቃቀም በማከናወን የቀነሰ የካርቦን ልቀት (6.83 ሚሊዮን ሜትሪክ ቶን)፤ ውጤታማ የእንሰሳትን የእሴት ሰንሰለት በማጎልበት የሙቀት አማቂ ጋዞችን ልቀት መቀነስ፤ የእንሰሳት እሴት ሰንሰለት ውጤታማ በማድረግ የቀነሰ የካርቦን ልቀት (3.68 ሚሊዮን ሜትሪክ ቶን)፤ በሁለተኛው የእድገትና ትራንስፎርሜሽን ማጠናቀቅ ዘመን 2012 ዓ/ም ከተደረሰበት 36.84 ሚሊዮን ሜትሪክ ቶን የሙቀት አማቂ ጋዝ ቅናሳ በ2013 ዓ/ም 60.71 ሚሊዮን ሜትሪክ ቶን ማድረስ።

የአካባቢ ደህንነት የሚያረጋግጥና አየር ንብረት ለውጥ የማጣጣሚያና የማስተሰሪያ ቅንጅታዊ አሰራርን ማሳደግ ለዚህም በግብርና ሚኒስቴር ስር ካሉ የተለያዩ የስራ ክፍሎች፣ ፕሮጀክቶችና ባለድርሻ አካላት ጋር ቅንጅታዊ አሰራርን ማስፈን፤ የአየር ንብረት ለውጥ የማይበገር አረንጓዴ ኢኮኖሚ ግንባታ ስቲሪንግ ኮሚቴ የውይይት መድረክ ማካሄድ።

በግብርናው ሴክተር የአካባቢና ማህበረሰብ ደህንነት ማረጋገጥና ለአየር ንብረት ለውጥ የማይበገር አረንጓዴ ኢኮኖሚ ግንባታን ለማጎልበት የክትትልና ግምገማ ስርዓትን ማስፋት። ለመንግስትና የግል ግብርና ኢንቨስትመንት ልማት እና ፕሮጀክቶች የአካባቢና ማህበራዊ ደህንነት እንዲያረጋገጡ ክትትልና ድጋፍ ማድረግ፤ በሁሉም ክልሎች ውስጥ እየተተገበረ ያለውን የማጣጣሚያና የመስተሰርያ ስራዎችን ትግበራ መከታተልና መደገፍ፤ የግብርናን CRGE ትግበራ የአፈፃፀም ስራዎች የተመለከተ የመስክ ዳሰሳ በአራት ክልሎች ማካሄድ (Survey on Agriculture)።

የአካባቢና የአየር ንብረት ለውጥ የአሰራር ስሪዓትን በተሟላ መልኩ መዘርጋትና በቀጣይነት ማሻሻል። ኃላፊነት የተሞላበት የግብርና ኢንቨስትመንት ዕውን ለማድረግ የሚያስችል የማህበራዊና አካባቢ የአማርኛ ትርጉም የስነምግባር ደንብ ሰነድ ማሳተፍና ማሰራጨት፤ የአየር ንብረት ለውጥ ጋር የተጣጣመ የግብርና ሥራዎችን (CSA strategy) ማዘጋጀትና ለክልሎች ማሰራጨት ማሳተፍና ማሰራጨት፤ በተቋሙ ስር የሚገኙ የተለያዩ የስራ ክፍሎችና ፕሮግራሞች የCRGE ስራዎችን የዓመታዊ ዕቅዳቸው አካል በማድረግ (Mainstream) ለመተግበር የሚያስችል ምቹ ሁኔታ መፍጠር።

የአመራርና የፈጻሚ አመለካከት እውቀትና ክህሎት ማሳደግ፤ የአካባቢ ደህንነትና የአረንጓዴ ልማት ስራዎች በጥራት እንዲተገብሩ የአመራርና ፈጻሚ እውቀት ፣ ክህሎትና አመለካከትን ማሳደግ፤ የክህሎት ክፍተትን መሠረት በማድረግ ለዳይክቶሬቱ ባለሙያዎች ስልጠና እንዲያገኙ ማድረግ።

የአካባቢ ደህንነትና የአረንጓዴ ኢኮኖሚ ግንባታ ስራዎች በጥራት እንዲተገብሩ ምቹ የሥራ አካባቢዎችን ማሻሻል። ምቹ የስራ ቦታ አደረጃጀት እና የተሟላ የስራ መገልገያዎች አቅርቦት ማሟላት።

4.5 የገጠር ስራ-ዕድል-ፈጠራ

በገጠር 1,500,072 የስራ ፈላጊ ዜጎችን ኢኮኖሚያዊ ተጠቃሚነት ማሳደግ፤

በየደረጃው ለሚገኙ 1750 አመራሮችና ባለሙያዎች የተለያዩ የአቅም ግባታ ስልጠና በመስጠት ሥራ ፈላጊ ዜጎችን በተለያዩ የገቢ ማስገኛ ሥራ መስኮች ማለትም በግብርና ዘርፍ 118,506 ኢ/ፕ በማቋቋም ለ 1185056 (በሰብል 152,258፣ በሠርቲፊኬት 203,010፣ በአንስሳት እርባታና መኖ 385720፣ግሣ ማስገር 10,151፣ንብ እርባታ 15,226፣በደን 71,054፣ በሌሎች 347637) ፤ በኢንዱስትሪ ዘርፍ 16501 ኢ/ፕ በማቋቋም ለ 165008 በአልገሎት ዘርፍ እና 15001 ኢ/ፕ በማቋቋም ለ150007፤በአጠቃላይ 150,007 ኢንተርፕራይዞችን በማቋቋም ለ1,500,071 የሥራ እድል እንድፈጠር ድጋፍና ክትትል ይደረጋል። ከዚህ ከሚፈጠረው ሥራ ዕድል ውስጥ 80 ከመቶ በቋሚ እና 20 ከመቶ በጊዜያዊ ሥራ መስኮች የስራ ዕድል ይፈጠራል።

የተለያዩ ድጋፎችን በማድረግ 3,712 ኢንተርፕራይዞች የደረጃ ሽግግር እንዲያደርጉ ድጋፍ ማድረግ፤

ከላይ የተቀመጠውን የውጤት ግብ ለማሳካት የተጠናከረ የገጠር ስራ ዕድል ፈጠራ ድጋፍ የሚደረግ ሲሆን 134,284 ሂደታዊ የመሬት አቅርቦት፣ ለኢንተርፕራይዞች መነሻና ማስፋፊ ካፒታል የሚሆን መደበኛ እና ተዘዋዋሪ ፈንድ ብር 9.66 ቢሊዮን የብድር አቅርቦት፣ ለ198,967 ኢንተርፕራይዞች የገበያ ትስስ እንዲፈጠር ከማድረግ አንጻር ብር 20,399,326,391 ድጋፍ ይደረጋል።

የሥራ ዕድል አማራጮችን ማስፋት አንጻር አማራጮችን በመለየት እና ለስራ እድል ፈጠራ ሊኖራቸው የሚችሉውን ድርሻ እና ውጤታማነታቸውን ለማረጋገጥ የሚያስችል ትንተና በማካሄድ በውጤታማነታቸው መሰረት ተግባራዊ እንዲሆኑ ይደረጋል። በተመሳሳይ መልኩ በየአካባቢው ያሉ የስራ እድል አማራጮችን በጥልቀት በመፈተሽ የተለዩትን አማራጮች ለተሻለ ውጤታማነት ሲባል እንዲበለጹጉ በማድረግ ጥቅም ላይ የሚውሉበትን እንዲሁም አዳዲስ የስራ ዕድሎችን በማጥናት እና በመቀመር አዋጭ የሆኑትን ለተግባር ዝግጁ የማድረግ ሥራ በትኩረት ይሠራል።

የሥራ ፈላጊ ዜጎችን በተለይ የወጣቶችና ሴቶች አመለካከት እና ክህሎትን በማሳደግ ላይ ያተኮረ የአቅም ግንባታ ስራዎችን ማከናወን፡- በተለያዩ የገቢ ማስገኛ ሥራ መስኮች ወደ ሥራ የሚሰማሩውን ሥራ ፈላጊ አመለካከት በመቅረጽና ክህሎትና ዕውቀት በማሳደግ ላይ ያተኮረ መሆን ይገባዋል። የገጠር የሥራ እድል ፈጠራን ለማሳደግ ተያያዥነት ያላቸው የመፈጸምና የማስፈጸም አቅም ግንባታ ስራዎች ተግባራዊ ይደረጋሉ። የስራ እድል ፈጠራ ጽንሰ-ሃሳብ ለማሳደግ ከፌዴራል እስከ ቀበሌ አስተዳደር በየደረጃው የተለያዩ የግንዛቤ መፍጠሪያ የሕዝብ ንቅናቄ መድረኮች እንዲከናወን ይደረጋል።

4.6 የከተማ-ግብርና

የእንስሳት ምርትና ምርታማነት ማሳደግ

ምርት ማሳደግ

የእንቁላል ምርት ማሳደግ በ2012 ዓ.ም 85.8 ሚሊዮን ከነበረበት በ2013 ወደ 89 ሚሊዮን ለማድረስ ታቅዷል፤ የዶሮ ምርት (ስጋ) - ስፔሻላይዝድ ማሳደግ በ2012ዓ.ም በቶን 120 ከነበረበት በ2013 ወደ 125 ቶን ለማድረስ ታቅዷል፤ የዶሮ ምርት (ስጋ) - የተሻሻለ የቤተሰብ ማሳደግ በ2012ዓ.ም በቶን 988 ከነበረበት በ2013 ወደ 1,028 ቶን ለማድረስ ታቅዷል፤ የወተት ላም ምርት (Crossbred) ማሳደግ በ2012ዓ.ም በሚሊዮን ቶን 508 ከነበረበት በ2013 ወደ 528 ሚሊዮን ቶን ለማድረስ ታቅዷል፤ የማር ምርት ማሳደግ በ2012ዓ.ም በቶን 11,000 ከነበረበት በ2013ዓ.ም ወደ 11,500 ቶን ለማድረስ ታቅዷል፤ የብሬ ሥጋ ምርት ማሳደግ በ2012ዓ.ም በቶን 33,000 ከነበረበት በ2013 ወደ 34,000 ቶን ለማድረስ ታቅዷል፤ የብግ ሥጋ ምርት ማሳደግ በ2012ዓ.ም በቶን 3,000 ከነበረበት በ2013 ወደ 3,100 ቶን ለማድረስ ታቅዷል፤ የፍየል ሥጋ ምርት ማሳደግ በ2012ዓ.ም በቶን 2,000 ከነበረበት በ2013 ወደ 2,080 ቶን ለማድረስ ታቅዷል፤ የእንሰሳት መኖ ምርት ማሳደግ በ2012ዓ.ም በቶን 110,000 ከነበረበት በ2013 ወደ 114,400 ቶን

ሊያጋጥሙ የሚችሉ ስጋቶች

በሀብረተሰቡ በባለሙያዎችና በአመራሮች ደረጃ የታዘቁትን ተግባራት በመፈጸምና በማስፈጸም ረገድ የአመለካከት፣ የተነሳሽነት፣ የኖቁርጠኝነት ውስንነቶች ሊያጋጥሙ ይችላሉ። ለአርብቶና ከፊልኦርብቶ እድራ ጋር በተለመደ ገፍ የሚያስፈልጉ የወረዳ እና የልማት ጣቢያ ባለሙያዎች እጥረት፣ ባለሙያው በቦታው አለመገኘትና የአቅም ውስንነት፣ ለአርብቶና ከፊልኦርብቶ እድራ የሚቀርቡ ግብአቶች የአቅርቦትና የጥራት ችግር መኖር፣ በአየር ንብረት ለውጥ የሚከሰት የሰብልተባይና የእንስሳት በሽታ፣ መሰረታዊ የግብርና ተቋማት ግንባታ ሂደት ላይ የሚሳተፉ ተቋራጮች የአቅም ውስንነትና የጥራት ችግር፣ የግብርና ምርት እሴት ጭምርና የገበያት ስርዓት ደካማ መሆን፣ በክልሎች ደረጃ የገጠር የፋይናንስ ተቋማት በበቂ ሁኔታ ያለመደራጀት፣ የአገሪቱ የሰላም ሁኔታ አስተማማኝ አለመሆን፣ በፌዴራል ሆነ በክልል አተሳሰብ ያሉት መዋቅራዊ ለውጦች በተጠበቀው የጊዜ ሰሌዳ አለመጠናቀቅ እና የመኖሩ ችግሮች መኖራቸው ለስራው ከፍተኛ ስጋት እንደሚሆኑ ይገመታል

የመፍትሄ

ተከታታይነት ያለውና ከፍተኛ ንግድ የሌለ የአቅም ግንባታ ስልጠና በየደረጃው ላሉ አመራሮችና ባለሙያዎች መስጠት፣ ለቦታው የሚመጡ ግብአቶች በመዋቅር እንዲሟሉ ከክልሎቹ ጋር በቅንጅት መስራት፣ በተቋማት ግንባታ ላይ የሚሳተፉ ተቋራጮችን እቅም ያመፈተ ሸለቆ ለመከተልና የክትትልና ቁጥጥር አግባብ ጠናከር፣ ከግብዓት አቅራቢ ተቋማት ጋር ወደ ስምምነት ከመግባቱ በፊት የጥራት ማረጋገጫ መንገዶችን መመርመርና ማረጋገጥ እና እንዲሁም ግብዓቶች ለተጠቃሚው በወቅቱ እንዲደርሱ ክትትልና ድጋፍ ማድረግ፣ የገጠር ፋይናንስ አገልግሎት ከሚመለከታቸው ባለድርሻ አካላት ጋር በመሆን ጠናከር፣ የአየር ለውጥን ሊቋቋሙ ሊላሙዱ የሚችሉ ፣ ከኖሎጂዎችን መጠቀም፣ ሊከሰት የሚችለውን የበሽታ ወረርሽኝን መቀነስና በድንበር ዘለል የግብርና ግብዓቶች ላይ /የአትክልት ዘርፍ እንስሳት መድሃኒት ወ.ዘ.ተ./ ያለውን ቁጥጥርና ክትትል ማጠናከር።

ክፍል V: የማስፈጸሚያ ስልቶች

5.1 እድረጃ ጀትና የሰው ኃይል ልማት

ግብርና በአዋጅ የተሰጠውን ተግባርና ኃላፊነት በአግባቡ ለመወጣትና በሚቀጥለው ዓመት ሊያሳካ ያቀዳቸውን ውጤቶች ለመፈጸም ተቋማዊ መዋቅርንና የሰው ሀብትና ክህሎትን በፊደራልና በክልል ደረጃ መልሶ ማቋቋም ተኩረት ተሰጥቶት የሚሰራ ይሆናል። ይህ ተግባር ከተለዩት የሪፎርም አጀንዳዎች ውስጥ አንዱ ሲሆን ወደ ተግባር ተገብቶ እድረጃ ጀቱና የሰው ኃይል ፍላጎቱ የሚጠናቀቅ ይሆናል። ከዚህ ጋር ተያይዞ የምዘናና የማበረታቻ ስርዓት (ለአርሶ/አርብቶ እድራና ለግብረሰብ ሀብቱ፣ ለማህበራት፣ ለመንግስት ባለሙያዎች) ስትራቴጂ የሚነደፍ ይሆናል።

5.2. የግብርና ልማትን ዲጅታላይዝ ማድረግ

የግብርና ልማትን በቴክኖሎጂ የተደገፈ ለማድረግ የግብርና ባለድርሻ አካላት የሚጠቀሙበት የግብርና መረጃ መረብ መሰረተ ልማት (AgriNet) በመዘርጋት የግብርና ዘርፍ አገልግሎት አሰጣጥን በኢንፎርሜሽን ቴክኖሎጂ በመደገፍ ጥራት ያለውና ቀልጣፋ አገልግሎት ለደንበኞቹ መስጠት እንዲችል ይደረጋል። በሚቀጥሉት 10 ዓመታት የግብርና ምክር አገልግሎት፣ የግብዓት ማሰባሰቢያና ስርጭት ክትትል ስርዓት፣ የግብርና በሽታና እድገት ክትትልና ቅድሚያ ማስጠንቀቂያ ስርዓት፣ የግብርና ገበያ መረጃ ስርዓት፣ የግብርና ምርቶች አመራረት ዳካ ስርዓት፣ የተቀናጀ የግብርና መረጃ ስርዓት፣ ክትትልና ግምገማ ስርዓት እና የተሞከረ የአውቅት አስተዳደር ስርዓት ተኩረት የሚደረግባቸው ይሆናሉ።

5.3. የፖሊሲ ሪፎርም አጀንዳዎች

በሀገር ደረጃ እየተተገበረ ያለውን አገር በቀል የኢኮኖሚ ፖሊሲ ማሻሻያን መሰረት በማድረግ የግብርና ዘርፍ ለባለፉት ሁለት አስርት አመታት የሚመራበትን የግብርና ገጠር ልማት ፖሊሲዎች፣ ስትራቴጂዎችና ስልቶች መከለስ በጀት አመቱ በተኩረት የሚሰራ ይሆናል። ይህንን እንዲያግዝ የባለሙያዎች የቴክኒክና የአማካሪ ቡድን በማዋቀር የፖሊሲ ማሻሻያ ረቂቅ ለመንግስት ይቀርባል። ይህም ረቂቅ ፖሊሲ በየደረጃው

የሚገኙ የክልልና የ—ደራሰ የዘርፉን ተዋንያን በማወያየት እንዲቆይ ከተደረገ በኋላ እንዲቆይ ይደረጋል። የዕድቀውን ፖሊሲ ለማስፋፀም የሚያግዙ እና በሚኒስቴር መ/ቤቱ ደረጃ የሚዘጋጁ የህግ ማዕቀፍና የአሰራር ስርዓት ይዘረጋል።

5.4 የግጦርከተማትስስር

የግብርናልማትበማፋጠን አገራዊልማትንለማረጋገጥየግጦርና ከተማናትስስርወሳኝበመሆኑ ተሟላናወጤታማየግብርናና ግጦር ልማት ላይ በትኩረት ይሰራል። በመሆኑም የተገናኝ ቤተሰብ ትኩር አሰራሮች በመከራ ደረጃ መፈተሽና በስፋት ለመተግበር አቅጣጫ ተቀምጧል። በተለይም በመከራ ደረጃ ላይ የሚገኘውን የዘርፈብዙወረዳትራንስፎርሜሽን ውጥን ለማሳካትላይ በትኩረት ይሰራል። የግጦርና ከተማ ጎብኪ ለመፈጠር የበርካታ ተቋማት ተቀናጅቶ መስራትን የሚጠይቅ በመሆኑ ከሚመለከታቸው አካላት ጋር በትብብር ሊሰራ የሚችልባቸው ን መንገዶች በመለየት ተባብሮ ለመስራት የሚቻልበትን ሁኔታ ዘርፍ የሚጠበቅበትን ለመወጣት ጥረት ይደረጋል።

5.5 የግብርናትራንስፎርሜሽንአጀንዳ

የግብርናትራንስፎርሜሽንአጀንዳየሆኑሥራዎችቡለትዋናዋናጉዳዮችላይአተኩሮየሚሰራሲሆንእንደኛውምርትናምርታ ማነትንየሚደግፉሥራዎችየቀጥታዘርግብይትስርዓት፤የግብርናግብዓትአቅርቦትናአገልግሎት፤ፕሮጀክት፤ሁብረትሥራማህበ ራትአቀፍዘርብዜት፤ፕሮጀክት፤ፕሮጀክት፤የከርሰምድርውሃእምቅሁብትየተለየለትየመሬትስፋት፤የሜካናይዜሽንአገልግሎ ትማዕከል፤ፕሮጀክት፤የኢትዮጵያአፈርመረጃስርአት፤ፕሮጀክትናቸው።ሁለተኛውየግብይትስርዓትንየሚደግፉስራዎች 8028 የድምፅቅብብሎሽምላሽፕሮጀክት፤የግብርናንግድእናኢንቨስትመንትማስፋፊ፤ፕሮጀክትናቸው።

የግብርና ትራንስፎርሜሽን አጀንዳ ያልሆኑ ስራዎች የግብርና ኮሚሽንላይዜሽን ክለስተር (ACC) ሥራዎች እና ሌሎች የግብርና ድጋፍ ስራዎችን የሚያካትት ሲሆን ሥራዎች የግብርና ኮሚሽንላይዜሽን ክለስተር (ACC) በተመረጡ አዘርዕት ሰብሎች የሚሸፈን መሬት ሥፋት እና የሆረቲካለቸር ዕሴት ሠንሰለት ሥራዎች ላይ ትኩረት አድርጎ የሚንቀሳቀስ ሲሆን ሌሎች የግብርና ድጋፍ ስራዎች ደግሞ ለፖሊሲ ውሳኔና ለፕሮጀክቶች ዝግጅት የሚያግዙ በግብርና ሴክተር ላይ ያተኮሩ ትንተናዊ ጥናቶችን ማካሄድ Analytical Studies) እና የግብርና ትራንስፎርሜሽን ኤጀንሲ ፕሮጀክቶችን የሚመለከቱ ግምገማዊ ጥናቶች (የመነሻ፣ የአጋማሽ ጊዜ፣ የማጠቃለያ ግምገማዎች) ማካሄድ ይሆናል።

5.6 የክትትልናግምገማስርዓት

ለአንድ መ/ቤት የአቅድ ዝግጅት ክትትልና ግምገማ ሥርዓት መጠናከር እንዲሁም ጠንካራ የመረጃ ሥርዓት መኖር በሁሉም ደረጃ ለሚደረገው የወሳኔ አሰጣጥ ትልቅ ድጋፍ ይሰጣል ። እውነተኛ መረጃን መሰረት ያደረገና ተጠያቂነትን ሊያሰፍን የሚችል የውሳኔ አሰጣጥ እንዲኖር ያደርጋል።በአፈጻጸም ሂደት የሚገኙ ልመዶችን በመቀመር ለተሻለ አፈጻጸም ያበቃል። ክፍተቶችን በመለየት ለመፍታት እድል ያመቻቸዋል። በመሆኑም በ2013 የግብርና ሴክተር የዕቅድ ክትትልና ግምገማ እና መረጃ ሥርዓትን ለማጠናከር ሊከናወኑ የሚገቡ ዋና ዋና ተግባራት እንደሚከተለው ቀርቧል።

5.5.1 ተቋማዊ አደረጃጀትን ማሻሻል እና ከክልል ግብርና ቢሮዎች ጋር ያለውን የአሰራር ግንኙነት ማጠናከር

ሀ) የዕቅድ ክትትልና ግምገማ የስራ ክፍልን ማጠናከር

የአቅድ ዝግጅት ክትትልና ግምገማ የስራ ክፍል አደረጃጀት አስፈላጊ የስራ ፍሰትን ባካተተ መልኩ እንዲደራጅ ይደረጋል። የስራ ክፍሉ በዚህ መልክ ከተደራጀ የሚጠበቅበትን ተግባርና ኃላፊነት (mandate) በተሟላ መልኩ እንዲወጣ የሚያሥችለው የሰው ኃይል የሚሟላ ይሆናል።

ለ) በግብርና ሚኒስቴር እና በክልል ግብርና ቢሮዎች መካከል ቅንጅታዊ አሰራርን ማጠናከር

የተጀመረውን የግብርና ሚኒስቴር እና ክልል ግብርና ቢሮዎች ተቀናጅተውና ተናበው የሚሰሩበትን አሰራር መመሪያ ከሚመለከታቸው ተቋማ ጋር (የሰላም ሚኒስቴር፣ የልማት ፕላን ኮሚሽን) በመሆንናየተለያዩ አገሮችን ልምድ መሰረት በማድረግ የትብብርና የተጠያቂነት ማዕቀፍ ረቂቅ የሚዘጋጁ ይሆናል ።

5.5.2 ውጤትን መሰረት ያደረገ የዕቅድ ክትትልና ግምገማ ማዕቀፍ ማዘጋጀት

በሚዘጋጀው የግብርና ዘርፍ ስትራቴጂክ የውጤት ማዕቀፍ መሰረት የ10 ዓመቱን መሪ ዕቅድ አፈፃፀም ለመለካት ለተለየ የአፈፃፀም አመልካች ማኑዋል (Indicator Handbook) እንዲዘጋጁ ይደረጋል።

5.53 የግብርና ሴክተር የመረጃ አስተዳደር ስርዓት ያሉበትን ችግሮች በመለየት ማጠናከር

የመረጃ አስተዳደር ስርዓት አወቃቀሩን(Data base architecture) በ10 ዓመቱ መሪ ዕቅድ ስትራቴጂክ የውጤት ማዕቀፍ እና ውጤቱን ለማሳካት በተቀረፁ ፕሮግራሞች መሰረት እንዲስተካከል ማድረግ።

አባሪ፡ ዝርዝር የውጤት አመልካቾችና ሂሳብ ማዎች

የአገልግሎት አገልግሎት የአሰሪ ሰብል የ2013 የምርት ዕቅድ							
የዘርፍ ቁልፍ ውጤት መስኮችና አመልካቾች	መለኪያ	2012	2013	1ኛ ሩብ ዓመት	2ኛ ሩብ ዓመት	3ኛ ሩብ ዓመት	4ኛ ሩብ ዓመት
ጠቅላላ ምርት	በሺህ ኩንታል		344,472			344,472	
መክርስትራቴጅክ ሰብሎች	በሺህ ኩንታል	233,198	233,198			233,198	
ጤና	በሺህ ኩንታል	57,357	57,357			57,357	
ጉብስ	በሺህ ኩንታል	23,780	23,780			23,780	
ስንዴ	በሺህ ኩንታል	53,152	53,152			53,152	
በቆሎ	በሺህ ኩንታል	96,283	96,283			96,283	
ሰሊጥ	በሺህ ኩንታል	2,626	2,626			2,626	
መክር ሌሎች ሰብሎች	በሺህ ኩንታል	90,612	90,612			90,612	
ማሻሻላ	በሺህ ኩንታል	52,632	52,632			52,632	
አጃ	በሺህ ኩንታል	457	457			457	
ሩዝ	በሺህ ኩንታል	1,697	1,697			1,697	
ባቄላ	በሺህ ኩንታል	10,067	10,067			10,067	
አተር	በሺህ ኩንታል	3,905	3,905			3,905	
ሽምብራ	በሺህ ኩንታል	4,352	4,352			4,352	
ምስር	በሺህ ኩንታል	1,193	1,193			1,193	
ጓዶ	በሺህ ኩንታል	3,127	3,127			3,127	

አባሪ፡ ዝርዝር የውጤት አመልካቾችና ሚላማዎች

የአነስተኛ አርሶአደር የእህል ሰብል የ2013 የምርት ዕቅድ							
የዘርፍ ቁልፍ ውጤት መስኮችና አመልካቾች	መለኪያ	2012	2013	1ኛ ሩብዓመት	2ኛ ሩብዓመት	3ኛ ሩብዓመት	4ኛ ሩብዓመት
አኩሪ አተር	በሺህ ኩንታል	1,256	1,256			1,256	
አብሽ	በሺህ ኩንታል	360	360			360	
ግብጦ	በሺህ ኩንታል	361	361			361	
ኑግ	በሺህ ኩንታል	2,916	2,916			2,916	
ተልባ	በሺህ ኩንታል	797	797			797	
ለውዝ	በሺህ ኩንታል	1,565	1,565			1,565	
ሱፍ	በሺህ ኩንታል	95	95			95	
ጎመንዘር	በሺህ ኩንታል	420	420			420	
ማሸ	በሺህ ኩንታል	558	558			558	
ነጭ በሎቄ	በሺህ ኩንታል	3,127	3,127			3,127	
ቀይ በሎቄ	በሺህ ኩንታል	1,727	1,727			1,727	
በልግ ሰብሎች	በሺህ ኩንታል	14705	15484				15484
ጤፍ	በሺህ ኩንታል	2980	3240				3240
ገብስ	በሺህ ኩንታል	5080	5220				5220
ስንዴ	በሺህ ኩንታል	3260	3440				3440
በቆሎ	በሺህ ኩንታል	3385	3584				3584
የመስኖ ስትራቴጅክ ሰብሎች	በሺህ ኩንታል	5957	6681			5011	1670

አባሪ፡ ዝርዝር የውጤት አመልካቾችና ሂሳቦች							
የአንስተኛ አርሶአደር የእህል ሰብል የ2013 የምርት ዕቅድ							
የዘርፍ ቁልፍ ውጤት መስኮችና አመልካቾች	መለኪያ	2012	2013	1ኛ ሩብዓመት	2ኛ ሩብዓመት	3ኛ ሩብዓመት	4ኛ ሩብዓመት
በቆሎ	በሺህ ኩንታል	5,957	6,681			5011	1670

የአንስተኛ አርሶአደር የእህል ሰብል የ2013 የምርታ ማነት ዕቅድ							
የዘርፍ ቁልፍ ውጤት መስኮችና አመልካቾች	መለኪያ	2012	2013	1ኛ ሩብዓመት	2ኛ ሩብዓመት	3ኛ ሩብዓመት	4ኛ ሩብዓመት
መክር ስትራቴጅክ ሰብሎች							
ጤፍ	ኩንታል በሺክታር	18.5	18.5			18.5	
ገብስ	ኩንታል በሺክታር	25	25			25	
ስንዴ	ኩንታል በሺክታር	29.71	29.71			29.71	

የአነስተኛ አርሶ አደር የእህል ሰብል የ2013 የምርታማነት ዕቅድ

የዘርፍ ቁልፍ ውጤት መስኮችና አመልካቾች	መለኪያ	2012	2013	1ኛ ሩብ ዓመት	2ኛ ሩብ ዓመት	3ኛ ሩብ ዓመት	4ኛ ሩብ ዓመት
በቆሎ	ኩንታል በሄክታር	42.39	42.39			42.39	
ሰሊጥ	ኩንታል በሄክታር	7	7			7	
መክር ሌሎች ሰብሎች							
ማሽላ	ኩንታል በሄክታር	28.80	28.80			28.80	
አጃ	ኩንታል በሄክታር	21.50	21.50			21.50	
ሩዝ	ኩንታል በሄክታር	29.64	29.64			29.64	
ባቄላ	ኩንታል በሄክታር	21.57	21.57			21.57	
አተር	ኩንታል በሄክታር	17.46	17.46			17.46	
ሽምብራ	ኩንታል በሄክታር	20.12	20.12			20.12	
ምስር	ኩንታል በሄክታር	13.65	13.65			13.65	
ዳያ	ኩንታል በሄክታር	21.48	21.48			21.48	
አኩሪ አተር	ኩንታል በሄክታር	23.03	23.03			23.03	
ኦብሽ	ኩንታል በሄክታር	13.65	13.65			13.65	
ግብጦ	ኩንታል በሄክታር	18.73	18.73			18.73	
ኑግ	ኩንታል በሄክታር	11.30	11.30			11.30	
ተልባ	ኩንታል በሄክታር	11.55	11.55			11.55	
ለውዝ	ኩንታል በሄክታር	17.75	17.75			17.75	
ሱፍ	ኩንታል በሄክታር	12.60	12.60			12.60	
ጎመንዘር	ኩንታል በሄክታር	18.73	18.73			18.73	

የአነስተኛ አርሶ አደር የእህል ሰብል የ2013 የምርታማነት ዕቅድ							
የዘርፍ ቁልፍ ውጤት መስኮች ናላመ ልካቾች	መለኪያ	2012	2013	1ኛ ሩብ ዓመት	2ኛ ሩብ ዓመት	3ኛ ሩብ ዓመት	4ኛ ሩብ ዓመት
ማሸ	ኩንታል በ ሂክታር	11.36	11.36			11.36	
ነጭቦሎቄ	ኩንታል በ ሂክታር	19.08	19.08			19.08	
ቀይቦሎቄ	ኩንታል በ ሂክታር	21.15	21.15			21.15	
በልግ ሰብሎች							
ጤፍ	ኩንታል በሂክታር	18.49	18.49				18.49
ጉብስ	ኩንታል በሂክታር	25.03	25.03				25.03
ስንዴ	ኩንታል በሂክታር	29.90	29.90				29.90
በቆሎ	ኩንታል በሂክታር	42.35	42.35				42.35
መስኖ ስትራቴጂክ ሰብሎች							
በቆሎ	ኩንታል በሂክታር	42	42.00				42.00

የአነስተኛ እርዳታ የሆርቲካል ተከታታይ ሰብል የ2013 የምርት ዕቅድ							
የዘርፍ ቁልፍ ውጤት መስኮችና አመልካቾች	መለኪያ	2012	2013	1ኛ ሩብ ዓመት	2ኛ ሩብ ዓመት	3ኛ ሩብ ዓመት	4ኛ ሩብ ዓመት
ጠቅላላ ምርት		172,527.9	172,527.9			172,527.9	
መክር ስትራቴጂክ ሰብሎች		10581.7	10581.7			10581.7	
ቲሚንግ	በሺህ ኩንታል	349.97	349.97			349.97	
ቀይ ሽንኩርት	በሺህ ኩንታል	2738.59	2738.59			2738.59	
አሸካዶ	በሺህ ኩንታል	1044.92	1044.92			1044.92	
ሙዝ	በሺህ ኩንታል	5394.43	5394.43			5394.43	
ማንጎ	በሺህ ኩንታል	1053.79	1053.79			1053.79	
መክር ሌሎች ሰብሎች		50034.12	50034.12			50034.12	
ሰላጣ	በሺህ ኩንታል	3.83	3.83			3.83	
ጥቅልጎሙን	በሺህ ኩንታል	245.65	245.65			245.65	
የሀበኛጎሙን	በሺህ ኩንታል	4358.63	4358.63			4358.63	
ቃሪያ	በሺህ ኩንታል	672.03	672.03			672.03	
ቆስጣ	በሺህ ኩንታል	6.62	6.62			6.62	

የአነስተኛ አርሶ አደር የሆር ቲካል ቸር ሰብል የ2013 የምርት ዕቅድ							
የዘርፍ ቁልፍ ውጤት መስኮችና አመልካቾች	መለኪያ	2012	2013	1ኛ ሩብ ዓመት	2ኛ ሩብ ዓመት	3ኛ ሩብ ዓመት	4ኛ ሩብ ዓመት
ቀይሰር	በሺህ ኩንታል	272.32	272.32			272.32	
ካሮት	በሺህ ኩንታል	182.25	182.25			182.25	
ድግቻ	በሺህ ኩንታል	9245.28	9245.28			9245.28	
ነጭ ሽንኩርት	በሺህ ኩንታል	1525.95	1525.95			1525.95	
ጎዴሬ	በሺህ ኩንታል	14527.64	14527.64			14527.64	
ስኳር ድግቻ	በሺህ ኩንታል	17558.55	17558.55			17558.55	
ዘይቱን	በሺህ ኩንታል	35.69	35.69			35.69	
ሎሚ	በሺህ ኩንታል	79.61	79.61			79.61	
ብርቱካን	በሺህ ኩንታል	296.69	296.69			296.69	
ፓፓያ	በሺህ ኩንታል	519.47	519.47			519.47	
አናናስ	በሺህ ኩንታል	11.64	11.64			11.64	
ያም/ባዩ	በሺህ ኩንታል	492.27	492.27			492.27	

የአነስተኛ እርዳታ የሆረቱ ካልቸር ሰብል የ2013 የምርት ዕቅድ							
የዘርፍ ቁልፍ ውጤት መስኮችና አመልካቾች	መለኪያ	2012	2013	1ኛ ሩብ ዓመት	2ኛ ሩብ ዓመት	3ኛ ሩብ ዓመት	4ኛ ሩብ ዓመት
በልግ ሰብሎች	በሺህ ኩንታል	675.19	675.19				675.19
ቲሚትም	በሺህ ኩንታል	65.37	65.37				65.37
ሽንኩርት	በሺህ ኩንታል	609.82	609.82				609.82
በልግ ሌሎች ሰብሎች		45968.22	45968.22				45968.22
ጥቅልጎምን	በሺህኩ/ል	263.95	263.95				263.95
አበሻጎምን	በሺህኩ/ል	7272.36	7272.36				7272.36
ቃሪያ	በሺህኩ/ል	100.45	100.45				100.45
ቀይስር	በሺህኩ/ል	249.14	249.14				249.14
ካሮት	በሺህኩ/ል	80	80				80
ድንች	በሺህኩ/ል	35299.12	35299.12				35299.12
ያም/ቦዩ	በሺህኩ/ል	99.26	99.26				99.26
የመስኖ ስትራቴጂክ ሰብሎች		21192.81	21192.81			15894.61	5298.20
ቲሚትም	በሺህ ኩንታል	5015.45	5015.45			3761.59	1253.86
ሽንኩርት	በሺህ ኩንታል	16177.36	16177.36			32410.41	11665.49
መስኖ ሌሎች ሰብሎች	በሺህ ኩንታል	44075.88	44075.88			82.53	27.51
ሰላጣ	በሺህ ኩንታል	110.04	110.04			5313.71	1771.24

የአነስተኛ እርዕስ ደርግ የሆኑ ተከፋፋዮች ሰብል የ2013 የምርት ዕቅድ							
የዘርፍ ቁልፍ ውጤት መስተኛና አመልካቾች	መለኪያ	2012	2013	1ኛ ሩብ ዓመት	2ኛ ሩብ ዓመት	3ኛ ሩብ ዓመት	4ኛ ሩብ ዓመት
ጥቅል ጎመን	በሺህ ኩንታል	7084.95	7084.95			2454.39	818.13
አበሻ ጎመን	በሺህ ኩንታል	3272.52	3272.52			1595.09	531.70
ቃሪያ	በሺህ ኩንታል	2126.79	2126.79			9.87	3.30
ቆስጣ	በሺህ ኩንታል	13.17	13.17			4098.55	1366.19
ቀይስር	በሺህ ኩንታል	5464.74	5464.74			1476.88	492.29
ካሮት	በሺህ ኩንታል	1969.17	1969.17			14148.45	4716.15
ድንች	በሺህ ኩንታል	18864.6	18864.6			3135.36	1045.12
ነጭ ሽንኩርት	በሺህ ኩንታል	4180.48	4180.48			7.2	2.4
ጎደሬ	በሺህ ኩንታል	9.6	9.6			88.36	29.46
ስኳር ድንች	በሺህ ኩንታል	117.82	117.82				36
ዘይቱን	በሺህ ኩንታል	36	36				80
ሎሚ	በሺህ ኩንታል	80	80				216

የአንስተኛ አርሶአደር የሆርቲካልቸር ሰብል የ2013 የምርት ዕቅድ							
የዘርፍ ቁልፍ ውጤት መስኮችና አመልካቾች	መለኪያ	2012	2013	1ኛ ሩብ ዓመት	2ኛ ሩብ ዓመት	3ኛ ሩብ ዓመት	4ኛ ሩብ ዓመት
ብርቱካን	በሺህ ኩንታል	216	216				518
ፓፓያ	በሺህ ኩንታል	518	518				12
አናናስ	በሺህ ኩንታል	12	12			32410.41	11665.49

የአንስተኛ አርሶአደር የሆርቲካልቸር ሰብሎች የ2013 የምርታ ማነት ዕቅድ							
የዘርፍ ቁልፍ ውጤት መስኮችና አመልካቾች	መለኪያ	2012	2013	1ኛ ሩብ ዓመት	2ኛ ሩብ ዓመት	3ኛ ሩብ ዓመት	4ኛ ሩብ ዓመት
መክር ስትራቴጅክ ሰብሎች							

የአነስተኛ እርዕስ ደርግ ስርዓት ስብሰባዎች የ2013 የምርመራ ስብሰባዎች							
የዘርፍ ቁልፍ ድጋግ ስርዓት ስብሰባዎች	መለኪያ	2012	2013	1ኛ ሩብ ዓመት	2ኛ ሩብ ዓመት	3ኛ ሩብ ዓመት	4ኛ ሩብ ዓመት
ቲማቲም	ኩንታል በሂክታር	58.13	60			60	58.13
ቀይ ሽንኩርት	ኩንታል በሂክታር	75.29	77			77	75.29
አሽካዶ	ኩንታል በሂክታር	49.98	50			50	49.98
ሙዝ	ኩንታል በሂክታር	80.05	80.05			80.05	80.05
ማንጎ	ኩንታል በሂክታር	64.4	65			65	64.4
መክር ሌሎች ስብሰባዎች							
ሰላጣ	ኩንታል በሂክታር	11.84	12			12	
ጥቅል ጎመን	ኩንታል በሂክታር	67.67	70			70	
የሀበሻ ጎመን	ኩንታል በሂክታር	102.56	102.56			102.56	
ቃሪያ	ኩንታል በሂክታር	58.9	60			60	
በርበሬ	ኩንታል በሂክታር	17.95	18			18	
ሰላጣ	ኩንታል በሂክታር	29.2	30			30	
ቀይ ሰር	ኩንታል በሂክታር	85.06	85.29			85.29	
ካሮት	ኩንታል በሂክታር	44.74	45.39			45.39	
ድጎች	ኩንታል በሂክታር	131.4	133.5			133.5	
ነጭ ሽንኩርት	ኩንታል በሂክታር	83.18	84.21			84.21	
ጎዴሬ	ኩንታል በሂክታር	249.3	250.67			250.67	
ስኩዋር ድጎች	ኩንታል በሂክታር	335.05	338.51			338.51	

የአንስተኛ አርሶአደር የሆርቲካል ተከታታይ ስብሰባዎች የ2013 የምርታ ማነት ዕቅድ							
የዘርፍ ቁልፍ ድውጫት መስኮችና አመልካቾች	መለኪያ	2012	2013	1ኛ ፋብ ዓመት	2ኛ ፋብ ዓመት	3ኛ ፋብ ዓመት	4ኛ ፋብ ዓመት
ዘይቱን	ኩንታል በ ሂክታር	15.18	15.78			15.78	
ሎሚ	ኩንታል በ ሂክታር	53.81	58.81			58.81	
ብርቱካን	ኩንታል በ ሂክታር	82.03	85			85	
ፓፓያ	ኩንታል በ ሂክታር	140.49	145			145	
አናናስ	ኩንታል በ ሂክታር	24.17	24.17			24.17	
በልግሰብሎች							
ቲማቲም	ኩንታል በሂክታር	17.45	17.45		17.45		
ሽንኩርት	ኩንታል በሂክታር	43.37	43.37		43.37		
መስኖ ስትራቴጂ ስብሰባዎች							
ቲማቲም		174.3	174.3			174.3	174.3
ሽንኩርት		177.79	177.79			177.79	177.79
መስኖ ሌሎች ስብሰባዎች							
ሰላጣ	ኩንታል በሂክታር	138.34	149.9			149.9	149.9
ጥቅል ጎመን	ኩንታል በሂክታር	163.32	182.9			182.9	182.9
አበሻ ጎመን	ኩንታል በሂክታር	141.12	150.8			150.8	150.8
አረንጓዴ ቃሪ	ኩንታል በሂክታር	94.39	118.9			118.9	118.9
ቀይ ቃሪያ	ኩንታል በሂክታር	82	97.3			97.3	97.3
ቆስጣ	ኩንታል በሂክታር	127.1	127.1			127.1	127.1
ቀይ ስር	ኩንታል በሂክታር	368.76	370			370	370
ካሮት	ኩንታል በሂክታር	172.02	175			175	175
ድንቻ	ኩንታል በሂክታር	168.85	170			170	170
ነጭ ሽንኩርት	ኩንታል በሂክታር	133.53	135			135	135

የአንስተኛ አርሶ አደር የሆር ተካልቸር ሰብሎች የ2013 የምርታ ማነት ዕቅድ							
የዘርፍ ቁልፍ ውጤት መስኮችና አመልካቾች	መለኪያ	2012	2013	1ኛ ሩብ ዓመት	2ኛ ሩብ ዓመት	3ኛ ሩብ ዓመት	4ኛ ሩብ ዓመት
ጎደሬ	ኩንታል በሄክታር	159.25	160			160	160
ስኳር ድንች	ኩንታል በሄክታር	185.87	186			186	186
ዘይቱን	ኩንታል በሄክታር	15.18	16			16	16
ሎሚ	ኩንታል በሄክታር	53.81	55			55	55
ብርቱካን	ኩንታል በሄክታር	82	82			82	82
ፓፓያ	ኩንታል በሄክታር	140.49	145			145	145
እናናስ	ኩንታል በሄክታር	24.17	25			25	25

የሰፋፊ እርሻ እ.ኤ.አ. ማሸነፍት መንገድ የ2013 የምርታ ዕቅድ							
የዘርፍ ቁልፍ ውጤት መስኮችና አመልካቾች	መለኪያ	2012	2013	1ኛ ሩብ ዓመት	2ኛ ሩብ ዓመት	3ኛ ሩብ ዓመት	4ኛ ሩብ ዓመት
መኸር ሰብሎች	በሺ.ህኩንታል	11730	13558			13558	
ጤፍ	በሺ.ህኩንታል	115.87	141.46			141.46	

የሰፋፊ እርሻ እና ሌሎች ስጦታዎች 2013 የምርት ዕቅድ							
የዘርፍ ቁልፍ ውጤት መስኮችና አመልካቾች	መለኪያ	2012	2013	1ኛ ሩብ ዓመት	2ኛ ሩብ ዓመት	3ኛ ሩብ ዓመት	4ኛ ሩብ ዓመት
ገቢ	በሺህ ንታል	99.33	112.48			112.48	
ስንዴ	በሺህ ንታል	3,525.34	4,002.59			4,002.59	
ቆሎ	በሺህ ንታል	3,749.14	4,577.53			4,577.53	
ሰሊጥ	በሺህ ንታል	2,252.63	2,476.82			2,476.82	
ቲሚት	በሺህ ንታል	536.08	594.52			594.52	
ሽንኩርት	በሺህ ንታል	226.25	257.56			257.56	
አቫካይ	በሺህ ንታል	18.68	24.68			24.68	
መዝ	በሺህ ንታል	179.79	221.74			221.74	
ሚን	በሺህ ንታል	232.91	259.21			259.21	
ቡና	በሺህ ንታል	793.56	889.77			889.77	

የሰፋፊ እርሻ እና ግብርና መንግሥት የ2013 የምርት ዕቅድ							
የዘርፍ ቁልፍ ውጤት መስኮችና አመልካቾች	መለኪያ	2012	2013	1ኛ ፍብ ዓመት	2ኛ ፍብ ዓመት	3ኛ ፍብ ዓመት	4ኛ ፍብ ዓመት
መስኖ ሌሎች ሰብሎች		3856	5937			5937	
ስንዴ	በሺህኩንታል	700.00	913.25			913.25	
ማሽላ	በሺህኩንታል	2.58	4.59			4.59	
አኩሬ አተር	በሺህኩንታል	0.00	752.99			752.99	
ሩዝ	በሺህኩንታል	0.00					
ሰላጣ	በሺህኩንታል	37.52	438.05			438.05	
ጥቅልጎመን	በሺህኩንታል	86.92	93.72			93.72	
አበሻጎመን	በሺህኩንታል	53.70	46.58			46.58	
አረንጓዴ ቃሪያ	በሺህኩንታል	1.48	1.70			1.70	
ቀይ ቃሪያ	በሺህኩንታል	50.28	56.10			56.10	
ቆስጣ	በሺህኩንታል	2.14	4.51			4.51	
ድንች	በሺህኩንታል	0.28	0.30			0.30	
ስትሮውቤሪ	በሺህኩንታል	14.54	16.53			16.53	
ቲማቲም	በሺህኩንታል	8.38	10.65			10.65	
ቀይ ሽንኩርት	በሺህኩንታል	3.23	6.99			6.99	
ጥጥ	በሺህኩንታል	2.67	6.21			6.21	

የሰፋፊ እርሻ እና ግብርና ስራዎች 2013 የምርመራ ሪፖርት ዕቅድ							
የዘርፍ ቁልፍ ውጤት መስኮችና አመልካቾች	መለኪያ	2012	2013	1ኛ ሩብ ዓመት	2ኛ ሩብ ዓመት	3ኛ ሩብ ዓመት	4ኛ ሩብ ዓመት
መክር ሰብሎች							
ጤና	ኩንታል በሄክታር	15.24	16.17				16.17
ገብስ	ኩንታል በሄክታር	28.81	29.68				29.68
ስንዴ	ኩንታል በሄክታር	33.25	34.65				34.65
ቆሎ	ኩንታል በሄክታር	41.39	44				44
ሰሊጥ	ኩንታል በሄክታር	8.2	8.42				8.42
ቲማቲም	ኩንታል በሄክታር	322.52	330.24				330.24
ሽንኩርት	ኩንታል በሄክታር	267.4	268.63				268.63
አሸካዶ	ኩንታል በሄክታር	85.92	89.97				89.97
መዝ	ኩንታል በሄክታር	84.76	95.72				95.72
ማንጎ	ኩንታል በሄክታር	88.75	88.79				88.79
ቡና	ኩንታል በሄክታር	7.43	7.8				7.8

የሰፋፊ እርሻ እና ማሻሻያ ስራዎች መግቢያ 2013 የምርት ዕቅድ							
የዘርፍ ቁልፍ ውጤት መስተኛና አመልካች	መለኪያ	2012	2013	1ኛ ፊት ለፊት ግመት	2ኛ ፊት ለፊት ግመት	3ኛ ፊት ለፊት ግመት	4ኛ ፊት ለፊት ግመት
መስኖ ሌሎች ሰብሎች							
ስንዴ	ኩንታል በሄክታር	26	27			27	
ማሽላ	ኩንታል በሄክታር	25	25			25	
አኩሬ አተር	ኩንታል በሄክታር	11	12			12	
ሩዝ	ኩንታል በሄክታር	29	31			31	
ሰላጣ	ኩንታል በሄክታር	252	215			215	
ጥቅል ግመን	ኩንታል በሄክታር	249	213			213	
አበሻ ግመን	ኩንታል በሄክታር	86	82			82	
አረንጓዴ ቃሪያ	ኩንታል በሄክታር	185	163			163	
ቀይ ቃሪያ	ኩንታል በሄክታር	37	38			38	
ቆስጣ	ኩንታል በሄክታር	37	38			38	
ድንች	ኩንታል በሄክታር	216	188			188	
ስትሮውቤሪ	ኩንታል በሄክታር	35	36			36	
ቲማቲም	ኩንታል በሄክታር	35	36			36	
ቀይ ሽንኩርት	ኩንታል በሄክታር	323	330			330	
ጥጥ	ኩንታል በሄክታር	267	269			269	

እንስሳትና ዓሳ ሀብት ምርትና ምርታማትን ማሳደግ

ስትራቴጂክ የውጤት መስኮች	የቁልፍ እሴቶችም አመልካቾች	መለኪያ	በ2012 የተደረሰበት	የ 2013 ዕቅድ	1ኛ ዓመት
ምርት	የወተት ምርት		4,371	4,827	112
የተገኘ የእንስሳት ምርት መጠን በምርት ዓይነትና በእርባታ ስርዓት (እነስተኛ ይዞታ በገጠርና ከተማ፤ የባለሀብት እንስሳት እርባታ)	የላም ወተት ምርት	በሚሊዮን ሊትር	3,632	4,018	110
	የፍየል ወተት ምርት	በሺህ ሊትር	91	99	109
	የግመል ወተት ምርት	በሺህ ሊትር	648	710	109
	የስጋ ምርት		295.4	355	121
	የዳልጋ ከብት ስጋ ምርት	ሺህ ቶን	180	217	120
	የበግ ስጋ ምርት	ሺህ ቶን	66	78	118
	የፍየል ስጋ ምርት	ሺህ ቶን	48	58	120
	የግመል ስጋ ምርት	ሺህ ቶን	1.4	2	142
	ቆዳና ሌጦ				
	የዳልጋ ከብት ቆዳ	ቁጥር	181188	1,811,88	45
			7	7	
	የበግ ሌጦ	ቁጥር	774688	7,746,88	193
			4	4	
	የፍየል ሌጦ	ቁጥር	639979	6,399,79	159
			4	4	
የተጠናከረ የቆዳና ሌጦ ምርት ኤክስፔንሽን አገልግሎትን ተግባራዊ ማድረግ	ቁጥር	7560	12,000	30	
የዶሮ ስጋና እንቁላል ምርት					

እንስሳትና ዓሳ ሀብት ምርትና ምርታማትን ማሳደግ

ስትራቴጅክ የውጤት መስኮች	የቁልፍ እሴቶችም አመልካቾች	መለኪያ	በ2012 የተደረሰበት	የ 2013 ዕቅድ	1ኛ ዓመት
	የዶሮ ምርት (ስጋ) - ስፔሻላይዥን	ሺህ ቶን	31	34	
	የዶሮ ምርት (እንቁላል)- ስፔሻላይዥን	ሚልዮን	2547	2730	
	የዶሮ ምርት (ስጋ) - የተሻሻለ የቤተሰብ	ሺህ ቶን	3	4	
	የዶሮ ምርት (እንቁላል)-የተሻሻለ የቤተሰብ	ሚልዮን	200	212	
	የዶሮ ምርት (እንቁላል)-ባህላዊ የቤተሰብ	ሚልዮን	13	13	
	የዶሮ ምርት (ስጋ) - ባህላዊ የቤተሰብ	ሺህ ቶን	107	105	
	የዓሳ ምርት				
	ከሐይቆች	ሺህ ቶን	39	52	
	ከግድቦችና ትንንሽ ውሀ እካላት	ሺህ ቶን	10	15	
	ከወንዞች	ሺህ ቶን	6	6	
	ከእንጎሳዎች	ሺህ ቶን	0.26	0.44	
	ደረቅ የዓሳ ምርት	ቶን	600	800	
	በጨው የታጀለ ርጥብ የዓሳ ምርት	ቶን	1000	1200	
	ከዓሳ ተረፈ ምርት መኖ (fish meal) ማምረት	ቶን	0.3	0.3	
	የማርና ሰም ምርት				
	የማር ምርት	ሺህ ቶን	59	64	
	የሰም ምርት	ሺህ ቶን	5.54	5.89	
	የሐርና ኩብ ምርት				

እንስሳትና ዓሳ ሀብት ምርትና ምርታማነትን ማሳደግ

ስትራቴጅክ የውጤት መስኮች	የቁልፍ እሴቶችም አመልካቾች	መለኪያ	2012 የተደረሰበት	የ 2013 ዕቅድ	1ኛ ዓመት
	የተመረተ የሐር ኩኩባ ምርት	ቶን	29.96	32.9500	
ምርታማነት	የወተት ምርታማነት				
የእንስሳት ምርታማነት በምርት ዓይነት በእርባታ ስርዓት (እነስተኛ ይዘታ በገጠርና ከተማ፤የባለሀብት እንስሳት እርባታ)	የወተት ላም ምርታማነት (Indigenous)	ሊት/እንስሳ/ቀን	1.45	1.50	
	የወተት ላም ምርታማነት (Crossbred)	ሊት/እንስሳ/ቀን	6.00	6.36	
	የወተት ላም ምርታማነት (Exotic)	ሊት/እንስሳ/ቀን	13.07	13.41	
	የፍየል ወተት ምርታማነት	ሊት/እንስሳ/ቀን	0.46	0.46	
	የግመል ወተት ምርታማነት	ሊት/እንስሳ/ቀን	2.93	2.98	
	የስጋ ምርታማነት				
	የዳልጋ ኩብት ስጋ ምርታማነት	ኪሎ/እንስሳ	110.00	111.04	
	የበግ ስጋ ምርታማነት	ኪሎ/እንስሳ	10.50	10.64	
	የፍየል ስጋ ምርታማነት	ኪሎ/እንስሳ	8.40	8.56	
	የግመል ስጋ ምርታማነት	ኪሎ/እንስሳ	250.00	252.67	
	የዶሮ ስጋና እንቁላል ምርታማነት				
	የዶሮ ምርታማነት (እንቁላል)- ስፔሻላይዥስ	እንቁላል/ዶሮ/ዓመት	200	250	
	የዶሮ ምርታማነት (ስጋ) - የተሻሻለ የቤተሰብ	ኪሎ/ዶሮ	1.5	1.5	
	የዶሮ ምርታማነት (እንቁላል)-የተሻሻለ የቤተሰብ	እንቁላል/ዶሮ/ዓመት	188	190	
	የዶሮ ምርታማነት (ስጋ) - ባህላዊ የቤተሰብ	ኪሎ/ዶሮ	1.30	1.32	
	የዶሮ ምርታማነት (እንቁላል)-ባህላዊ የቤተሰብ	እንቁላል/ዶሮ/ዓመት	65	65	
	የዶሮ ምርታማነት (ስጋ) - ስፔሻላይዥስ	ኪሎ/ዶሮ	2.00	2.03	
የዓሳ ምርታማነት					

እንስሳትና ዓሳ ሀብት ምርትና ምርታማነትን ማሳደግ

ስትራቴጅክ የውጤት መስኮች	የቁልፍ እሴቶችም አመልካቾች	መለኪያ	በ2012 የተደረሰበት	የ 2013 ዕቅድ	1ኛ ዓመት
	የውሃ አካላት(ሐይቅ፣ግድብ)	ቁጥር	4	11	
	ለሀይቅ/ግድብ የሚያስፈልግ የእሳ ጫጭት	ሺህ ቁጥር	150	600	
	የዓሳ እርባታ ኩሬ	ቁጥር	600	935	
	ለእኳ ካልቸር የሚያስፈልግ የእሳ ጫጭት መጠን	ሺህ ቁጥር	100	500	
	የማርና ሰም ምርታማነት				
	የባህላዊቀፎምርታማነት		5.19	5.54	
	የሽግግርቀፎምርታማነት		7.33	8.15	
	የፍሬምቀፎምርታማነት		9.26	10.74	
	የሰምምርታማነት	(ኪሎ/ቀፎ/ከብሰባ)	0.49	0.54	
	የሐርና ኩኩባ ምርታማነት				
ጥራቱና ደህንነቱ የተጠበቀ ለገበያ የቀረበ//የተላከ እንስሳትና እንስሳት ምርት መጠን በምርት ዓይነት(ተመርምሮ ጤንነታቸው የተረጋገጠ)	የቁም ዓልጋ ኩብት	ሺህ ቁጥር	41	285	
	የቁም በግና ፍየል	ሺህ ቁጥር	346	465	
	የቁም ግማል	ሺህ ቁጥር	19	90	
	የግመል ወተት ምርት	ሚ.ሊትር	0.09	1.1	
	የዓልጋ ኩብት ስጋ ምርት	ሺህ ቶን	0.4	2	
	የበግና ፍየል ስጋ ምርት	ሺህ ቶን	12	16.6	
	ተረፈ ሥጋ ምርት	ሺህ ቶን	1.9	1.4	
	የማር ምርት (CSA & Admin)	ቶን	60	100	
	የሰም ምርት (CSA & Admin)	ቶን	54	100	
	በጨው የደረቀ ዓሳ	ቶን	28	50	

እንስሳትና ዓሳ ሀብት ምርትና ምርታማትን ማሳደግ

ስትራቴጅክ የውጤት መስኮች	የቁልፍ አራፃፀም አመልካቾች	መለኪያ	በ2012 የተደረሰበት	የ 2013 ዕቅድ	1ኛ ዓመት
	የሐምት ጠጠር	ኪ.ግ	72	80	
	የተላከ የዳልጋ ኩብት ቆዳ	ሺህ ቁጥር	91	341	
	የተላከ የበግና ፍየል ቆዳ	ሺህ ቁጥር	664	8030	
	ደህንነቱ እና ጤንነቱ ተሟልቶ ወደ ሀገር የገባ የአንድ ቀን ጫጭት	ሺ ቁጥር	282	500	
	ደህንነቱ እና ጤንነቱ ተሟልቶ ወደ ሀገር የገባ የለማ እንቁላል	ሺ ቁጥር	0	180	
	ደህንነቱ እና ጤንነቱ ተሟልቶ ወደ ሀገር የገባ አባላዘር	ዶዝ	1246	6000	
	ደህንነቱ እና ጤንነቱ ተሟልቶ ወደ ሀገር የገባ የተሻሻለ ዳልጋ እንስሳ	ቁጥር	539	1200	
	ቅዝቃዜ ሰንሰለት ጠብቆ የተላከ ስጋ	ቶን	12968	20	
በእንስሳት ሀብት ልማት የተፈጠረ የስራ ዕድል		ቁጥር	2212314	582000	
	በወተት ሀብት ልማት	ቁጥር	2400	3000	
	በስጋ ሀብት ልማት	ቁጥር			
	በዶሮ ሀብት ልማት	ቁጥር		87015	1
	በአሳ ሀብት ልማት	ቁጥር			
	በማርና ሰም ልማት	ቁጥር	130.71	153.35	8
	በእንስሳት መኖ ልማት	ቁጥር			
	በእንስሳት ዝርያ ማሻሻል	ቁጥር		30	
	ሴት	ቁጥር	599838	291000	
	ወንድ	ቁጥር	1612473	291000	

እንስሳትና ዓሳ ሀብት ምርትና ምርታማነትን ማሳደግ					
ስትራቴጂክ የውጤት መስኮች	የቁልፍ አራግፀም አመልካቾች	መለኪያ	በ2012 የተደረሰበት	የ 2013 ዕቅድ	1ኛ ዓመት
የቀነሰ ድህረ ምርት ብክነት በእንስሳት ምርት ዓይነት	የላም ወተት	መቶ ኛ	3%	2.43%	
	የፍየል ወተት	መቶ ኛ	10%	9.33%	
	የግመል ወተት	መቶ ኛ	10%	9.33%	
	የበሬ ስጋ	መቶ ኛ	1%	0.47%	
	የበግ ስጋ	መቶ ኛ	3%	2.80%	
	የፍየል ስጋ	መቶ ኛ	3%	2.80%	
	የግመል ስጋ	መቶ ኛ	8%	7.46%	
	ማር (CSA & Admin)	መቶ ኛ	10%	9.78%	
	ሰም (CSA & Admin)	መቶ ኛ	30%	28.95%	
ስትራቴጂክ ውጤቶችን የሚደግፉ ፕሮግራሞች					
ፕሮግራሙና የፕሮግራሙ ውጤት	የፕሮግራም ውጤት አመልካቾች				
2.1 ያደገ የተሻሻሉ የእንስሳትና አሳ ቴክኖሎጂዎችና አሰራሮች አጠቃቀም					
የተሻሻሉ የእንስሳት ዝርያ ድርሻ በእንስሳት ዓይነት በመቶ ኛ	የወተት ላም	መቶ ኛ	2.65%	3.20%	
	የንብ ቀፎ	መቶ ኛ	4%	5%	
የቀነሰ የእንስሳት ህመምና ሞት	የወተት ላም	መቶ ኛ	15%	14%	
	የወተት ፍየል	መቶ ኛ	19%	18%	
	የወተት ግመል	መቶ ኛ	6%	5%	
	የጋማ ኩብት	መቶ ኛ	11%	10%	
	የስጋ በግ	መቶ ኛ	22%	20%	
	የስጋ ፍየል	መቶ ኛ	17%	16%	
	የስጋ ግመል	መቶ ኛ	6%	5%	

እንስሳትና ዓሳ ሀብት ምርትና ምርታማትን ማሳደግ

ስትራቴጅክ የውጤት መስኮች	የቁልፍ አራግፀም አመልካቾች	መለኪያ	በ2012 የተደረሰበት	የ 2013 ዕቅድ	1ኛ ዓመት
የተሻሻለ የእንስሳት መኖርና አመጋገብ ተግባራዊ ያደረጉ አርቢዎች በእንስሳትና እንስሳት ምርት ዓይነት በመቶኛ					
2.1.1 የተሻሻለ የእንስሳት ሀብት ልማት ግብዓት አቅርቦት					
	አጠቃላይ የተመረተ የአባለዘር መጠን በዶዝ	በዶዝ	108189 1	1400000	35
	በኢንስቲትዩት የተመረተ አባለዘር	በዶዝ	910863	1000000	25
	በክልሎች የተመረተ አባለዘር	በዶዝ	171028	400000	10
	አጠቃላይ የተሠራጩ የአባለዘር መጠን በዶዝ	በዶዝ	951281	1400000	35
	በኢንስቲትዩቱ የተሠራጩ የአባለዘር	በዶዝ	780253	1000000	25
	በክልሎች የተሠራጩ የአባለዘር	በዶዝ	171028	400000	10
	አጠቃላይ የተመረተ ፈሳሽ ናይትሮጂን መጠን በሊትር	በሊትር	353437	385000	9
	በኢንስቲትዩት የተመረተ ፈሳሽ ናይትሮጂን መጠን	በሊትር	61769	65000	1
	በክልሎች የተመረተ ፈሳሽ ናይትሮጂን መጠን	በሊትር	291668	320000	8
	የተሠራጩ ፈሳሽ ናይትሮጂን መጠን	በሊትር	318093	346500	8
	በኢንስቲትዩት የተሠራጩ ፈሳሽ ናይትሮጂን መጠን	በሊትር	55592	58500	1
	በክልሎች የተሠራጩ ፈሳሽ ናይትሮጂን መጠን	በሊትር	262501	288000	7

እንስሳትና ዓሳ ሀብት ምርትና ምርታማነትን ማሳደግ

ስትራቴጅክ የውጤት መስኮች	የቁልፍ አራጻፀም አመልካቾች	መለኪያ	2012 የተደረሰበት	የ 2013 ዕቅድ	1ኛ ዓመት
	ተመርጠው የገቡ ለአባላዘር ምርት የሚውሉ ታዳጊ ኮርማዎች	በቁጥር	17	30	
	ተመርጠው የተሰራጩ አውራ በጎችና ፍየሎች	በቁጥር	7477	8000	
	የክትባት አቅርቦት	ሚሊዮን ዶላር	310.28	377.9	
	መድኃኒት(በብሔራዊ እንስሳት ጤና እንስሳት-የትብብር ተመርቶ የቀረበ)	እንክብሎች		20.6	
	መድኃኒት(በብሔራዊ እንስሳት ጤና እንስሳት-የትብብር ተመርቶ የቀረበ)	ሳቼት		1,687,500	
	ጥራት፣ፈ.ዋሽነትና ደህንነታቸው የተረጋገጠ የእንስሳት መድኃኒት አምራቾች፣ እስመጪዎችና ጅምላ አከፋዮች የእንስሳት መድኃኒት ምርት ዕድገት	መቶኛ	92	94	
	የቀንሰሕገወጥ የእንስሳት መድኃኒት ምርትና ሥርጭት	መቶኛ	40	36	
2.1.2 የተሻሻሉ የእንስሳት ዝርያ					
የተሻሻለ የእንስሳት ዝርያ የተጠቀሙ አርሶ/አርብቶ አደር በመቶኛ	የወተት ላም	መቶኛ	10%	12%	
	የዶሮ ጫጩት	መቶኛ			
2.1.3 የተሻሻለ የመኖ ልማትና ውሃ አቅርቦት					
	ከሁሉም የመኖ ምንጮች የተመረተ ጠቅላላ ድርቆ መኖ ምርት	ሚ/ን ቶን	134.00	154.1	
	የተፈጥሮ ግጦሽን (Rangeland) የማሻሻያ ቴክኖሎጂዎች፣ ግብዓቶችና አሰራሮች በመጠቀም የተመረተ ድርቆ መኖ ምርት፣	ሚ/ን ቶን	43.66	50.2	

እንስሳትና ዓሳ ሀብት ምርትና ምርታማነትን ማሳደግ

ስትራቴጅክ የውጤት መስኮች	የቁልፍ አራግፀም አመልካቾች	መለኪያ	በ2012 የተደረሰበት	የ 2013 ዕቅድ	1ኛ ዓመት
	የተሻሻሉ የመኖ ዓይነቶችን በማስፋፋት የተመረተ ድርቆ መኖ ምርት፤	ሚ/ን ቶን	8.75	10.0	
	የሰብል ተረፈ ምርትን አሰባሰብ፣ አክመቻቸትና አጠቃቀም ማሻሻያ አሰራሮችን በመተግበር የተመረተ ድርቆ መኖ ምርት መጠን፤	ሚ/ን ቶን	56.4	64.9	
	የኢንዱስትሪ (ስኳርና ሌሎች) ተረፈ ምርቶችን በማስፋፋት የተመረተ ድርቆ መኖ ምርት፤	ሚ/ን ቶን	3.57	4.1	
	የወል ግጦሽ መሬትና ሬንጅላንድን የማሻሻያ ስትራቴጂዎችን በመጠቀምና በማልማት የተመረተ ድርቆ መኖ ምርት፤	ሚ/ን ቶን	19.78	22.7	
	የግል የአርሶ አደር ግጦሽ መሬትና ሬንጅላንድን የማሻሻያ ስትራቴጂዎችን በመጠቀምና በማልማት የተመረተ ድርቆ መኖ ምርት መጠን፤	ሺህ ቶን	1557.63	1791.3	4
	የመኖ ዘር ምርታማነትን ለማሳደግና ጥራት ያለው የተሻሻሉ የመኖ ዘሮች ማምረት።	ሺህ ቶን	3.37	3.9	
	በሁሉም ስነ ምህዳር በመስኖ የመኖ ማልማት ትግበራ ላይ የስልጠናና የመስክ ላይ ድጋፍ በማድረግ ምርት ማሳደግ፤	ሄ/ር	13095.4	15059.7	

እንስሳትና ዓሳ ሀብት ምርትና ምርታማነትን ማሳደግ					
ስትራቴጂክ የውጤት መስኮች	የቁልፍ አራግፀም አመልካቾች	መለኪያ	በ2012 የተደረሰበት	የ 2013 ዕቅድ	1ኛ ዓመት
	ከሚከናወኑ የመኖሪያ ልማት ስራዎች የተቀነሰ መቀነት አማቂ ጋዞች መጠን (CO2e)	ሚ/ሚ/ቶን	3.00	3.00	
2.1.4 የተሻሻለ እንስሳት በሽታ መከላከልና መቆጣጠር አገልግሎት					
የእንስሳት ጤና አገልግሎት ሽፋን በመቶኛ	በክሊኒክ ላይ የተመሰረተ የእንስሳት ጤና አገልግሎት ተደራሽነት	መቶኛ	83	84	
	የክትባት አገልግሎት ሽፋን	መቶኛ	89.5	91	
	የተሰራጩ የድንበር ዘለል በሽታዎች ክትባት	ሚሊ. ደዝ	110	120	
	የድንበር ዘለል ክትባት የተከተቡ እንስሳት	ሚሊ.ን ቁጥር	75	90	
	ለበጎችና ፍየሎች ደስታ መሰል በሽታ (PPR) ቁጥጥር የተከተቡ በጎችና ፍየሎች	ሚሊ.ን ቁጥር	2.9	30	
	ከቆላ ዝንብና ገንዲ በሽታ የፀዳ መሬት	ካ.ኪ.ሜ		120,172	
	የቆላ ዝንብና ገንዲ በሽታ ዳግም ወረራ ለመከላከል የተሸፈነ መሬት	ካ.ኪ.ሜ		101,500	
	የፀረ-ቆላ ዝንብ ኬሚካል የተቀቡ እንስሳት	ቁጥር		3,250,000	13
	በገንዲ በሽታ ለታመሙ እንስሳት ህክምና መስጠት	ቁጥር		29,600	2
የቀነሰ የእንስሳት በሽታ ፍንዳታ ክስተት በእንስሳትና ዝርያ በሽታ ዓይነት	ሀገራዊ የእንስሳት በሽታ ወረርሽኝ ቅኝትና ሪፖርት የመላክ ምጣኔ	መቶኛ	76.00	85	
	በተንቀሳቃሽ ስልክ የተመሠረተ ዕለታዊ የሪፖርት ምጣኔ	መቶኛ	41.00	60	

እንስሳትና ዓሳ ሀብት ምርትና ምርታማትን ማሳደግ

ስትራቴጅክ የውጤት መስኮች	የቁልፍ አፈፃፀም አመልካቾች	መለኪያ	በ2012 የተደረሰበት	የ 2013 ዕቅድ	1ኛ ዓመት
	በሀገር የሚገኙ እንዲሁም በአገር የሌሉና ስጋት ለሆኑ የእንስሳት በሽታዎች የሚገኙበትን ደረጃ ለማወቅ የተካሄደ የቅኝትና አሰሳ ጥናት ብዛት	ቁጥር	0.15	3	
	የስጋት ደረጃው ተፈትሾና ተረጋግጦ ወደ ሀገር የገቡ እንስሳትና የእንስሳት ውጤቶች	ቁጥር	61.00	80	
	በሀገር አቀፍ ደረጃ ወደ ውጭ ከሚላኩ የቁም ዳልጋ ኩባቶች የተመረመሩና የጤና ማረጋገጫ የተሰጣቸው ብዛት (ከሚላኩት 50 በመቶ)	ቁጥር	44276	50725	76
	በሀገር አቀፍ ደረጃ በቁም ከሚላኩ በጎችና ፍየሎች የተመረመሩትና የጤና ማረጋገጫ የተሰጣቸው ብዛት (ከሚላኩት 25 በመቶ)	ቁጥር	65200	1281797	19
	በሀገር አቀፍ ደረጃ ወደ ውጭ በቁም ከሚላኩ ግመሎች የተመረመሩትና የጤና ማረጋገጫ የተሰጣቸው ብዛት ሚላኩት(50 በመቶ)	ቁጥር	0	16143.5	24
	የመመርመር እቅድን በማሳደግ ምላሽ የተሰጣቸው የእንስሳት በሽታ ፍንዳታዎች ክስተት ብዛት	ቁጥር	120	132	
ከእንስሳት ወደ ሰው የሚተላለፉ የእንስሳት በሽታ ክስተት መቀነስ		መቶኛ			
የኳራንታይን ሊንስፕክሽንና ሰርቴፍኬሽን አገልግሎት አግኝቶ ለገበያ የቀረቡ የቁም እንስሳት ብዛት	የቁም እንስሳት	ሺህ ቁጥር	406	840	
	በእንስሳት ልዩታና ምዝገባ ስርዓት ስር የሚያልፉ የዳልጋ ኩባቶች	ሺህ ቁጥር		40	
የኤክስፖርት ቁራዎች የጤና ሊንስፕክሽንና ሰርቴፍኬሽን አገልግሎት አግኝቶ ለገበያ የቀረበ ስጋ ብዛት	የቅድመ እርድምር የተደረገላቸው የቁም እንስሳት	ሺህ ቁጥር	1856	2200	

እንስሳትና ዓሳ ሀብት ምርትና ምርታማነትን ማሳደግ					
ስትራቴጂክ የውጤት መስኮች	የቁልፍ አፈፃፀም አመልካቾች	መለኪያ	በ2012 የተደረሰበት	የ 2013 ዕቅድ	1ኛ ዓመት
	የድህረ እርድ ምርመራ የተደረገላቸው የታረዱ እንስሳት	ሺህ ቁጥር	1799	2,180	
	ሥጋና ተረፈ ሥጋ ምርት	ሺህ ቶን	14.3	20	
2.1.5 በእንስሳትና ዓሳ ቴክኖሎጂዎችና የተሻሻሉ አሰራሮች ላይ ዕውቀቱን ፣አመለካከቱና ክህሎቱ ያደገ አርሶ/አርብቶ አደሩ					
የተሻሻሉ እንስሳትና ዓሳ ቴክኖሎጂዎችን/አሰራሮችን ለመጠቀም የሞከሩ አርሶ/አርብቶ አደሮች በምርት ዓይነት በመቶኛ	የወተት ላም	መቶኛ	28%	30%	
	በግና ፍየል	መቶኛ	10%	12%	
	የግመል ወተት	መቶኛ	15%	15%	
	የ ስጋ	መቶኛ	51%	53%	
	የበግ ስጋ	መቶኛ	9%	11%	
	የፍየል ስጋ	መቶኛ	10%	12%	
	የግመል ስጋ	መቶኛ	49%	53%	
2.2 የእንስሳትሀብትኢንቬስትሜንት					
2.2.1 በተሰጠኢ ንብረት መንገድ ለምሳሌ ለምድራዎች የእንስሳት ምርታማ ስኬትን ማጠናከር					
	በወተት ከብት አርባታ	የማዕከላት ቁጥር	551	561	125
	በዳልጋኩብት ማድለብ	»	404	413	50
	የበግና ፍየል አርባታ/ማድለብ	»	65	67	10
	በዶሮ አርባታ	»	189	197	27
	በንብረት አርባታ	»	46	47	
	.አኳካልቸር	»	10	10	
	በመኖልማት	»	9	10	5

እንስሳትና ዓሳ ሀብት ምርትና ምርታማነትን ማሳደግ					
ስትራቴጂክ የውጤት መስኮች	የቁልፍ አራግፀም አመልካቾች	መለኪያ	በ2012 የተደረሰበት	የ 2013 ዕቅድ	1ኛ ዓመት
2.2.2 የግልባለሀብቱን ምርትና ምርታማነት ማሳደግ/ለገበያየቀረበ ምርት/					
	የእርድፍ የል	ቁጥር	60529	63555	7945
	የዕርድብግ	ቁጥር	21823	24006	4000
	የዕርድ-ዳልጋኩብት	ቁጥር	19705	21676	2500
	የስጋዶሮ	ቁጥር	98245	108069	2000
	እንቁላል	ሚ/ቁጥር	5.4	6	0.5
	ጥሬወተት	ሺ/ሊትር	3918	3957	990
	ጥሬማር	ቶን	72.89	80	0
	የመኖምርት /በቆሎ፣ አኩሪ አተር፣ ሲናር/	ሺ/ኩ/ል	38	42	
የግልባለሀብቱን ገቢ ማሳደግ	የእንስሳትና እንስሳት ምርት ገቢን ማሳደግ	ቢ/ንብር	1.12	1.23	0.21

የግብርና ግብዓትና ግብይት								
ስትራቴጂክ የውጤት መስኮች	የቁልፍ አፈፃፀም አመልካቾች	መለኪያ	በ2012 የተደረሰበት	የ 2013 ዕቅድ	1ኛ ፋብ ዓመት	2ኛ ፋብ ዓመት	3ኛ ፋብ ዓመት	4ኛ ፋብ ዓመት
1. የሰብል ግብዓት አቅርቦት								
የሰብል ግብዓት አቅርቦትና ስርጭት	የአፈር ማዳበሪያ አቅርቦት እና ስርጭት መጠን	በሜ/ቶን	1,458,563	1,743,498	-	747,213	747,213	249,071
	ፀረ ተባብሮችን እና አረም ኬሚካ አቅርቦት እና ስርጭት መጠን	በሊ/ር/ኪግ	556,280	3,795,347	-	1,536,092	1,897,674	361,582
	የተመሰከረለት ም/ዘር ዘር አቅርቦት እና ስርጭት መጠን	በ/ኩል	1,036,000	1,205,620		500	602,810	602,310
የገጠር ፋይናንስ አገልግሎት	የምርት-ዘመኑ የግብዓት መግቢያ-በድር አቅርቦት ማሻሻል	ብር	27.00	37.00		8.00	20.00	9.00
	ለኬሚካል አፈር ማዳበሪያ መግቢያ	ቢ/ብር	19.00	27.00	0.00	6.00	14.00	7.00
	ለዕዕቅት ምርጫ መግቢያ	ቢ/ብር	2.00	3.00	0.00	0.70	1.50	0.80
	ለአገሮች ኬሚካል	ቢ/ብር	3.00	4	-	0.90	2	1.10
	ለግብዓት ስራ ምርት አገልግሎት	ቢ/ብር	2.40	4	-	1	2	1
	የውዝፍ-በድር አዳማሻሻል	%	95	98		96	97	98
	የዘመኑ በድር አዳማሻሻል	%	90	100	95	96	97	100
	በግብዓት ኩባንያ ሥርዓት የግብርና ግብዓት ሽያጭ ስርዓት ይስፋፋል	በቁጥር	582	586	0	0	584	586

ስትራቴጅክዮውጫት መስኮች	የቁልፍ-አፈ-ፃዕም አመልካቾች	መለኪያ	በ2012 የተደረሰበት	የ 2013 ዕቅድ	1ኛ ፍብዳ መት	2ኛ ፍብዳ ት	3ኛ ፍብዳ መት	4ኛ ፍብዳ መት
2. እንሰሳት ግብአት አቅርቦት								
	የቀረቡና የተሰራጩ የተሸሻሉ የአንድ ቀን ጫቶች	በሚሊዮን ቁጥር	23.80	26	6,545,000	6,545,000	6,545,000	6,545,000
	የቀረቡና የተሰራጩ አባላዘር	ዶዝ	1000081	1540000	350000	396000	396000	398000
	የፈሳሽ ናይትሮጂን	ሊትር	236908	404007	101002	101002	101002	101002
	የተሸሻሉ ክልስ ጊደሮች	በቁጥር	4605	8820	2205	2205	2205	2205
	ክልስ ኮርማዎች	በቁጥር	2,842.00	4,501.00	1,125.00	1,125.00	1,125.00	1,125.00
	የተዳቀሉ የበግ ኮርማዎች	በቁጥር	20,582.00	35,837	8,959	8,959	8,959	8,959.00
	የተዳቀሉ የፍየል ኮርማዎች	በቁጥር	4556	3850	962	963	963	962
	የሲንክሮናይዚንግሆርሞን	ዶዝ	97250	110000	27500	233750	233750	233750
	የቀረቡና የተሰራጩ የሽግግር ቀፎዎች	በሺህቁጥር	714879	935000	233750	233750	233750	233750
	የቀረቡና የተሰራጩ ፍሬም ቀፎዎች	በሺህቁጥር	162,166	330,000	82,500	82,500	82,500	82,500
	የቀረቡና የተሰራጩ የግሳ ጫጭት	በሺህ ቁጥር	300,000	7,200,000	1,800,000 0	1,800,000	1,800,000 0	1,800,000 0
	የቀረቡና የተሰራጩ የእንሰሳት መኖ ዘር	በሺህ ቶን	4	5	1	1	1	1
	የቀረቡና የተሰራጩ የእንሰሳት በሽታ መከላከያ ክትባት	በሚሊዮን ዶዝ	111	140	35	35	35	35

ስትራቴጅክ የውጤት መስኮች	የቁልፍ አፈፃፀም አመልካቾች	መለኪያ	በ2012 የተደረሰበት	የ 2013 ዕቅድ	1ኛ ሩብ ዓመት	2ኛ ሩብዓ መት	3ኛ ሩብዓ መት	4ኛ ሩብዓ መት
	ጥራቱ ጤንነቱና ደህንነቱ የሚጠበቅ ለገበያ የሚቀጥ የግብርና ምርት							
	ጤኛ	በሚልየን ኩንታል	15.1	17.4			17.4	
	ገብስ	በሚልየን ኩንታል	2.0	2.1			2.1	
	ስንዴ	በሚልየን ኩንታል	9.2	11.2			11.2	
	በቆሎ	በሚልየን ኩንታል	10.0	13.2			13.2	
	ሰሊጥ	በሚልየን ኩንታል	2.4	2.8			2.8	
	ቲማቲም	በሚልየን ኩንታል	0.3	0.3			0.3	
	ሽንኩርት	በሚልየን ኩንታል	1.3	1.4			1.4	
	አቫካዶ	በሚልየን ኩንታል	0.3	0.4			0.4	
	ሙዝ	በሚልየን ኩንታል	1.8	2.2			2.2	
	ማንጎ	በሚልየን ኩንታል	0.5	0.5			0.5	
	ለገበያ የቀረበ አንስሳትና አንስሳት ምርት							
	በቁም የሚላክ ዳ/ኩብት	በሺ ቁጥር	39162	285	71	71	71	71
	ለስጋ ላኪ ቁራዎች የሚቀርብ ዳ/ኩብት	በቁጥር		155	39	39	39	39
	በቁም የሚላክ በግ እና ፍየል	በሺ ቁጥር	325	465	116	116	116	116
	ለስጋ ላኪ ቁራዎች የሚቀርብ ፍየል	በሺ ቁጥር		3,150	788	788	788	788
	ለስጋ ላኪ ቁራዎቹ የሚቀርቡ በግ	በሺ ቁጥር		616	154	154	154	154
3. የግብርና ምርት ግብይት	በቁም የሚላክ ግመል	በሺ ቁጥር	19757	90	23	23	23	23

ስትራቴጅክየውጤትመስኮች	የቁልፍአፈፃፀምአመልካቾች	መለኪያ	በ2012 የተደረሰበት	የ 2013 ዕቅድ	1ኛ ሩብዓ መት	2ኛ ሩብዓ መት	3ኛ ሩብዓ መት	4ኛ ሩብዓ መት
	የላምወተት	መቶ ኛ	2.6%	2.4%				
	የፍየልወተት	መቶ ኛ	10.0%	9.3%				
	የግመልወተት	መቶ ኛ	10.0%	9.3%				
	የበሬስጋ	መቶ ኛ	0.5%	0.5%				
	የበግስጋ	መቶ ኛ	3.0%	2.8%				
	የፍየልስጋ	መቶ ኛ	3.0%	2.8%				
	የግመልስጋ	መቶ ኛ	8.0%	7.5%				
	ማር (CSA & Admin)	መቶ ኛ	10.0%	9.8%				
	ሰም (CSA & Admin)	መቶ ኛ	30.0%	28.9%				

ዘላቂየተፈጥሮሀብትልማትናአጠቃቀም	
ውጤት	የቁልፍአፈፃፀምአመልካቾች
የተገነባ የመሬት አስተዳደርና አጠቃቀም ሥርዓት	የመሬት አስተዳደር መረጃ ሥርዓት የተዘረጋላቸው ወረዳዎች
	የሁለተኛ ደረጃ የገጠር መሬት የይዘታ ማረጋገጫ ተጠቃሚዎች (አባወራ/አማወራ)
	አባወራ
	አማወራ
	የይዘታ ማረጋገጫ የተሰጠ ማሳብዛት
	አሳታፊ የገጠር መሬት አጠቃቀም ዕቅድ ያዘጋጁ ቀበሌዎች ብዛት
በተቀናጀ ሁኔታ የለማ ተፋሰስ	የልማት ዕቅድ የተዘጋጀላቸው የማህበረሰብ ተፋሰሶች ብዛት
	ከንክኪ ነጻ የተደረገና ተከልለው እንዲያገግሙ የተደረጉ አካባቢዎች ስፋት
	የተለያዩ የፊዚካል የአፈርና ውሃ ጥበቃ ሥራዎች የተካሄዱባቸው የማህበረሰብ ተፋሰሶች ስፋት
	በተለያዩ የፊዚካልና ስነ ህይወታዊ የአፈርና ውሃ ጥበቃ ሥራዎች ጥገናና ዕድሳት የተደረገላቸው የማህበረሰብ ተፋሰሶች ስፋት
	በሥነ ህይወታዊ ዘዴዎች የተሸፈኑ የማህበረሰብ ተፋሰሶች ስፋት
	የተሰራጩ ዘርፈ ጠቅም የሚሠጥ የዛፍ ዘር

ዘላቂ የተፈጥሮ ሀብት ልማትና አጠቃቀም	
ውጤት	የቁልፍ እሴት ግፀም አመልካቾች
	የተሰራጩ የዘፍ ችግኝ ብዛት በክልሎች በተፈጥሮ ሀብት ልማትና ጥበቃ የሰለጠኑ ባለሙያዎች ብዛት በክልሎች በተፈጥሮ ሀብት ልማትና ጥበቃ የሰለጠኑ አርሶ አደሮች ብዛት ሀገራዊ የችግኝ ተከላ እና የድህረ-ተከላ ሥራዎች መርሀ-ግብርን ማስተባበር ያገለገሉትን መሬት በማልማት ተጠቃሚ (የስራ ዕድል የተፈጠረላቸዉ) ወጣቶችና ሴቶች
በጥምር እርሻ- ደንብ ለማመልከት	በጥምር ደን እርሻ የተሸፈነ መሬት የተዘጋጀ የጥ/ ደን እርሻ ልማት ዕምቅ ሃብት የጥናት ሰነድ ለጥምር ደን እርሻ ልማት የማበረታቻ ክፍያ ስርዓት በመግባት በኩል እንዲኖር ለማስፈን ያሉ መልካም አጋጣሚዎችን በመለየት፣ የህግ ማዕቀፍ በመዳሰስ ምክረ ሃሳብ ማዘጋጀት
ዘላቂ የሬንጅላንድ (ሰፊ የግጦሽ መሬት) አያያዝና አጠቃቀም	የቁጥቋጥ እና ወራሪ መጤ ዛፎችና ሣሮች መስፋፋትን መቆጣጠር የግጦሽ መሬት አያያዝና አጠቃቀምን በማሻሻል ምርታማነትን ማሳደግ አርብቶ አደር አካባቢ የውሃ አቅርቦትን ማስፋፋት፡-
ያደገ የመስኖ ሽፋንና አጠቃቀም የተስፋፋ የመስኖ መሠረተ ልማት እና የተሻሻለ የመስኖ አውታር አስተዳደርና ውሀ አጠቃቀም	ለመስኖ ልማት ዝግጁ የሆነ የመሬት ስፋት የመስኖ ውሃ አጠቃቀም ብቃት · በማህበረሰብ የመስኖ አውታሮች የሚለሙ · በቤተሰብ

ዘላቂየተፈጥሮሀብትልማትናአጠቃቀም	
ውጤት	የቁልፍአፈፃፀምአመልካቾች
	የመስኖ ውሃ ተጠቃሚ አርሶ/ክፊል አርብቶ አደር
	5.1 የተስፋፋ የመስኖ መሰረተ ልማት
	በማህበረሰብ የሚተዳደሩ አዳዲስ የመስኖ አውታሮች ግንባታ ብዛት
	በቤተሰብ የሚተዳደሩ አዳዲስ የመስኖ አውታሮች ግንባታ ብዛት
	በመስኖ መሰረተ ልማት የተዘረጋለት መሬት በመቶኛ በውሃ አማራጭ
	ገጸ ምድር
	ከርሰ ምድር
	ዝናብ ውሃ ማሰባሰብ
	አዲስ የመስኖ መሰረተ ልማት ከተዘረጋላቸው ውስጥ በውሃ ቆጣቢ ቴክኖሎጂዎች የተሸፈነ መሬት
	የኃይል ቆጣቢ ቴክኖሎጂ ሽፋን
	5.2 የተሻሻለ የመስኖ አውታር አስተዳደርና ውሀ አጠቃቀም
	ሀጋዊ ሰውነት ያገኙ የመስኖ ውሃ ተጠቃሚ ማህበር

ዘላቂየተፈጥሮሀብትልማትናአጠቃቀም	
ውጤት	የቁልፍአፈፃፀምአመልካቾች
	የመስኖ ውሃ አጠቃቀም በላቀ ብቃት የተገበሩ የውሃ ተጠቃሚ ማህበራት
	የሚሰጥ የአቅም ግንባታ ስልጠና በየስልጠና ዓይነት
	በመስኖ ልማትና አጠቃቀም ለክልሎች እና ለፌዴራል ፈጻሚ ባለሙያዎችና ተጠቃሚዎች የተለያዩ ስልጠናዎች ና የውይይት መድረኮች ይዘጋጃሉ
	የግልና መንግስት አጋርነት የመስኖ ልማት ስርዓት ዝርጋታ መነሻ ሰነድና የተዘጋጀ ረቂቅ ስትራቴጂ
	የመስኖ ልማትን ከድሬይኔጅ (የማንጠፋፍ ስርዓት ጋር) ቁርኝት ላይ የተዘጋጀ መነሻ ሰነድና አስገዳጅ ረቂቅ ፖሊሲ/ስትራቴጂ
	ነባርና አዲስ የመስኖ ፕሮጀክቶችን ጥናትና ዲዛይን በማከናወን ወደ ግንባታ የገባ የመስኖ ፕሮጀክቶች መጠን (ቦ/ሄ/ር)
	ነባርና አዲስ የመስኖ ፕሮጀክቶችን በማከናወን ወደ ልማት የገባ የመስኖ መሬት ሽፋን (ቦ/ሄ/ር)
	ዘላቂየአፈርጤንነትናለምነትማሻሻያ

ዘላቂየተፈጥሮሀብትልማትናአጠቃቀም	
ውጤት	የቁልፍአፈፃፀምአመልካቾች
	የቨርሚኮምፖስት-ቴክኖሎጂንበአ/አደርደረጃማስተዋወቅናመተተግበር
	ኮምፖስት-ፖሊሚሜንቲናበመጠቀምአርሶናሊ/አደሩንተጠቃሚበማድረግየአፈርአርጋኒክመጠንማሻሻል
	የባዮ-ስላሪኮምፖስት-ንግድ/አደሩንተጠቃሚበማድረግየአፈርአርጋኒክመጠንማሻሻል
	የዕቅድአፈጻጸም፣ቴክኖሎጂንገጠማናበግዴል/አደርማሳላይሰርቶማሳያበመስራትማስተዋወቅናማስፋት
	የማዕድንማዳቢያዎችንአጠቃቀምማሻሻል
	የማዕድንማዳቢያ (NPS፣ NPSB፣ NPSZn እና NPSZnB) ማዳቢያቴክኖሎጂዎችንበአርሶአደርእናከፊልአርብቶአደርማሳላይሰርቶማሳያበመስራትማስተዋወቅናማስፋት
	የተቀናጀየአፈርለምነትማሻሻያ(IFSM) ቴክኖሎጂበአርሶአደርእናከፊልአርብቶአደርማሳላይሰርቶማሳያበመስራትማስተዋወቅናማስፋት
	የማዳቢያጥራትቁጥጥርስርዓትለመዘርጋትየሚያስችልየአደረጃጀትሰነድበማጠናቀቅስራላይእንዲውልይደረጋል።
	በጨዋማአፈርልማት፣በዕቅድአፈጻጸም፣ቨርሚኮምፖስት፣ባዮ-ስላሪቴክኖሎጂዎችላይለ50 የክልልባለሙያዎችእና 4 በማሕበርለተደራጃወጣቶችስልጠናይሰጣል፤
	የእርሻመሬትመገባቆልንለመከላከልናጤንነቱንለማስተካከልየሚያስችል «የእርሻመሬትእንኩባቤናአያያዝ፣ፊሊፊናየማስፈጸሚያአዋጅ» ይዘጋጃል።

ዘላቂ የተፈጥሮ ሀብት ልማትና አጠቃቀም	
ውጤት	የቁልፍ አፈፃፀም አመልካቾች
	የአፈር ሀብት ዓይነትና ባህርይ በመስክበ መለየት ካርታ ማዘጋጀት ከአሲፒ ጋር በመቀናጀት በማሳደረጃ የአፈርና ሙና መረጃ በመሰብሰብና ተንቀሳቃሽ ላቦራቶሪ ሥነ ምግባር ማዘጋጀት የጂኦስፓሽያል ቴክኖሎጂ ሥነ ምግባር ማዘጋጀት በተመረጡ ዞኖች የኢኮኖሚክስ ሥነ ምግባር ማዘጋጀት (Innovation Recommendation Mapping) ማዘጋጀት ማዕከላዊ ጂኦስፓሽያል የአፈር መረጃ ቋትና ጂኦስፓሽያል ግንባታውን በማጠናቀቅ ጥቅም ላይ ማዋል የአፈርና አግሮኖሚ መረጃ ልውውጥ ፖሊሲ እንዲፀድቅ በማድረግና በማሳተፍ ማሰራጨት በአፈር መረጃ ስርዓት ግንባታ ዙሪያ በክልሎች የሰላማዊ ጥናት ማካሄድ የተደረገ የህያው ማዘጋጀት ለግንባታው የሰላማዊ ጥናት የተደረገ የኖራ ማዘጋጀት ወፍጫዎችን (ደጃን፣ ጉደርና ቡታጅ ራወዘተ) የምርት ጥራት ቁጥጥር የተካሄደ የአዳዲስ የኖራ ምንጮች ጥናት የተመረተ የህያው ማዘጋጀት

ዘላቂየተፈጥሮሀብትልማትናአጠቃቀም	
ውጤት	የቁልፍአፈፃፀምአመልካቾች
	የተካሄደየፊዚካል (physical) እናኬሚካል (wet chemistry) በአፈር፣በውሃናበዕቃትናሙናዎችምርመራ የተካሄደየኮንፕረክት-ራል (infrared scanning) የአፈርናሙናዎችንምርመራ
	-የኮቪድ-19ናበስራእድልፈረሳይያሉሁኔታዎችንበጥናትመለየት በየደረጃውላሉለአመራሮችናባለሙያዎችየተሰጠስልጠና በገጠርየሥራዕድልየተፈጠረላቸውሥራፈላጊዜጎች በግብርና ሰብልምርት ሆርቲካልፕሮጀክት/አትክልትእናፍራፍሬ እንስሳትእርባታ/ልማት የእንስሳትመኖልማት ዓሳማስገር ደንልማት

በገጠርየተፈጠረየሥራዕድል

ዘላቂየተፈጥሮሀብትልማትናአጠቃቀም	
ውጤት	የቁልፍአፈፃፀምአመልካቾች
	ንብረት
	የሃርምርት
	ሊሎች
	በኢንዱስትሪ
	አግሮፕሮሰሲንግ
	ቆይታናየቆይታውጤቶች
	ጨርቃጨርቅአናአልባሳት
	አንጨትስራቶች
	የብረታብረት
	ታዳሽሃይል
	ኮንስትራክሽንአናተጓዳኝስራ
	ማዕድን፣ኪሪአናተጓዳኝስራቶች
	ሊሎች

ዘላቂየተፈጥሮሀብትልማትናአጠቃቀም	
ውጤት	የቁልፍአፈፃፀምአመልካቾች
	በአገልግሎት
	ቱሪዝም
	የስነ-ጥበብ
	በማዘጋጃቤታዊሥራዎች
	ኢንፎርሜሽንቴክኖሎጂ
	ሎጂስቲክስ፣ትራንስፖርትናመገናኛ
	ንግድእናፋይናንስሥራ
	የመብራት፣ውሃናሌሎችመገልገያዎችሥራዎች
	ማህበራዊአገልግሎቶች
	ቅጥር - በመንግስታዊአገልግሎቶች
	ሌሎች
	-የመስሪያናየመሸጫቤታየሚሆንመሬት ማቅረብ፤
	-ለኢንተርፕራይዞችመነሻካፒታልየሚሆንመደበኛብድርማቅረብ፤

ዘላቂየተፈጥሮሀብትልማትናአጠቃቀም	
ውጤት	የቁልፍአፈፃፀምአመልካቾች
	-ለኢንተርፕራይዞችመነሻካፒታልየሚሆንከተዘዋዋሪፈንድየብድር ማቅረብ፤
	-ኢንተርፕራይዞችለመስርዖናለመሸጫሊውልሚችልሼድአንዲገነባማድረግ፤
	-በተለያዩደረጃዎችኢንተርፕራይዞቹማሸጋገር፤
	-የአካባቢንእምቅሃብትመሰረትያደረገየስራእድልሊፈጥሩየሚችሉአማራጮችንበጥናትመለየት፤
	የተቀመረየሀገርውስጥእናየውጭሀገርምርጥተሞክሮ
ምግብ ዋትስና	የልማታዊሴፍቲኔትፕሮግራምተጠቃሚቤተሰቦች
	ለፕሮግራሙማስፊጸሚያለክልሎችየተላለፈየገንዘብመጠን
	ጥሪትፈጥረውየተመረቁየሴፍቲኔትተጠቃሚዎች
	የብድርአቅርቦትያገኙየሴፍቲኔትተጠቃሚዎች
የተቀነሰየምግብአጥረትያለባቸውቤተሰቦችቁጥር	የአንድጊዜጥሪትመፍጠሪያድጋፍያገኙየሴፍቲኔትተጠቃሚዎች